

**ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ**

**ΤΜΗΜΑ ΔΕΠΣ – ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ**

**Κατεύθυνση: Περιβαλλοντική Διακυβέρνηση & Βιώσιμη Ανάπτυξη**

**ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ**

**Η ουδετερότητα της ΕΕ(αρ.345 ΣΛΕΕ)  
για το καθεστώς υπηρεσιών ύδρευσης και  
η Πρωτοβουλία Ευρωπαίων Πολιτών**



**Επιβλέπων Καθηγητής: Γρηγόριος Τσάλτας**

**ΤΑΣΙΟΠΟΥΛΟΣ ΣΤΑΥΡΟΣ – ΑΜ:1213Μ082**

**Σεπτέμβριος 2015**

## **ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ**

### **ΜΕΡΟΣ Ι - Το Δικαίωμα στο Νερό**

σελ.4

#### **I - Το θεσμικό πλαίσιο του ΟΗΕ**

A) ΟΗΕ και το Ψήφισμα του 2010 – Το Ανθρώπινο Δικαίωμα στο Νερό και την Αποχέτευση

B) Δικαίωμα στο νερό ως στόχος των Sustainable Development Goals – 2030 Agenda

### **II – Το θεσμικό πλαίσιο στην Ευρώπη και την Ελλάδα**

σελ.11

A) Ευρωπαϊκός Χάρτης για τις Υδατικές Πηγές

B) Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης,  
Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, Οδηγία 2000/60/ΕΚ

Γ) Ελληνική έννομη τάξη

### **III Τα στοιχεία του δικαιώματος στο νερό και η βιώσιμη ανάπτυξη**

σελ15

A) Το δικαίωμα στο νερό ως ατομικό και κοινωνικό δικαίωμα

B) Η αρχή της Βιώσιμης Ανάπτυξης ως Στρατηγική

### **ΜΕΡΟΣ II – Το καθεστώς παροχής υπηρεσιών ύδρευσης στην Ευρωπαϊκή**

**Ένωση και η Πρωτοβουλία Ευρωπαίων Πολιτών – right2water**

σελ.20

#### **I Καθεστώς παροχής υπηρεσιών ύδρευσης στην Ευρωπαϊκή Ένωση**

A) Το άρθρο 345 της Συνθήκης Λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης

B) Οι Υπηρεσίες Γενικού Οικονομικού Συμφέροντος

Γ) Η Οδηγία 2014/23/ΕΕ και η εξαίρεση των υπηρεσιών ύδατος

**A) Η Νομική Βάση**

**B) Η παρακαταθήκη από το Παρίσι και την Ιταλία**

**Γ) Η Πρωτοβουλία Ευρωπαίων Πολιτών για το Νερό –  
Η ύδρευση και η αποχέτευση είναι ανθρώπινο δικαίωμα!**

**Δ) Η απάντηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής &  
το Ψήφισμα της 8ης Σεπτεμβρίου 2015 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου**

**III – Ο χαρακτήρας της παροχής υπηρεσιών ύδρευσης**

**σελ.50**

**A) Η τάση της απο – ιδιωτικοποίησης**

**B) Οι υπηρεσίες ύδρευσης ως κοινωνικό δικαίωμα**

**ΜΕΡΟΣ III – Οι Προοπτικές του Δικαιώματος στο νερό, στην Ελλάδα**

**σελ.56**

**I – Η Απόφαση Ολ. ΣτΕ 1906/2014 και η Συμφωνία 12/7/2015 περί Δανεισμού από τον ESM**

**II – Το Δικαίωμα στο Νερό και η Συνταγματική Αναθεώρηση**

**σελ.63**

**ΜΕΡΟΣ IV – Συμπεράσματα**

**σελ.68**

**Παραρτήματα**

**σελ.71**

**Βιβλιογραφία**

**σελ.103**

## ΜΕΡΟΣ Ι - Το Δικαίωμα στο Νερό – Θεσμικό Πλαίσιο

### I - Το θεσμικό πλαίσιο του ΟΗΕ

#### **A) ΟΗΕ και το Ψήφισμα του 2010 – Το Ανθρώπινο Δικαίωμα στο Νερό και την Αποχέτευση**

Το θεσμικό πλαίσιο για το Δικαίωμα στο Νερό, αποτελεί ένα κρίσιμο σημείο για την κατοχύρωσή του και κυρίως για τις διαδικασίες εφαρμογής του, στον σύγχρονο κόσμο. Η οργάνωση των ανθρώπινων κοινωνιών σε συντεταγμένες πολιτείες με τη χρήση των Συνταγμάτων ως κειμένων που αποτυπώνουν γενικές αρχές του δικαίου<sup>1</sup>, είναι η σύγχρονη έκφραση και κατοχύρωση των κανόνων δικαίου, τους οποίους εγγυάται το κράτος.

Εξάλλου τα δικαιώματα του ανθρώπου τελούν υπό την διαρκή εγγύηση του Κράτους και οι όποιοι ενδεχόμενοι περιορισμοί, οφείλουν να σέβονται την αρχή της αναλογικότητας και να μη θίγουν τον πυρήνα του δικαιώματος. Η θεμελιώδης διάταξη του άρθρου 2 παρ. 1 στο Ελληνικό Σύνταγμα<sup>2</sup>, ξεκαθαρίζει την προστασία του πυρήνα της ανθρώπινης προσωπικότητας και δρα επικουρικά κατά την προστασία των ατομικών δικαιωμάτων, όπως το δικαίωμα στη ζωή και στην υγεία.

Διατάξεις σχετικά με έμμεση αναφορά για το δικαίωμα στο νερό και τη σημασία του ασφαλούς και πόσιμου νερού για την ανθρώπινη ζωή, βρίσκονται σε διακηρύξεις, ψηφίσματα και κείμενα παρατηρήσεων και συμπερασμάτων του ΟΗΕ, όπως το Ψήφισμα<sup>3</sup> της Γενικής Συνέλευσης του 2000 που επικαιροποιεί τα οριζόμενα στη Διακήρυξη για το Δικαίωμα στην Ανάπτυξη.

Συγκεκριμένα γίνεται αναφορά πως το δικαίωμα στο νερό συνιστά θεμελιώσες ανθρώπινο δικαίωμα και τα κράτη έχουν ηθική υποχρέωση για την προστασία του.

Το ζήτημα της έμμεσης αναγνώρισης του δικαιώματος, τίθεται από την αρχή της δημιουργίας του ΟΗΕ και της Παγκόσμιας Διακήρυξης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, όπου στο άρθρο 25 κατοχυρώνεται ότι ο κάθε άνθρωπος έχει το δικαίωμα για ένα αξιοπρεπές επίπεδο διαβίωσης για την ευζωΐα του ίδιου και της οικογένειάς του<sup>4</sup>.

---

1

<sup>2</sup> Άρθρο 340 παρ.3 ΣΛΕΕ “...γενικές αρχές του δικαίου που είναι κοινές στα δίκαια των κρατών – μελών...”  
Δαγτόγλου, Ατομικά Δικαιώματα, Κεφ. Έκτο, Πρώτο Μέρος,

Προσδιορισμοί και Περιορισμοί των ατομικών δικαιωμάτων, Εκδ. Αντ. Σακκουλας, 2002

<sup>3</sup> General Assembly Resolution 54/175, The right to development, 2000

<sup>4</sup> Article 25, Universal Declaration of Human Rights 1948

Εδώ ίσως τίθεται και η απαρχή του ζητήματος της αναγνώρισης του δικαιώματος στο νερό, διότι αν ερμηνεύσει κανείς το ιστορικό πλαίσιο της εποχής που συντάχθηκε η Διακήρυξη, η χρήση των υδάτινων πόρων δεν αντιμετώπιζε τις προκλήσεις των ερχόμενων δεκαετιών που οδήγησαν στην Διεθνή Δεκαετία για το Νερό.

Πράγματι αποτελεί γεγονός άξιο μελέτης και έρευνας γιατί μέχρι σήμερα αν και επιστημονικά αποδεδειγμένο και παρά την ρητή αναφορά από τον ΟΗΕ<sup>5</sup> ότι το νερό αποτελεί βασικό συστατικό για την ύπαρξη της ανθρώπινης ζωής, ακόμα δεν υπάρχει κάποια νομοθετική κατοχύρωσή του. Παρόλα αυτά το 2010 υπήρξε η πρώτη ρητή καταγραφή για το δικαίωμα στο νερό, ως ανθρώπινο δικαίωμα, από τη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ<sup>6</sup>, με 122 ψήφους υπέρ, 41 απουσίες και καμία ψήφο κατά του ψηφίσματος.

Επί λέξει στο κείμενο του ψηφίσματος αναγνωρίζεται και ως ανθρώπινο δικαίωμα και ως απαραίτητο, δηλαδή βασικό που χωρίς την ύπαρξή του δεν δύναται η πραγμάτωση της ανθρώπινης ζωής που συνιστά το δικαίωμα στη ζωή, ως προστατευόμενο έννομο αγαθό.

Η σχετική αναφορά:

***“Η Γενική Συνέλευση...αναγνωρίζει το δικαίωμα σε ασφαλές και καθαρό πόσιμο νερό και αποχέτευση ως ανθρώπινο δικαίωμα, το οποίο είναι απαραίτητο για την πλήρη απόλαυση της ζωής και όλων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων...”***

Η παραδοχή της μέχρι το 2010 καμίας ρητής αναγνώρισης του δικαιώματος, έγινε και κατά την παρουσίαση του ψηφίσματος από τον εκφωνητή της Βολιβιανής αντιπροσωπείας, λέγοντας ότι αν και βασικό συστατικό και απαραίτητη προϋπόθεση της ανθρώπινης ζωής, δεν έχει πλήρως αναγνωριστεί από τα διεθνή όργανα.

Η μη ύπαρξη ομοφωνίας και με τις απουσίες κατά τη διεξαγωγή της συζήτησης, καθώς και με την τοποθέτηση του εκπροσώπου των ΗΠΑ, ανέδειξε ότι η ρητή αποδοχή ενός δικαιώματος στο νερό ως ανθρώπινο δικαίωμα χωρίς αστερίσκους, δεν αποτελεί κοινά παραδεκτή αντίληψη.

---

5

International Decade for Action 'Water for Life' 2005-2015

6 Resolution adopted by the General Assembly [without reference to a Main Committee (A/64/L.63/Rev.1 and Add.1)] 64/292- 2010 The human right to water and sanitation

Χαρακτηριστική είναι η τοποθέτηση πως το ψήφισμα, οι νομικές διαδικασίες σύνταξής του και ο τρόπος εισήγησης για την κατοχύρωση του δικαιώματος, γίνεται με τρόπο που δεν αντιστοιχεί στο υπάρχον διεθνές δίκαιο. Η τοποθέτηση<sup>7</sup> αυτή του εκπροσώπου των ΗΠΑ, αντανάκλα την διαμάχη που υφίσταται γύρω από το νερό, ως ανθρώπινο δικαίωμα με την ιδιωτικοποίηση ή όχι των υπηρεσιών παροχής ύδρευσης.

Το ψήφισμα του ΟΗΕ το 2010, αποτελεί καθοριστικό σημείο, όμως για την πραγμάτωση του είχαν ήδη προηγηθεί η Agenda 21<sup>8</sup> και η International Decade for Action 'Water for Life' 2005-2015<sup>9</sup>, από τον ΟΗΕ, θέτοντας τις βάσεις για το ψήφισμα.

Εξάλλου η δομή του ψηφίσματος και οι αναφορές που γίνονται σε Διεθνείς Διακηρύξεις καθώς και στην Agenda 21, τους στόχους της Χιλιετίας, και την Δεκαετία Δράσης για το Νερό, μέχρι την κατάληξη στο συμπέρασμα και τους στόχους του ψηφίσματος φανερώνει και το ιστορικό υπόβαθρο, αναδεικνύει επίσης και την ιστορική και κοινωνική αναγκαιότητα αναγνώρισης του δικαιώματος στο νερό.

### ***Πιο αναλυτικά το ψήφισμα μεταφρασμένο στην ελληνική γλώσσα στο Παράρτημα 1***

Σημειώνεται ότι το Ψήφισμα αυτό προχωράει πέραν από το Γενικό Σχόλιο αρ. 15 της Επιτροπής, Committee on Economic, Social and Cultural Rights του ΟΗΕ, το οποίο τεκμαίρει το δικαίωμα στο νερό μέσω των άρθρων 11 και 12 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα όπως τέθηκε σε ισχύ το 1976<sup>10</sup>. Θέτει δηλαδή το ζήτημα της άμεσης κατοχύρωσης με ρητή διατύπωση και ευθεία θεσμοθέτηση και όχι δια τεκμηρίωσης επί του δικαιώματος αξιοπρεπούς διαβίωσης του ανθρώπου.

Παρομοίως έμμεση είναι και η αναγνώριση μέσω του θεμελιώδους, για κάθε άνθρωπο, δικαιώματος στη ζωή, όπως δηλώνεται και στο άρθρο 6 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα.<sup>11</sup>

---

<sup>7</sup> UN Press Release, 28 July 2010, GA/10967

<sup>8</sup> Article 18, AGENDA 21, United Nations Conference on Environment & Development Rio de Janeiro, Brazil, 3 to 14 June 1992

<sup>9</sup> United Nations General Assembly, in Resolution A/RES/58/217, December 2003

<sup>10</sup> The Human Right To Water Legal and Policy Dimensions Salman M. A. Salman and Siobhán McInerney-Lankford , World Bank Publications, 2004

<sup>11</sup> Article 6 (1) Every human being has the inherent right to life. This right shall be protected by law. No one shall be arbitrarily deprived of his life, International Covenant on Civil and Political Rights, 1966,

Σε άμεση σύνδεση και συνάφεια με το ψήφισμα 64/292 του Ιουλίου 2010, βρίσκεται η απόφαση<sup>12</sup> του Συμβουλίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων το Σεπτέμβριο του 2010, η οποία τιτλοφορείται: Ανθρώπινα Δικαιώματα και πρόσβαση σε ασφαλές πόσιμο νερό και αποχέτευση

Στα συμπεράσματα της απόφασης αναλύεται και διευκρινίζεται το πεδίο εφαρμογής του δικαιώματος στο νερό καθώς και διευκρινίζεται τι σημαίνει επαρκές, ασφαλές, αποδεκτής ποιότητας και προσιτό από πρακτική και οικονομική άποψη νερό. Περιγράφεται δηλαδή και η διαδικασία παροχής υπηρεσιών ύδρευσης από κρατικούς και μη κρατικούς φορείς.

Χαρακτηριστικό είναι το παρακάτω σημείο 3 των συμπερασμάτων:

*“...Επιβεβαιώνει ότι το ανθρώπινο δικαίωμα πρόσβασης σε ασφαλές πόσιμο νερό και αποχέτευση προέρχεται από το δικαίωμα σε επαρκές βιοτικό επίπεδο και σχετίζεται άρρηκτα με το δικαίωμα στο καλύτερο δυνατόν επίπεδο σωματικής και ψυχικής υγείας, καθώς και το δικαίωμα στη ζωή και την ανθρώπινη αξιοπρέπεια...”*

Για την προώθηση των ανωτέρω ψηφισμάτων τα κράτη δεσμεύτηκαν να προχωρήσουν μέσω τριών βασικών υποχρεώσεων ώστε να πραγματοποιηθεί το δικαίωμα στο νερό, σε κάθε χώρα<sup>13</sup>.

Η πρώτη αφορά την Υποχρέωση Σεβασμού, όπου τα κράτη θα πρέπει να αποφεύγουν δράσεις και ενέργειες που θίγουν το δικαίωμα των πολιτών στο νερό, όπως η πιθανή αδυναμία πρόσβασης στις υπηρεσίες ύδρευσης λόγω οικονομικής αδυναμίας.

Η δεύτερη έχει να κάνει με την Υποχρέωση Προστασίας, όπου το κράτος λαμβάνει δράσεις για την προστασία του δικαιώματος στο νερό από τρίτους κρατικούς και μη κρατικούς δρώντες, όπως για παράδειγμα η μόλυνση μέσω βιομηχανικών δράσεων.

Η τρίτη έγγειται την Υποχρέωση Δέουσας Εκπλήρωσης του δικαιώματος στο νερό, δια μέσω της ενίσχυσης υφιστάμενων δομών και υπηρεσιών ύδρευσης και περαιτέρω επενδύσεων καθώς και διαδικασιών ενημέρωσης και πληροφόρησης των πολιτών για τη σημασία του νερού.

---

<sup>12</sup> A/HRC/15/L.14

<sup>13</sup> M. Barlow, Our Right to Water, A people's guide to Implementing the UN's Recognition of the Right to Water and Sanitation, The Council of Canadians

Οι δεσμεύσεις αυτές να μην βρίσκονται σε επίπεδο μη καθαρά δεσμευτικό, αλλά προτρεπτικό προς τα κράτη όμως η σημασία τους είναι θεμελιώδης μιας και πρόκειται για αποφάσεις του ΟΗΕ, του υψηλότερου επιπέδου διαλόγου και συνεργασίας των κρατών στον πλανήτη.

Εξάλλου από το 2002 με το General Comment No.15<sup>14</sup> της Επιτροπής του ECOSOC και μαζί με τις κατευθύνσεις που έδωσε η Υπο-Επιτροπή για την Προώθηση και την Προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, έχει περιγραφεί το πλαίσιο των κατευθύνσεων που οφείλουν να λάβουν τα κράτη και οι ανάλογες δράσεις υλοποίησης<sup>15</sup>. Όμως η μη Δεσμευτική Νομικά Διεθνής Διακήρυξη για το Δικαίωμα στο Νερό, συνιστά τη μέθοδο αποφυγής μιας ουσιαστικής εφαρμογής, πέραν από τις Εκθέσεις και Παρατηρήσεις που μπορούν να έχουν τα όργανα του ΟΗΕ προς τα κράτη σχετικά με την εξασφάλιση του Δικαιώματος.

Επιπροσθέτως στο Ψήφισμα της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ το 2013 για το δικαίωμα στο νερό και την αποχέτευση, αναφέρεται ρητά στην προτρεπτική προς τα κράτη κατεύθυνση σχετικά με την αρμοδιότητα που διαθέτουν για την εξασφάλιση του δικαιώματος στο νερό καλώντας τα να λάβουν όλα τα απαραίτητα μέτρα και ιδίως τις νομοθετικές ρυθμίσεις<sup>16</sup>. Η αναφορά αυτή έρχεται να επιβεβαιώσει πλήρως το καθεστώς της Μη – Δέσμευσης από πλευράς των κρατών και την προτρεπτική καθαρά χροιά του δικαιώματος στο νερό, ως δικαίωμα που έγκειται στην ποιότητα της βούλησης του κάθε κράτους, χωρίς νομική δεσμευτικότητα και υποχρέωση.

Βέβαια η απουσία αυτή δεν συνιστά λόγο για τη έλλειψη δικαστικής διεκδίκησης του δικαιώματος στο νερό, ως ανθρώπινο δικαίωμα, το οποίο τεκμαίρεται εμμέσως από άλλα δικαιώματα ως προϋπόθεση για την απόλαυσή τους, τιθέμενο ουσιαστικά ως συστατικό του πυρήνα των δικαιωμάτων αυτών.

---

<sup>14</sup> UN Committee on Economic, Social and Cultural Rights, General Comment No. 15, The right to water (Twenty-ninth session, 2002), U.N. Doc. E/C.12/2002/11 (2003)

<sup>15</sup> Sub-Commission on the Promotion and Protection of Human Rights, Final report of the Special Rapporteur on the relationship between the enjoyment of economic, social and cultural rights and the promotion of the realization of the right to drinking water supply and sanitation, 14 July 2004, E/CN.4/Sub.2/2004/20. The Sub-Commission was replaced in 2007 by the Human Rights Council Advisory Committee.

United Nations Sub-Commission on the Promotion and Protection of Human Rights, Res. 2006/10, Promotion of the realization of the right to drinking water and sanitation, 24 August 2006, UN Doc. A/HRC/Sub.1/58/L11, adopting the Draft Guidelines for the realization of the right to drinking water and sanitation (2005), UN Doc. E/CN.4/Sub.2/2005/25.

<sup>16</sup> General Assembly 2013, A/RES/68/157, The human right to safe drinking water and sanitation, σημείο 9



Χαρακτηριστική είναι η απόφαση Δικαστηρίου του Βελγίου<sup>17</sup> για το θέμα της εξασφάλισης του δικαιώματος δια της παροχής συγκεκριμένης δωρεάν ποσότητας κυβικών νερού, προς τους πολίτες, ως ρύθμιση αναγκαία σύμφωνα όχι μόνον με το Σύνταγμα αλλά και με την Agenda 21, όπως προέκυψε από το Συνδιάσκεψη του ΟΗΕ για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη το 1992.

Η ανάγκη για την προστασία ενός υγιούς περιβάλλοντος διαβίωσης, προϋποθέτει την προστασία του δικαιώματος στο νερό καθώς και ότι η παροχή ύδρευσης είναι πιο θεμελιώδες δικαίωμα σε σχέση με άλλες παροχές όπως ο ηλεκτρισμός και το φυσικό αέριο και υπόκειται σε ειδικότερη διαχείριση, συνιστούν τους άξονες της δικαστικής απόφασης. Ανάλογη αιτιολόγηση βρίσκεται και στις σκέψεις του ΣτΕ στην απόφαση 1906 του 2014, όπως παρουσιάζεται στο Κεφάλαιο Δ'

## **B) Δικαίωμα στο νερό ως στόχος των Sustainable Development Goals – 2030 Agenda**

Πιο συγκεκριμένα στην Agenda 21<sup>18</sup>, στο πλαίσιο της Συνδιάσκεψης του Ρίο το 1992, στο άρθρο 18 αναφέρεται στην προστασία της ποιότητας και της παροχής πόσιμου νερού, στο πλαίσιο της βιώσιμης ανάπτυξης<sup>19</sup>, αρχή η οποία πλέον το διαρκή στόχο του ΟΗΕ, όπως εκφράστηκε πρώτη φορά στην Brundtland Report.

Στην Agenda 21 σημειώνεται στην παράγραφο 2 του άρθρου 18 η φράση “Το νερό είναι απαραίτητο για όλες τις εκφάνσεις της ζωής”, και σε αυτή την κατεύθυνση κινήθηκαν τα προγράμματα του ΟΗΕ για το περιβάλλον και την ανάπτυξη. Παράλληλα επηρέασε τις αποφάσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης, του Συμβουλίου της Ευρώπης<sup>20</sup>, ενώ έγινε και αντικείμενο αναφοράς στην ελληνική νομική θεωρία για τη βιώσιμη ανάπτυξη<sup>21</sup>.

Οι αρχές που εκφράζονται στην Agenda 21, καθόρισαν και την Διακήρυξη της Χιλιετίας με τους Στόχους της Χιλιετίας για την Ανάπτυξη<sup>22</sup>, MDG's, Millenium Development Goals, το Σεπτέμβριο

---

<sup>17</sup> Judgment N° 36/98, Belgian Court of Arbitration, 1 April 1998, on Right to Water and Sanitation Programme of Centre On Housing Rights And Evictions, January 2008, worldwatercouncil.org

<sup>18</sup> Chapter 18 18.2. “*Water is needed in all aspects of life. The general objective is to make certain that adequate supplies of water of good quality are maintained for the entire population of this planet...*”, Agenda 21, UN Conference on Environment and Development, 1992

<sup>19</sup> Our Common Future, Chapter 2: Towards Sustainable Development, Report of the World Commission on Environment and Development, Oxford University Press, Oxford, 1987

<sup>20</sup> Council of Europe, European Charter on Water Resources (*Adopted by the Committee of Ministers on 17 October 2001, at the 769<sup>th</sup> meeting of the Ministers' Deputies*)

<sup>21</sup> Το Δίκαιο της Βιώσιμης Ανάπτυξης, Δεκλερής, Εκδ Α. Σάκκουλα, 2000

<sup>22</sup> United Nations Millennium Summit

του 2000, όπου γίνεται αναφορά στο σημείο 10 για το στόχο μείωσης στο μισό του πληθυσμού που δεν έχει βιώσιμη πρόσβαση σε πόσιμο νερό.

Περαιτέρω ο στόχος αυτός συμπληρώθηκε το 2002<sup>23</sup>, περιλαμβάνοντας και τις βασικές εγκαταστάσεις για αποχέτευση και υγιεινή, κυρίως όμως αναγνωρίστηκε ως κρίσιμος στόχος με οριζόντια επίδραση για την πραγμάτων όλων των τιθέμενων στόχων.

Σήμερα βρίσκονται πλέον σε ισχύ οι Στόχοι για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη SDG's, όπως καθορίστηκαν στην Συνδιάσκεψη του Ρίο για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη το 2012 και αναθεωρήθηκαν το Σεπτέμβριο του 2015 από τον ΟΗΕ, με τη στόχευση για την Agenda 2030<sup>24</sup>, όπου τέθηκε<sup>25</sup> ως στόχος 6 η πρόσβαση σε πόσιμο νερό και αποχέτευση για όλους

Στόχος 6: Διασφάλιση της διαθεσιμότητας και της αειφόρου διαχείρισης του νερού και της αποχέτευσης για όλους

*παράγραφος 1:*

*Μέχρι το 2030, την επίτευξη καθολικής και ισότιμης πρόσβασης σε ασφαλές και οικονομικά προσιτό πόσιμο νερό για όλους*

Παρατηρούμε λοιπόν πως η πρόσβαση στο πόσιμο νερό τίθεται ως στόχος προς επίτευξη ως το 2030, όμως η στοχοθέτηση αυτή δεν είναι τόσο πρόσφατη αν αναλογιστεί κανείς τη Διακήρυξη<sup>26</sup> για το Δικαίωμα στην Ανάπτυξη του 1986. Στη διακήρυξη αυτή που πραγματώθηκε κατά τη διάρκεια της Τρίτης Δεκαετίας του ΟΗΕ για την Ανάπτυξη, καταγράφεται ως συλλογικό δικαίωμα, η διαρκής κυριαρχία του κάθε λαού στους φυσικούς πόρους της περιοχής του.

Διαβάζοντας<sup>27</sup> τη Διακήρυξη για το Δικαίωμα στην Ανάπτυξη και έχοντας υπόψη ότι πλέον μιλάμε παγκοσμίως για την κατεύθυνση της Βιώσιμης Ανάπτυξης στο πλαίσιο πραγμάτωσης των SDG's, καθίσταται σαφές ότι το δικαίωμα στο Νερό παραμένει ζητούμενο προς επίτευξη.

Παρατηρείται λοιπόν ότι το δικαίωμα στο νερό, αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι των στόχων για τη βιώσιμη ανάπτυξη, τίθεται δηλαδή πλέον ως κύριο συστατικό της και απαραίτητη προϋπόθεση για

---

<sup>23</sup> World Summit for Sustainable Development, Johannesburg, 2002

<sup>24</sup> Press Release Historic New Sustainable Development Agenda Unanimously Adopted by 193 UN Members , <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/summit>

<sup>25</sup> Transforming Our World - the 2030 Agenda for Sustainable Development

<sup>26</sup> Διακήρυξη για το Δικαίωμα στην Ανάπτυξη, General Assembly 41/128, 4 December 1986

<sup>27</sup> Τσάλτας, Αναπτυξιακό Φαινόμενο και Τρίτος Κόσμος, Μέρος Β' κεφάλαιο Α', Διεθνείς Θεσμοί και Ανάπτυξη, Εκδ Παπαζήση, 2010

την επίτευξή της. Η Βιώσιμη Ανάπτυξη ως υλοποίηση της αρχής της αξίας του ανθρώπου με βάση και τους πυλώνες που τη συγκροτούν, αποσκοπεί στην ανάπτυξη του σήμερα, δηλαδή, στην πρόοδο του ανθρώπου και στην εγγύηση για ανάπτυξη και των μελλοντικών γενεών.<sup>28</sup>

## **II – Το θεσμικό πλαίσιο στην Ευρώπη και την Ελλάδα**

### **A) Ευρωπαϊκός Χάρτης για τις Υδατικές Πηγές**

Στο χώρο της Ευρώπης υφίσταται ήδη από το 1967 ο European Water Charter (on 26 May 1967) που αποτέλεσε ψήφισμα του Συμβουλίου της Ευρώπης και αναγνώριζε την σημασία του Νερού και της Διαχείρισής του και την ανάγκη να υπάρξει μια πανευρωπαϊκή πολιτική για την διαχείριση των υδάτινων πόρων της Ευρωπαϊκής Ηπείρου σε υψηλό ποιοτικό και ποσοτικό επίπεδο.

Ακόμη έθετε τις βάσεις για μια γενικότερη προώθηση της κατανόησης της σημασίας της βιώσιμης διαχείρισης των υδάτινων πόρων σε επικοινωνιακό επίπεδο σε όλη την Ευρώπη.

Σε αυτή τη βάση το 2001 καταρτίστηκε ο Ευρωπαϊκός Χάρτης<sup>29</sup> ( αναλυτικά ο Χάρτης στα αγγλικά στο Παράρτημα 2) για τους υδάτινους πόρους που ορίζει ρητά πως το νερό πρέπει να χρησιμοποιείται με λογική για το δημόσιο συμφέρον στο πλαίσιο της αρχής της βιώσιμης ανάπτυξης, ενώ αναφέρει πως ο καθένας έχει δικαίωμα σε ασφαλές νερό για τις κάλυψη των βασικών του αναγκών<sup>30</sup>.

“...

***1. Fresh water resources must be used in keeping with the objectives of sustainable development, with due regard for the needs of present and future generations***

***2. Water must be equitably and reasonably used in the public interest***

***5. Everyone has the right to a sufficient quantity of water for his or her basic needs ...”***

Το ιστορικό και πολιτικό πλαίσιο στο οποίο τίθεται ο Χάρτης είναι εκείνο στο οποίο έχει προηγηθεί η Συνδιάσκεψη του Ρίο και η Agenda 21, καθώς και οι διατυπωμένοι MDG's, ενώ στην Ευρωπαϊκή

---

<sup>28</sup> Our Common Future, Chapter 2: Towards Sustainable Development, Report of the World Commission on Environment and Development, Oxford University Press, Oxford, 1987

<sup>29</sup> European Charter on Water Resources (Adopted by the Committee of Ministers on 17 October 2001, at the 769<sup>th</sup> meeting of the Ministers' Deputies) Αναλυτικά ο Χάρτης στο Παράρτημα 2

<sup>30</sup> Άρθρα 1, 2, 5 European Charter on Water Resources

Ένωση έχει ήδη τεθεί σε ισχύ η Οδηγία – Πλαίσιο για τα Ύδατα 2000/60/ΕΚ.

Σε άμεση αλληλεπίδραση με αυτές αλλά και με την διακηρυχθείσα εντός του 2001 Στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την αειφόρο ανάπτυξη<sup>31</sup>, όπου παρουσιάζεται η εξέλιξη των πολιτικών (θεσπισμένων και μελλοντικών) της Ε.Ε. αναφορικά με τη βιώσιμη ανάπτυξη, ο Χάρτης έχει ευθείς αναφορές σε άρθρα των κειμένων αυτών.

Αν και ο Χάρτης αυτός του Συμβουλίου της Ευρώπης δεν παράγει νομικά δεσμευτικό πλαίσιο για τις υπογράφοντες χώρες αλλά είναι διακηρυχτικού χαρακτήρα κείμενο, θέτει ξεκάθαρα το ζήτημα της παροχής νερού για την κάλυψη των ανθρώπινων αναγκών και μέχρι το ψήφισμα του ΟΗΕ το 2010 είναι η πιο ουσιαστική αποτύπωση του δικαιώματος στο νερό.

### **Β) Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, Οδηγία 2000/60/ΕΚ**

Και στο πλαίσιο του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ, απουσιάζει το δικαίωμα στο νερό, το οποίο όμως συνάγεται εκ των άρθρων 1, 2, 35, 36, 37 για την προστασία της ζωής, της αξιοπρέπειας του ανθρώπου, της υγείας, την πρόσβαση στις υπηρεσίες γενικού οικονομικού συμφέροντος και την προστασία του περιβάλλοντος. Ο Χάρτης αν και επιλαμβάνεται με ισχύ δια της αρχής της επικουρικότητας δεν οδηγεί σε ευθέως απαιτητά δικαιώματα από την ΕΕ ή τα κράτη – μέλη ούτε και σε αξιώσεις δράσεων από τα όργανα της ΕΕ.

Όπως ορίζεται στα άρθρα σχετικά με το πεδίο εφαρμογής του Χάρτη οι πολίτες της ΕΕ δεν δύνανται να επιδιώξουν την επέλευση άμεσων απαιτήσεων για λήψη δράσης προς εξασφάλιση των δικαιωμάτων, αλλά περισσότερο η χρήση του Χάρτη καθορίζει Αρχές λειτουργίας των οργάνων της ΕΕ και των κρατών – μελών<sup>32</sup>.

Εμμέσως δηλαδή για την εξασφάλιση της υγείας, τεκμαίρεται η προστασία του δικαιώματος στο νερό, μια και αποτελεί θεμελιώδες στοιχείο για την ανθρώπινη ζωή όπως έκρινε και το Δικαστήριο της ΕΕ, στην απόφασή του κατά της Μεγάλης Βρετανίας σχετικά με την ποιότητα του παρεχόμενου

---

<sup>31</sup> Αειφόρος ανάπτυξη της Ευρώπης για έναν καλύτερο κόσμο: Στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την αειφόρο ανάπτυξη - Πρόταση της Επιτροπής ενόψει του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Göteborg) Βρυξέλλες, 15.5.2001, COM(2001)

<sup>32</sup> Βενιέρης, Ευρωπαϊκή Κοινωνική Πολιτική και Κοινωνικά Δικαιώματα, 2009, Εκδ. Ελληνικά Γράμματα, σελ 337-338

προς κατανάλωση νερού<sup>33</sup>.

Στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου<sup>34</sup> επίσης δεν τίθεται το δικαίωμα στο νερό και συνάγεται κυρίως με βάση το άρθρο 2 για την προστασία της ζωής, όπου για να υπάρξει ζωή είναι απαραίτητο το νερό και η ασφαλής παροχή του ως πόσιμο ώστε να θεμελιωθεί η ίδια η ανθρώπινη ζωή. Οπότε η διακινδύνευση του συνιστά και προσβολή του δικαιώματος στη ζωή και της προστασίας αυτής.

Ακόμη συνάγεται και με βάση την προστασία της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, όπως έχει κριθεί και σε απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου το 2004.

Συγκεκριμένα στην υπόθεση *Dzemyuk V. Ukraine*, το Δικαστήριο έκρινε ότι η εγκατάσταση νεκροταφείου σε κοντινή απόσταση με την περιουσία του πολίτη, έθεσε σε κίνδυνο την οικογενειακή του ζωή μιας και επηρέασε τα υπόγεια ύδατα που εξασφάλιζαν την παροχή πόσιμου και αρδευτικού νερού για την οικογένειά του και για τις καλλιεργήσιμες εκτάσεις του.

Η θετική αυτή απόφαση του Δικαστηρίου προέκυψε στην βάση της παραδοχής του δικαιώματος στο νερό ως θεμελιώδες ανθρώπινο δικαίωμα, που η εξασφάλισή του επηρεάζει την οικογενειακή ζωή η οποία προστατεύεται στο άρθρο 8 της ΕΣΔΑ<sup>35</sup>.

Παρατηρείται ότι στις ανωτέρω διατάξεις δεν υφίσταται ρητή αναφορά σε δικαίωμα στο νερό, ως ατομικό και ανθρώπινο δικαίωμα, αλλά παρατηρείται από τη νομολογία η συναγωγή του δικαιώματος από άλλα δικαιώματα που κατοχυρώνονται ρητά.

Το 2000 θεσπίστηκε η Οδηγία Πλαίσιο<sup>36</sup> για τα Ύδατα στην Ευρωπαϊκή Ένωση με σκοπό να συμβάλει καθοριστικά στην επίτευξη ενός κοινού υψηλού επιπέδου ποιότητας των υδάτων στον ευρωπαϊκό χώρο και το νομικό υπόβαθρο για αυτή την Οδηγία βρίσκεται στα άρθ. 191 και 193 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της ΕΕ.

Η Οδηγία για τα Ύδατα είναι καθοριστικής σημασίας μιας και καθορίζει πως το νερό - ύδωρ είναι απαραίτητο για την ανθρώπινη ζωή, καθώς και για τα ζωικά και φυτικά

---

<sup>33</sup> C-340/96 Επιτροπή κατά Ηνωμένου Βασιλείου, Η Αποτελεσματικότητα Της Προστασίας Του Δικαιώματος Σε Ένα Υγιες Περιβαλλον: Η Κοινωνική Διασταση, [nomosphysics.org.gr](http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ELL.pdf)

<sup>34</sup> [http://www.echr.coe.int/Documents/Convention\\_ELL.pdf](http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ELL.pdf)

<sup>35</sup> Factsheet on Environment and the European Convention on Human Rights, November 2015, Water supply contamination, *Dzemyuk v. Ukraine*, September 2014, Σκέψεις 77-84

<sup>36</sup> Οδηγία 2000/60/ΕΚ για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων ή αλλιώς Οδηγία - Πλαίσιο για τα Νερά, Official Journal L 327, 22.12.2000 P. 0001-0073

οικοσυστήματα, ενώ ταυτόχρονα αποτελεί πόρο για την οικονομία και την κοινωνία και η αναγκαιότητα της προστασίας και της διαχείρισής του υπερβαίνουν τα εθνικά σύνορα.

Στην Οδηγία δηλώνεται ρητά ο μη εμπορικός χαρακτήρας του νερού με τη διατύπωση πως *«Το ύδωρ δεν είναι εμπορικό προϊόν, όπως όλα τα άλλα, αλλά αποτελεί κληρονομιά που πρέπει να προστατεύεται και να τυγχάνει της κατάλληλης μεταχείρισης»*

Η Οδηγία 2000/60, όπου πέραν των άρθρων που την αποτελούν, συνεπικουρείται από ένα εκτενές σκέλος Παραρτημάτων, που επεξηγούν διεξοδικά τους τρόπους εφαρμογής των όσων δηλώνονται στο κύριο σώμα της Οδηγίας.

Ο βασικός στόχος της Οδηγίας<sup>37</sup> είναι η επίτευξη μιας «καλής κατάστασης» των νερών μέχρι το 2015. Αυτό σημαίνει ότι τα κράτη μέλη της ΕΕ εμποδίζουν την περαιτέρω υποβάθμιση και βελτιώνουν την κατάσταση των νερών τους και προστατεύουν ποταμούς και λίμνες, παράκτια και υπόγεια νερά εξασφαλίζοντας τη μείωση και τον έλεγχο της ρύπανσης από όλες τις πηγές, όπως η γεωργία, η βιομηχανική δραστηριότητα και οι αστικές περιοχές.

### **Γ) Ελληνική έννομη τάξη**

Το δικαίωμα στο νερό στο πλαίσιο της ελληνικής έννομης τάξης, εκπορεύεται με βάση τα δικαιώματα της ζωής και της υγείας καθώς και της αξίας του ανθρώπου από πλευράς Συντάγματος, ενώ παράλληλα μέσω του Αστικού Κώδικα το νερό ως στοιχείο του περιβάλλοντος τίθεται στα κοινόχρηστα πράγματα του αρ. 967, 969 ΑΚ και η προστασία του συνδέεται με την προστασία της προσωπικότητας αρ.57ΑΚ.

Στην θεμελίωση του άρθρου 57 ΑΚ, έγκειται το δικαίωμα στο νερό ως συστατικό μέρος του περιβάλλοντος ως κοινόχρηστο αγαθό, και η προστασία της προσωπικότητας περιλαμβάνει και την σύνδεση της προσωπικότητας του ανθρώπου με το περιβάλλον.<sup>38</sup> Δίνεται δηλαδή η έμμεση κατοχύρωση δια της δυνατότητας απόλαυσης των πτυχών της ανθρώπινης προσωπικότητας όπως αυτές συναρτώνται με το περιβάλλον.

Το δικαίωμα στην προσωπικότητα συνιστά δικαίωμα χρήσης των κοινόχρηστων πραγμάτων, κατοχυρώνοντας το ευρύτερο δικαίωμα ανάπτυξης της προσωπικότητας σε έναν βιώσιμο, υγιεινό και ποιοτικό ζωτικό χώρο στο πλαίσιο και του αρ. 966 επ. ΑΚ και με βάση το δικαίωμα στο

<sup>37</sup> Τσισιόπουλος, Διαχείριση Υδάτων στον Ευρωπαϊκό Χώρο - Οδηγία 2000/60/ΕΚ (συνοπτική παρουσίαση), ΠερΔικ 3/2014

<sup>38</sup> Δακωρόνια, Το δικαίωμα στο νερό – Νομικό Πλαίσιο Προστασίας, Ειδική Συνεδρία AQUA 2010.

περιβάλλον στο πλαίσιο του αρ. 24 Συντάγματος.<sup>39</sup>

Σημαντική και καθοριστική για την αποκρυστάλλωση του ελληνικού νομικού πλαισίου σχετικά με το δικαίωμα στο νερό, είναι η απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας αναφορικά με την ιδιωτικοποίηση της ΕΥΔΑΠ μέσω του ΤΑΙΠΕΔ. Σε αυτή την απόφαση που τίθεται ως καινοτόμος, καθορίζεται για πρώτη φορά η θέση περί ζωτικών για τον άνθρωπο δημόσιων υπηρεσιών μέσω επιχειρήσεων κοινής ωφέλειας, όπου η ύδρευση κρίνεται ως ζωτική.<sup>40</sup>

Το πλαίσιο κατοχύρωσης και κατανόησης του δικαιώματος στο νερό, βρίσκει έντονη την έμμεση κατοχύρωση μέσω του Συντάγματος μιας και το δικαίωμα στη ζωή του άρθρου 5 Συντάγματος και της υγείας στα άρθρα 5 και 21, αποτελούν τα κρίσιμα σημεία στα οποία στηρίζεται η ελληνική έννομη τάξη για να προστατεύσει το δικαίωμα στο νερό.

Στην βάση αυτά το δικαίωμα στο νερό, περιγράφεται ως υποχρέωση του Κράτους να παρέχει επαρκείς και ασφαλείς ποσότητες πόσιμου νερού προς τους πολίτες υπό το πρίσμα των άρθρων 5 παρ. 1, 2, 5 και 21 παρ. 3 του Συντάγματος και μάλιστα και σε προσιτή τιμή<sup>41</sup> όπως δηλώνεται και στην Απόφαση της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας 1906/2014 με το χαρακτηριστικό απόσπασμα:

*“...το κράτος και οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ), υπό την επιφύλαξη των οριζόμενων στο άρθρο 24 παρ. 2, 3, 4 και 5 του Συντάγματος για την πολεοδομική και οικιστική οργάνωση, οφείλουν να μεριμνούν, για τον συνεχή εφοδιασμό όσων κατοικούν ή διαμένουν στην Χώρα με επαρκή για τις προσωπικές και οικογενειακές τους ανάγκες ποσότητα πόσιμου ύδατος, το οποίο πληροί τους απαραίτητους όρους υγιεινής και διατίθεται σε προσιτή τιμή..”*

Αυτή η δικαϊκή βάση είναι παρόμοια και στο άρθρο 14 της ΣΛΕΕ για τις υπηρεσίες γενικού οικονομικού συμφέροντος παρεχόμενες από τις δημόσιες επιχειρήσεις και τα σχετικά κριτήρια που περιγράφονται και στο Πρωτόκολλο αρ. 26 της ΣΛΕΕ και ΣΕΕ.

### **III Τα στοιχεία του δικαιώματος στο νερό και η βιώσιμη ανάπτυξη**

#### **A) Το δικαίωμα στο νερό ως ατομικό και κοινωνικό δικαίωμα**

<sup>39</sup> Καράκωστας, Περιβάλλον και Δίκαιο, 2006, Εκδ. Α. Σάκκουλα, σελ. 324

<sup>40</sup> Σκέψη 16, ΣτΕ Ολ 1906/2014

<sup>41</sup> Σκέψη 22, ΣτΕ Ολ 1906/2014, στο πλαίσιο της θέσης της μειοψηφίας

Με βάση τα ανωτέρω και λόγω της ζωτικής του σημασίας για τον ανθρώπινο οργανισμό<sup>42</sup>, το δικαίωμα στο νερό αποτελεί θεμέλιο για τα δικαιώματα της ζωής και ακολούθως για όλα τα δικαιώματα που εκπορεύονται από αυτή, είναι ταυτόχρονα και ατομικό και κοινωνικό δικαίωμα.

Η εξασφάλισή του συνίσταται στην αναγνώρισή του ταυτόχρονα ως αποθετικό δικαίωμα όπου το κράτος καλείται να μην παρεμβαίνει με βλαπτικές ή άλλες ενέργειες που εμποδίζουν την απόλαυση του δικαιώματος, και ως θετικό – κοινωνικό δικαίωμα με αξίωση παροχής και προστασίας και συναφών υπηρεσιών που το εξασφαλίζουν μιας και το δικαίωμα στο νερό νοείται κατά βάση ως παροχή υπηρεσίας από το κράτος<sup>43</sup>.

Στην κατεύθυνση αυτή το δικαίωμα στο νερό μπορεί και αξιώνει την υποχρέωση προστασίας από το κράτος στην κατοχύρωση του άρθρου 25 του Συντάγματος μιας και ως ανθρώπινο δικαίωμα που αποτελεί θεμέλιο του δικαιώματος της ζωής θα πρέπει να ασκείται ελεύθερα και αποτελεσματικά<sup>44</sup>.

Ως ένα ανθρώπινο δικαίωμα που είναι απαραίτητο για την πλήρη απόλαυση της ζωής και όλων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων<sup>45</sup>, το δικαίωμα στο νερό αποζητά από το κράτος την κατοχύρωσή του, αν όχι ρητά σε επίπεδο ενδεχομένως διατάξεων του Συντάγματος ή Κύρωσης μιας Διεθνούς Συνθήκης<sup>46</sup>, όμως σίγουρα με βάση την υποχρέωση εκ του άρθρου 25 του Συντάγματος για την αποτελεσματική άσκηση των δικαιωμάτων με θεμελιώδες το δικαίωμα της ζωής.

Ακόμη η αρχή της πρόληψης στην κρατική λειτουργία ως αρχή του ευρωπαϊκού και διεθνούς δικαίου καλεί το κράτος να προλαμβάνει τους βεβαιωμένους επιστημονικά κινδύνους ώστε να ελαχιστοποιείται η διακινδύνευση ενός δικαιώματος<sup>47</sup>. Εν προκειμένω το νερό τεκμηριώνεται επιστημονικά ως απαραίτητο συστατικό για την ζωή και την υγεία του ανθρώπου και έχει μετρήσιμο νομικό περιεχόμενο, και για αυτό το κράτος θα πρέπει να δρα κατά τέτοιον τρόπο που να προστατεύει το δικαίωμα.

Η εμπέδωση του δικαιώματος συνίσταται στην διαδικασία εκείνη που να επιτρέπει σε κάθε άνθρωπο να έχει πρόσβαση σε ασφαλές και πόσιμο νερό μέσω της θέσπισης κανόνων,

---

<sup>42</sup> "Access to safe water is a fundamental human need and therefore a basic human right." Kofi Annan, United Nations Secretary General, [www.righttowater.info](http://www.righttowater.info)

<sup>43</sup> Δαγτόγλου, σελ. 68-70

<sup>44</sup> Δαγτόγλου, σελ 239

<sup>45</sup> Resolution 68/157, General Assembly, 2013. The human right to safe drinking water and sanitation

<sup>46</sup> Περισσότερα στο Κεφάλαιο Δ' Κατάσταση στην Ελλάδα και Προοπτικές

<sup>47</sup> Κουτούπα-Ρεγκάκου, Δίκαιο Περιβάλλοντος Εκδ Σάκκουλα Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2008, σελ. 46-47



προδιαγραφών και στόχων που επεξηγούν και οδηγούν στην εφαρμογή του νομικού περιεχομένου του δικαιώματος<sup>48</sup>. Εφόσον δηλαδή δεν επιτυγχάνεται η ρητή καταγραφή του δικαιώματος, παραμένει και αποτελεί αντικείμενο διεκδίκησης η εφαρμογή του, μιας και είναι μετρήσιμη νομικά στην βάση κανόνων που μπορεί να ελεγχθεί η υλοποίησή τους.

Τέτοιοι κανόνες και πρότυπα είναι με βάση τις κατευθύνσεις του ΟΗΕ για την λειτουργία του δικαιώματος, η διαθεσιμότητα, η προσβασιμότητα, η ποιοτική κατάσταση των υδάτων, η οικονομική προσιτότητα πρότυπα, η βιωσιμότητα των διαθέσιμων πόρων και της παροχής.

Πιο αναλυτικά η διαθεσιμότητα του νερού θα πρέπει να είναι επαρκής και συνεχής για τις προσωπικές και οικιακές χρήσεις και η ημερήσια ποσότητα νερού θα πρέπει να καθορίζεται κατόπιν αξιολόγησης των συνθηκών και των απαιτήσεων μιας περιοχής και σύμφωνα με επιστημονικές μελέτες ώστε να εξασφαλίζεται ένας ελάχιστος αριθμός λίτρων νερού ανά άτομο<sup>49</sup>.

Η προσβασιμότητα συνδέεται άμεσα με τη διαθεσιμότητα και αντανακλάται στην ποσότητα του νερού που χρησιμοποιείται κατά άτομο, γεγονός που επηρεάζει πλήρως τις ανθρώπινες δραστηριότητες. Όσο μεγαλύτερη η δυσκολία πρόσβασης τόσο λιγότερη η διαθεσιμότητα, για αυτό το νερό θα πρέπει να είναι όσο πιο άμεσα και εγγύτερα διαθέσιμο ώστε να επιτυγχάνεται το μεγαλύτερο δυνατό όφελος.

Η ποιότητα των υδάτων είναι κρίσιμο στοιχείο για την ουσιαστική απόλαυση του δικαιώματος στο νερό και για αυτό είναι απαραίτητη η θέσπιση υψηλών προτύπων και προδιαγραφών από τα Κράτη που να εξασφαλίζουν όσο το δυνατόν μεγαλύτερη ποιότητα στα πόσιμα ύδατα. Η θέσπιση και ο διαρκής έλεγχος των προτύπων που αφορούν τις υδάτινες ποσότητες, τους χημικούς και βιολογικούς ελέγχους καθώς και θέματα δικτύου διανομής και αγωγών, είναι απαραίτητες και βασικές προϋποθέσεις ώστε να έχει πλήρη εφαρμογή το δικαίωμα στο νερό.

Η οικονομική προσιτότητα αποτελεί ουσιαστική παράμετρο εξασφάλισης του δικαιώματος στο νερό και για αυτό τα χαρακτηριστικά της χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής από πλευράς του κράτους, ώστε η παροχή του νερού να μην αναιρείται από το κόστος εξασφάλισης της υπηρεσίας παροχής. Σε αυτή τη βάση η οικονομική παράμετρος θα πρέπει να συναρτάται με την ποιότητα και τη διαθεσιμότητα και σε κάθε περίπτωση να επιτρέπει την απόλαυση του δικαιώματος σε όλους τους πολίτες, με την οικονομική αδυναμία να μην αποτελεί λόγο που να καθιστά δυσπρόσιτο το νερό.

---

<sup>48</sup> Realising the human rights to water and sanitation: A Handbook by the UN Special Rapporteur Catarina de Albuquerque, 2014, Chapter 2.

<sup>49</sup> G. Howard and J. Bartram, Domestic water quantity, service level and health (WHO, 2003)

Η βιωσιμότητα του συστήματος των διαθέσιμων πόρων και παροχής είναι κρίσιμη και ουσιαστική προϋπόθεση λειτουργίας του δικαιώματος στο νερό, αφού θα πρέπει να δομείται στην βάση της ισότιμης στάθμισης της οικονομικής, κοινωνικής ανάπτυξης και περιβάλλοντος. Η διαδικασία χρήσης και διαχείρισης θα πρέπει να αφήνει τα περιθώρια της μελλοντικής εκμετάλλευσης για τις επόμενες γενιές με τις ίδιες ή και καλύτερες δυνατότητες.

Με βάση τα παραπάνω κριτήρια το δικαίωμα στο νερό ως ανθρώπινο δικαίωμα αποκτά την αναγκαία δομή για την ουσιαστική του εφαρμογή και καθιστά μετρήσιμη και διεκδικήσιμη την αξίωση παροχής για κάθε πολίτη και για αυτό χρειάζεται να γίνουν περισσότερα στο μέλλον<sup>50</sup>. Για αυτό το δικαίωμα νοείται και ως κοινωνικό δικαίωμα με τις υπηρεσίες παροχής ύδρευσης να αποτελούν το μέσο υλοποίησής του, ενώ μπορεί να λεχθεί ότι και οι ίδιες οι υπηρεσίες λειτουργούν ως κοινωνικό δικαίωμα στο πλαίσιο που αποτελούν το συστατικό εκείνο που οδηγεί στην ανεμπόδιστη και αποτελεσματική άσκηση του δικαιώματος στο νερό.

## **B) Η Αρχή της Βιώσιμης Ανάπτυξης ως Στρατηγική**

Προϋπόθεση της βιώσιμης ανάπτυξης αποτελεί το δικαίωμα στο νερό που ταυτόχρονα αποτελεί και προϋπόθεση για το δικαίωμα στη ζωή, το οποίο προστατεύεται εκπορευόμενο και αυτό από την θεμελιώδη αρχή της αξίας του ανθρώπου. Η αξία του ανθρώπου και η επιβεβλημένη εκ του Συντάγματος υποχρέωση του κράτους για την προστασία<sup>51</sup> της οδηγεί στο εννοιολογικό συμπέρασμα πως το κράτος λαμβάνει όλα εκείνα τα μέτρα προς την επίτευξη του σκοπού αυτού.

Εμμέσως δηλαδή κατοχυρώνεται και το δικαίωμα στο νερό παρόλο που δεν υπάρχει ρητή καταγραφή του στο Σύνταγμα ως ατομικό δικαίωμα. Ακολούθως η κρατική δραστηριότητα με στόχευση την βιώσιμη ανάπτυξη με τις ανάλογες νομοθετικές παρεμβάσεις και την άσκηση πολιτικών, λειτουργεί ως μοχλός εφαρμογής του δικαιώματος στη ζωή το οποίο πηγάζει από την αρχή της αξίας του ανθρώπου.<sup>52</sup> Εξάλλου το δικαίωμα της ζωής είναι συμφυές στον άνθρωπο και

<sup>50</sup> Gurría, Secretary General of the OECD,

Water can be the source of a brighter future, OECD, Observer, No302/April 2015

<sup>51</sup> Άρθρο 2 και άρθρο 25, Σύνταγμα της Ελλάδας, 1975/1986/2001/2008

<sup>52</sup> «η βιωσιμότης πηγάζει ευθέως από την αρχή της αξίας του ανθρώπου και του δικαιώματός του στη ζωή και την πρωταρχική υποχρέωση του Κράτους Δικαίου να εξασφαλίζει τις αξίες αυτές», βλ. Μ. ΚΑΡΑΜΑΝΩΦ, Η νομική μεθοδολογία της βιωσιμότητας, Τόμος Τιμητικός του ΣτΕ – 75 χρόνια

η προστασία του με τις αναγκαίες παρεμβάσεις από πλευράς κράτους καθίσταται αναγκαία<sup>53</sup>

Από τα ανωτέρω προκύπτει η σύνδεση μεταξύ των στόχων που έχουν τεθεί σε παγκόσμιο επίπεδο από πλευράς του ΟΗΕ και της ελληνικής δικαιοϊκής τάξης εκ του Συντάγματος καθώς και του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της ΕΣΔΑ.

Οι SDG's ως κείμενο με παγκόσμια απήχηση έρχονται ως φυσικό επακόλουθο των ήδη δεδομένων διακηρύξεων<sup>54</sup> για τα ανθρώπινα δικαιώματα, πάντα στο πλαίσιο της θεμελιώδους αρχής της αξίας του ανθρώπου. Εξάλλου και το ελληνικό Σύνταγμα αναφέρεται στην αξία του ανθρώπου και στην “ανθρώπινη αξιοπρέπεια”<sup>55</sup> που αποτελεί ευθεία σύνδεση με τον καταστατικό χάρτη των Ηνωμένων Εθνών<sup>56</sup> “ *Όπως διακηρύζωμεν εκ νέου πίστιν εις την αξιοπρέπεια και την αξίαν του ανθρώπου*”.

Στο πλαίσιο της υλοποίησης των Στόχων της Βιώσιμης Ανάπτυξης SDG's και στην κατεύθυνση του Ψηφίσματος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 8ης Σεπτεμβρίου 2015, όπως και σε όσα ορίζονται στην Απόφαση του Συμβουλίου του ΟΗΕ για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα του 2010, κρίνεται ως επιτακτική ανάγκη η πλήρης νομική θεσμοθέτηση και κατοχύρωση του δικαιώματος στο νερό.

Οι μη δεσμευτικές διατάξεις πράγματι θέτουν ένα πλαίσιο προτροπής καθιερώνοντας ακόμη και υποχρεώσεις για τα κράτη, όπως η Απόφαση του Συμβουλίου για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα του ΟΗΕ, σχετικά με την πρόσβαση σε ασφαλές πόσιμο νερό, όμως παραμένουν στην κατάσταση της προτροπής, αφού δεν προβλέπουν ελεγκτικό πλαίσιο ή κυρώσεις και οι δεσμεύσεις εναπόκεινται στη βούληση του κάθε κράτους. Γεγονός που επαναλαμβάνεται και στο ψήφισμα του ΟΗΕ του 2013, όπου τα κράτη είναι οι κύριοι υπεύθυνοι δρώντες για την εξασφάλιση και εμπέδωση του δικαιώματος στο νερό, μέσω και νομοθετικών ρυθμίσεων.<sup>57</sup>

Μελετώντας τα κείμενα των Διακηρύξεων παρατηρείται ότι μια νομικά δεσμευτική κατοχύρωση του δικαιώματος στο νερό δεν έχει καταστεί υπαρκτή μέχρι σήμερα, ενώ στο χώρο της Ευρώπης υπάρχει ήδη από το 2001 ο Ευρωπαϊκός Χάρτης για τις υδάτινες πηγές, του Συμβουλίου της

---

<sup>53</sup> Δαγτόγλου, Ατομικά Δικαιώματα, 2005, εκδ. Σάκκουλα Αντ, σελ231, και άρθρο 6 παρ.1 εδ.1 Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα 16.12.1966 με Έναρξη ισχύος: 23 Μαρτίου 1976, όπως κυρώθηκε με το Ν. 2462/1997.

<sup>54</sup> Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, Γενική Συνέλευση ΟΗΕ, 10 Δεκεμβρίου 1948

<sup>55</sup> Άρθρο 2 παρ.1, άρθρο 7 παρ. 2, άρθρο 106 παρ.2, Σύνταγμα της Ελλάδας, 1975/1986/2001/2008

<sup>56</sup> Καρακώστας, ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ, 2006, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, σελ.20

<sup>57</sup> Ψήφισμα της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών της 18ης Δεκεμβρίου 2013 με τίτλο «Το ανθρώπινο δικαίωμα στο πόσιμο νερό και την αποχέτευση» A/RES/68/157

Ευρώπης και το ψήφισμα του ΟΗΕ για το Δικαίωμα στο Νερό από το 2010.

Η ρύθμιση του ζητήματος και η νομική δέσμευση προς την εξασφάλιση του δικαιώματος στο νερό, αποτελεί την κρίσιμη καμπή για το πέρασμα από τη διαπίστωση στην υλοποίηση. Το κράτος ως εγγυητής των ατομικών δικαιωμάτων καλείται να προσαρμοστεί προς μια λειτουργία πραγμάτωσης της βιώσιμης ανάπτυξης.

Εξάλλου για να προχωρήσει προς αυτή την κατεύθυνση το κράτος χρειάζεται στρατηγική για τη βιώσιμη ανάπτυξη στο πλαίσιο συμμετοχής στην Ευρωπαϊκή Ένωση και με γνώμονα τους SDG's, απαραίτητη είναι η θέσπιση ουσιαστικής και αποτελεσματικής νομοθεσίας για την υλοποίηση των σκοπών αυτών, καθώς και ανάλογη διοικητική επάρκεια και μηχανισμοί ελέγχου και επιβολής των νομοθετικών ρυθμίσεων.<sup>58</sup>

## **ΜΕΡΟΣ II – Το καθεστώς παροχής υπηρεσιών ύδρευσης στην Ευρωπαϊκή Ένωση και η Πρωτοβουλία Ευρωπαίων Πολιτών – right2water**

### **I Καθεστώς παροχής υπηρεσιών ύδρευσης στην Ευρωπαϊκή Ένωση**<sup>59</sup>

#### **A) Το άρθρο 345 της Συνθήκης Λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης**

##### ***Άρθρο 345<sup>60</sup> (πρώην άρθρο 295 της ΣΕΚ)***

Οι Συνθήκες δεν προδικάζουν με κανένα τρόπο το καθεστώς της ιδιοκτησίας στα κράτη μέλη<sup>61</sup>.

Με τεκμηρίωση βασιζόμενη και στο άρθρο 345 της ΣΛΕΕ, απάντησε το 2013 ο Επίτροπος για θέμα Οικονομίας και Νομισματικής Πολιτικής και Αντιπρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής κ. Olli Rehn, σε ερώτηση του Ευρωβουλευτή του ΣΥΡΙΖΑ κ. Νίκου Χουντη σχετικά με την ιδιωτικοποίηση της ΕΥΔΑΠ-ΕΥΑΘ<sup>62</sup>.

Στην εν λόγω απάντηση ο Επίτροπος δήλωσε ξεκάθαρα ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση αναγνωρίζει ότι

<sup>58</sup> Δεκλερής, Το Δίκαιο της Βιώσιμης Ανάπτυξης, σελ.71, Εκδ. Αντ Σάκκουλα, 2000

<sup>59</sup> Για τη Νομική Βάση των Δημοσίων Υπηρεσιών στις Συνθήκες της ΕΕ, πιο αναλυτικά στο: Sauter Wolf, Public Services in EU Law, Cambridge University Press, 2014, p. 44

<sup>60</sup> Ενοποιημένη απόδοση της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, *Επίσημη Εφημερίδα αριθ. C 326 της 26/10/2012*

<sup>61</sup> Ερμηνεία του άρθρου, στο Χριστιανός, Συνθήκη ΕΕ & ΣΛΕΕ, Εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, 2012, σελ. 1356

<sup>62</sup> Ερώτηση P-007557/2013 προς την Επιτροπή

*“...η διαχείριση των υδάτινων πόρων αποτελεί ευθύνη των κρατών μελών, και γι αυτόν το λόγο έχει πάρει ουδέτερη θέση επί του θέματος της δημόσιας ή της ιδιωτικής ιδιοκτησίας των υδάτινων πόρων, σύμφωνα με το άρθρο 345 της ΣΛΕΕ...”.*

Το άρθρο 345 της ΣΛΕΕ, αν και λιτό, θέτει ξεκάθαρα το πλαίσιο της αρμοδιότητας της ΕΕ στο πεδίο του καθεστώτος ιδιοκτησίας στα κράτη – μέλη της. Η γραμματολογική ερμηνεία του άρθρου οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δρούσα πάντα με βάση τις Συνθήκες της ΕΕ όπως περιγράφονται οι αρμοδιότητες της Ένωσης στο άρθρο 2 της ΣΛΕΕ, αναφορικά με το καθεστώς ιδιοκτησίας, τηρεί πλήρη ουδετερότητα<sup>63</sup>.

Η φράση, **“οι Συνθήκες δεν προδικάζουν με κανένα τρόπο”**, δεσμεύει την ΕΕ όχι μόνον ως προς την σύνηθη νομοθετική πρακτική στην ΕΕ, αλλά επεκτείνεται και στο πεδίο της ευρύτερης λειτουργίας των οργάνων της ΕΕ, όπως η Ευρωπαϊκή Επιτροπή<sup>64</sup>. Απαξ και τα όργανα της ΕΕ δρουν με βάση πάντα την νομική τεκμηρίωση επί των Συνθηκών της ΕΕ, καθίσταται σαφές ότι στο άρθρο 345 της ΣΛΕΕ ο ορισμός που τίθεται είναι αδιαμφισβήτητος, αποκλειστικός και απόλυτος.

Ακόμη το άρθρο 345 ΣΛΕΕ απεικονίζει και πραγματώνει εν μέρει την αρχή της επικουρικότητας στο πεδίο της ΕΕ, όπου όπως περιγράφεται στο άρθρο 5 της ΣΕΕ καθώς και στο Πρωτόκολλο Σχετικά με την Εφαρμογή των Αρχών της Επικουρικότητας και της Αναλογικότητας, η ΕΕ δρα μέσα στα όρια των αρμοδιοτήτων της με σκοπό την επίτευξη των στόχων που έχουν τεθεί δια των Συνθηκών.

Σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας, που αποτελεί μια εκ των τριών αρχών μεταβίβασης κυριαρχικών δικαιωμάτων από τα κράτη – μέλη προς την ΕΕ, η Ένωση σε όσους τομείς δεν υπάγονται στην αποκλειστική αρμοδιότητά της, λειτουργεί με βάση το κατά πόσον ένας στόχος δύναται να επιτευχθεί επαρκώς από τα ίδια τα κράτη – μέλη και σε καμία περίπτωση δεν υπερβαίνει τα όρια για την διαμόρφωση των αντίστοιχων πολιτικών εφαρμογής και των νομοθετικών ρυθμίσεων.<sup>65</sup>

Εν προκειμένω στο άρθρο 345 παρατηρείται ότι η ΕΕ, προχωρά πιο πέρα και από την αρχή της επικουρικότητας μιας και ορίζεται ότι τα όργανα της ΕΕ με βάση τις Συνθήκες σε καμία περίπτωση δεν προδικάζουν το καθεστώς ιδιοκτησίας. Δηλαδή πρόκειται για να έναν τομέα όπου η κάθε δράση

<sup>63</sup> Bram Akkermans and Eveline Ramaekers , Article 345 TFEU (ex Article 295 EC), Its Meanings and Interpretations, European Law Journal, Vol. 16, No. 3, May 2010, p.298

<sup>64</sup> Bram Akkermans and Eveline Ramaekers , Article 345 TFEU (ex Article 295 EC), Its Meanings and Interpretations, European Law Journal, Vol. 16, No. 3, May 2010, p. 304

<sup>65</sup> Μούσης, ΕΕ – Δίκαιο – Οικονομία – Πολιτική, σελ. 32, εκδ Παπαζήση, 2013

καθώς και το σύνολο των δράσεων επαφίονται στα κράτη – μέλη και δεν επιδέχεται την όποια επικουρική παρέμβαση της ΕΕ.

Εμπεριέχει δηλαδή και το δευτερογενές ευρωπαϊκό δίκαιο, το οποίο πηγάζει πάντα στην βάση επί των Συνθηκών,<sup>66</sup> άποψη που έχει γίνει αντικείμενο κριτικής στο σημείο ότι το άρθρο χρησιμοποιεί τη λέξη και τον όρο “Οι Συνθήκες”, και περιορίζεται σε αυτές τεχνικά και δεν προχωρά στο δευτερογενές δίκαιο της Ένωσης.

Η παρατήρηση αυτή είναι εξαιρετικά σημαντική όμως το δευτερογενές ευρωπαϊκό δίκαιο νοείται μόνον δια της τεκμηρίωσής του επί των Συνθηκών της ΕΕ και της συμφωνίας του με αυτές, εξάλλου τα θεσμικά όργανα της Ένωσης πράττουν εντός των ορίων που τους αναθέτουν οι Συνθήκες και σύμφωνα με αυτές.<sup>67</sup>

Επίσης το άρθρο 345 της ΣΛΕΕ περιγράφει μια από τις ορισμένες περιπτώσεις που η Συνθήκη αναφέρεται ευθέως στις αρμοδιότητες που υπάγονται πλήρως στα κράτη – μέλη, παρά το γεγονός ότι με βάση την αρχή της δοτής αρμοδιότητας κάθε είδους αρμοδιότητα που δεν αναγνωρίζεται υπέρ της ΕΕ, ανήκει στα κράτη – μέλη. Η αναφορά αυτή του άρθρου 345 της ΣΛΕΕ, δηλώνει με τον πιο κατηγορηματικό τρόπο την απουσία της όποιας ρύθμισης του ζητήματος στο οποίο αναφέρεται από την ΕΕ, και για αυτό προχωρά στην πλήρη λεκτική αναφορά.<sup>68</sup>

Διότι αν εξεταστεί το ζήτημα από πλευράς αρχών των αρμοδιοτήτων της ΕΕ όπως περιγράφονται στο άρθρο 5 της ΣΕΕ, τότε εμμέσως συνάγεται άπαξ και δεν γίνεται αναφορά στο άρθρο 3 της ΣΛΕΕ περί αποκλειστικής αρμοδιότητας ούτε και στο άρθρο 4 της ΣΛΕΕ περί συντρέχουσας αρμοδιότητας, ότι το καθεστώς ιδιοκτησίας δεν εμπίπτει στις αρμοδιότητες της ΕΕ.

Το άρθρο 345 της ΣΛΕΕ, τιθέμενο εξαιρετικώς με την διατύπωση ότι με κανένα τρόπο οι Συνθήκες δεν προδικάζουν το καθεστώς ιδιοκτησίας στα κράτη – μέλη της ΕΕ, καθιστά την ΕΕ ουδέτερη ως προς το θέμα αυτό. Δηλαδή αν για την παροχή μιας υπηρεσίας προς τους πολίτες, επιλέγεται δημόσιο ή ιδιωτικό καθεστώς, άπτεται στο κάθε κράτος – μέλος να επιλέξει ποια μορφή θα λάβει το ιδιοκτησιακό καθεστώς.

---

<sup>66</sup> Green Paper on Wills and Succession COM(2005) 65 final and the questions of the Members of the European Parliament mentioned below in section IV.

<sup>67</sup> Κανελλόπουλος, Το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης - Συνθήκη της Λισσαβόνας, Εκδ. Σάκκουλα, 2010, σελ 257επ.

Άρθρα 13-19, Διατάξεις περί των Θεσμικών Οργάνων, ΣΛΕΕ,

<sup>68</sup> Πλιάκος, Το Δίκαιο της ΕΕ, Κεφ. Οι αρμοδιότητες της ΕΕ, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, 2012, σελ. 117,

Η αρχή της ουδετερότητας επί του θέματος παρατηρείται και στην νομοθετική παρασκευή των ευρωπαϊκών οργάνων και θεσμών όπου το άρθρο 345 της ΣΛΕΕ ερμηνεύεται ως ουδέτερη θέση της ΕΕ ως προς το ιδιοκτησιακό καθεστώς και την διαδικασία των ιδιωτικοποιήσεων αναφορικά και με την διαδικασία διεύρυνσης της ΕΕ.

Χαρακτηριστική είναι η θέση<sup>69</sup> της Επιτροπής των Περιφερειών σε μια αναφορά της για την Διεύρυνση και το ζήτημα των ιδιωτικοποιήσεων:

*“Υπενθυμίζεται ότι το Άρθρο 345 της ΣΛΕΕ, παρέχει -εγγυάται την ουδετερότητα της Ευρωπαϊκής νομοθεσίας σχετικά με την ιδιοκτησία”*

Ακόμη και δια μέσω του επίσημου ιστότοπου της ΕΕ, δίνεται η εξήγηση ότι το άρθρο 345 της ΣΛΕΕ άπτεται επί των διαδικασιών ιδιωτικοποιήσεων που λαμβάνουν χώρα στα κράτη – μέλη, και δηλώνεται ότι η ιδιωτικοποίηση μιας επιχείρησης από τον δημόσιο προς τον ιδιωτικό τομέα, είναι ένα θέμα οικονομικής πολιτικής, όπου η απόφαση και η αρμοδιότητα έγκειται αποκλειστικά στα κράτη – μέλη της ΕΕ<sup>70</sup>.

Βέβαια το άρθρο 345 της ΣΛΕΕ δεν είναι κάποιο άρθρο που προέκυψε τα τελευταία χρόνια αλλά προέρχεται απευθείας από τη Διακήρυξη του Schuman της 9ης Μαΐου 1950 και έπειτα τέθηκε στο άρθρο 83 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα, ακολούθως στο άρθρο 222 της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας, στο άρθρο 295 της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και πλέον τίθεται στην Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.<sup>71</sup>

Η ιστορικότητά του και το γεγονός ότι από τη Διακήρυξη του Schuman μέχρι σήμερα έχει μείνει αναλλοίωτο με την διατύπωση της διάταξης να μην έχει αλλάξει και ταυτόχρονα λιτό χωρίς επιπλέον προσθήκες αναδεικνύει τη σημασία του.<sup>72</sup>

Εξάλλου ευθεία και χωρίς άλλες πολλαπλές ή περαιτέρω ερμηνείες είναι και η επίκληση του άρθρου 345 ΣΛΕΕ αναφορικά με το ιδιοκτησιακό καθεστώς των υπηρεσιών ύδρευσης στα κράτη – μέλη της ΕΕ. Το ίδιο το άρθρο αποτελεί στέρεο επιχείρημα καθώς και εξήγηση της θέσης πως η ΕΕ είναι ουδέτερη ως προς την επιλογή του καθεστώτος, δημόσιου ή ιδιωτικού, αναφορικά με τις

---

<sup>69</sup> Committee of the Regions Resolution on Enlargement, 2004/C 73/16.

<sup>70</sup> [http://ec.europa.eu/internal\\_market/capital/framework/treaty/index\\_en.htm](http://ec.europa.eu/internal_market/capital/framework/treaty/index_en.htm)

<sup>71</sup> Property and European Integration: Dimensions of Article 345 TFEU, LEGAL STUDIES RESEARCH PAPER SERIES Paper No 17, p. 3

<sup>72</sup> Bram Akkermans and Eveline Ramaekers, Article 345 TFEU (ex Article 295 EC), Its Meanings and Interpretations, European Law Journal, Vol. 16, No. 3, May 2010, p. 314

επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών ύδρευσης.<sup>73</sup>

Η χρήση του άρθρου ως επεξηγηματική και ως νομική τεκμηρίωση της δραστηριότητας της ΕΕ αποκρυσταλλώνει το πεδίο της ισχύος του – παρά την έλλειψη ευρείας τεκμηρίωσης περί της σημασίας και του πεδίου εφαρμογής του<sup>74</sup> - και η εν τοις πράγμασι επίκλησή του από τα εκτελεστικά όργανα της ΕΕ, σε μεγάλο βαθμό οριοθετεί και καθορίζει το πεδίο εφαρμογής του ως αποφασιστικού χαρακτήρα άρθρο της ΣΛΕΕ.

Εν προκειμένω το άρθρο 345 της ΣΛΕΕ συνδέεται άρρηκτα με το καθεστώς των υπηρεσιών ύδρευσης στα κράτη – μέλη της ΕΕ και συναρτάται και με τις διατάξεις περί υπηρεσιών γενικού οικονομικού συμφέροντος και ιδίως με το άρθρο 14 και άρθρο 106 παρ. 2 της ΣΛΕΕ, και με το Πρωτόκολλο αρ. 26, για τις υπηρεσίες γενικού οικονομικού συμφέροντος που αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της Ενοποιημένης Έκδοσης των Συνθηκών της ΕΕ.

Και επιπροσθέτως η άμεση διασύνδεσή του με την Οδηγία 2014/23/ΕΕ και με την Πρωτοβουλία Ευρωπαίων Πολιτών για το Νερό, καθιστά το άρθρο 345 της ΣΛΕΕ μια νομική διάταξη ζωντανή και σε άμεση αλληλεπίδραση με την κοινωνία και το νομοπαρασκευαστικό έργο των ευρωπαϊκών οργάνων.

Το άρθρο 345 της ΣΛΕΕ υπό το πρίσμα της απάντησης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην Πρωτοβουλία Ευρωπαίων Πολιτών για το Νερό<sup>75</sup>, λαμβάνει μια ουσιαστική ανάλυση και τεκμηρίωση του ρόλου και των ποιοτικών χαρακτηριστικών της ουδετερότητας της ΕΕ, ως προς τις υπηρεσίες ύδρευσης στα κράτη – μέλη.

Σύμφωνα και με το ανωτέρω σκεπτικό αναφορικά με την διαδικασία ερμηνείας του άρθρου 345 της ΣΛΕΕ, όπου η εξήγηση και η ανάλυση της εφαρμογής του υπόκειται σε γραμμοτολογικές και τελολογικές ερμηνευτικές προσεγγίσεις, το σκεπτικό της ΕΕ στο πλαίσιο της απάντησής της στην Πρωτοβουλία Ευρωπαίων Πολιτών για το Νερό, δίνει μια σύγχρονη και ουσιαστική ερμηνεία.

---

<sup>73</sup> Answer given by Mr Barnier on behalf of the Commission, 24 April 2013 to the Question for written answer P-002257/2013 to the Commission by Thomas Händel (GUE/NGL), 27 February 2013

<sup>74</sup> “...The exact meaning and scope of Article 345 TFEU is not entirely clear...”, Bram Akkermans and Eveline Ramaekers, Article 345 TFEU (ex Article 295 EC), Its Meanings and Interpretations, European Law Journal, Vol. 16, No. 3, May 2010,

<sup>75</sup> ECI(2012)000003 Πρωτοβουλία Ευρωπαίων Πολιτών “Η ύδρευση και η αποχέτευση είναι ανθρώπινο δικαίωμα! Το νερό είναι δημόσιο αγαθό, όχι εμπόρευμα!”



Στην απάντησή<sup>76</sup> της Επιτροπής, αφού επικαλεστεί και αυτή το Ψήφισμα του ΟΗΕ του 2010 για το Δικαίωμα στο Νερό, προχωρά στην εξήγηση της ουδετερότητάς της αναφορικά με το ιδιοκτησιακό καθεστώς των υπηρεσιών παροχής ύδρευσης βασίζοντας την ανάλυσή της επί του άρθρου 345 ΣΛΕΕ. Η τεκμηρίωση οριοθετεί την δράση της ΕΕ, τονίζοντας το δεσμευτικό χαρακτήρα του άρθρου 345 και την υποχρέωση της απόλυτης τήρησης της ουδετερότητας.

Επιπλέον προχωράει στην ανάλυση της ουδετερότητας περιγράφοντάς της ως κατάσταση όπου η ΕΕ σε καμία περίπτωση δεν προχωρά σε νομοθετικές πράξεις που επηρεάζουν με κάθε τρόπο το ιδιοκτησιακό καθεστώς των επιχειρήσεων παροχής υπηρεσιών ύδρευσης. Η ανάλυση αυτή επιβεβαιώνει τη δεσμευτική και διαπλαστική ισχύ του άρθρου 345 επί του δευτερογενούς ενωσιακού δικαίου, και όχι μονάχα επί των Συνθηκών της ΕΕ<sup>77</sup>.

Η επίδραση επί του δευτερογενούς δικαίου της ΕΕ είναι φανερή και στην πρόσφατη Οδηγία 2014/23/ΕΕ για την ανάθεση συμβάσεων παραχώρησης, όπου το νερό εξαιρείται ρητά από το πεδίο εφαρμογής την εν λόγω Οδηγίας. Παράλληλα με την τήρηση της ουδετερότητας και την μη ένταξη σε νομοθετικές πράξεις των υπηρεσιών παροχής ύδρευσης η ΕΕ πραγματώνει τον αποθετικό της ρόλο επί των αρμοδιοτήτων που της έχουν ανατεθεί από τις Συνθήκες συγκρότησής της.

Τα σχετικά σημεία της απάντησης της Επιτροπής που θέτουν εμπεριστατωμένα την ουδετερότητα της ΕΕ, περιγράφουν και τη γραμματολογική και την τελολογική διάσταση της αρχής της ουδετερότητας όπου οι λέξεις “*ορίζει σαφώς, η ΕΕ δεν δύναται, οι διατάξεις της Συνθήκης επιβάλλουν,*” επεξηγούν πλήρως το περιεχόμενο του άρθρου 345 της ΣΛΕΕ.

Τα σχετικά αποσπάσματα της απάντησης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

*“...Η Επιτροπή θα εξακολουθήσει να τηρεί πλήρως τους κανόνες της Συνθήκης που απαιτούν την ουδετερότητα της ΕΕ σε σχέση με τις εθνικές αποφάσεις που διέπουν το καθεστώς ιδιοκτησίας των επιχειρήσεων ύδρευσης....*

*...Το άρθρο 345 της ΣΛΕΕ **ορίζει σαφώς** «αρχή ουδετερότητας» σχετικά με τους κανόνες που διέπουν το καθεστώς της ιδιοκτησίας στα κράτη μέλη. Επομένως, **η ΕΕ δεν δύναται** να θεσπίζει νομοθετικές πράξεις που επηρεάζουν τους κανόνες που διέπουν το καθεστώς της ιδιοκτησίας, καθώς και τους κανόνες που διέπουν την ιδιοκτησία επιχειρήσεων παροχής δημόσιας υπηρεσίας, όπως η ύδρευση...*

<sup>76</sup> Ανακοίνωση της Επιτροπής, Βρυξέλλες, 19.3.2014 COM(2014) 177 final

<sup>77</sup> βλ. ανωτέρω κριτική για το εάν το άρθρο 345 εμπεριέχει και το δευτερογενές ενωσιακό δίκαιο

*...Ταυτόχρονα, οι διατάξεις της Συνθήκης επιβάλλουν την ουδετερότητα της ΕΕ όσον αφορά τις αποφάσεις των κρατών μελών σχετικά με το ιδιοκτησιακό καθεστώς των επιχειρήσεων ύδρευσης..”*

## **B) Οι Υπηρεσίες Γενικού Οικονομικού Συμφέροντος**

Άμεση είναι η συσχέτιση του άρθρου 345 ΣΛΕΕ με τις υπηρεσίες γενικού οικονομικού συμφέροντος όπως αυτές περιγράφονται στο άρθρο 14 της ΣΛΕΕ και το Πρωτόκολλο αριθ. 26 που προσαρτάται στη ΣΛΕΕ και στη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ).

*Άρθρο 14 (πρώην άρθρο 16 της ΣΕΚ)*

*Υπό την επιφύλαξη του άρθρου 4 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, και των άρθρων 93, 106 και 107 της παρούσας Συνθήκης, και ενόψει της θέσης που κατέχουν οι υπηρεσίες γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος στα πλαίσια των κοινών αξιών της Ένωσης, καθώς και της συμβολής τους στην προώθηση της κοινωνικής και εδαφικής συνοχής, η Ένωση και τα κράτη μέλη, εντός των πλαισίων των αντιστοίχων αρμοδιοτήτων τους, και εντός του πεδίου εφαρμογής των Συνθηκών, μεριμνούν ούτως ώστε οι υπηρεσίες αυτές να λειτουργούν βάσει αρχών και προϋποθέσεων, ιδίως οικονομικών και δημοσιονομικών, οι οποίες επιτρέπουν την εκπλήρωση του σκοπού τους.*

*Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, αποφασίζοντας μέσω κανονισμών σύμφωνα με τη συνήθη νομοθετική διαδικασία, καθιερώνουν τις εν λόγω αρχές και καθορίζουν τις εν λόγω προϋποθέσεις, με την επιφύλαξη της αρμοδιότητας των κρατών μελών, τηρουμένων των Συνθηκών, για την παροχή, την ανάθεση και τη χρηματοδότηση των υπηρεσιών αυτών.*

Το άρθρο 14 της ΣΛΕΕ, αναφέρεται σε υπηρεσίες γενικού οικονομικού συμφέροντος συναρτώντας αυτές με τις κοινές αξίες της ΕΕ όπως περιγράφονται στο άρθρο 2 της ΣΕΕ, δίδοντας στις υπηρεσίες την βαρύτητα των θεμελιωδών αξιών της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Σε αυτό το πλαίσιο τα κράτη – μέλη λειτουργώντας με βάση τις αρχές της ΕΕ και των Συνθηκών, έχουν την ελευθερία επιλογής των υπηρεσιών γενικού οικονομικού συμφέροντος και τον τρόπο

λειτουργίας αυτών, σε δημόσιο ή ιδιωτικό ιδιοκτησιακό καθεστώς<sup>78</sup>.

Η λειτουργία των δημόσιων επιχειρήσεων παροχής υπηρεσιών γενικού οικονομικού συμφέροντος και η ενδεχόμενη ιδιωτικοποίησή τους, δεν εμπίπτει στην αρμοδιότητα της ΕΕ, παρά μόνον τίθενται σχετικές επιφυλάξεις σχετικά με τις αρχές της μη διάκρισης, της διαφάνειας και της ίσης μεταχείρισης. Εξάλλου τα κράτη – μέλη είναι πλήρως ελεύθερα να αποφασίζουν τα περι λειτουργίας, χρηματοδότησης και ενδεχόμενης εν μέρει ή όχι ιδιωτικοποίησης μιας υπηρεσίας γενικού οικονομικού συμφέροντος.<sup>79</sup>

Η αρχή της επικουρικότητας<sup>80</sup> περιγράφεται στο πλαίσιο του άρθρου 14 της ΣΛΕΕ, όπου τα κράτη – μέλη διατηρούν την αρμοδιότητα να αποφασίζουν τα ίδια για τον τρόπο διαχείρισης των υπηρεσιών παροχής ύδρευσης, ως μέρος των υπηρεσιών γενικού οικονομικού συμφέροντος. Μάλιστα το Πρωτόκολλο αρ. 26 Σχετικά με τις Υπηρεσίες Γενικού Συμφέροντος, εντάσσει την ελευθερία επιλογής των κρατών – μελών και αντίστοιχα τον περιορισμό της ΕΕ, σχετικά με το ιδιοκτησιακό καθεστώς των υπηρεσιών, στις αξίες που είναι κοινές εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η δεδομένη και ξεκάθαρη δέσμευση της ΕΕ να μην παρεμβαίνει επί των αποφάσεων των κρατών – μελών περί του ιδιοκτησιακού καθεστώτος των υπηρεσιών αυτών, επαναλαμβάνεται με τον πιο κατηγορηματικό τρόπο στην πρόσφατη Οδηγία για την Ανάθεση Συμβάσεων Παραχώρησης 2014/23/ΕΕ, όπου το άρθρο 4 αυτής, έχει τον τίτλο: ***Ελευθερία καθορισμού υπηρεσιών γενικού οικονομικού συμφέροντος.***

Περαιτέρω το Πρωτόκολλο Αρ. 26 (Σχετικά με τις Υπηρεσίες Γενικού Συμφέροντος), επιδιώκει να κατευθύνει την δράση των κρατών – μελών στην επιδίωξη της παροχής όσο το δυνατόν καλύτερων υπηρεσιών σύμφωνα με τις ανάγκες των χρηστών, εντάσσοντας στα κριτήρια της παροχής, ιδίως την ασφάλεια, την οικονομική προσιτότητα και την καθολική πρόσβαση όλων.

Πιο αναλυτικά :

### *Άρθρο 1*

*Στις κοινές αξίες της Ένωσης για τις υπηρεσίες γενικού οικονομικού συμφέροντος κατά την έννοια του άρθρου 14 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης περιλαμβάνονται ιδίως:*

*3. ο ουσιώδης ρόλος και η ευρεία διακριτική ευχέρεια των εθνικών, περιφερειακών και τοπικών*

<sup>78</sup> Μεγκ-Παπαντώνη, Οι Υπηρεσίες Γενικού Οικονομικού Συμφέροντος, Νομική Βιβλιοθήκη, 2014, σελ. 136 επ.

<sup>79</sup> Εκτίμηση 6, Οδηγία 2014/23/ΕΕ

<sup>80</sup> Σκέψη 44, Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 8ης Σεπτεμβρίου 2015 σχετικά με τη συνέχεια της ευρωπαϊκής πρωτοβουλίας πολιτών «Δικαίωμα στο νερό» (Right2Water) (2014/2239(INI))

*αρχών όταν παρέχουν, αναθέτουν και οργανώνουν υπηρεσίες γενικού οικονομικού συμφέροντος όσο το δυνατόν εγγύτερα στις ανάγκες των χρηστών·*

4. — *η ποικιλομορφία των διαφόρων υπηρεσιών γενικού οικονομικού συμφέροντος και οι διαφορές στις ανάγκες και τις προτιμήσεις των χρηστών που είναι δυνατόν να προκύψουν από τις εκάστοτε γεω γραφικές, κοινωνικές ή πολιτισμικές συνθήκες·*
5. — *υψηλό επίπεδο ποιότητας, ασφάλειας και οικονομικής προσιτότητας, ίση μεταχείριση και προώθηση της καθολικής πρόσβασης και των δικαιωμάτων των χρηστών·*

## *Άρθρο 2*

*Οι διατάξεις των Συνθηκών ουδόλως επηρεάζουν την αρμοδιότητα των κρατών μελών όσον αφορά την παροχή, την ανάθεση και την οργάνωση υπηρεσιών γενικού συμφέροντος μη οικονομικού χαρακτήρα.*

Δηλαδή η ΕΕ, να μην δρα με βάση την αρχή της επικουρικότητας, ως προς τις υπηρεσίες γενικού συμφέροντος, οριοθετώντας τη δράση της, όμως δεν παραλείπει να εγγυάται ότι αυτή η οριοθέτηση δεν σημαίνει ότι τα κράτη – μέλη μπορούν να λειτουργούν εκτός του πλαισίου των κοινών αξιών της ΕΕ. Σε κάθε περίπτωση η κρατική εξουσία και οι επακόλουθες εφαρμοζόμενες πολιτικές για να είναι σύμφωνες με το καθεστώς στο οποίο τίθεται η ελευθερία του κάθε κράτους – μέλους να αποφασίζει για την παροχή των υπηρεσιών αυτών, και ιδίως της ύδρευσης, πρέπει να εξασφαλίζουν την ασφαλή καθολική και προσιτή πρόσβαση σε όλους.

Ο λόγος για τον οποίο η ΕΕ, δίνει αυτή την προτεραιότητα στα κράτη – μέλη και δεν απαιτεί να έχει τον πρώτο λόγο βασίζεται στην ιδιαίτερη σημασία των δημοσίων υπηρεσιών ως προς την κοινωνική και εδαφική συνοχή της Ένωσης.<sup>81</sup> Δηλαδή η ΕΕ αντιλαμβανόμενη το καθολικό πλαίσιο παροχής των υπηρεσιών αυτών και την αναγκαιότητα ασφαλούς, προσιτής και διαρκούς παροχής τις εξαιρεί από το πλαίσιο των κανόνων περί του ανταγωνισμού των επιχειρήσεων εντός της ΕΕ.

Ο ορισμός του άρθρου 106 παρ.2 της ΣΛΕΕ περιγράφει πλήρως την θέση αυτή:

*“...Οι επιχειρήσεις που είναι επιφορτισμένες με τη διαχείριση υπηρεσιών γενικού οικονομικού συμφέροντος ή που έχουν χαρακτήρα δημοσιονομικού μονοπωλίου υπόκεινται στους κανόνες των Συνθηκών ιδίως στους κανόνες ανταγωνισμού, κατά το μέτρο που η εφαρμογή των κανόνων αυτών δεν εμποδίζει νομικά ή πραγματικά την εκπλήρωση της ιδιαίτερης αποστολής που τους έχει ανατεθεί.*

<sup>81</sup> Σκέψη 44, “...το οποίο επισημαίνει την ιδιαίτερη σημασία των δημοσίων υπηρεσιών για την κοινωνική και εδαφική συνοχή της Ένωσης...” Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 8ης Σεπτεμβρίου 2015 σχετικά με τη συνέχεια της ευρωπαϊκής πρωτοβουλίας πολιτών «Δικαίωμα στο νερό» (Right2Water) (2014/2239(INI))

*Η ανάπτυξη των συναλλαγών δεν πρέπει να επηρεάζεται σε βαθμό ο οποίος θα αντέκειτο προς το συμφέρον της Ένωσης...”*

Επιπλέον η Οδηγία 2006/111/ΕΚ της 16ης Νοεμβρίου 2006, για τη διαφάνεια των χρηματοοικονομικών σχέσεων μεταξύ των κρατών μελών και των δημοσίων επιχειρήσεων καθώς και για τη χρηματοοικονομική διαφάνεια εντός ορισμένων επιχειρήσεων, επιβεβαιώνει την θέση της ΕΕ σχετικά με το καθεστώς των υπηρεσιών γενικού οικονομικού συμφέροντος. Ακόμη βασίζεται στο άρθρο 345 της ΣΛΕΕ περί ουδετερότητας και για αυτό αναγνωρίζει τον ειδικό και ιδιαίτερο ρόλο των δημοσίων επιχειρήσεων για την πραγμάτωση σκοπών γενικού συμφέροντος.

Στην συνοπτική παρουσίαση της Οδηγίας διαβάζουμε σύμφωνα με τις σκέψεις 2,3,4 της Οδηγίας:

*Οι δημόσιες επιχειρήσεις \* διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στις εθνικές οικονομίες των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) και, όπως οι επιχειρήσεις στις οποίες έχουν χορηγηθεί ειδικά \* ή αποκλειστικά \* δικαιώματα, υπάγονται στους κανόνες ανταγωνισμού κατά τον ίδιο τρόπο όπως και οι ιδιωτικές επιχειρήσεις, σύμφωνα με το άρθρο 106 παράγραφος 1 της συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ) (πρώην άρθρο 86 παράγραφος 1 της συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (ΣΕΚ)).*

*Το άρθρο 345 ΣΛΕΕ (πρώην άρθρο 295 ΣΕΚ) προβλέπει ότι η Συνθήκη δεν προδικάζει με κανένα τρόπο το καθεστώς της ιδιοκτησίας στις χώρες της ΕΕ. Ως εκ τούτου, δεν πρέπει να γίνεται αδικαιολόγητη διάκριση μεταξύ δημοσίων και ιδιωτικών επιχειρήσεων κατά την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού. Εντούτοις, το άρθρο 106 παράγραφος 2 της ΣΛΕΕ προβλέπει εξαιρέσεις στις περιπτώσεις όπου δημόσιες ή ιδιωτικές επιχειρήσεις διαχειρίζονται υπηρεσίες γενικού οικονομικού συμφέροντος.*

Παρατηρείται δηλαδή η ουσιαστική χρήση του άρθρου 345 της ΣΛΕΕ για την περιγραφή και την οριοθέτηση της δράσης της ΕΕ, αναφορικά με τις δημόσιες επιχειρήσεις γενικού οικονομικού συμφέροντος και τα ενδεχόμενα ζητήματα ανταγωνισμού που προκύπτουν.

Η θέση που εκφράζει η ΕΕ στο άρθρο 14 της ΣΛΕΕ σε συνδυασμό με το Πρωτόκολλο αρ. 26 δημιουργούν το πλαίσιο εφαρμογής στις δημόσιες επιχειρήσεις γενικού οικονομικού συμφέροντος, της θεμελιώδους αρχής της ουδετερότητας του άρθρου 345 ΣΛΕΕ.

Η στέρη νομική βάση που δημιουργείται, δύναται να αποτελέσει ισχυρή τεκμηρίωση στην

επιχειρηματολογία περί δικαιώματος στο νερό και δημόσιου χαρακτήρα παροχής υπηρεσιών ύδρευσης με την αποφυγή ιδιωτικοποιήσεων και απένταξη του νερού από τις εμπορικές διαδικασίες της αγοράς.

Η αρχή της ουδετερότητας νοείται όχι απλά στο πλαίσιο των άρθρων των Συνθηκών της ΕΕ, αλλά αποκτά ουσιαστική εφαρμογή δια μέσω του ενωσιακού δικαίου και της ενσωμάτωσής της στο σκεπτικό των Οδηγιών που σχετίζονται με τις υπηρεσίες παροχής ύδρευσης.

Η απάντηση<sup>82</sup> του Επιτρόπου Barnier, υπεύθυνου για την εισαγωγή της Οδηγίας 2014/23/ΕΕ, σε σχετική ερώτηση Ευρωβουλευτή

*“...Η θέση της Επιτροπής είναι ουδέτερη όσον αφορά την επιλογή ενός καθεστώτος δημοσίου ή ιδιωτικού σχετικά με την ιδιοκτησία της ύδρευσης, σύμφωνα με το άρθρο 345 της ΣΛΕΕ. Στο πλαίσιο της ΕΕ προσφέρεται η εμπειρία ποικιλίας των μοντέλων για την παροχή των υπηρεσιών κοινής ωφέλειας. Οι δημόσιες αρχές είναι ελεύθερες να επιλέξουν να παρέχουν τις υπηρεσίες απευθείας ή μέσω ενός ιδιωτικού οικονομικού φορέα...”*

καθώς και η δήλωσή του στις 21 Ιουνίου 2013 με τίτλο: Απένταξη του Νερού από την Οδηγία ανάθεση συμβάσεων παραχώρησης “ η καλύτερη λύση φαίνεται τώρα να απομακρυνθεί το νερό από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας για τις συμβάσεις παραχώρησης...”

αναδεικνύουν τον καθοριστικό ρόλο του άρθρου 345 επί του ενωσιακού δικαίου.

### **Γ) Η Οδηγία 2014/23/ΕΕ και η εξαίρεση των υπηρεσιών ύδατος**

Η Οδηγία 2014/23/ΕΕ για τις συμβάσεις παραχώρησης, από την έναρξη της συζήτησής της αποτέλεσε αντικείμενο πεδίο επιστημονικής, νομικής και κοινωνικής αντιπαράθεσης όσον αφορά το μέρος εκείνο σχετικά με τις υπηρεσίες παροχής ύδρευσης στα κράτη – μέλη της ΕΕ.

Η σημασία της είναι τέτοια που αποτέλεσε σε μεγάλο βαθμό τον πυρήνα για τη δημιουργία της πρώτης Πρωτοβουλίας Ευρωπαίων Πολιτών<sup>83</sup>, με θέμα το “δικαίωμα στο νερό”, στο πλαίσιο της σχετικής δυνατότητας που παρέχεται από την ΕΕ<sup>84</sup> σύμφωνα με τα άρθρα 11 της ΣΕΕ και 24 της ΣΛΕΕ.

Η νομική βάση και τεκμηρίωση της Οδηγίας δομείται πάνω στο άρθρο 53 παράγραφος 1 και στα

<sup>82</sup> Answer given by Mr Barnier on behalf of the Commission, 24 April 2013 to the Question for written answer P-002257/2013 to the Commission by Thomas Händel (GUE/NGL), 27 February 2013

<sup>83</sup> ECI(2012)000003 Πρωτοβουλία Ευρωπαίων Πολιτών “Η ύδρευση και η αποχέτευση είναι ανθρώπινο δικαίωμα! Το νερό είναι δημόσιο αγαθό, όχι εμπόρευμα!”

<sup>84</sup> Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 211/2011, της 16ης Φεβρουαρίου 2011 σχετικά με την πρωτοβουλία πολιτών (ΕΕ L 65 της 11.3.2011, σ. 1)

άρθρα 62 και 114 της ΣΛΕΕ και για αυτό επιλέχθηκε η μορφή της Οδηγίας αντί του Κανονισμού, μιας και η Συνθήκη προσδιορίζει την χρήση της Οδηγίας για θέσπιση κανόνων σχετικά με τις συμβάσεις για την αγορά αγαθών και για την αγορά υπηρεσιών. Επίσης η Οδηγία έρχεται ως πραγμάτωση των αξιών της ΕΕ και ειδικότερα της κοινωνικής οικονομίας της αγοράς και της βιώσιμης ανάπτυξης που λειτουργούν και ως αρχές που διέπουν τη δράση και τη λειτουργία των οργάνων της ΕΕ<sup>85</sup>.

Σχετικά με την αιτία δημιουργίας της Οδηγίας και το σκοπό που έρχεται να επιτελέσει, δίνεται η τεκμηρίωση με βάση τις αρχές της επικουρικότητας και της αναλογικότητας, όπου η Οδηγία καλείται να βοηθήσει στην επίτευξη ενός διαφανούς και ισότιμου πλαισίου για την ανάθεση συμβάσεων παραχώρησης υπηρεσιών σε όλα τα κράτη – μέλη. Ακόμη η μορφή της Οδηγίας αντί του Κανονισμού και η παρουσίαση νομοθετικών ρυθμίσεων ξεκάθαρων και ενιαίας εφαρμογής, χωρίς να προχωρούν σε λεπτομερέστερες αναλύσεις πληροί την απαιτούμενη παρέμβαση για την επίτευξη του στόχου.

Περαιτέρω διαβάζοντας το δημοσιευθέν κείμενο και συγκρίνοντας με το αρχικό σχέδιο<sup>86</sup> της Οδηγίας όπως παραδόθηκε από την Επιτροπή, παρατηρείται ότι δεν περιελάμβανε ούτε στις σκέψεις ούτε και στο κύριο μέρος των άρθρων, καμία αναφορά σχετικά με το νερό και τις υπηρεσίες ύδρευσης. Με αυτά τα δεδομένα γεγονός, ιδίως με βάση την ανάλυση επί του αρχικού άρθρου 1 παρ. 2α, σχετικά με το αντικείμενο της Οδηγίας και το πεδίο εφαρμογής της, θεωρήθηκε ότι για να μην εξαιρούνται ρητά, τότε περιλαμβάνονται και αυτές στο πεδίο ρύθμισης.

Παρατηρείται λοιπόν ότι στο αρχικό σχέδιο κειμένου όλες οι παρεχόμενες υπηρεσίες συμπεριλαμβανομένων και των παρεχόμενων από δημόσιες επιχειρήσεις προς εξυπηρέτηση κοινωνικού σκοπού και γενικού οικονομικού συμφέροντος, εντάσσονταν στο πεδίο εφαρμογής, χωρίς εξαιρέσεις και καμία ειδική αναφορά στις υπηρεσίες ύδρευσης.

Η σύγκριση με το δημοσιευθέν κείμενο αναδεικνύει επίσης ότι στα εισαγωγικά άρθρα της Οδηγίας συμπεριλαμβάνεται και το άρθρο 2, ιδίως η παράγραφος 2 καθώς και το άρθρο 4. Σε αυτά τα άρθρα ορίζεται ρητά ότι η Οδηγία επ ουδενί και με κανένα τρόπο δεν επιβάλλει ούτε επιζητά από τα κράτη – μέλη να προχωρήσουν σε διαδικασίες ιδιωτικοποίησης δημόσιων επιχειρήσεων που παρέχουν υπηρεσίες προς τους πολίτες.

---

<sup>85</sup> Σαγπεκίδου, Ευρωπαϊκό Δίκαιο, Εκδ. Σάκκουλα, 2013, σελ 114-117

<sup>86</sup> Αναλυτικά τα προσχέδια και το τελικό κείμενο της Οδηγίας 2014/23, στην ηλεκτρονική διεύθυνση [eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:32014L0023](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:32014L0023)

Ενώ η θέσπιση του άρθρου 12 για την ρητή εξαίρεση των υπηρεσιών ύδατος, πραγματώνει τη δέσμευση από πλευράς της ΕΕ να μην παρέμβει στο θέμα, σεβόμενη και το άρθρο 345 της ΣΛΕΕ και αντιλαμβανόμενη την κατάσταση έπειτα και από την δράση της Πρωτοβουλίας Ευρωπαίων Πολιτών για το Νερό.

Ακόμη επιβεβαιώνεται η ελευθερία των κρατών – μελών να προβαίνουν χωρίς παρέμβαση σε χαρακτηρισμό δημόσιων επιχειρήσεων ως γενικού οικονομικού συμφέροντος με βάση το αντικείμενό τους. Πιο κατατοπιστική είναι η γνωμοδότηση<sup>87</sup> της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής στις 26 Απριλίου 2012, επί της πρότασης θέσπισης Οδηγίας για την ανάθεση συμβάσεων παραχώρησης<sup>88</sup>.

Στο κείμενο αυτό παρουσιάζεται ευθεία κριτική προς την αρχική πρόταση της Επιτροπής να μην συμπεριλάβει μέσω ειδικότερης ρύθμισης προβλέψεις σχετικά με τις υπηρεσίες γενικού οικονομικού συμφέροντος.

Για την τεκμηρίωση της θέσης της επικαλείται ιδίως τα άρθρα 14 και 106 της ΣΛΕΕ καθώς και το Πρωτόκολλο αρ.26, καλώντας την Επιτροπή να προχωρήσει σε ρυθμίσεις που θα επιβεβαιώνουν την ελευθερία των κρατών – μελών να επιλέγουν τα ίδια το ιδιοκτησιακό καθεστώς των επιχειρήσεων που παρέχουν τέτοιες υπηρεσίες.

Επιβεβαιώνει και η ΕΟΚΕ την αρχή της ουδετερότητας για το ιδιοκτησιακό καθεστώς στη βάση του άρθρου 345 της ΣΛΕΕ και μάλιστα ξεκαθαρίζει ότι οι υπηρεσίες γενικού συμφέροντος δεν εντάσσονται στην ευρεία έννοια των αγορών, αλλά συνιστούν διαχείριση υπηρεσιών κοινής ωφελείας.

Η σκέψη αυτή περί μη υποχρέωσης απελευθέρωσης της αγοράς στο πλαίσιο των υπηρεσιών ύδρευσης βρίσκει τελικώς την εφαρμογή της στο άρθρο 12 της δημοσιευθείσας πλέον Οδηγίας 2014/23/ΕΕ. Η ΕΟΚΕ, ήδη λαμβάνει υπόψιν της, τη δημόσια κριτική επί του ζητήματος, αν αναλογιστούμε ότι η Πρωτοβουλία Ευρωπαίων Πολιτών "Right2Water" είχε ήδη ξεκινήσει<sup>89</sup>.

Στις σκέψεις της γνωμοδότησης της ΕΟΚΕ τονίζεται ότι δεν υπάρχει ζήτημα υποχρέωσης για την

---

<sup>87</sup> 29.6.2012, Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, C 191/84, Document Celex No 52012AE1039

<sup>88</sup> σύμφωνα με τα άρθρα 53 παράγραφος 1, 62 και 114 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης

<sup>89</sup> Αριθμός μητρώου της Επιτροπής: ECI(2012)000003



ιδιωτικοποίηση υπηρεσιών γενικού οικονομικού συμφέροντος που υποστηρίζουν το δημόσιο συμφέρον και το θέμα εξακολουθεί και θα πρέπει να παραμένει στην διακριτική ευχέρεια του κάθε κράτους – μέλους της ΕΕ.

Πιο αναλυτικά στην Σκέψη 5.5 διαβάζουμε ότι:

*5.5 “... Σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να υποχρεώνονται οι δημόσιες αρχές να ελευθερώσουν ή να αναθέσουν υπεργολαβικά την παροχή των υπηρεσιών γενικού οικονομικού συμφέροντος ενάντια στη θέλησή τους ή την κρίση τους.... Η ΕΟΚΕ ζητά να υπενθυμιστεί σαφώς ότι οι επιχειρήσεις που είναι επιφορτισμένες με τη διαχείριση υπηρεσιών γενικού συμφέροντος υπόκεινται τους κανόνες του ανταγωνισμού και της ενιαίας αγοράς, σύμφωνα με το άρθρο 106 της ΣΛΕΕ, δηλαδή στον βαθμό που η εφαρμογή των κανόνων αυτών δεν εμποδίζει νομικά ή πραγματικά την εκπλήρωση της ιδιαίτερης αποστολής που τους έχει ανατεθεί...”*

Προς εφαρμογή των συστάσεων που παρατέθηκαν ανωτέρω και με δεδομένα και την διαβεβαίωση του Επιτρόπου Barnier, καθώς και με το σκεπτικό της *Εκτίμησης 6 της Οδηγίας 2014/23/ΕΕ* και με βάση και τις σχετικές απαντήσεις σε ερωτήσεις Ευρωβουλευτών, η Οδηγία εγκρίθηκε στις 26 Φεβρουαρίου 2014 από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, περιλαμβάνοντας τελικώς την ειδική πρόβλεψη εξαίρεσης για τις υπηρεσίες παροχής ύδρευσης και αποχέτευσης, στο άρθρο 12.

#### ***Άρθρο 2 – Αρχή της ελεύθερης διαχείρισης από τις δημόσιες αρχές***

*“... Η παρούσα οδηγία δεν θίγει τα συστήματα των κρατών μελών όσον αφορά την ιδιοκτησία και, ιδίως, δεν απαιτεί την ιδιωτικοποίηση δημόσιων επιχειρήσεων που παρέχουν υπηρεσίες στο κοινό...”*

#### ***Άρθρο 4 – Ελευθερία καθορισμού υπηρεσιών γενικού οικονομικού συμφέροντος***

*1. Η παρούσα οδηγία δεν θίγει το δικαίωμα των κρατών μελών να ορίζουν, σύμφωνα με το ενωσιακό δίκαιο, ποιες υπηρεσίες θεωρούν γενικού οικονομικού συμφέροντος, πώς θα πρέπει να οργανώνονται και να χρηματοδοτούνται οι υπηρεσίες αυτές, σύμφωνα με τους κανόνες περί κρατικών ενισχύσεων, και σε ποιες ειδικές υποχρεώσεις θα πρέπει να υπόκεινται.*

#### ***Άρθρο 12 – Ειδικές εξαιρέσεις στον τομέα του ύδατος***

*1. Η παρούσα οδηγία δεν εφαρμόζεται στις συμβάσεις παραχώρησης που αφορούν:*

*α) τη διάθεση ή την εκμετάλλευση σταθερών δικτύων σχεδιασμένων για να παρέχουν στο κοινό υπηρεσίες στον τομέα της παραγωγής, της μεταφοράς ή της διανομής πόσιμου ύδατος·*

β) την τροφοδότηση των εν λόγω δικτύων με πόσιμο ύδωρ.

2. Η παρούσα οδηγία δεν εφαρμόζεται επίσης στις συμβάσεις παραχώρησης με ένα ή και τα δύο των αντικειμένων που αναφέρονται κατωτέρω όταν συνδέονται με δραστηριότητα που αναφέρεται στην παράγραφο 1:

α) έργα υδραυλικής μηχανικής, άρδευσης ή αποστράγγισης, εφόσον ο όγκος του ύδατος που προορίζεται για εφοδιασμό με πόσιμο ύδωρ υπερβαίνει το 20 % του συνολικού όγκου ύδατος που διατίθεται από τέτοια σχέδια ή εγκαταστάσεις άρδευσης ή αποστράγγισης, ή

β) την αποχέτευση ή την επεξεργασία λυμάτων.

## **II - Η Πρωτοβουλία Ευρωπαίων Πολιτών: Right2Water**

### **A) Νομική Βάση**

Η νομική βάση αναλύεται<sup>90</sup> στα άρθρα 11 της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ένωσης και 24 της Συνθήκης Λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπου για πρώτη φορά θεσπίζεται θεσμός άμεσης νομοθετικής πρωτοβουλίας στην ΕΕ, δίνοντας τη δυνατότητα στους πολίτες της Ένωσης να εκφράζουν άμεσα προς τα όργανα της ΕΕ τις ανησυχίες και τις προτάσεις τους, πέραν από την αντιπροσωπευτική λειτουργία των Ευρωεκλογών και του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης δια των Κυβερνήσεών τους.

Η προστιθέμενη αξία που δίνει η ΠΕΠ, όπως πληροφορεί σχετικά η Ευρωπαϊκή Επιτροπή<sup>91</sup> έγκειται στο γεγονός ότι διευρύνει το πεδίο της δημόσιας συζήτησης και επιτρέπει στους πολίτες να συμμετέχουν εντατικότερα στο δημοκρατικό γίγνεσθαι της Ένωσης χάρη σ' αυτό το νέο μέσο της «συμμετοχικής δημοκρατίας». Αντικατοπτρίζει δηλαδή η ρύθμιση αυτή την προσπάθεια της ΕΕ για ανταπόκριση στις κριτικές για το δημοκρατικό έλλειμα στην λειτουργία της ΕΕ<sup>92</sup>.

Η Επιτροπή, παρόλο που διατηρεί το δικαίωμα πρωτοβουλίας της και επομένως δεν θα δεσμεύεται να υποβάλλει πρόταση μετά από πρωτοβουλία πολιτών, δεσμεύεται να εξετάζει προσεκτικά όλες τις πρωτοβουλίες που υπάγονται στις αρμοδιότητές της για να κρίνει κατά πόσον είναι σκόπιμη μια νέα πολιτική πρόταση.

---

90

---

#### Η παράγραφος 4 του άρθρου 11 της ΣΕΕ:

*«Πολίτες της Ένωσης, εφόσον συγκεντρωθεί αριθμός τουλάχιστον ενός εκατομμυρίου, υπήκοοι σημαντικού αριθμού κρατών μελών, μπορούν να λαμβάνουν την πρωτοβουλία να καλούν την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της, να υποβάλλει κατάλληλες προτάσεις επί θεμάτων στα οποία οι εν λόγω πολίτες θεωρούν ότι απαιτείται νομική πράξη της Ένωσης για την εφαρμογή των Συνθηκών. Οι διαδικασίες και προϋποθέσεις που απαιτούνται για τη διατύπωση της εν λόγω πρωτοβουλίας καθορίζονται σύμφωνα με το άρθρο 24, πρώτο εδάφιο της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης»,*

---

#### Το άρθρο 24 της ΣΛΕΕ:

*«Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, αποφασίζοντας μέσω κανονισμών σύμφωνα με τη συνήθη νομοθετική διαδικασία, εκδίδουν τις διατάξεις σχετικά με τις διαδικασίες και προϋποθέσεις που απαιτούνται για την υποβολή πρωτοβουλίας πολιτών κατά την έννοια του άρθρου 11 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, συμπεριλαμβανομένου του ελάχιστου αριθμού κρατών μελών από τα οποία οι πολίτες αυτοί πρέπει να προέρχονται.»*

<sup>91</sup> MEMO/10/683, Βρυξέλλες, 15 Δεκεμβρίου 2010

<sup>92</sup> J. MENDES, Participation and the role of law after Lisbon: A legal view on article 11 TEU, Common Market Law Review, 2011, p1849-1877

Το γεγονός αυτό αποδεικνύει ότι η ΠΕΠ δεν οδηγεί ούτε σε άμεση νομοθετική ρύθμιση, ούτε σε δημοψήφισμα, ούτε σε άμεση νομοθέτηση από τη λαϊκή πρωτοβουλία και καθιστά την ΠΕΠ ως μια ήπια μορφή νομοθέτησης. Η ΕΕ παραμένει πεδίο έκφρασης της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας με δυνατότητα πλέον μεγαλύτερης παρέμβασης και κριτικής παρακολούθησης από τους πολίτες της.

Γεγονός που προκύπτει και από τις σχετικές δηλώσεις<sup>93</sup> το Μάρτιο του 2010, όταν η Επιτροπή υπέβαλλε προς έγκριση το τελικό σχέδιό της επί του Κανονισμού για την λειτουργία της ΠΕΠ,

*«Με συναρπάζει η πρωτοβουλία πολιτών, διότι θα εισαγάγει μια εντελώς νέα μορφή συμμετοχικής δημοκρατίας στην ΕΕ», δήλωσε ο Maroš Šefčovič, αντιπρόεδρος της Επιτροπής αρμόδιος για τις διοργανικές σχέσεις και τη διοίκηση. «Πρόκειται για ένα πραγματικό βήμα προόδου στη δημοκρατική ζωή της Ένωσης, ένα συγκεκριμένο παράδειγμα προσέγγισης της Ευρώπης με τους πολίτες της. Θα πυροδοτήσει ασφαλώς ένα ζωνηρό διάλογο σχετικά με το έργο που επιτελούμε στις Βρυξέλλες, ενώ η Επιτροπή θα πρέπει να εξετάσει με ιδιαίτερη προσοχή τα αιτήματα που θα διατυπωθούν στο πλαίσιο των πρωτοβουλιών αυτών».*

Η αντιπρόεδρος Viviane Reding, αρμόδια για την ευρωπαϊκή ιθαγένεια, ανέφερε:

*«Η πρωτοβουλία πολιτών μπορεί να αποτελέσει ένα πολύ σημαντικό στοιχείο στην προσπάθεια να ακουστεί η φωνή των πολιτών. Εκφράζω την ικανοποίησή μου για τη δημιουργία αυτού του μέσου που θα δείξει ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση ενδιαφέρεται για τις ανησυχίες των πολιτών της. Παράλληλα, οι προβλεπόμενες διασφαλίσεις θα εγγυώνται ότι όλες οι προτεινόμενες πρωτοβουλίες θα τηρούν τις αρχές μας και θα σέβονται τα θεμελιώδη δικαιώματά μας».*

Περαιτέρω ο Κανονισμός<sup>94</sup> 211/2011 της 16ης Φεβρουαρίου, σχετικά με την Πρωτοβουλία Ευρωπαίων Πολιτών, δημοσιεύτηκε στις 11 Μαρτίου του 2011 και επεξηγεί επ ακριβώς το πλαίσιο και τα ποιοτικά και τεχνικά χαρακτηριστικά για την υλοποίηση μιας ΠΕΠ. Ακόμη η ΕΕ έχοντας υπόψη τον κανονισμό 211/2011/ΕΕ και ιδίως το άρθρο 6 παράγραφος 5, προχώρησε στην δημοσίευση του εκτελεστικού κανονισμού 1179/2011/ΕΕ για την θέσπιση τεχνικών προδιαγραφών για επιγραμμικά συστήματα συγκέντρωσης.

---

<sup>93</sup> IP/10/397, Βρυξέλλες, 31 Μαρτίου 2010

<sup>94</sup> (ΕΕ L 65 της 11.3.2011, σ. 1)

Η ενίσχυση της δημοκρατικής λειτουργίας της ΕΕ μέσω του νέου Κανονισμού για την ΠΕΠ, εκφράζεται στα άρθρα 10,11 του Κανονισμού<sup>95</sup>, τα οποία προσδίδουν το κύρος και τις δυνατότητες που μπορεί να λάβει μια ΠΕΠ, ως προς το επίπεδο έκφρασης και διαβούλευσης με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Η ΠΕΠ έρχεται ως διαδικασία και ως θεσμός να ενισχύσει την πραγμάτωση της δημοκρατικής αρχής ως θεμελιώδης αρχή της ΕΕ και την λειτουργία της ως Ένωση Ευρωπαίων Πολιτών, πέραν από το σύστημα της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας που την διέπει, προχωρώντας στην εισαγωγή και στην εφαρμογή δομών και εργαλείων άμεσης δημοκρατίας<sup>96</sup>.

Εξάλλου η ΠΕΠ με την Συνθήκη της Λισαβώνας τονίζει το ενωσιακό περιεχόμενο της δημοκρατικής αρχής πέραν της κρατικογενούς του υφής, μιας και εγκαθιδρύει διαδικασίες που προάγουν την αμεσότητα των ευρωπαϊκών οργάνων στην πραγματική ζωή των πολιτών σε κατεύθυνση ανάλογη με το ρόλο των Εθνικών Κοινοβουλίων<sup>97</sup>.

---

<sup>95</sup> *Αναλυτικά τα άρθρα 10 και 11 του Κανονισμού 211/2011*

Άρθρο 10 Διαδικασία για την εξέταση πρωτοβουλίας πολιτών από την Επιτροπή

1. Σε περίπτωση που η Επιτροπή λάβει πρωτοβουλία πολιτών σύμφωνα με το άρθρο 9: α) δημοσιεύει χωρίς καθυστέρηση την πρωτοβουλία πολιτών στο μητρώο· β) συναντά τους διοργανωτές σε κατάλληλο επίπεδο για να τους δώσει την ευκαιρία να εξηγήσουν λεπτομερώς τα θέματα που τίγονται στην πρωτοβουλία πολιτών· γ) εντός τριών μηνών, εκθέτει σε ανακοίνωση τα νομικά και πολιτικά συμπεράσματά της σχετικά με την πρωτοβουλία πολιτών, τις ενδεχόμενες ενέργειες στις οποίες προτίθεται να προβεί και τους λόγους για τους οποίους θα προβεί ή δεν θα προβεί στις εν λόγω ενέργειες.

2. Η ανακοίνωση που αναφέρεται στην παράγραφο 1 στοιχείο γ) κοινοποιείται στους διοργανωτές, καθώς και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο, και δημοσιεύεται.

Άρθρο 11 Δημόσια ακρόαση

Όταν πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 10 παράγραφος 1 στοιχεία α) και β) και εντός της προθεσμίας που προβλέπει το άρθρο 10 παράγραφος 1 στοιχείο γ), δίδεται στους διοργανωτές η ευκαιρία να παρουσιάσουν την πρωτοβουλία πολιτών σε δημόσια ακρόαση. Η Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο διασφαλίζουν ότι αυτή η ακρόαση διοργανώνεται στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, εάν κρίνεται σκόπιμο από κοινού με άλλα θεσμικά και λοιπά όργανα της Ένωσης που επιθυμούν να συμμετάσχουν, και ότι η Επιτροπή εκπροσωπείται στο κατάλληλο επίπεδο.

<sup>96</sup> Σαγπεκίδου, Ευρωπαϊκό Δίκαιο, Εκδ. Σάκκουλα, 2013, σελ. 129-131

<sup>97</sup> Καραγεώργου, Η αρχή της Διαφάνειας στην ενωσιακή έννομη τάξη, Εκδ Σάκκουλας Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2013, σελ. 40-46

## **B) Η παρακαταθήκη από το Παρίσι και την Ιταλία**

Η Πρωτοβουλία Ευρωπαίων Πολιτών για το Δικαίωμα στο Νερό ή αλλιώς European Citizens Initiative - ECI, ξεκίνησε το 2012 και έλαβε εξ αρχής τη (χρηματοδοτική) στήριξη της EPSU - European Federation of Public Service Unions, γεγονός που σηματοδότησε την άμεση σύνδεση με τη παροχή υπηρεσιών ύδρευσης από δημόσιες επιχειρήσεις ως αλληλένδετο στοιχείο του δικαιώματος στο νερό.

Η ΠΕΠ για το νερό, αξιοποίησε τις δυνατότητες της ΣΛΕΕ και του Κανονισμού 211/2011/ΕΕ, όμως το θέμα της κινητοποίησης των πολιτών της Ευρώπης για το δικαίωμα στο νερό, υπήρξε σχετικά πρόσφατο με την ΠΕΠ, που εκκίνησε το 2012.

Η διάσταση του ζητήματος των δημόσιων επιχειρήσεων παροχής υπηρεσιών ύδρευσης ήδη από το 2010 στο Παρίσι με την Eau de Paris, και το 2011 στην Ιταλία με το δημοψήφισμα για το νερό, είχε τεθεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Πιο συγκεκριμένα στο Παρίσι από την 1η Ιανουαρίου 2010 άρχισε τη λειτουργία της η δημοτική επιχείρηση ύδρευσης Eau de Paris, ύστερα από μια περίοδο έντονων διαδικασιών με τις ιδιωτικές εταιρίες που παρείχαν τις υπηρεσίες ύδρευσης ύστερα από την απόφαση του Δήμου το 1984 να παραχωρήσει το δικαίωμα για 25 έτη.

Από το 2001 με την εκλογή του Δημάρχου Ντελανοέ, ξεκίνησε η προσπάθεια επανάκτησης της επιχείρησης ύδρευσης του Παρισιού, γεγονός που επιτεύχθηκε με την απόφαση του δημοτικού συμβουλίου της πόλης το Νοέμβριο του 2008 να μην ανανεώσει τις συμβάσεις παραχώρησης και να δώσει το δικαίωμα παροχής υπηρεσιών στην δημοτική επιχείρηση Eau de Paris.

Η νομική φόρμουλα της μη ανανέωσης της σύμβασης ήταν η λύση που δόθηκε μιας και οι συμβάσεις παραχώρησης είχαν όρους και ρυθμίσεις αρκετά λεπτομερείς και ως μοχλός χρησιμοποιήθηκε η υποχρεωτική πώληση των μετοχών των εταιριών αυτών στην εταιρία μεικτού ιδιοκτησιακού κεφαλαίου SAGEP ( που ήταν το σχήμα που είχε επιλεγεί για την ιδιωτικοποίηση το 1985). Η διαδικασία αυτή έγινε το Μάρτιο του 2007 και το Νοέμβριο του 2008 αποφασίστηκε η μη ανανέωση των συμβάσεων παραχώρησης 98.

---

<sup>98</sup> Νερό : κοινό αγαθό : παραδείγματα ορθής διαχείρισης και ευρωπαϊκά δημοψηφίσματα διεκδίκησης του δημόσιου χαρακτήρα του, Εκδ. Νήσος, 2013, σελ. 55-59

Η επαναφορά σε δημόσιο έλεγχο μιας ιδιωτικοποιημένης δημόσιας εκ των προτέρων υπηρεσίας βρήκε νομικό έρεισμα και ξεπέρασε τα δικαστικά εμπόδια που έθεσαν οι ιδιωτικές εταιρίες, στην τεκμηρίωση της δυνατότητας άμεσου ελέγχου επί των υπηρεσιών γενικού οικονομικού συμφέροντος και των λεγόμενων δημόσιων κοινοφελών υπηρεσιών.<sup>99</sup>

Το άρθρο 345 της ΣΛΕΕ, σε συνδυασμό με τα άρθρα 24 της ΣΛΕΕ και το Πρωτόκολλο αρ.26 - όπως αναλύονται στο κεφάλαιο Β'- αποτέλεσαν το πλαίσιο στο οποίο οι δικαστικές αρχές απέρριψαν τους σχετικούς ισχυρισμούς των εταιριών.

Η σημασία αυτής της επαναφοράς είναι μεγάλη και ουσιαστική μιας και το Παρίσι αριθμεί εκατομμύρια κατοίκους και η επιστροφή σε δημόσια διαχείριση προκάλεσε ισχυρό πλήγμα στους θιασώτες των ιδιωτικοποιήσεων των υπηρεσιών ύδρευσης. Η διάσταση του περιβάλλοντος, της αμεσοδημοκρατικής διαδικασίας, και ο εμπλουτισμός της έννοιας του δημοσίου συμφέροντος ως στοιχεία πραγμάτωσης των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ανθρώπου, πλέον προσφέρουν ένα στέρεο επιχειρήμα νομικής και πολιτικής υφής.

Η πραγματολογική ερμηνεία των νομοθετικών διατάξεων μέσα από τις αποφάσεις της Διοίκησης δίνουν τελικώς νόημα και ισχύ και μπορεί να λεχθεί ότι ο Δήμος του Παρισίου, δεν έκανε τίποτα περισσότερο από το να ερμηνεύσει τις Συνθήκες της ΕΕ υπό το πρίσμα της προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου και της εμπέδωσης της σημασίας των υπηρεσιών γενικού οικονομικού συμφέροντος στον πυρήνα του κοινωνικού κράτους δικαίου.

Ακόμη σημαντική αναφορά στο χρονικοπολιτικό πλαίσιο που προηγήθηκε της ΠΕΠ για το νερό, είναι το καθοριστικής σημασίας δημοψήφισμα για την ιδιωτικοποίηση των υπηρεσιών ύδρευσης, στην Ιταλία τον Ιούνιο του 2011. Την διενέργεια του δημοψηφίσματος προκάλεσε το Ιταλικό Φόρουμ των Κινήματων για το Νερό, που είχε δημιουργηθεί από το 2006 με σκοπό την αποτροπή της εμπορευματοποίησης του νερού.

Μετά και την ψήφιση του άρθρου 23 του νόμου 133/2008, που αφορούσε την υποχρεωτική ιδιωτικοποίηση των εισηγμένων επιχειρήσεων ύδρευσης, τον Αύγουστο του 2009, από την Κυβέρνηση Μπερλουσκόνι, ξεκίνησε η συλλογή υπογραφών για τη διεξαγωγή δημοψηφίσματος.

---

<sup>99</sup> Συνέντευξη της Αντιδημάρχου του Παρισίου, κ. Anne Le Strat, στις Οικοτριβές, 31/3/2013

Πράγματι με βάση συγκεκριμένο αριθμό υπογραφών που απαιτείται, σύμφωνα με το άρθρο 75 του Συντάγματος της Ιταλίας, είναι εφικτή η ακύρωση νόμων έπειτα από απόφαση των πολιτών μέσω δημοψηφίσματος. Το δημοψήφισμα διεξήχθη στις 12 και 13 Ιουνίου του 2011 και η συμμετοχή ανήλθε στο 57% και η συντριπτική πλειοψηφία σε ποσοστό 95,5% ψήφισε κατά της ιδιωτικοποίησης.<sup>100</sup>

Οι Ιταλοί πολίτες έκριναν ότι η παροχή υπηρεσιών ύδρευσης αφορά ένα κοινωνικό αγαθό και ατομικό δικαίωμα του κάθε πολίτη το οποίο πρέπει να εγγυάται το κράτος μέσω δημόσιων επιχειρήσεων και η ιδιωτικοποίησή τους δεν προστατεύει τα δικαιώματα αυτά. Η θέση αυτή εκφράζεται και στο ψήφισμα του ΟΗΕ του 2010, όπου καλούνται τα κράτη να μεριμνήσουν για την πρόσβαση σε ασφαλές και πόσιμο νερό για όλους τους πολίτες και να εγγυηθούν την δυνατότητα αυτών των υπηρεσιών.

Το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος ήταν ξεκάθαρο αλλά αμφισβητήθηκε από την Ιταλική κυβέρνηση η οποία επανέφερε τις απορριφθείσες νομικές διατάξεις, όμως τελικώς τον Ιούλιο του 2012, το Συνταγματικό Δικαστήριο της Ιταλίας τις ακύρωσε ως αντισυνταγματικές<sup>101</sup>. Επικυρώθηκε δηλαδή και δικαστικά η σημασία και η ισχύς της λαϊκής ετυμολογίας και βούλησης, δημιουργώντας τετελεσμένα που επηρέασαν τις ισορροπίες ανάμεσα σε ιδιωτικό και δημόσιο ως επιλογές για τις υπηρεσίες ύδρευσης σε παγκόσμιο επίπεδο.

Η σημασία του ιταλικού δημοψηφίσματος έγκειται πέραν του αποτελέσματος, και στην ποιότητα των ερωτημάτων στα οποία κλήθηκαν να απαντήσουν οι πολίτες. Δεν επρόκειτο για κάποιο γενικό και σε επίπεδο αρχής, δικαίωμα προς κατοχύρωση όπως για παράδειγμα θα ήταν ένα ερώτημα υπερ ή κατά στο δικαίωμα στο νερό, αλλά συγκεκριμένο και βασισμένο σε ήδη ψηφισμένο νόμο.

Οι υπηρεσίες παροχής ύδρευσης πρέπει να τελούν υπό δημόσιο έλεγχο και η ιδιωτικοποίησή τους είναι απαράδεκτη σε κάθε επίπεδο, μιας και ο σκοπός τον οποίο επιτελούν αφορά το γενικό οικονομικό και κοινωνικό συμφέρον και δεν συνιστά εμπόρευμα<sup>102</sup>.

---

<sup>100</sup> Νερό : κοινό αγαθό : παραδείγματα ορθής διαχείρισης και ευρωπαϊκά δημοψηφίσματα διεκδίκησης του δημόσιου χαρακτήρα του, Εκδ. Νήσος, 2013, σελ. 68-70

<sup>101</sup> In Italy, big victory for the movements, the Constitutional Court blocks the privatization of water and local public services, Δημοσίευση της ΠΕΠ για το νερό, στο [right2water.eu](http://right2water.eu)

<sup>102</sup> "...το νερό δεν είναι εμπορικό προϊόν...", Ανάλογη αναφορά στο προοίμιο της Οδηγίας – Πλαίσιο για τα Ύδατα 2000/60/ΕΚ



## **Γ) Η Πρωτοβουλία Ευρωπαίων Πολιτών για το Νερό**

Η ύδρευση και η αποχέτευση είναι ανθρώπινο δικαίωμα!

Στο αναφερθέν νομικό και κοινωνικοπολιτικό πλαίσιο εκδηλώθηκε το 2012 η ΠΕΠ για το νερό, στην περίοδο που είχε ήδη ξεκινήσει από πλευράς της Ευρωπαϊκής Επιτροπής η διαδικασία για την εισαγωγή Οδηγίας που θα ρύθμιζε το καθεστώς της ανάθεσης συμβάσεων παραχώρησης για την παροχή υπηρεσιών στην ΕΕ.

Η ΠΕΠ για το νερό, συγκέντρωσε 1,68 εκατομμύρια υπογραφές, ξεπερνώντας τον ελάχιστο απαιτούμενο αριθμό υπογραφών σε 13 κράτη μέλη – πολύ πάνω δηλαδή απ' ό,τι απαιτούσε ο νόμος,<sup>103</sup> σε χρονικό από 10 Μαΐου 2012 (επίσημη ημερομηνία καταχώρησης στο Μητρώο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής) ως τις 12 Μαΐου 2013, ενώ δόθηκε παράταση μέχρι την 1η Νοεμβρίου 2013 για λόγους τεχνικών δυσκολιών που είχαν προκύψει στην συγκέντρωση των υπογραφών ανά χώρα<sup>104</sup>.

Παρακάτω παρατίθενται οι διαδικαστικές πληροφορίες επί της συγκέντρωσης των υπογραφών και των δράσεων που πραγματοποίησε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή με βάση τον Κανονισμό 211/2011/ΕΕ.

Σύμφωνα με το άρθρο 4 παράγραφος 2 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 211/2011, η παρούσα πρωτοβουλία καταχωρίστηκε στις 10.5.2012 και δημοσιεύτηκε στο επιγραμματικό μητρώο της Επιτροπής:

<http://ec.europa.eu/citizensinitiative/public/initiatives/ongoing/details/2012/000003?lg=el> Τα μέλη της επιτροπής πολιτών που έχουν καταχωριστεί στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή είναι κάτοικοι των ακόλουθων κρατών μελών: Γαλλία, Βέλγιο, Γερμανία, Σουηδία, Βουλγαρία, Ιταλία και Ηνωμένο Βασίλειο. Η πρωτοβουλία καταχωρίστηκε στην αγγλική γλώσσα. Εν συνεχεία, οι διοργανωτές κατέθεσαν μεταφράσεις του τίτλου, του αντικειμένου και των στόχων της πρωτοβουλίας σε όλες τις επίσημες γλώσσες της ΕΕ.

Σύμφωνα με τον κανονισμό για την πρωτοβουλία πολιτών, τα έντυπα που χρησιμοποιήθηκαν από τους πολίτες για να δηλώσουν την υποστήριξή τους στην πρωτοβουλία ανέφεραν τον τίτλο, το

<sup>103</sup> Δελτίο Τύπου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Βρυξέλλες, 19/3/2014

<sup>104</sup> Δελτίο Τύπου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Βρυξέλλες, 18/7/2012

αντικείμενο και τους στόχους της πρωτοβουλίας. Ο σύνδεσμος προς το επιγραμμικό μητρώο της Επιτροπής (βλέπε ανωτέρω) αναφερόταν επίσης στα έντυπα, πράγμα που επέτρεπε στους πολίτες που το επιθυμούσαν να βρίσκουν λεπτομερέστερες πληροφορίες σχετικά με την πρωτοβουλία, τις οποίες είχαν περιλάβει οι διοργανωτές σε παράρτημα ως μέρος της αίτηση καταχώρησής τους. Το παράρτημα αυτό ήταν διαθέσιμο μόνο στα αγγλικά (οι διοργανωτές δεν δημοσίευσαν μεταφράσεις του εν λόγω παραρτήματος). Στο εν λόγω παράρτημα δεν ανέτρεξαν κατ' ανάγκη όλοι οι πολίτες που υποστήριξαν την πρωτοβουλία. Η επίσημη 12μηνη περίοδος συγκέντρωσης για την εν λόγω πρωτοβουλία έληξε στις 10 Μαΐου 2013.

Εντούτοις, η Επιτροπή έκανε δεκτές δηλώσεις υποστήριξης της πρωτοβουλίας έως την 1η Νοεμβρίου 2013, λόγω των δυσχερειών που αντιμετώπισαν οι περισσότεροι διοργανωτές όσον αφορά την κατάρτιση των επιγραμμικών συστημάτων συγκέντρωσης κατά τη διάρκεια της εναρκτήριας φάσης της πρωτοβουλίας των ευρωπαίων πολιτών.

Μετά την επαλήθευση των δηλώσεων υποστήριξης από τις αρμόδιες αρχές των κρατών μελών, οι διοργανωτές υπέβαλαν την πρωτοβουλία τους στην Επιτροπή, στις 20 Δεκεμβρίου 2013, από κοινού με πιστοποιητικά που εξέδωσαν οι αρχές 25 κρατών μελών και με πληροφορίες σχετικά με τις πηγές χρηματοδότησης και στήριξης, σύμφωνα με το άρθρο 9 του κανονισμού.

Τις επόμενες εβδομάδες που ακολούθησαν την υποβολή της πρωτοβουλίας, οι διοργανωτές διαβίβασαν στην Επιτροπή πιστοποιητικά από τις αρμόδιες αρχές δύο επιπλέον κρατών μελών:

***Γαλλία: 17 247 έγκυρες δηλώσεις υποστήριξης και Δανία: 3 495 έγκυρες δηλώσεις υποστήριξης***

Σύμφωνα με το άρθρο 10 του κανονισμού, η Επιτροπή δημοσίευσε, στις 20 Δεκεμβρίου 2013, τις σχετικές πληροφορίες στο μητρώο στη διεύθυνση: <http://ec.europa.eu/citizens-initiative/public/initiatives/finalised/details/2012/000003> και συναντήθηκε με τους διοργανωτές το πρωί της 17ης Φεβρουαρίου 2014.

Το απόγευμα της ίδιας ημέρας, σύμφωνα με το άρθρο 11 του κανονισμού, δόθηκε στους διοργανωτές η ευκαιρία να παρουσιάσουν την πρωτοβουλία τους σε δημόσια ακρόαση που διοργανώθηκε στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Στη συνάντηση με την Επιτροπή και στη δημόσια ακρόαση η Επιτροπή εκπροσωπήθηκε από τον Αντιπρόεδρο κ. Šefčovič, καθώς και από υπαλλήλους από τις διάφορες σχετικές υπηρεσίες.

Παρατηρείται ότι η ΕΕ τήρησε κατά γράμμα τις διαδικασίες που απαιτεί ο Κανονισμός για τη διεξαγωγή μιας ΠΕΠ, και η πλήρης θεσμική διάσταση και η ασφάλεια περί των διαδικασιών που

περιέβαλλε την ΠΕΠ για το νερό, αποτέλεσε μια κατ αρχήν θετική έκβαση της πρώτης προσπάθειας έκφρασης των πολιτών της ΕΕ.

Το αντικείμενο της ΠΕΠ ήταν εξ αρχής το εξής:

*“...Καλούμε την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να προτείνει νομοθεσία που να υλοποιεί το ανθρώπινο δικαίωμα πρόσβασης σε ύδρευση και αποχέτευση, το οποίο είναι αναγνωρισμένο από τον ΟΗΕ, και να προωθεί την παροχή ύδρευσης και αποχέτευσης ως απαραίτητων δημόσιων υπηρεσιών για όλους...”*

*Η νομοθεσία της ΕΕ πρέπει να απαιτήσει από τις κυβερνήσεις να εξασφαλίζουν και να παρέχουν σε όλους τους πολίτες πρόσβαση σε επαρκή ποσότητα καθαρού, πόσιμου νερού και σε δίκτυο αποχέτευσης.*

*Προτείνουμε:*

- 1. Τα θεσμικά όργανα και τα κράτη-μέλη της ΕΕ να είναι υποχρεωμένα να εξασφαλίζουν ύδρευση και αποχέτευση για όλους τους πολίτες.*
- 2. Η υδροδότηση και η διαχείριση των υδάτινων πόρων να αψηφούν τους «κανόνες της εσωτερικής αγοράς» και να απαγορεύεται η απελευθέρωση της αγοράς των υπηρεσιών ύδρευσης.*
- 3. Η ΕΕ να εντείνει τις προσπάθειές της για να έχουν όλοι πρόσβαση σε ύδρευση και αποχέτευση.*

Και πιο αναλυτικά:

### **Εγγυημένες υπηρεσίες ύδρευσης και αποχέτευσης για όλους στην Ευρωπαϊκή**

**Ένωση.** Πιστεύουμε ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να υλοποιήσει το ανθρώπινο δικαίωμα απόλαυσης ύδρευσης στο βαθμό που οι υπηρεσίες ύδρευσης και αποχέτευσης διέπονται από την κοινοτική νομοθεσία (ως υπηρεσίες κοινής ωφέλειας). Η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να ενθαρρύνει τα κράτη-μέλη να υλοποιήσουν αυτό το ανθρώπινο δικαίωμα θέτοντας δεσμευτικούς στόχους για την επίτευξη καθολικής κάλυψης.

### **Τα ανθρώπινα δικαιώματα πιο πάνω από τα συμφέροντα της αγοράς: Να μην**

**απελευθερωθούν οι υπηρεσίες ύδρευσης.** Θέλουμε η ΕΕ να αλλάξει νοοτροπία και αντί να εστιάζει στον ανταγωνισμό και στον μηχανισμό της αγοράς να εστιάζει στην εκπλήρωση των δικαιωμάτων των πολιτών μέσω δημόσιων υπηρεσιών. Το νερό είναι ένας περιορισμένος φυσικός

πόρος, ένα δημόσιο αγαθό απαραίτητο για την ζωή και την υγεία. Είναι ένα «φυσικό» μονοπώλιο για το οποίο δεν πρέπει να ισχύουν οι κανόνες της εσωτερικής αγοράς.

**Παγκόσμια/καθολική πρόσβαση στην ύδρευση και στην αποχέτευση.** Πιστεύουμε ότι η ΕΕ πρέπει να καταβάλει μεγαλύτερη προσπάθεια για την καθολική απόλαυση των υπηρεσιών ύδρευσης και αποχέτευσης. Η ΕΕ πρέπει να θέσει στόχους και να περιλάβει την επίτευξη της καθολικής παροχής ύδρευσης και αποχέτευσης στην αναπτυξιακή πολιτική της. Έτσι, η ΕΕ θα διατρανώσει την πίστη της στην καθολική απόλαυση του δικαιώματος απόλαυσης ύδρευσης και αποχέτευσης.

Σε αυτό το πλαίσιο είναι άμεση η αλληλεπίδραση μεταξύ του ψηφίσματος του ΟΗΕ του 2010 και της Απόφασης του Συμβουλίου για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και των στόχων της ΠΕΠ. Η διαδικασία της δημιουργίας από πλευράς ΕΕ, δράσεων και νομοθετικών ρυθμίσεων που και θα εξασφαλίζουν και θα προστατεύουν το δικαίωμα στο νερό, όπως και η αξίωση ύπαρξης δομών που θα συντηρούν αυτές τις ενέργειες κινείται στην ίδια βάση των τριών βασικών υποχρεώσεων που προτρέπουν τα ψηφίσματα του ΟΗΕ.

Η ΠΕΠ για το νερό στους στόχους της επιζητά όχι τόσο την θεσμική- νομική κατοχύρωση ενός δικαιώματος για το νερό, αλλά κυρίως επιδιώκει την θεσμική κατοχύρωση της υλοποίησης του δικαιώματος αυτού. Εξάλλου οι πολίτες μπορούν να ζητήσουν δράσεις από την ΕΕ στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της και όχι αναθεώρηση των Συνθηκών, όπως και αναφέρεται χαρακτηριστικά στον Κανονισμό “...*Η διαδικασία αυτή παρέχει στους πολίτες τη δυνατότητα να προσεγγίζουν απευθείας με αίτημά τους την Επιτροπή, καλώντας τη να υποβάλει πρόταση έκδοσης νομικής πράξης της Ένωσης για την εφαρμογή των συνθηκών...*” 105.

Στόχος της ΠΕΠ είναι η αποτροπή της ιδιωτικοποίησης των δημόσιων επιχειρήσεων παροχής υπηρεσιών ύδρευσης μέσω της απελευθέρωσης των συμβάσεων παραχώρησης, δηλαδή αυτό για το οποίο αρχικά η Οδηγία 2014/23/ΕΕ, δεν προέβλεπε κάποια ρύθμιση. Πυρήνας του αιτήματος είναι η εξασφάλιση της παροχής ύδρευσης από δημόσιες επιχειρήσεις και εν συνεχεία η υποχρέωση των κρατών – μελών και της ΕΕ να υλοποιήσει ένα δικαίωμα στο νερό, και έπειτα η στόχευση παγκόσμιας εμβέλειας.

Η ΠΕΠ λαμβάνει υπόψιν την τεκμηρίωση γύρω από το άρθρο 345 της ΣΛΕΕ και του άρθρου 14 ΣΛΕΕ και του Πρωτοκόλλου αρ.26, για να επιδιώξει πρώτα την αποτροπή της ΕΕ από ενέργειες

---

<sup>105</sup> Σκέψη 1, του Κανονισμού 211/2011/ΕΕ

που δεν προστατεύουν το δικαίωμα στο νερό μέσω της αντίληψης περί μιας ακόμη “αγοράς” προς απελευθέρωση και έπειτα να επιδιώξει την θετική δράση της ΕΕ, μέσω θέσπισης απαγόρευσης διαδικασιών που θα υποχρεώνουν προς ιδιωτικοποίηση ή και γενικότερα την ιδιωτικοποίηση των υπηρεσιών ύδρευσης.

Παρατηρείται μια διττή έκφραση του αιτήματος, ταυτόχρονα προς αποθετική και θετική δράση με βάση την κλασική θεωρία περί του ρόλου του κράτους και των ατομικών δικαιωμάτων στο πλαίσιο του Συντάγματος. (Δαγτόγλου) Το κράτος ως εγγυητής των ατομικών δικαιωμάτων και ως πεδίο σύγκρουσης με αυτά, καλείται να έχει έναν διττό ρόλο και αποτρεπτικό και δραστικό.

Η ΠΕΠ για το νερό, έθεσε επί τάπητος την σημασία και το ρόλο του κράτους και της ΕΕ αναφορικά με τα ατομικά δικαιώματα υπό το πρίσμα ενός σύγχρονου κοινωνικού κράτους δικαίου που εγγυάται την αξία της ανθρώπινης ζωής και την προάσπισή της ως βασικές αρχές και θεμελιώδη δικαιώματα, προσδίδοντας μια ουσιαστική πολιτική χροιά στην ΕΕ πέραν της αντίληψης περί Οικονομικής κυρίως Ένωσης.

#### **Δ) Η απάντηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής & το Ψήφισμα της 8ης Σεπτεμβρίου 2015 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου**

Μετά και τη συνάντηση με τους διοργανωτές της ΠΕΠ, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προχώρησε σε μια σειρά κινήσεων που συνιστούν την απάντησή της προς την ΠΕΠ για το νερό, και μπορούν να χαρακτηριστούν ως άμεσες και ως έμμεσες ως προς τα αιτήματα.

Ως άμεση δύναται να χαρακτηριστεί η απάντηση<sup>106</sup> της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στις 19/3/2014 όπου στο σχετικό δελτίο τύπου, επισυνάπτεται η Ανακοίνωση της Επιτροπής για την Πρωτοβουλία Ευρωπαίων Πολιτών «Η ύδρευση και η αποχέτευση είναι ανθρώπινο δικαίωμα! Το νερό είναι δημόσιο αγαθό, όχι εμπόρευμα!»

Ως έμμεσες απαντήσεις, δηλαδή όχι προς τον φορέα της ΠΕΠ, αλλά προς απάντηση των αιτημάτων που έθεσε η ΠΕΠ, μπορούμε να δούμε α) την ρητή εξαίρεση από την Οδηγία 2014/23/ΕΕ για την ανάθεση συμβάσεων παραχώρησης στην ΕΕ, β) την δημόσια διαβούλευση για την πολιτική της ΕΕ σχετικά με το πόσιμο νερό<sup>107</sup>, γ) την σύνταξη Έκθεσης σχετικά με τη συνέχεια της ΠΕΠ για το

<sup>106</sup> Βρυξέλλες, 19.3.2014 COM(2014) 177 final

<sup>107</sup> Περιβάλλον: Η Επιτροπή ρωτά τους πολίτες για το πόσιμο νερό της Ευρώπης, Βρυξέλλες, 23 Ιουνίου 2014, [ec.europa.eu/environment/consultations/water\\_drink\\_en.htm](http://ec.europa.eu/environment/consultations/water_drink_en.htm)

«Δικαίωμα στο νερό» από την Επιτροπή Περιβάλλοντος, Δημόσιας Υγείας και Ασφάλειας των Τροφίμων<sup>108</sup>.

Η Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στις 19 Μαρτίου 2014, αν και θεωρήθηκε ότι ήταν μια απάντηση που δεν δεσμεύει την ΕΕ, για να προχωρήσει σε νομοθέτηση του δικαιώματος στο Νερό, εν τούτοις αποτελεί το πρώτο βήμα σε θεσμικό επίπεδο της ΕΕ, όπου αναγνωρίζεται η σημασία του δικαιώματος στο νερό σε συνάφεια με τις αποφάσεις του ΟΗΕ, καθώς και η ρητή εξαίρεση των υπηρεσιών ύδρευσης από την Οδηγία για την ανάθεση συμβάσεων παραχώρησης.

Όμως η στάση αυτή της Επιτροπής, έδωσε έναυσμα μιας μεγάλης κριτικής ως προς το αν τελικά η διαδικασία της ΠΕΠ με βάση και τον Κανονισμό 211/2011/ΕΕ, λειτουργεί με ουσιαστικό τρόπο για την έκφραση της βούλησης των πολιτών της ΕΕ. Η κυριότερη κριτική ήρθε από κινήσεις πολιτών για το νερό, όπως η European Water Movement.<sup>109</sup>

Η απουσία ρητής δέσμευσης για νομοθέτηση που θα κατοχυρώσει το Δικαίωμα στο Νερό εντός της ΕΕ, σε συνδυασμό με την μετάθεση του ζητήματος της πρόσβασης και παροχής ασφαλούς και πόσιμου νερού προς τα κράτη – μέλη, θεωρήθηκε ότι δεν απαντά στον πυρήνα του αιτήματος της ΠΕΠ για το νερό ως αγαθό.

Η απάντηση της Επιτροπής δομείται σε δύο μέρη, όπου στο πρώτο εκφράζεται η τρέχουσα κατάσταση στην ΕΕ σχετικά με τα ζητήματα που έθεσε η ΠΕΠ με την έμφαση να δίνεται σε όσα αφορούν την παροχή υπηρεσιών ύδρευσης στην εσωτερική αγορά της ΕΕ και το άρθρο 345 ΣΛΕΕ, ενώ στο δεύτερο μέρος εκφράζονται οι μελλοντικές δράσεις που προτίθεται να αναλάβει η ΕΕ και άπτονται των αιτημάτων της ΠΕΠ, αναγνωρίζοντας το νερό ως δημόσιο αγαθό και θεμέλιο για την πραγμάτωση του δικαιώματος στη ζωή και όλων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Περαιτέρω η Ανακοίνωση περιγράφει την έρευνα που διεξήγαγε η Επιτροπή προκειμένου να απαντήσει στην ΠΕΠ δηλώνοντας ότι:

---

<sup>108</sup> Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ανέθεσε στην επιτροπή περιβάλλοντος, δημόσιας υγείας και ασφάλειας των τροφίμων να καταρτίσει έκθεση ίδιας πρωτοβουλίας για τη συνέχεια στην πρωτοβουλία Right2Water, σε συνεργασία με την επιτροπή ανάπτυξης και την επιτροπή αναφορών., 15/1/2015, [http://ec.europa.eu/dgs/secretariat\\_general/followup\\_actions/citizens\\_initiative\\_el.htm](http://ec.europa.eu/dgs/secretariat_general/followup_actions/citizens_initiative_el.htm)

## 109

European Commission fails to take real steps towards the recognition of the Human Right to Water, 19/3/2014, European Water Movement, Press Release.

*“...προσπάθησε να εντοπίσει ενδεχόμενες ελλείψεις και τομείς στους οποίους θα πρέπει να καταβληθούν περισσότερες προσπάθειες, σε επίπεδο της ΕΕ και σε εθνικό επίπεδο, προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι λόγοι ανησυχίας εξαιτίας των οποίων οι πολίτες απηύθησαν την έκκληση για ανάληψη δράσης. Η Επιτροπή έχει δεσμευθεί ότι η διάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων όσον αφορά την πρόσβαση σε ασφαλές πόσιμο νερό και αποχέτευση, τα οποία πρέπει να είναι διαθέσιμα και προσιτά, από πρακτική και οικονομική άποψη, θα συνεχίσει να κατευθύνει τη μελλοντική της δράση...”*

Στο σημείο αυτό ξεκαθαρίζεται ότι η άμεση νομοθετική δράση, τουλάχιστον ως προς το εγγύς μέλλον, δεν είναι εντός των σκοπών της ΕΕ για την προώθηση του δικαιώματος σε ασφαλές και πόσιμο νερό. Επίσης τονίζεται η δέσμευσή της προς αυτή την κατεύθυνση, αλλά δεν δίνεται κάποια άλλη ρητή απάντηση για υποχρέωση νομοθέτησης ή άλλης δεσμευτικής δράσης.

Με βάση αυτή την απάντηση παρατηρούμε ότι απουσιάζει η θεσμική κατοχύρωση με το εργαλείο της νομοθέτησης, που αποτελεί μοχλό πραγμάτωσης των τριών υποχρεώσεων<sup>110</sup> για την εφαρμογή από τα κράτη της απόφασης του ΟΗΕ, του δικαιώματος στο νερό. Η Επιτροπή δηλαδή δείχνει ότι πρόκειται να κινηθεί προς έμμεσες δράσεις που ενδεχομένως περιλαμβάνουν και τη νομοθέτηση, αλλά πлагίως και όχι ευθέως ως προς το δικαίωμα στο νερό.

Ακόμη προβάλλεται η κυρίως αποτρεπτική – αποθετική δραστηριότητα της Επιτροπής στο να θίξει την δυνατότητα πρόσβασης στο νερό μέσω της παροχής υπηρεσιών ύδρευσης από δημόσιες επιχειρήσεις. Εμμέσως δηλαδή γίνεται παραδεκτή η απουσία ευθείας δράσης, αλλά ταυτόχρονα τονίζεται ότι δεν θα προχωρήσει η ΕΕ σε διαδικασίες που αντιβαίνουν στην προστασία του δικαιώματος στο νερό.

Επίσης προχωρά θέτοντας τις κατευθύνσεις και προς τα κράτη – μέλη για να εντείνουν τις προσπάθειες για ένα αξιοπρεπές επίπεδο ασφαλών υδάτων στη βάση της Οδηγίας – Πλαίσιο για τα Ύδατα 2000/60/ΕΚ, δηλώνοντας ότι:

*“...Η Επιτροπή θα εντείνει τις προσπάθειές της για την πλήρη εφαρμογή της νομοθεσίας της ΕΕ για τους υδάτινους πόρους από τα κράτη μέλη, σε στενή συνεργασία μαζί τους, καθώς και με τους ενδιαφερόμενους φορείς για την εφαρμογή των προτάσεων που υποβλήθηκαν στο προσχέδιο για τα ύδατα του 2012, στο πλαίσιο του οποίου οι βασικές προκλήσεις της πολιτικής της ΕΕ για τους υδάτινους πόρους είχαν ήδη εντοπισθεί...”*

---

<sup>110</sup> M. Barlow, Our Right to Water, A people's guide to Implementing the UN's Recognition of the Right to Water and Sanitation, The Council of Canadians, p. 15

Ως προς το καθεστώς της ιδιοκτησίας των υπηρεσιών ύδρευσης η Επιτροπή, επαναλαμβάνει την ουδετερότητά της στην βάση του άρθρου 345 ΣΛΕΕ, δεσμευόμενη ότι θα συνεχίσει να κινείται στην κατεύθυνση που επιβάλλει η υποχρέωση περί ουδετερότητας. Τεκμηριώνει την στάση της αυτή με βάση την πρόσφατη Οδηγία 2014/23/ΕΕ και την σαφή εξαίρεση των υπηρεσιών ύδρευσης από το πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας. Πράγματι το άρθρο 12 αυτής, τιτλοφορείται ως: Ειδικές εξαιρέσεις στον τομέα του ύδατος

Οι δράσεις για τις οποίες τελικώς δεσμεύεται η Επιτροπή να προβεί σε ενέργειες απαριθμούνται και οριοθετούν τη δέσμευσή της για το μέλλον. Σε αυτές αναγνωρίζει τη σημασία του νερού ως στόχος της βιώσιμης ανάπτυξης στο πλαίσιο των SD's και θα στηρίξει την πρόσβαση σε αυτό.

Αναλυτικά οι δεσμεύσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής προς ανταπόκριση στην Πρωτοβουλία Ευρωπαίων Πολιτών Right2Water:

- θα ενισχύσει την εφαρμογή της νομοθεσίας που έχει εκδώσει σχετικά με την ποιότητα των υδάτων της, με βάση τις δεσμεύσεις που υποβλήθηκαν στο 7ο ΠΔΠ και στο προσχέδιο για τα ύδατα,
- θα δρομολογήσει πανευρωπαϊκή δημόσια διαβούλευση σχετικά με την οδηγία για το πόσιμο νερό, ιδίως με σκοπό τη βελτίωση της πρόσβασης σε νερό καλής ποιότητας στην ΕΕ,
- θα βελτιώσει τη διαφάνεια της διαχείρισης των αστικών λυμάτων και του πόσιμου νερού και θα εξετάσει τη δυνατότητα θέσπισης συγκριτικής αξιολόγησης της ποιότητας του νερού,
- θα αναπτύξει πιο δομημένο διάλογο μεταξύ των ενδιαφερομένων μερών για τη διαφάνεια στον τομέα των υδάτων,
- θα συνεργαστεί με τις υφιστάμενες πρωτοβουλίες με σκοπό την παροχή ευρύτερης δέσμης κριτηρίων αναφοράς για τις υπηρεσίες ύδρευσης,
- θα προωθήσει καινοτόμες προσεγγίσεις για την αναπτυξιακή βοήθεια (π.χ. στήριξη εταιρικών σχέσεων μεταξύ των φορέων εκμετάλλευσης του ύδατος και συμπράξεων δημόσιων φορέων), ανταλλαγές βέλτιστων πρακτικών μεταξύ κρατών μελών (π.χ. σχετικά με τα μέσα αλληλεγγύης) και νέες δυνατότητες συνεργασίας,
- θα στηρίξει την καθολική πρόσβαση σε ασφαλές πόσιμο νερό και αποχέτευση ως τομείς προτεραιότητας στο πλαίσιο των μελλοντικών στόχων της βιώσιμης ανάπτυξης

### **Το ψήφισμα της 8ης Σεπτεμβρίου 2015 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου**

Στις 15/1/2015 το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ανέθεσε στην επιτροπή περιβάλλοντος, δημόσιας υγείας



και ασφάλειας των τροφίμων να καταρτίσει έκθεση ίδιας πρωτοβουλίας για τη συνέχεια στην πρωτοβουλία “Right2Water”, σε συνεργασία με την επιτροπή ανάπτυξης και την επιτροπή αναφορών.

Στις 10/3/2015 η Εισηγητής κ. Boylan, παρουσίασε το πρώτο σχέδιο της έκθεσης της Επιτροπής Περιβάλλοντος για την πρωτοβουλία Right2Water, ενώ στις 25/6/2015 έγινε η ψηφοφορία στο πλαίσιο της Επιτροπής. Εκεί υπερψηφίστηκε και αποφασίστηκε η εισαγωγή στην Ολομέλεια του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για τις 7-8/9/2015 όπου στις 8/9/2015 πραγματοποιήθηκε η ψηφοφορία. Το μέλλον αναφορικά με τις δράσεις που πρόκειται να αναλάβει η ΕΕ, για την εμπέδωση του δικαιώματος στο νερό και την διαχείριση των υπηρεσιών ύδρευσης, μετά και την απαίτηση από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για συγκεκριμένη δράση, καθίσταται ελπιδοφόρο, πέραν της αρχικής ανακοίνωσης της Επιτροπής του Μαρτίου 2014.

Το Ψήφισμα συνολικά αποτελεί μια προτροπή προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να δράσει άμεσα, ουσιαστικά και ποιοτικά για την εξασφάλιση του δικαιώματος στο νερό, την ενίσχυση των υπηρεσιών ύδρευσης και κρίνει πως η επιτυχής ανταπόκριση είναι απαραίτητη μιας και θα ενισχύσει την εμπιστοσύνη των πολιτών προς την ΕΕ.

Ακόμη κρίνει την απάντηση της Επιτροπής το Μάρτιο του 2014, ως ανεπαρκή και ότι αρκείται σε επανάληψη των ήδη γνωστών πεπραγμένων και θεσμικού πλαισίου της ΕΕ, στον τομέα των υδάτων χωρίς να δεσμεύεται για μελλοντικές δράσεις που θα ανταποκρίνονται στις προτάσεις της ΠΕΠ για το νερό.

Η Κατεύθυνση που προκρίνει το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο είναι υπέρ της ουδετερότητας της ΕΕ, στη βάση του άρθρου 345 ΣΛΕΕ για το καθεστώς ιδιοκτησίας των υπηρεσιών ύδρευσης, ενώ προχωρά επιζητώντας την κατοχύρωση υπέρ του δημόσιου κοινωφελούς χαρακτήρα των υπηρεσιών ύδρευσης και του νερού ως φυσικό και κοινόχρηστο - δημόσιο αγαθό, απαραίτητο για την ανθρώπινη ζωή και όχι ένα ακόμη εμπόρευμα.

Τα Κύρια σημεία του Ψηφίσματος αναφέρονται στις βασικές κατευθύνσεις που θα πρέπει να ακολουθήσει η ΕΕ και να δράσει η Επιτροπή με βάση και τη σημασία της δημοκρατικής εμπέδωσης στην λειτουργία της μέσω του θεσμού της Πρωτοβουλία Ευρωπαίων Πολιτών, στις δράσεις αναφορικά με το δικαίωμα στο νερό και στην διαδικασία κατοχύρωσής του, στις ενέργειες που αφορούν τις υπηρεσίες ύδρευσης σε συνάρτηση με την εσωτερική αγορά στην ΕΕ :

*Αναλυτικά τα συμπεράσματα του Ψηφίσματος για το Δικαίωμα στην Ύδρευση και την Αποχέτευση*

καθώς και για τις Υπηρεσίες Ύδρευσης και την Εσωτερική Αγορά, στο **Παράρτημα 3**.

**Βασικές κατευθύνσεις:**

10. καλεί την Επιτροπή, σύμφωνα με τον πρωταρχικό στόχο της ΕΠΠ «Right2Water», να καταθέσει νομοθετικές προτάσεις –και, εάν είναι σκόπιμο, αναθεώρηση της ΟΠΥ– που θα αναγνωρίζουν την καθολική πρόσβαση και το ανθρώπινο δικαίωμα στο νερό· τάσσεται ακόμη υπέρ της αναγνώρισης της οικουμενικής πρόσβασης στο πόσιμο νερό και στην αποχέτευση στον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ·

12. καλεί την Επιτροπή να αναπτύξει δραστηριότητες ενημέρωσης και εκπαίδευσης σε ενωσιακό επίπεδο για να αντιμετωπίζεται το νερό ως δημόσιο αγαθό, δραστηριότητες ευαισθητοποίησης για να αποκτήσουν οι πολίτες πιο συνειδητοποιημένη στάση (εξοικονόμηση νερού), δραστηριότητες για την υπεύθυνη χάραξη πολιτικών διαχείρισης των φυσικών πόρων και τη στήριξη μιας δημόσιας, συμμετοχικής και διαφανούς διαχείρισης.

13. θεωρεί αναγκαία τη χάραξη πολιτικών για τα ύδατα οι οποίες θα προάγουν την ορθολογική χρήση, την ανακύκλωση και την επαναχρησιμοποίηση των υδάτινων πόρων, που είναι βασικά στοιχεία για μια ολοκληρωμένη διαχείριση· πιστεύει ότι τούτο θα οδηγήσει σε μείωση των δαπανών, σε εξοικονόμηση του φυσικού πόρου, σε ορθή περιβαλλοντική διαχείριση·

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο με βάση το Ψήφισμα αυτό, αντιλαμβάνεται και εκφράζει την άποψη περί μιας συνολικής και ολοκληρωμένης σημασίας των υπηρεσιών ύδρευσης πέραν του κοινωφελούς χαρακτήρα τους ως δημόσια υπηρεσία. Η σύνδεση με τις επενδύσεις δια μέσω της ενίσχυσης του δικτύου παροχής και των υποδομών, με τις θέσεις εργασίας, με την χρήση του νερού ως ανανεώσιμη πηγή ενέργειας, με τη συνολική επικοινωνία με την κοινωνία και την ένταξή της στο πλαίσιο διαχείρισης και αποφάσεων, αποκρυσταλλώνει τη θέση για μια κοινωνική συμφωνία για το νερό, όπως εκφράζεται στο Σημείο 59 του Ψηφίσματος.

Εν συγκρίσει με την Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής του 2014, όπου βέβαια αποφάσισε την εκπόνηση της σχετικής έκθεσης που οδήγησε στο ψήφισμα, παρατηρείται ότι το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο σαφώς εξειδικεύει την προτρεπτική δήλωση της Επιτροπής για την αναγνώριση του νερού ως θεμελιώδες δικαίωμα για την ανθρώπινη ζωή και οριοθετεί ένα πλαίσιο συγκεκριμένων δράσεων που εγγυώνται ότι η πολιτική της ΕΕ για το νερό θα ενισχύσει το δημόσιο χαρακτήρα των υπηρεσιών ύδρευσης με κυρίαρχο μέσο την πλήρη αποφυγή αντίθετης νομοθέτησης και πρακτικών.

Αναφορικά με το αποτέλεσμα της Ψηφοφορίας η Εισηγητής κ. Lynn Boylan ανέφερε<sup>111</sup>:

*«είναι μια νίκη για την κοινωνία των πολιτών και των ακτιβιστών του Right2Water σε όλη την Ευρώπη. Οι 1,8 εκατομμύρια υπογράφωντες της Ευρωπαϊκής Πρωτοβουλίας Πολιτών Right2Water (ECI), αποτελούν το πρώτο επιτυχημένο παράδειγμα τέτοιου είδους μηχανισμού και έλαβαν τελικά την υποστήριξη που τους αξίζει από ένα θεσμικό όργανο της Ευρωπαϊκής Ένωσης».*

*«Η αρχική απάντηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην πρωτοβουλία ήταν αόριστη, απογοητευτική και δεν έκανε και πολλά για να απαντήσει στα αιτήματα. Σε αυτήν την έκθεση μαζί με τους προοδευτικούς συναδέλφους μου Ευρωβουλευτές συνεργαστήκαμε για να παραχθεί μια έκθεση η οποία ανταποκρίνεται καλύτερα στην εκστρατεία τους»*

*«Ζητήσαμε από την Κομισιόν να υποβάλει νομοθετικές προτάσεις που θα κατοχυρώνουν το ανθρώπινο δικαίωμα στο νερό στη νομοθεσία της ΕΕ, να μην προωθεί την ιδιωτικοποίηση των υπηρεσιών ύδρευσης, αλλά και να δοθούν εγγυήσεις ότι οι υπηρεσίες ύδρευσης θα αποκλειστούν από τις διαπραγματεύσεις για την TTIP».*

Συμπερασματικά τα κύρια σημεία του Ψηφίσματος<sup>112</sup>:

- Κάλεσμα προς την Επιτροπή να αναγνωρίσει τη σημασία του ανθρώπινου δικαιώματος στο νερό και την αποχέτευση ως δημόσιο αγαθό και θεμελιώδη αξία για όλους τους πολίτες της ΕΕ, και όχι ως εμπόρευμα
- Αναγνώριση του νερού ως δημόσιο αγαθό – απαραίτητο για τη ζωή και την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και όχι ακόμα ένα προϊόν συναλλαγής
- Κάλεσμα προς την Επιτροπή, δεδομένου ότι πρόκειται για υπηρεσίες κοινής ωφέλειας, να αποκλείσει οριστικά το νερό και την αποχέτευση από τους κανόνες της εσωτερικής αγοράς και οποιαδήποτε εμπορική συμφωνία και να διασφαλίσει ότι οι υπηρεσίες αυτές παρέχονται σε προσιτές τιμές και, ως εκ τούτου καλεί την Επιτροπή και τα κράτη μέλη να διασφαλίσουν ότι οι υπηρεσίες αυτές διαχειρίζονται από τεχνική, οικονομική και διοικητική αποτελεσματικότητα, και διαφάνεια.

### **III – Ο χαρακτήρας της παροχής υπηρεσιών ύδρευσης**

#### **A) Η τάση της απο – ιδιωτικοποίησης**

---

**111**

Νόμο κατά της ιδιωτικοποίησης του νερού προωθεί το ευρωκοινοβούλιο, 9/9/15, tvxs.gr

**112**

The right to water and europe. the european parliament supports the demand of european citizens ice, waterhumanrightstreaty.org

Σημαντικό στοιχείο που βοηθάει στην εξήγηση του πλαισίου κοινωνικού και πολιτικού στο οποίο πραγματοποιήθηκε η ΠΕΠ για το Νερό, καθώς και για την καλύτερη αντίληψη της απάντησης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής είναι η έρευνα της Διεθνούς Ερευνητικής Ομάδας του Πανεπιστημίου του Greenwich, (*Διεθνής Ερευνητική Ομάδα Δημόσιων Υπηρεσιών – PSIRU*) σχετικά με τις περιπτώσεις επαναδημοτικοποίησης των υπηρεσιών ύδρευσης σε πόλεις ανά τον κόσμο.<sup>113</sup>

Το γεγονός της απο – ιδιωτικοποίησης των επιχειρήσεων παροχής υπηρεσιών ύδρευσης με βάση και τη σχετική έρευνα, συνέβη για τρεις κύριους λόγους:

- τα ευρέως διαδεδομένα προβλήματα που προκύπτουν από την ιδιωτικοποίηση του νερού ανεξαρτήτως από τη χώρα και το ρυθμιστικό καθεστώς,
- η ίση ή μεγαλύτερη αποδοτικότητα των δημόσιων υπηρεσιών ύδρευσης,
- οι χαμηλότερες τιμές που προκύπτουν από την εξάλειψη των υπερβολικών κερδών και το συγκριτικό πλεονέκτημα του δημόσιου τομέα στην υλοποίηση του ανθρώπινου δικαιώματος πρόσβασης σε υπηρεσίες ύδρευσης/αποχέτευσης και στην επίτευξη άλλων κοινωνικών και περιβαλλοντικών στόχων.

Αυτοί οι τρεις λόγοι οδήγησαν μεγάλες πόλεις στις ΗΠΑ (Atlanta, Milwaukee, Indianapolis) και στην Ευρώπη (π.χ. Παρίσι, Βερολίνο) να επαναδημοτικοποιήσουν τις υπηρεσίες ύδρευσής τους. Κεντρικό ρόλο έχει η περίπτωση του Παρισιού, όπως αναλύθηκε νωρίτερα, ενώ ανάλογης σημασίας είναι και η απόφαση του Βερολίνου όπου η επαναδημοτικοποίηση αποφασίστηκε το Σεπτέμβριο του 2013.

Με βάση την έρευνα, από τις 86 επαναδημοτικοποιήσεις, οι 51 αφορούν χώρες υψηλού εισοδήματος και οι 35 σε υπό ανάπτυξη και μεταβατικό στάδιο χώρες. Οι περιπτώσεις χωρών υψηλού εισοδήματος εμφανίζουν σαφή αύξηση: 28 από 51 πραγματοποιήθηκαν στην πενταετία μεταξύ 2009 και 2013, ενώ 14 σημειώθηκαν μεταξύ 2004 και 2008. Ο ρυθμός των επαναδημοτικοποιήσεων έχει διπλασιαστεί μετά το 2009.

Αυτό οφείλεται στο παράδειγμα του Παρισιού το οποίο επιτάχυνε τις επαναδημοτικοποιήσεις στη Γαλλία. Από τις 21 επαναδημοτικοποιήσεις που έλαβαν χώρα στη Γαλλία, 15 σημειώθηκαν στα τέσσερα χρόνια μεταξύ 2010 (όταν το Παρίσι επαναδημοτικοποίησε την υπηρεσία ύδρευσής του) και 2013, ενώ οι υπόλοιπες έξι σημειώθηκαν κατά τα τελευταία 12 έτη μεταξύ 1997 και 2009.

---

<sup>113</sup> List of water remunicipalisations worldwide - As of November 2013, Public Services International Research Unit (PSIRU) [www.psiru.org](http://www.psiru.org), 31/11/2013, Η οποία παρουσιάζεται στο τέλος του κεφαλαίου.

Διαφαίνεται η καθαρή τάση από το 2006 είναι υπέρ της επαναδημοτικοποίησης. Συνολικά, υπάρχει μια ισχυρή τάση επαναδημοτικοποίησης παγκοσμίως, τόσο στον Βορρά όσο και στο Νότο. Η τάση αυτή δείχνει να κινείται στην κατεύθυνση σύγκρουσης με το παράδειγμα της καθοριζόμενης από την ελεύθερη αγορά ανάπτυξης και προωθεί μια ανθρωποκεντρική προσέγγιση στη βάση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ως προοπτική, εντός του αναπτυσσόμενου Δυτικού κόσμου.<sup>114</sup>

Με αυτά τα δεδομένα η οποιαδήποτε κίνηση της ΕΕ προς την κατεύθυνση υποχρέωσης για ιδιωτικοποιήσεις των δημοσίων επιχειρήσεων θα έβρισκε αντίσταση αν αναλογιστούμε και το δημοψήφισμα για το νερό στην Ιταλία το 2011. Η διαρκής δέσμευση της ΕΕ για τήρηση ουδετερότητας και η κάλυψη πίσω από το άρθρο 345 ΣΛΕΕ, αφήνει το πλήρες περιθώριο στα κράτη – μέλη να προβούν στις ενέργειες που κρίνουν κάθε φορά.

Η ΠΕΠ για το νερό, ως σύγχρονη με τις διαδικασίες επαναδημοτικοποίησης, κοινωνική δράση στη βάση των αιτημάτων της προωθεί την απαγόρευση της ιδιωτικοποίησης των υπηρεσιών ύδρευσης και τάσσεται ευθέως υπέρ του δημόσιου χαρακτήρα αυτών. Δηλαδή η ΠΕΠ προχωρά ένα βήμα μπροστά και επιζητά την θετική ενέργεια της ΕΕ, που αν μη τι άλλο κατοχυρώνει την εξ αρχής ουδέτερη στάση της.

Μια ενδεχόμενη θετική απάντηση της ΕΕ στο μέλλον, για νομοθέτηση της απαγόρευσης ιδιωτικοποιήσεων των υπηρεσιών ύδρευσης μέσω μιας Σύστασης ή μιας Οδηγίας ή ακόμη και Αναθεώρησης των Συνθηκών της ΕΕ και δημιουργίας ίσως ενός Παραρτήματος αποκλειστικά για αυτό το ζήτημα, δομείται στην βάση της κατ αρχήν ουδέτερης στάσης.

Η προτροπή για θετική δράση, εξασφαλίζει ότι δεν θα υπάρξει αρνητική δράση που να θίγει το ζητούμενο αίτημα όπως το εκφράζει η ΠΕΠ και όπως και αυτό εξασφαλίζεται στη βάση του άρθρου 345 της ΣΛΕΕ.

---

<sup>114</sup> M. Barlow, Our Right to Water, A people's guide to Implementing the UN's Recognition of the Right to Water and Sanitation, The Council of Canadians, Conclusion

T = Terminated  
E = Contract expired and not renewed  
P = Planned termination

S = Sold by private operator  
W = Private operator withdrawn

**Table 1: High income countries**

| Country | City   | Date | Company             | Status |
|---------|--|------|---------------------|--------|
| Belgium | Regional (Aquařin)   | 2004 | Severn Trent        | TS     |
| Canada  | Hamilton   | 2004 | American Water      | TE     |
| Canada  | Hamilton   | 2006 | Enron               |        |
| France  | Durance-Luberon  | 1997 | Suez                | TE     |
| France  | Grenoble   | 2000 | Suez                | T      |
| France  | Varages  | 2002 | Suez                | TE     |
| France  | Castres  | 2003 | Suez                | T      |
| France  | Cherbourg  | 2005 | Veolia              | TE     |
| France  | Châtellerault  | 2007 | Veolia              | TE     |
| France  | Paris  | 2010 | Suez, Veolia        | TE     |
| France  | Est ensemble (Greater Paris)   | 2010 | Veolia              | TE     |
| France  | Toulouse   | 2010 | Veolia              | TP     |
| France  | Eaux Barousse Comminges Save   | 2011 | SEM Pyrénées        | TE     |
| France  | Bordeaux   | 2011 | Suez                | TP     |
| France  | Evry Centre Essonne (Greater Paris)  | 2011 | Veolia              | TE     |
| France  | Nantes   | 2011 | Gradual             | TE     |
| France  | Rouen  | 2011 | Gradual             | TE     |
| France  | Montbeliard  | 2011 | Veolia              | T      |
| France  | Brest  | 2012 | Veolia              | E      |
| France  | St Malo  | 2012 | Veolia              | T      |
| France  | Eau des collines (Aubagne)   | 2013 | Veolia              | T      |
| France  | Vernon   | 2013 | Veolia              | TE     |
| France  | Rennes   | 2013 | Veolia              | TE     |
| France  | Nice   | 2013 | Veolia              | TE     |
| Germany | Potsdam  | 2000 | Suez                | T      |
| Germany | Berlin   | 2013 | Veolia/RWE          | T      |
| Hungary | Kaposvar   | 2007 | Suez                | E      |
| Hungary | Pecs   | 2011 | Suez                | T      |
| Hungary | Budapest   | 2012 | Suez                | T      |
| Italy   | Reggio Emilia  | 2012 | IREN                | TE     |
| Italy   | Varese   | 2012 | a2a                 | T      |
| Spain   | Medina Sidonia   | 2003 |                     | T      |
| Spain   | Aguas del Huesna<br>(Alanís de la Sierra, Alcolea del Río, Almadén de la Plata, Brenes, Las Cabezas, Cantillana, Carmona, Cañada Rosal, Constantina, El Coronil, El Cuervo, El Madroño, Los Molares, Lebrija, Los Palacios y Vfca., El Pedroso, El Real de la Jara, Tocina, Vva. Del Río y Minas, El Viso del Alcor, San Nicolás del Puerto, Utrera) | 2007 | ACS                 | T      |
| Spain   | Figaró Montmany  | 2010 | CASSA Group         | T      |
| Spain   | Arenys de Munt   | 2011 | SOREA (AGBAR)       | T      |
| Spain   | Arteixo  | 2013 | Aqualia (FCC)       | T      |
| Spain   | La Línea de la Concepción  | 2013 | Aqualia (FCC)       | T      |
| USA     | North Brunswick (water)  | 2002 | United Water (Suez) | TE     |
| USA     | Atlanta  | 2003 | Suez                | T      |
| USA     | Montara  | 2003 | American Water      | T      |
| USA     | Laredo   | 2005 | United Water (Suez) | W      |
| USA     | North Brunswick (sewerage)   | 2006 | United Water (Suez) | TE     |
| USA     | Petaluma (California, wastewater treatment)  | 2007 | Veolia              | T      |
| USA     | Houston<br>(water treatment)   | 2007 | United Water (Suez) | T      |
| USA     | Fairfield-Suisun<br>(wastewater treatment)   | 2008 | United Water (Suez) | T      |
| USA     | Felton   | 2008 | American Water      | T      |
| USA     | Gloucester   | 2008 | United Water (Suez) | TE     |
| USA     | Burley (Idaho, wastewater treatment)   | 2009 | Veolia              | T      |
| USA     | Milwaukee  | 2010 | United Water (Suez) | TE     |
| USA     | Gary   | 2010 | United Water (Suez) | T      |
| USA     | Indianapolis   | 2010 | Veolia              | T      |



## **B) Οι υπηρεσίες παροχής ύδρευσης ως κοινωνικό δικαίωμα**

Σύμφωνα με τα ανωτέρω μπορεί να συναχθεί το συμπέρασμα ότι οι υπηρεσίες ύδρευσης αποτελούν το βασικό εργαλείο για την πραγμάτωση και εξασφάλιση του δικαιώματος στο νερό. Είναι δηλαδή ο απαραίτητος μοχλός που καθιστά το δικαίωμα από προς τους πολίτες και ταυτόχρονα η δομή του καθορίζει και τα ποιοτικά χαρακτηριστικά σε μια κλίμακα προστασίας του δικαιώματος.

Με βάση την λειτουργία των υπηρεσιών ύδρευσης επιτυγχάνεται η εφαρμογή της κρατικής υποχρέωσης για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου στη ζωή και στην υγεία, για τα οποία το κράτος εγγυάται όχι μόνον να μην παρεμβαίνει αρνητικά αλλά να επιδρά για την θετική και ουσιαστική και ανεμπόδιστη άσκησή τους<sup>115</sup>.

Η δημιουργία και η λειτουργία των υπηρεσιών ύδρευσης αποτελεί επιδίωξη και μάλιστα απαιτητή από τους πολίτες, ειδάλλως το δικαίωμα καθίσταται όχι μόνον ανεφάρμοστο αλλά επέρχεται και διακινδύνευση και ενδεχόμενη βλάβη στα έννομα αγαθά.

Το κράτος για να μπορέσει να δημιουργήσει τις συνθήκες εκείνες που θα εξασφαλίζουν το δικαίωμα στο νερό με βάση και το νομικό του περιεχόμενο, όπως αναλύθηκε σε προηγούμενο σημείο της μελέτης, καλείται να λειτουργεί δομές μέσω εταιριών ή φορέων που θα παρέχουν υπηρεσίες ύδρευσης στην κατεύθυνση των χαρακτηριστικών της οικονομικής προσιτότητας, της διαθεσιμότητας, της ποιότητας, της προσβασιμότητας και της βιωσιμότητας<sup>116</sup>.

Με αυτά το πλαίσιο οι υπηρεσίες ύδρευσης καθίστανται ουσιώδεις και απαραίτητες για την προστασία του πυρήνα του κοινωνικού δικαιώματος στο νερό, όμως παράλληλα απο, κτούν χαρακτηριστικά κοινωνικού δικαιώματος, εκπορευόμενου από το δικαίωμα στη ζωή και στην υγεία, όπως αυτά κατοχυρώνονται στο Σύνταγμα, στην Οικουμενική Διακήρυξη Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, στο Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ, και αποτελούν την στρατηγική του ΟΗΕ για το 2030, μέσω των Στόχων της Βιώσιμης Ανάπτυξης<sup>117</sup>.

---

<sup>115</sup> Γκισάκης, Η παραχώρηση δημόσιας υπηρεσίας και δημόσιου έργου, Κεφάλαιο 5, Ενότητα IV, Οι υπηρεσίες που δεν μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο παραχώρησης, 2006

<sup>116</sup> Σχετικά με την προβληματική του Δημόσιου χαρακτήρα των υπηρεσιών ύδρευσης ως φυσικό μονοπώλιο, η έρευνα: Monica Garcia Quesada, Water and Sanitation Services in Europe: Do legal frameworks provide for Good Governance?, UNESCO Centre for Water Law, Policy and Science, University of Dundee, 2011, p.22-26

<sup>117</sup> Human Rights to Water and Sanitation-NGO Statement of Support to the UN, General Assembly, Draft,

A/C.3/70/L.55, <http://www.right2water.eu/news/epsu-supports-un-general-assembly-recognise-human-rights-water-and-sanitation>



Με βάση την ανάλυση των προηγούμενων κεφαλαίων και τις δικαστικές αποφάσεις και του Βελγικού Δικαστηρίου του 1998 και του ΣτΕ του 2014, καθίσταται σαφές ότι οι υπηρεσίες ύδρευσης αποκτούν χαρακτηριστικά κοινωνικού δικαιώματος κατά τον σκοπό λειτουργίας τους που είναι η εξασφάλιση του δικαιώματος στο νερό, προστατεύοντας στην ουσία τα δικαιώματα της ζωής και της υγείας και η λειτουργία τους μπορεί να είναι με κοινωφελή και όχι οικονομικό σκοπό.

Για αυτό το λόγο ο δημόσιος χαρακτήρας και η εξασφάλισή του, με το ελάχιστο όριο του 50% συν1 σε επίπεδο μεριδίων, θα πρέπει να ανήκει στο κράτος όμως η διαδικασία ιδιωτικοποιήσεων και ακολούθως των απο-ιδιωτικοποιήσεων καταδεικνύει ότι η εισαγωγή ιδιωτικών οικονομικών χαρακτηριστικών στη λειτουργία των φορέων κοινωφελούς σκοπού αντίκειται στο σκοπό δημιουργίας τους και οδηγεί στην προσβολή και όχι στην προστασία των δικαιωμάτων για τα οποία χρησιμοποιούνται ως εργαλεία.

Εξάλλου η ιδιωτικοποίηση ενός φορέα παροχής ύδρευσης στερείται και το επιχείρημα της αποδοτικότερης λειτουργίας όπως έχει διαπιστωθεί από το παράδειγμα της πόλης του Παρισιού, αλλά ακόμα και από έρευνες του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου για την αποδοτικότητα των ιδιωτικοποιήσεων και των ιδιωτικοοικονομικών κριτηρίων<sup>118</sup>.

Η παροχή υπηρεσιών ύδρευσης δεν είναι απλά μια ακόμα κρατική οικονομική δραστηριότητα που δύναται να ιδιωτικοποιηθεί, αλλά αποτελεί ακόμα και από τα θεμελιώδη πεδία της άσκησης κρατικής λειτουργίας, πιο θεμελιώδες μιας και αφορά στο βασικό συστατικό του πυρήνα του δικαιώματος στη ζωή, από το οποίο εκπορεύονται όλα τα άλλα δικαιώματα<sup>119</sup>.

Με αυτά τα δεδομένα το κράτος όχι μόνον καλείται αλλά και έχει ρητή υποχρέωση να λειτουργεί δημόσιους φορείς για την παροχή υπηρεσιών ύδρευσης, όπου όμως από τη λειτουργία τους δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να απουσιάζει η διαφάνεια και η νομιμότητα.

Την ίδια κατεύθυνση δίνει και η ΕΕ, με βάση τα άρθρα 14, 106 ΣΛΕΕ και το Πρωτόκολλο 26 αυτής, αναφορικά με τις υπηρεσίες γενικού οικονομικού συμφέροντος, πέραν της κριτικής που υφίσταται σχετικά με την διαδικασία ιδιωτικοποιήσεων σε χώρες που έχουν δανειστεί από τον

---

<sup>118</sup> Public-Private Partnerships, Prepared by the Fiscal Affairs Department

(In consultation with other departments, the World Bank, and the Inter-American Development Bank), IMF, 2004  
<sup>119</sup> Πιο αναλυτικά στις υποσημειώσεις, 119 και 120

Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Στήριξης. Η δήλωση του Επιτρόπου Barnier<sup>120</sup> πως απόκειται σε κάθε κράτος – μέλος της ΕΕ η επιλογή του φορέα παροχής υπηρεσιών ύδρευσης, έγινε το 2013 και αντανάκλα την επίσημη άποψη και θέση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το θέμα.

## **ΜΕΡΟΣ ΙΙΙ – Οι Προοπτικές του Δικαιώματος στο νερό, στην Ελλάδα**

### **Ι – Η Απόφαση Ολ. ΣτΕ 1906/2014 και η Συμφωνία 12/7/2015 περί Δανεισμού από τον ΕSM**

Στην Ελλάδα βρίσκεται σε ισχύ ο νόμος 4336/2015 που κυρώνει τη Συμφωνία Δανεισμού της χώρας με τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Στήριξης, και σε συγκεκριμένη ρητή αναφορά υπάρχει η δέσμευση της χώρας για την πρόοδο των ιδιωτικοποιήσεων στη βάση του Επενδυτικού Πακέτου που έχει καταθέσει το ΤΑΙΠΕΔ.

Εντός του πλαισίου αυτού αναφέρεται και η περαιτέρω ιδιωτικοποίηση των επιχειρήσεων ύδρευσης και αποχέτευσης σε Αθήνα και Πειραιά, όχι ρητά στο κείμενο του νόμου, αλλά στο Επενδυτικό Πακέτο το οποίο όμως αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του νόμου ως παράρτημα αυτού, σύμφωνα με τους νομοθετικούς ορισμούς<sup>121</sup>.

<sup>120</sup> “...Public authorities are free to choose to provide the services directly or via a private economic operator...”

Question for written answer P-002257/2013 to the Commission by Thomas Händel (GUE/NGL), 27 February 2013

<sup>121</sup> Νόμος 4336/2015 – ΦΕΚ Α' 94/14-8-15, Μέρος Β' Άρθρο 3, Παραγράφος Γ.: Συμφωνία Δημοσιονομικών

Στοχών Και Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων - Ελλάδα Μνημόνιο Συνεννόησης για τριετές πρόγραμμα του ΕΜΣ

4. Διαρθρωτικές πολιτικές για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της ανάπτυξης

4.4 Ιδιωτικοποίηση

“...Για να διαφυλαχθεί η υπό εξέλιξη διαδικασία ιδιωτικοποίησης και να διατηρηθεί το ενδιαφέρον των επενδυτών σε βασικούς διαγωνισμούς υποβολής προσφορών, η Ελληνική Δημοκρατία δεσμεύεται να προχωρήσει με το υπό εξέλιξη πρόγραμμα ιδιωτικοποιήσεων. Το διοικητικό συμβούλιο του ΤΑΙΠΕΔ έχει ήδη εγκρίνει το Σχέδιο αξιοποίησης των περιουσιακών στοιχείων (Asset Development Plan - ADP) που προβλέπει την ιδιωτικοποίηση των περιουσιακών στοιχείων που υπάγονται στο ΤΑΙΠΕΔ από τις 31.12.2014.

Ως προαπαιτούμενο και για να κινηθεί εκ νέου το πρόγραμμα ιδιωτικοποιήσεων η κυβέρνηση θα λάβει τα εξής μέτρα: i. Οι αρχές θα εγκρίνουν το Σχέδιο αξιοποίησης των περιουσιακών στοιχείων (ADP) που ενέκρινε το ΤΑΙΠΕΔ στις 30.7.2015. Το ADP επισυνάπτεται στο παρόν Μνημόνιο ως παράρτημα και αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της συμφωνίας. Το ADP θα επικαιροποιείται σε εξαμηνιαία βάση και θα εγκρίνεται από το ΤΑΙΠΕΔ και το Υπουργικό Συμβούλιο ή το ΚΥΣΟΙΠ θα εγκρίνει το εν λόγω σχέδιο...”

Η πρόβλεψη της ιδιωτικοποίησης για ΕΥΔΑΠ και ΕΥΑΘ, βρίσκεται στα όρια σεβασμού της απόφασης του ΣτΕ 1906/2014, μιας και δίνει στο Δημόσιο το δικαίωμα να διατηρεί το 50%συν 1 των μετοχών, κινούμενη στην κυριολεξία στο γράμμα της απόφασης. Παρακάτω αναλύεται η σχέση μεταξύ της απόφασης του ΣτΕ, της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του προγράμματος ιδιωτικοποιήσεων.

Η Απόφαση 1906/2014 του ΣτΕ, έδωσε ένα βασικό επιχείρημα για την παροχή ύδρευσης από δημόσιες επιχειρήσεις και ταυτόχρονα αποτέλεσε φραγμό στα σχέδια της πλήρους ιδιωτικοποίησης και της απώλειας της πλειοψηφίας των μετοχών για το ελληνικό Δημόσιο. Το πιο ενδιαφέρον μέρος της απόφασης βρίσκεται στην Σκέψη 22, όπου ακόμα και στην άποψη της μειοψηφίας γίνεται δεκτό ότι το δικαίωμα στο νερό μέσω της διαρκούς και προσιτής παροχής από το κράτος, υλοποιεί την κρατική υποχρέωση για τον σεβασμό και την προστασία των δικαιωμάτων των άρθρων 5 παρ. 5 και 21 παρ. 3 του Συντάγματος.

Σύμφωνα με την άποψη της πλειοψηφίας και την τελική απόφαση το δικαίωμα αυτό πραγματοποιείται μέσω δημόσιας επιχείρησης και η μετατροπή αυτής σε ιδιωτική μέσω της απώλειας της πλειοψηφίας των μετοχών της, από το Δημόσιο, είναι αντισυνταγματική. Διότι η μεταφορά της πλειοψηφίας σε ιδιωτική εταιρία, που λειτουργεί με γνώμονα το κέρδος συνιστά διακινδύνευση της υποχρέωσης παροχής πόσιμου νερού σε όλους τους πολίτες.

*Αναφέρεται χαρακτηριστικά: “... Η δε κατ’ ουσίαν μετατροπή της δημοσίας επιχείρησης σε ιδιωτική, που λειτουργεί με γνώμονα το κέρδος, καθιστά αβέβαιη τη συνέχεια της εκ μέρους της παροχής προσιτών υπηρεσιών κοινής ωφελείας, και δη υψηλής ποιότητας, η οποία δεν εξασφαλίζεται πλήρως με την κρατική εποπτεία...”*

Αν και υπάρχει η κριτική ότι το ΣτΕ προχώρησε σε εκτίμηση περί της αποτελεσματικότητας ή μη μιας ιδιωτικής εταιρίας παροχής υπηρεσιών ύδρευσης, και σε έλεγχο των μεθόδων της αγοράς, η απόφαση ήταν σαφής και εξέλαβε την παροχή ύδρευσης ως υπηρεσία που εντάσσεται στον σκληρό πυρήνα της κρατικής δραστηριότητας.

Η κριτική αυτή παρουσιάστηκε από την μειοψηφική σκέψη της απόφασης, στη βάση ότι το Σύνταγμα δεν επιτάσσει τη δημόσια επιχείρηση ως κατάλληλο φορέα για την παροχή των υπηρεσιών ύδρευσης, αλλά ότι θα πρέπει ανεξαρτήτως ιδιοκτησιακού καθεστώτος να εξασφαλίζονται οι συνταγματικές απαιτήσεις.

Σε αυτό το επιχείρημα η απάντηση ήταν σαφής πως η όποια διακινδύνευση, παρά και την κρατική εποπτεία δεν μπορεί να γίνει αποδεκτή σε καμία περίπτωση, μιας και το δικαίωμα που κρίνεται είναι ζωτικού χαρακτήρα και χρειάζεται διαρκής και πλήρης απόλαυσή του.

Η απόφαση του ΣτΕ, όμως πέτυχε να γίνει σεβαστή πλήρως, σύμφωνα με το Σχέδιο Αξιοποίησης του ΤΑΙΠΕΔ, και τα επιχειρήματα που εκφράζονται στην συλλογιστική της, μπορούν να αποτελέσουν στέρεη τεκμηρίωση σε ενδεχόμενη απόσυρση της ΕΥΔΑΠ και ΕΥΑΘ από το πλάνο των ιδιωτικοποιήσεων.

Με βάση τις νομοθετικές ρυθμίσεις το καθεστώς αναφορικά με τις υπηρεσίες συνδέεται με την εξέλιξη των ιδιωτικοποιήσεων αφού στο περιουσιακό πακέτο που διαχειρίζεται το ΤΑΙΠΕΔ εντάσσονται οι ΕΥΔΑΠ και ΕΥΑΘ. Η προτροπή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να προχωρήσει στη Συμφωνία Δανεισμού με την Ελλάδα μέσω του ΕΜΣ, περιλαμβάνοντας τις ιδιωτικοποιήσεις των υπηρεσιών ύδρευσης, κινούμενη στο όριο της απόφασης του ΣτΕ που θέλει την πλειοψηφία των μετοχών των εταιριών σε δημόσιο έλεγχο, έρχεται εμμέσως σε σύγκρουση με το άρθρο 345 ΣΛΕΕ.

Όπως αναλύθηκε η ΕΕ, δεν προκαταβάλλει αλλά τηρεί ουδέτερη στάση ως προς το ιδιοκτησιακό καθεστώς των υπηρεσιών ύδρευσης, παρά μόνον επιδιώκει διαδικασίες διαφάνειας ως προς τη λειτουργία, αφήνοντας το περιθώριο στα κράτη – μέλη να επιλέξουν αν θα προβούν σε ιδιωτικοποιήσεις. Το γεγονός ότι στο πλαίσιο της νέας συμφωνίας δανεισμού εμπεριέχονται, στα προς ιδιωτικοποίηση περιουσιακά στοιχεία του Δημοσίου, οι επιχειρήσεις παροχής ύδρευσης συνιστά έμμεση σύγκρουση με την κατοχυρωμένη από τη ΣΛΕΕ αρχή της ουδετερότητας.

Βέβαια η Συμφωνία Δανεισμού συντελείται με τη σύμφωνη γνώμη της Ελλάδας και ψηφίζεται δια νόμου από τη Βουλή των Ελλήνων, ακολουθώντας όλα τα απαιτούμενα στάδια νομοθέτησης, και από την δημοσίευση σε ΦΕΚ, συνιστά νόμο του Κράτους που θα πρέπει να εφαρμοστεί. Το δεδομένο αυτό θα μπορούσε να ισχυριστεί κανείς ότι απαλλάσσει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή από την ευθύνη διότι η διαδικασία αυτή δεν προκύπτει με βάση κάποιο Κανονισμό ή Οδηγία, αλλά από πολιτική συμφωνία των οργάνων της ΕΕ με ένα κράτος – μέλος της Ένωσης.

Δηλαδή δεν θέσπισε ένα νομοθετικό πλαίσιο η ίδια η ΕΕ που να προδικάζει και να επιβάλλει την τροποποίηση του ιδιοκτησιακού καθεστώτος των υπηρεσιών ύδρευσης. Με βάση και τη θεωρία γύρω από το άρθρο 345 ΣΛΕΕ, δεν παρατηρείται δράση των οργάνων της ΕΕ που να επηρεάζει τις αποφάσεις της Ελλάδας για να προχωρήσει σε ιδιωτικοποίηση της ΕΥΔΑΠ και ΕΥΑΘ.

Αντίστοιχα με βάση και το άρθρο 14 ΣΛΕΕ, ο απαιτούμενος προς εκπλήρωση σκοπός γενικού οικονομικού συμφέροντος μέσω δημόσιων επιχειρήσεων για την παροχή υπηρεσιών ύδρευσης προς τους πολίτες, διαφαίνεται ότι δεν κλονίζεται (ή τουλάχιστον όχι ισχυρά) με το Δημόσιο να διατηρεί την οριακή πλειοψηφία των μετοχών 50% συν 1.

Όμως η εντός των ελεγχόμενων (ενδεχόμενη νέα προσφυγή) ορίων της ιδιωτικοποίησης, όπως αυτή προσαρμόστηκε στις απαιτήσεις της δικαστικής απόφασης του ΣτΕ, συνιστά μεταβολή του ιδιοκτησιακού καθεστώτος, διότι ναί μεν δεν υφίσταται πλήρης ιδιωτικοποίηση, όμως η εν μέρει μεταλλάσσει τη συνολική φύση ΕΥΔΑΠ και ΕΥΑΘ ως δημόσιες επιχειρήσεις.

Βέβαια ιδιώτες ήδη κατέχουν το 38,7% των μετοχών της ΕΥΔΑΠ, όμως αυτό επήλθε βάση της βούλησης του ελληνικού κράτους και όχι δια μέσω μιας Συμφωνίας Δανεισμού που κυρώθηκε με νόμο από τη Βουλή και στο παράρτημά της επισυνάπτονται τα προς ιδιωτικοποίηση περιουσιακά στοιχεία του κράτους. Ενώ ανάλογη είναι και η κατάσταση σε σχέση με την ΕΥΑΘ, όπου το 26% των μετοχών κατέχουν ιδιώτες και με την προβλεπόμενη πώληση 23% που κατέχει το δημόσιο, η εταιρία καθίσταται κατά 49% ιδιωτική.

Κρίσιμο σημείο η διοίκηση – management των εταιριών, όπου ναί μεν η εγγύηση για 50% συν 1 μετοχές οφείλουν να ανήκουν στο Δημόσιο, όμως de facto παραμένει άγνωστο και ενδεχομένων έχει πολλές πιθανότητες να συμβεί, η νέα Διοίκηση να οριστεί με βάση τη βούληση των ιδιωτών.

Το γεγονός αυτό προκύπτει και από παραδείγματα που υπάρχουν διεθνώς από τις ΣΔΙΤ (συμπράξεις δημοσίου-ιδιωτικού τομέα) όπου οι ιδιωτικές εταιρείες ύδρευσης δεν έχουν μεν την πλειοψηφία, όμως κατέχουν τον de facto έλεγχο της επιχείρησης.

Η πόλη του Βερολίνου αποτελεί εμφανές παράδειγμα, η οποία αποφάσισε το 1999 την εκποίηση του 49,9% της εταιρίας ύδρευσης και οι ιδιώτες ήλεγχαν το management ενώ παράλληλα είχαν αποσπάσει εγγυήσεις για μεγάλα κέρδη δυνάμει μυστικών συμφωνιών.<sup>122</sup>

Βέβαια όπως αναφέρθηκε και νωρίτερα το Σεπτέμβριο του 2013, η πόλη αποφάσισε την επαναδημοτικοποίηση της επιχείρησης, κινούμενη στο πλαίσιο της τάσης που υπάρχει πανευρωπαϊκά για απο – ιδιωτικοποίηση και επιστροφή στο δημόσιο τομέα.

Στην πράξη δηλαδή παρατηρείται η εντός των δικαστικών ορίων ιδιωτικοποίηση, αλλά οι εκτός του ευρωπαϊκού πλαισίου ουδετερότητας διαδικαστικές ενέργειες, από πλευράς της Ευρωπαϊκής Επιτροπής καθιστώντας την ΕΕ σε θέση αντίφασης με βάση την Ανακοίνωση του Μαρτίου 2014 προς την ΠΕΠ για το νερό.

Η απάντηση<sup>123</sup> που δόθηκε τότε ήταν ότι: *“...Η Επιτροπή θα εξακολουθήσει να τηρεί πλήρως τους κανόνες της Συνθήκης που απαιτούν την ουδετερότητα της ΕΕ σε σχέση με τις εθνικές αποφάσεις που διέπουν το καθεστώς ιδιοκτησίας των επιχειρήσεων ύδρευσης...”*

Μάλιστα η Επιτροπή σε επισήμανσή της αναλύει ότι: *“...Ομοίως δεν υπάρχει καμία νομική βάση στις Συνθήκες που θα επέτρεπε την έγκριση νομικής πράξης της ΕΕ για την επιβολή υποχρεώσεων στις επιχειρήσεις σχετικά με την επανεπένδυση των κερδών τους ή τη μετοχική τους διάρθρωση...”*

Στο σημείο αυτό έγκειται το ζήτημα σε ποιον ανήκει η απόφαση περί ιδιωτικοποίησης των επιχειρήσεων ύδρευσης, μέσω πώλησης μετοχών προς ιδιώτες, αφού η ΕΕ, πράγματι δεν προβαίνει σε καμία νομιμή πράξη, μέσω έκδοσης κάποις υποχρεωτικής Οδηγίας που να επιβάλλει στην Ελλάδα την ιδιωτικοποίηση.

Η απόφαση λαμβάνεται στη βάση της κύρωσης της Συμφωνίας Δανεισμού της Ελλάδας από τον ΕΜΣ, με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να αποτελεί μέρος των δανειστών με τους οποίους συντελέστηκε η Συμφωνία. Η κύρωσή της με το νόμο 4336/2015 που συμπεριλαμβάνει και το παράρτημα των ιδιωτικοποιήσεων όπως έχει καταρτιστεί από το ΤΑΙΠΕΔ, απαλλάσσει τεχνικά την Επιτροπή από την ευθύνη ότι επιβάλλει την ιδιωτικοποίηση.

Το θολό σημείο της ανάληψης της ευθύνης προκύπτει από το γεγονός ότι ναι μεν δεν υπάρχει κάποια νομοθετική πράξη εκ μέρους της Επιτροπής, αλλά η πράξη με την οποία η Ελλάδα αποφάσισε την ιδιωτικοποίηση, αποτελεί προϊόν συνεργασίας με τους δανειστές, δηλαδή και την Επιτροπή. Όμως η επίσημη θέση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, όπως αυτή εκφράστηκε από τον κ. Rehn προς απάντηση στην ερώτηση του Ευρωβουλευτή κ. Χουντή το 2013, είναι πως η Επιτροπή δεν έχει καμία ευθύνη<sup>124</sup>:

*“...Τα περιουσιακά στοιχεία που περιλαμβάνονται στο πρόγραμμα ιδιωτικοποίησης για τις χώρες του*

---

<sup>123</sup> Βρυξέλλες, 19.3.2014 COM(2014) 177 final, σελ. 10

<sup>124</sup> Ερώτηση P-007557/2013 προς την Επιτροπή, Nikolaos Chountis (GUE/NGL)  
Θέμα:Ιδιωτικοποίηση των εταιριών ύδατος της Ελλάδας

*προγράμματος είναι το αποτέλεσμα των αποφάσεων των εθνικών αρχών και μόνον. Οι συζητήσεις στο πλαίσιο του προγράμματος προσαρμογής επικεντρώνονται στις γενικές ανάγκες χρηματοδότησης του προγράμματος, περιλαμβανομένων των εσόδων ιδιωτικοποίησης από την πώληση κρατικών περιουσιακών στοιχείων σε επενδυτές, **αλλά η κατάρτιση του προγράμματος ιδιωτικοποιήσεων και η επιλογή των περιουσιακών στοιχείων, αποτελεί αποκλειστική ευθύνη των οικείων κρατών μελών...***”

Με βάση αυτή την απάντηση, θα πρέπει να ερευνηθεί κατά πόσον και μέχρι ποιο σημείο, η διαπραγμάτευση μιας δανειακής σύμβασης που να μην εμπεριέχει τον όρο της διενέργειας ιδιωτικοποιήσεων με στόχο την δημιουργία εσόδων για το κράτος, προχωρά σε εξειδίκευση επί συγκεκριμένων περιουσιακών στοιχείων.

Σύμφωνα με τις δημοσιοποιημένες θέσεις των μερών όπως αυτές εκφράστηκαν στις επίσημες ανακοινώσεις της 13ης Ιουλίου για την επίτευξη της συμφωνίας, δεν διαφαίνεται να υπήρξε συμφωνία σε επιμέρους ιδιωτικοποιήσεις που αφορούν τις υπηρεσίες παροχής ύδρευσης, σε σύγκριση με την ιδιωτικοποίηση που αφορά τον ΟΛΠ και την ΤΡΑΙΝΟΣΕ και περιλαμβάνεται και στο κείμενο του νόμου 4336/2015<sup>125</sup>.

Στο σημείο όμως που ορίζεται ρητά στο νόμο, το παράρτημα που περιλαμβάνει το Σχέδιο Αξιοποίησης Περιουσιακών Στοιχείων του ΤΑΙΠΕΔ, είναι αναπόσπαστο μέρος της Συμφωνίας η οποία κυρώνεται ως νόμος του κράτους, τότε και αυτό το Σχέδιο Αξιοποίησης τεκμαίρεται ως συστατικό της Συμφωνίας. Άρα η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συμφώνησε και στο επιμέρους πλάνο ιδιωτικοποιήσεων όπως κατατέθηκε από την Ελληνική Κυβέρνηση, ώστε αυτό να αποτελεί αναπόσπαστο μέρος, και συστατικό της Συμφωνίας Δανεισμού.

Εμμέσως δηλαδή η Επιτροπή έρχεται σε αντίθεση με την αρχή της ουδετερότητας μιας και συμφωνεί σε ένα πλαίσιο όπου η ιδιωτικοποίηση υπηρεσιών ύδρευσης τίθεται ως αναπόσπαστο στοιχείο υποχρεώσεων μιας συμφωνίας δανεισμού.

Βέβαια στον νόμο ορίζεται ότι το Σχέδιο Αξιοποίησης, ανά εξάμηνο θα επικαιροποιείται, γεγονός που σημαίνει ότι να μην οι ιδιωτικοποιήσεις θα πρέπει να αποδίδουν συγκεκριμένα έσοδα, όμως δια της επικαιροποίησης τα περιουσιακά στοιχεία μπορούν ενδεχομένως να μεταβάλλονται. Αυτό σημαίνει ότι η απόφαση για πώληση μετοχών της ΕΥΔΑΠ και ΕΥΑΘ, μπορεί να αλλάξει και να

---

<sup>125</sup> “...Η κυβέρνηση και το ΤΑΙΠΕΔ θα εξαγγείλουν δε-σμευτικές ημερομηνίες υποβολής προσφοράς για τους λιμένες Πειραιά και Θεσσαλονίκης το αργότερο έως τα τέλη Οκτωβρίου 2015 και για την ΤΡΑΙΝΟΣΕ ROSCO, χωρίς ουσιώδεις αλλαγές στους όρους του διαγωνισμού...” Άρθρο 3, παρ.Γ', στοιχείο 4.4, ν.4336/2015

ματαιωθεί χωρίς να χρειάζεται νέος νόμος, μιας και έγκειται στην διακριτική ευχέρεια του ΤΑΠΠΕΔ

Εξάλλου στην απόφασή του ΣτΕ, το βάρος δίνεται στο κατά πόσον η απώλεια της πλειοψηφίας των μετοχών των επιχειρήσεων από πλευράς Δημοσίου, συνιστά διακινδύνευση της υγείας και της ζωής των πολιτών, αφού οι υπηρεσίες ύδρευσης εν συγκρίσει με άλλες κοινής ωφελείας είναι ζωτικής σημασίας<sup>126</sup>. Παρόμοιο σκεπτικό υπήρξε και στην Απόφαση του Βελγικού Δικαστηρίου του 1998, όπου η κρίθηκε ότι η παροχή υπηρεσιών ύδρευσης αφορά πιο θεμελιώδη ανάγκη σε σχέση με άλλες παροχές υπηρεσιών από το κράτος και για αυτό χρειάζεται διαφορετική μεταχείριση<sup>127</sup>.

Η εξασφάλιση του δικαιώματος της ζωής που κατοχυρώνεται από το άρθρο 5 του Συντάγματος, αποτελεί υποχρέωση που δεν σταθμίζεται με καμία άλλη διαδικασία, αφού αποτελεί τον πυρήνα των υποχρεώσεων προστασίας των ατομικών δικαιωμάτων και το κράτος οφείλει να δρα στην κατεύθυνση αυτή σύμφωνα και με το άρθρο 25 του Συντάγματος<sup>128</sup>.

Εν προκειμένω η όποια διαδικασία ιδιωτικοποίησης θα πρέπει να αποκλειστεί ως αντισυνταγματική εφόσον προσβάλλει εν συνόλων ή κατά ένα μέρος της, την ανεμπόδιστη άσκηση του δικαιώματος και συγκεκριμένα μέσω της μεταβολής του σκοπού της υπηρεσίας παροχής ύδρευσης από κοινωφελή σε κερδοσκοπικό – οικονομικό<sup>129</sup>.

Στην τεκμηρίωση αυτή βασίζεται το ΣτΕ και στην ίδια μπορεί εκ νέου να βασιστεί η Ελληνική Κυβέρνηση και να αποσύρει πλήρως την πρόταση για ιδιωτικοποίηση, άπαξ και ο τρόπος νομικής δέσμευσης δίνει την δυνατότητα επικαιροποίησης της προς ιδιωτικοποίηση περιουσίας.

---

<sup>126</sup> Σκέψη 16, ΣτΕ Ολ 1906/2014

<sup>127</sup> “...*The Court further held that drinking water supply is a more fundamental need of life than other services such as gas, electricity or telephone, and it is therefore warranted that it is treated differently...*”, Legal Resources for the Right to Water and Sanitation, Right to Water and Sanitation Programme of Centre On Housing Rights And Evictions, January 2008, worldwatercouncil.org

<sup>128</sup> Όπως αναλύθηκε στο Μέρος Ι, Κεφ ΙΙΙ, Α) Το Δικαίωμα στο Νερό ως ατομικό και κοινωνικό δικαίωμα

<sup>129</sup> Καϊδατζής, Συνταγματικοί Περιορισμοί των Ιδιωτικοποιήσεων, Εκδ. Σάκκουλα, 2006, σελ 176, σελ 188επ



**18. Thessaloniki Water Supply & Sewerage S.A. (EYATH)**

EYATH SA has the exclusive right to provide water and sewerage services in the Greater Thessaloniki Area through a 30-year exclusive concession agreement with the Hellenic Republic, effective from 2001.

| Privatisation Method  | Advisors | Current Status  | Next Steps – Main Issues   |
|---|----------|---|--|
| Sale of 23% of share capital.<br><br>HRADF currently holds 74% of the shares. |          | Previous privatization attempt for the sale of 51% was put on hold based on the decision by the Council of State regarding the similar privatisation of EYDAP. According to the Court decision, the state should retain at least 50% plus 1 share in EYDAP, so only a minority stake can be sold. | Next Steps <ul style="list-style-type: none"> <li>• HRADF to engage advisors</li> <li>• Assessment of alternative options for the sale of 23% of the shares</li> <li>• Improvement of the regulatory framework and adoption of a revised Concession Agreement by the Company and the HR</li> </ul> |

**19. Athens Water Supply & Sewerage S.A (EYDAP)**

EYDAP has the exclusive right to offer water and sewerage services in the Greater Attica Area. The term of this right, as well as its renewal, is regulated by a 20-year Agreement signed by the Hellenic Republic and EYDAP in 1999.

| Privatisation Method   | Advisors | Current Status   | Next Steps – Main Issues  |
|--|----------|--|---|
| Sale of 11% of the shares.<br><br>HRADF holds 27% of the shares. |          | According to decision by the Council of State concerning the legality of the transfer of the shares to the HRADF, the transfer of 34,0033% of EYADAP shares has been canceled. Therefore, HRADF owns 27% of EYDAP shares and the HR 34%. According to the Court decision, the state should retain at least 50% plus 1 share, so only a minority stake can be sold. | Main Issues to be addressed <ol style="list-style-type: none"> <li>1. HR and HRADF to request return of capital to shareholders, as provided in corporate law.</li> <li>2. HRADF to engage advisors.</li> </ol> |

Οι κινήσεις<sup>130</sup> για περαιτέρω ιδιωτικοποίηση ΕΥΔΑΠ και ΕΥΑΘ, σύμφωνα με το Asset Development Plan, 30/7/2015

**II - Το Δικαίωμα στο Νερό και η Συνταγματική Αναθεώρηση**

Έχει αποτελέσει ήδη πρόταση στην επόμενη Αναθεώρηση του Συντάγματος να συμπεριληφθεί ρητά η αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης ως κορυφαία αρχή που ρυθμίζει ή θα έπρεπε πλέον την κοινωνική και οικονομική ζωή των πολιτών με στόχο στην διευκόλυνση απόδοσης του ορισμού της και την θέσπιση ενός βασικού πλαισίου που θα επιτρέπει και τον έλεγχο εφαρμογής της<sup>131</sup>.

Σκοπός θεσμοθέτησης της αρχής δεν μπορεί να είναι άλλος από την αποτελεσματικότερη εφαρμογή της ως μέσον για την προαγωγή όλων των αξιών και των σκοπών που διέπουν το Σύνταγμα και για αυτό προτείνεται το σχετικό άρθρο να περιλαμβάνει κατ αρχήν τον σαφή ορισμό που διατυπώθηκε

<sup>130</sup> μέσω της ιστοσελίδας του Γερμανού Ευρωβουλευτή των Πρασίνων Sven Giegold [sven-giegold.de/2015/der-griechenland-deal-grexit-verhindert-zwei-jahre-rezession](http://sven-giegold.de/2015/der-griechenland-deal-grexit-verhindert-zwei-jahre-rezession)

<sup>131</sup>

Τασιόπουλος, Βιώσιμη Ανάπτυξη και Συνταγματική Αναθεώρηση, ΠερΔικ, 4/2014

στην έκθεση Μπρούτλαντ στην εξής μορφή:

*Η Βιώσιμη Ανάπτυξη αποτελεί διαρκή σκοπό του Κράτους και ορίζεται ως η αρχή που ικανοποιεί τις ανάγκες της παρούσας γενιάς χωρίς να θέτει σε κίνδυνο την ικανότητα των μελλοντικών γενεών να ικανοποιούν τις δικές τους ανάγκες μέσα από την ισόρροπη και ισότιμη επιδίωξη και των τριών πυλώνων της Βιώσιμης Ανάπτυξης:*

*Οικονομία – Περιβάλλον – Κοινωνία.*

*Πιο συγκεκριμένα τα άρθρα 22, 24, 106 ερμηνεύονται ισότιμα και δεν υπόκεινται σε οποιαδήποτε στάθμιση μεταξύ τους από κανένα κρατικό όργανο. Περαιτέρω κάθε νόμος του Κράτους ψηφίζεται κατόπιν σύνταξης συνοδευτικής έκθεσης περί Βιώσιμης Ανάπτυξης κατ' αναλογία της αιτιολογικής έκθεσης, λαμβάνοντας υπόψιν τα υπάρχοντα επιστημονικά δεδομένα.*

Τίθεται λοιπόν ένα καίριο ζήτημα, η καθιέρωση ενός ακόμα σκοπού λειτουργίας του Κράτους για την αποτελεσματικότερη εφαρμογή των δικαιωμάτων και λειτουργιών του με γνώμονα τον Άνθρωπο, ενισχύοντας την απαίτηση για ένα κοινωνικό κράτος δικαίου (άρθρο 25 Σ)

Μια τέτοια πρόταση ίσως για κάποιους να είναι εντελώς λαθεμένη ως άσκοπη και πλεονάζουσα, για κάποιους άλλους ίσως αποτελεί διέξοδο για μια όσο το δυνατόν ορθότερη ερμηνεία και εφαρμογή της αρχής. Εξάλλου η αποτύπωσή της σε άρθρο δεν την περιορίζει αλλά της προσδίδει τη δυναμική της αυξημένης τυπικής ισχύος του Συντάγματος, αν αναλογιστεί κανείς το παράδειγμα του Συντάγματος της Ουρουγουάης που από το 2004 υφίσταται ρητή διάταξη για το δικαίωμα στο νερό.

Όμως ενδεχομένως η θέσπιση εντός του Συντάγματος και το ανάλογο κύρος που αυτή συνεπάγεται, της αρχής της βιώσιμης ανάπτυξης να αποτελεί μια πρόταση με πολλαπλές οικονομικές πτυχές που να μην επιτρέπουν την ένταξή της, αυτό δεν μπορεί να ισχύσει για το δικαίωμα στο νερό, μιας και υπάρχει ήδη απτό και εφαρμοσμένο παράδειγμα.

Ο πυρήνας του αιτήματος της ΠΕΠ για το νερό, βρίσκεται στο σημείο της πρότασης για τη θεσμική κατοχύρωση από πλευράς ΕΕ και της ανάλογης προτροπής προς τα κράτη – μέλη του δικαιώματος στο νερό ως ανθρώπινο δικαίωμα, σε ρητή νομοθετική διάταξη.

Εξάλλου στην ίδια κατεύθυνση καλεί τα κράτη και ο ΟΗΕ με τις αποφάσεις του για το νερό ως ανθρώπινο δικαίωμα. Στον σύγχρονο κόσμο όπου το κράτος δικαίου δομείται στην αρχή της νομιμότητας η θεσμική κατοχύρωση ενός δικαιώματος του προσδίδει το ανάλογο κύρος και

αναγκάζει τα κράτη να δρουν υπό το πρίσμα σεβασμού και εφαρμογής του.

Για αυτό το λόγο αν δεν μπορεί να κατοχυρωθεί συνταγματικά η αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης, τότε η κατοχύρωση του πυρήνα της που αποτελεί θεμελιώδη βάση για το ήδη κατοχυρωμένο δικαίωμα στη ζωή και την αξία του ανθρώπου, είναι όχι απλά επιτακτική αλλά και εφικτή.

Η ερχόμενη Συνταγματική Αναθεώρηση στην Ελλάδα, έχει όλες τις δυνατότητες να συμπεριλάβει την κατοχύρωση του δικαιώματος στο νερό ως ανθρώπινο δικαίωμα, βασιζόμενη στο παράδειγμα της Ουρουγουάης και της Αναθεώρησης του 2004 που συντελέστηκε στη χώρα.

Μέσω Δημοψηφίσματος με συνταγματική ισχύ ο λαός της Ουρουγουάης πέτυχε όχι μόνον την κατοχύρωση σε άρθρο του Συντάγματος του δικαιώματος στο νερό αλλά ταυτόχρονα και τη δέσμευση για παροχή υπηρεσιών ύδρευσης αποκλειστικά από δημόσιους φορείς και οι μέχρι τώρα ιδιωτικοποιήσεις που είχαν γίνει θα ακυρώνονταν αμέσως και οι υπηρεσίες θα επέστρεφαν σε δημόσιους φορείς<sup>132</sup>.

Το Δημοψήφισμα προωθήθηκε από ένα συνασπισμό κινήσεων και οργανισμών υπό την ονομασία Εθνική Επιτροπή Υπεράσπισης του Νερού και της Ζωής - National Commission in Defense of Water and Life ("CNDAV"), με κύριες αιτίες την χαμηλή και ακριβή παράλληλα λειτουργία των ιδιωτικών επιχειρήσεων ύδρευσης και την ανάλογη περιβαλλοντική επιβάρυνση που αποτέλεσμα είχαν την ανεπάρκεια πρόσβασης σε ασφαλές και πόσιμο νερό για όλους.

Η σημασία της απόφασης που ελήφθη έγκειται και στο γεγονός της απομάκρυνσης των ιδιωτικών εταιριών από υφιστάμενες συμβάσεις παραχώρησης, με την κάλυψη μόνον του κόστους που είχε προηγηθεί μέχρι το Δημοψήφισμα και όχι για το χρονικό πλαίσιο που έπεται αυτό μέχρι την αρχικώς τιθέμενη ημερομηνία λήξης των συμβάσεων. Πολύ απλά, καμία αποζημίωση για μελλοντικές οικονομικές απώλειες των εταιριών δεν δόθηκε.<sup>133</sup>

Στις 31 Οκτωβρίου 2004 σε ποσοστό 62,75% οι πολίτες της Ουρουγουάης αποφάσισαν υπέρ της ένταξης στο Σύνταγμα της χώρας τους μιας νέας διάταξης: Η πρόσβαση σε πόσιμο νερό και σε αποχέτευση συνιστούν θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα. ( άρθρο 47 Συντάγματος )

---

<sup>132</sup> Moshman, Rachael. "The Constitutional Right to Water in Uruguay." Sustainable Development Law & Policy, Winter 2005, 65

<sup>133</sup> Making water privatisation illegal: - new laws in Netherlands and Uruguay , Public Services International Research Unit (PSIRU) www.psiru.org , 31/11/2004, p. 2

Ακόμη εντάχθηκε στην ίδια διάταξη ο ορισμός ότι το νερό αποτελεί ζήτημα γενικού ενδιαφέροντος-συμφέροντος που εντάσσεται στο δημόσιο συμφέρον και για αυτό οι υπηρεσίες ύδρευσης θα παρέχονται αποκλειστικά από το δημόσιο από νομικά πρόσωπα του κράτους.

Με βάση το παράδειγμα της Ουρουγουάης καλείται η ελληνική συνταγματική τάξη να προχωρήσει μπροστά σε μια τομή που θα σημάνει εξελίξεις σε όλη την ΕΕ, αφού ήδη πανευρωπαϊκά οι επαναδημοτικοποιήσεις των υπηρεσιών ύδρευσης αποτελούν τάση και επίσης το άρθρο 345 ΣΛΕΕ δεν εμποδίζει τους ενδεχόμενους εφαρμοστικούς νόμους που θα προκύψουν από την Συνταγματική Αναθεώρηση.

Για την επίτευξη αυτού του στόχου ίσως είναι αναγκαία μια ανάλογη Πρωτοβουλία Ελλήνων Πολιτών για το Δικαίωμα στο Νερό και την ρητή κατοχύρωσή του στο Σύνταγμα, και με βάση τις μελέτες των διεθνών οργανισμών και ιδίως του ΟΗΕ, να τεθεί ένας ορισμός όσο το δυνατόν πληρέστερος.

Σε κάθε περίπτωση όμως είναι αναγκαία να ακουστεί η φωνή των πολιτών μέσω ίσως μιας διευρυμένης Επιτροπής στο πλαίσιο της Βουλής των Ελλήνων. Αυτή θα ορίσει μια ειδική νομική ομάδα που θα καταρτίσει σε συνεργασία με την κεντρική επιτροπή για τη Συνταγματική Αναθεώρηση, την μορφή της διάταξης για δικαίωμα στο νερό.

Η εισαγωγή μιας διάταξης για το νερό στο Σύνταγμα επ ουδενί δεν σημαίνει ότι δια μέσω των Δικαστηρίων και εμμέσως με βάση την τεκμηρίωση σε άλλα άρθρα και διατάξεις, δεν προστατεύεται το δικαίωμα στο νερό. Όμως η ρητή κατοχύρωση προσδίδει κύρος και ισχύ σε κάθε νομικό επιχείρημα και επίσης αποτελεί καθαρό βήμα εξέλιξης και προόδου για την κοινωνία ως σύνολο στη βάση της απόφασης του ΟΗΕ του 2010<sup>134</sup>.

Μια ενδεχόμενη εκδοχή της ένταξης της νέας διάταξης στο Σύνταγμα θα μπορούσε να είναι η εξής:

**Η διαρκής πρόσβαση σε ασφαλές και πόσιμο νερό αποτελεί ανθρώπινο δικαίωμα, θεμέλιο για την ανθρώπινη ζωή.**

**Το κράτος εγγυάται την παροχή υπηρεσιών ύδρευσης και αποχέτευσης σε όλους τους πολίτες μέσω δημόσιων φορέων διαχείρισης, για την κάλυψη των αναγκών τους.**

**Η οικονομική και κάθε αδυναμία των πολιτών, με κανένα τρόπο δεν αποτελεί εμπόδιο για την παροχή των υπηρεσιών.**

---

<sup>134</sup> “...When the United Nations recognized the human right to water and sanitation, humanity took a collective step forward in its evolution...”, M. Barlow, Our Right to Water, A people's guide to Implementing the UN's Recognition of the Right to Water and Sanitation, The Council of Canadians,

Δηλαδή η Συνταγματική κατοχύρωση θα πρέπει να συμπεριλάβει ταυτόχρονα και την εμπέδωση του δικαιώματος στο νερό ως ατομικό δικαίωμα και την παροχή υπηρεσιών ύδρευσης, ως κρατική υποχρέωση. Εξάλλου σε αυτή την κατεύθυνση κινήθηκε και το Συμβούλιο της Επικρατείας στην Απόφαση 1903/2014 της Ολομέλειας, όπου θεώρησε ότι κατάλληλος φορέας παροχής υπηρεσιών ύδρευσης που εγγυάται τη λειτουργία τους και εξασφαλίζει την πρόσβαση των πολιτών σε αυτές, είναι ο δημόσιος φορέας<sup>135</sup>.

Λαμβάνοντας υπόψη και την κατεύθυνση του ψηφίσματος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στις 8 Σεπτεμβρίου 2015, εκφράζεται η άποψη ότι η ένταξη μιας διάταξης στο Σύνταγμα της Ελλάδας, αναφορικά με το νερό θα αποτελέσει πραγμάτωση της προτροπής του ψηφίσματος.

Επίσης στην ίδια κατεύθυνση θα μπορούσαμε να δούμε την πρώτη ευρωπαϊκή χώρα που θα προχωρήσει σε μια τέτοια κατοχύρωση, δίνοντας θεσμική βαρύτητα στο παράδειγμα της επαναδημοτικοποίησης του Παρισιού και της Αναθεώρησης του Συντάγματος της Ουρουγουάης.

Ως κατακλείδα παρουσιάζεται το αναθεωρημένο κείμενο του Συντάγματος της Ουρουγουάης στο οποίο το δικαίωμα στο Νερό, θεσμοθετείται και κατοχυρώνεται ρητά, όπως τα υπόλοιπα διακηρυγμένα ανθρώπινα δικαιώματα.

Παρακάτω το κείμενο των αλλαγών στο Σύνταγμα της Ουρουγουάης μετά την Αναθεώρηση<sup>136</sup>

**ARTICLE 47.- (To be added)**

*The water is a natural resource essential to life*

*The access to drinkable water and the access to sewerage, constitute fundamental human rights.*

**1) The national policy of Waters and Sewerage will be based on:**

*a) the arranging of the territory, conservation and protection of the environment and restoration of nature.*

*b) the sustainable management, solidary with future generations, of water resources and preservation of the hydrologic cycle that constitute matters of general interest. The users and the civil society, will take part in all instances of planning, management and control of water resources; establishing the hydrographic basins as basic units.*

*c) the establishment of priorities for the use of water by regions, basins, or parts of them, being the*

<sup>135</sup> Σκέψη 22, ΣτΕ Ολ, 1906/2014

<sup>136</sup> Making water privatisation illegal: - new laws in Netherlands and Uruguay , Public Services International Research Unit (PSIRU) www.psiru.org , 31/11/2004, p. 7

*first priority the supplying of drinkable water to populations.*

*d) the principle by which the providing of the service of drinkable water and sewerage, will have to be done placing reasons of social order before those of economic order. Any authorization, concession or permission that anyway go against these principles will have to be stopped with no consequences.*

*2) The superficial waters, as well as the underground ones, with exception of rain, integrated in the hydrologic cycle, constitute an unitary resource, subordinated to the general interest, which is part of the state's public domain, as hydraulic public domain.*

*3) The public service of sewerage and the public service of water supplying for the human consumption, will be served exclusively and directly by state legal persons.*

*4) The law, by the three fifth of votes of the total of components of each Chamber, will be able to authorize supplying water to another country, when it is deprived of supplies and by reasons of solidarity.*

*ARTICLE 188.- To be added: The dispositions of this article will not be applicable to essential services of drinkable water and sewerage.*

*Transitory and Special dispositions*

*Add the following one:*

*Z ") The compensation that could arise because of the entrance in effect of this reforms, will not generate reparation for future profits, refunding solely the non amortized investments.*

## **ΜΕΡΟΣ IV - Συμπεράσματα**

Το θέμα της παροχής υπηρεσιών ύδρευσης έχει πολλαπλές οικονομικές, πολιτικές, και κοινωνικές παραμέτρους και αποτελεί κορυφαίας σημασίας ζήτημα μιας και το νερό είναι θεμελιώδης συνθήκη για την ανθρώπινη ζωή<sup>137</sup>. Η αναγνώρισή του από τον ΟΗΕ το 2010, ως θεμελιώδες ανθρώπινο δικαίωμα που βρίσκεται στον πυρήνα του δικαιώματος στη ζωή και της αξίας του ανθρώπου, αποτέλεσε ένα συλλογικό βήμα εξέλιξης της ανθρωπότητας.

Στο πεδίο της ΕΕ αναγνωρίζεται η σημασία αυτή και η βάση αυτής της αναγνώρισης βρίσκεται στο άρθρο 345 της ΣΛΕΕ και στο άρθρο 14 της ΣΛΕΕ και στο Παράρτημα αρ. 26. Όμως η ΕΕ μέσω της τήρησης ουδετερότητας ως προς το καθεστώς των υπηρεσιών ύδρευσης, κινείται σε ένα

---

<sup>137</sup> (Οδηγία 98/83/ΕΚ για την ποιότητα του νερού ανθρώπινης κατανάλωσης)

πλαίσιο προτροπής και έμμεσης δέσμευσης μιας και παρόλο που και η Οδηγία – Πλαίσιο για τα ύδατα, 2000/60/EK, αναγνωρίζει το νερό ως αγαθό και όχι ως εμπόρευμα, δεν προχωράει σε ευθεία αναγνώριση και νομοθετική ρύθμιση.

Εξάλλου στην απάντηση της η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προς την ΠΕΠ για το νερό, σχετικά με τις δράσεις που πρόκειται να λάβει δεν δεσμεύεται για ρητή κατοχύρωση του δικαιώματος και παράλληλα δηλώνει πως θα συνεχίσει να τηρεί την ουδετερότητα, αφήνοντας στα κράτη – μέλη την απόφαση για το ιδιοκτησιακό καθεστώς των υπηρεσιών ύδρευσης.

Η ΠΕΠ για το νερό, ήταν ξεκάθαρη, *“Η ύδρευση και η αποχέτευση είναι ανθρώπινο δικαίωμα! Το νερό είναι δημόσιο αγαθό, όχι εμπόρευμα!”* και ζήτησε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να λάβει δράση που θα περιλαμβάνει και την θεσμική – νομοθετική κατοχύρωση του δικαιώματος και να απαιτήσει την παροχή δια μέσω δημόσιων επιχειρήσεων.

Στο άρθρο 345 της ΣΛΕΕ οριοθετείται το πεδίο δράσης της ΕΕ για την ιδιοκτησία εντός της Ένωσης, που σε συνδυασμό με το άρθρο 14 της ΣΛΕΕ και το Πρωτόκολλο αρ. 26, εξασφαλίζεται ότι σε σχέση με τις δημόσιες επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας που παρέχουν υπηρεσίες γενικού οικονομικού συμφέροντος, τα κράτη – μέλη έχουν τον κυρίαρχο λόγο και εκφεύγουν από τους κανόνες για την εσωτερική αγορά και τις ιδιωτικοποιήσεις. Η τεκμηρίωση που δόθηκε στο κεφάλαιο β', περιγράφει το πλαίσιο και το πεδίο λειτουργίας και εφαρμογής του άρθρου 345 ΣΛΕΕ.

Η Επιτροπή το 2014 μέσω της απάντησής της προς την ΠΕΠ για το νερό, προσδιόρισε το θέμα των υπηρεσιών ύδρευσης, επικαιροποιώντας τη θέση της περί ουδετερότητας και την αντίληψή της για τη σημασία του δικαιώματος στο νερό, ως ανθρώπινο δικαίωμα. Ακόμη μέσω της Οδηγίας για την ανάθεση συμβάσεων παραχώρησης και την τροποποίηση που έκανε εντάσσοντας το άρθρο 12 για εξαίρεση των υπηρεσιών ύδατος, επιβεβαίωσε την τοποθέτησή της.

Η ΠΕΠ για το νερό, βασισμένη στο κοινωνικοπολιτικό πλαίσιο της τάσης για επαναδημοτικοποίηση των επιχειρήσεων παροχής υπηρεσιών ύδρευσης, όπως στο Παρίσι το 2010, προσπάθησε να αξιοποιήσει το εργαλείο λαϊκής παρέμβασης που προσφέρει η ΣΛΕΕ. Εν προκειμένω έθεσε ζητήματα, επιδιώκοντας όχι την αποθετική δράση της ΕΕ, αλλά κυρίως την παρέμβασή της ώστε να υπάρξει θεσμική κατοχύρωση για το δικαίωμα στο νερό.

Πέραν της τυπικής επιτυχίας συγκέντρωσης των υπογραφών και ολοκλήρωσης των απαιτούμενων με βάση τον Κανονισμό 211/2011/ΕΕ, που συνιστά μια πρώτη επιτυχία άπαξ και ήταν η πρώτη

Πρωτοβουλία Ευρωπαίων Πολιτών που διενεργήθηκε, η ΠΕΠ πέτυχε την ανάδειξη της αναγκαιότητας της θεσμικής κατοχύρωσης σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Για αυτό ναι μεν δεν έχει ακόμη τεθεί ξεκάθαρα δεσμευτική διαδικασία από την ΕΕ, όμως το ψήφισμα της 8ης Σεπτεμβρίου 2015 από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, αποτελεί ελπιδοφόρο προοπτική για την εκπλήρωση των αιτημάτων της ΠΕΠ.

Εν κατακλείδι, η ουδετερότητα της ΕΕ για το ιδιοκτησιακό καθεστώς των υπηρεσιών ύδρευσης είναι η κυρίαρχη θέση και άποψη, όμως δοκιμάζεται από τις Συμφωνίες Δανεισμού με την Ελλάδα. Η προοπτική που προδιαγράφεται, έγκειται στην εξισορρόπηση ανάμεσα στην ελεύθερη αγορά και στο κοινωνικό κράτος ως πυλώνες συγκρότησης και λειτουργίας της ίδιας της ΕΕ.

Η Ελλάδα καλείται να προχωρήσει προασπίζοντας το δικαίωμα στο νερό, βασιζόμενη στην απόφαση 1906/2014 του Συμβουλίου της Επικρατείας, ενώ καθίσταται χρήσιμη και η διερεύνηση της ενδεχόμενης απένταξης από το Σχέδιο των Ιδιωτικοποιήσεων, της ΕΥΔΑΠ και ΕΥΑΘ.

*Η εμπέδωση του δικαιώματος στο νερό περνά μέσα από τη θεσμική κατοχύρωσή του, όπως αναδεικνύει και ο ΟΗΕ και η τάση της επαναδημοτικοποίησης των υπηρεσιών ύδρευσης και όπως δείχνει η Συνταγματική Αναθεώρηση στην Ουρουγουάη.*



## **ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ:**

### **1) Το ανθρώπινο δικαίωμα στο νερό και την αποχέτευση – Resolution 64/292- 2010**

### **2) European Charter on Water Resources**

### **3) Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου 8ης Σεπτεμβρίου 2015 σχετικά με την Ευρωπαϊκή Πρωτοβουλία Πολιτών “right2water” - Συμπεράσματα 15 – 75**

### **4) Απόφαση ΣτΕ.Ολ 1906/2014**

## **Παράρτημα 1:**

### **Το ανθρώπινο δικαίωμα στο νερό και την αποχέτευση – Resolution 64/292- 2010**

*Η Γενική Συνέλευση, υπενθυμίζοντας τα ψηφίσματα 54/175 της 17ης Δεκεμβρίου 1999 σχετικά με το δικαίωμα στην ανάπτυξη, την 55/196 της 20ης Δεκεμβρίου 2000, κατά την οποία ανακήρυξε το 2003 Διεθνές Έτος του γλυκού νερού, την 58/217 της 23ης Δεκεμβρίου 2003, με την οποία ανακήρυξε την διεθνή δεκαετία για δράση, “Νερό για τη Ζωή”, 2005-2015, την 59/228 της 22ης Δεκεμβρίου 2004, την 61/192 της 20ης Δεκεμβρίου 2006, με την οποία ανακήρυξε το 2008 Διεθνές Έτος Υγειονομίας, και την 64/198 της 21ης Δεκεμβρίου 2009 σχετικά με την ενδιάμεση συνοπτική αναθεώρηση της εφαρμογής της Διεθνούς Δεκαετίας για την ανάληψη δράσης, “Νερό για τη Ζωή”, Ατζέντα 21 Ιουνίου 1992,1 την Habitat Agenda του 1996, το σχέδιο δράσης Mar del Plata του 1977 που υιοθετήθηκε από τη διάσκεψη για το νερό των Ηνωμένων Εθνών και τη Διακήρυξη του Ρίο για το περιβάλλον και την ανάπτυξη του Ιουνίου 1992,*

*Υπενθυμίζοντας επίσης την Οικουμενική Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, το Διεθνές Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα, το Διεθνές Σύμφωνο για τα Αστικά και Πολιτικά Δικαιώματα, την Διεθνή Σύμβαση για την εξάλειψη όλων των μορφών φυλετικών διακρίσεων, της σύμβασης για την εξάλειψη όλων των μορφών διακρίσεων κατά των γυναικών, τη σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού, τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες και τη Σύμβαση της Γενεύης σχετικά με την προστασία των αμάχων σε καιρό πολέμου, της 12ης Αυγούστου 1949,*

*Υπενθυμίζοντας, εξάλλου όλα τα προηγούμενα ψηφίσματα του Συμβουλίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα και την πρόσβαση σε ασφαλές πόσιμο νερό και εγκαταστάσεις*

υγιεινής, μεταξύ άλλων των ψηφισμάτων του Συμβουλίου 7/22 της 28ης Μαρτίου 2008 και 12/8 της 1 ης Οκτωβρίου 2009, που σχετίζονται με το ανθρώπινο δικαίωμα σε ασφαλές και καθαρό πόσιμο νερό και εγκαταστάσεις υγιεινής, γενικό σχόλιο ν.15 (2002) της Επιτροπής για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα, για το δικαίωμα στο νερό (άρθρα 11 και 12 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα) και την έκθεση της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα σχετικά με το πεδίο εφαρμογής και το περιεχόμενο των σχετικών υποχρεώσεων ανθρωπίνων δικαιωμάτων που σχετίζονται με ισότιμη πρόσβαση σε ασφαλές πόσιμο νερό και αποχέτευση σύμφωνα με τους διεθνείς οργανισμούς ανθρωπίνων δικαιωμάτων, καθώς και την έκθεση του ανεξάρτητου εμπειρογνώμονα σχετικά με το ζήτημα των υποχρεώσεων ανθρωπίνων δικαιωμάτων που σχετίζονται με την πρόσβαση σε ασφαλές πόσιμο νερό και αποχέτευση,

**Ανησυχεί βαθύτατα για το γεγονός ότι περίπου 884 εκατομμύρια άνθρωποι δεν έχουν πρόσβαση σε ασφαλές πόσιμο νερό και ότι περισσότερα από 2,6 δισεκατομμύρια δεν έχουν πρόσβαση σε βασικές εγκαταστάσεις υγιεινής, και εκφράζοντας την ανησυχία της για το γεγονός ότι περίπου 1,5 εκατομμύρια παιδιά κάτω των 5 ετών πεθαίνουν και 443 εκατομμυρίων σχολικών ημερών χάνονται κάθε χρόνο εξαιτίας ασθενειών που σχετίζονται με την έλλειψη καθαρού νερού και αποχέτευσης,**

Αναγνωρίζοντας τη σημασία της ισότιμης πρόσβασης σε ασφαλές και καθαρό πόσιμο νερό και αποχέτευση ως αναπόσπαστο στοιχείο της υλοποίησης όλων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, επιβεβαιώνοντας την ευθύνη των Κρατών για την προώθηση και προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, το οποίο είναι οικουμενικά, αδιαίρετα, αλληλεξαρτώμενα και αλληλένδετα, και θα πρέπει να αντιμετωπιστούν σε παγκόσμιο επίπεδο, με δίκαιο και ισότιμο τρόπο, με τους ίδιους όρους και με την ίδια έμφαση,

λαμβάνοντας υπόψη τη δέσμευση που αναλήφθηκε από τη διεθνή κοινότητα για την πλήρη επίτευξη των Αναπτυξιακών Στόχων της Χιλιετίας, και τονίζοντας ότι, στο πλαίσιο αυτό, η αποφασιστικότητα των αρχηγών κρατών και κυβερνήσεων, όπως εκφράζεται στη Δήλωση για τη Χιλιετηρίδα των Ηνωμένων Εθνών, 17 να μειωθεί κατά το ήμισυ, ως το 2015, το ποσοστό των ατόμων που δεν είναι σε θέση να εξεύρουν ή να αντέξουν οικονομικά ασφαλές πόσιμο νερό, όπως συμφωνήθηκε στο Σχέδιο Εφαρμογής της Παγκόσμιας Διάσκεψης Κορυφής για την Αειφόρο Ανάπτυξη ( "Γιοχάνεσμπουργκ Σχέδιο Εφαρμογής" ), 18 να μειωθεί κατά το ήμισυ ο αριθμός των ανθρώπων που δεν έχουν πρόσβαση σε βασικές εγκαταστάσεις υγιεινής,

*1. Αναγνωρίζει το δικαίωμα σε ασφαλές και καθαρό πόσιμο νερό και αποχέτευση ως ανθρώπινο δικαίωμα, το οποίο είναι απαραίτητο για την πλήρη απόλαυση της ζωής και όλων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων;*

*2. Καλεί τα κράτη μέλη και τους διεθνείς οργανισμούς να παράσχουν χρηματοδοτικούς πόρους, ανάπτυξη ικανότητας και μεταφορά τεχνολογίας, μέσω διεθνούς βοήθειας και συνεργασίας, ειδικότερα στις αναπτυσσόμενες χώρες, προκειμένου να ενταθούν οι προσπάθειες για να παρέχουν ασφαλές, καθαρό, προσπελάσιμο και οικονομικά προσιτό πόσιμο νερό και αποχέτευση για όλους*

*6. Εκφράζει την ικανοποίησή του για την απόφαση του Συμβουλίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων να ζητήσει από την ανεξάρτητη εμπειρογνώμονα για τις υποχρεώσεις σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα που συνδέονται με την πρόσβαση σε ασφαλές πόσιμο νερό και αποχέτευση να υποβάλλει ετήσια έκθεση προς τη Γενική Συνέλευση και την ενθαρρύνει να συνεχίσει να εργάζεται σε όλες τις πτυχές της εντολής που έχει λάβει και, σε διαβούλευση με όλες τις σχετικές υπηρεσίες των Ηνωμένων Εθνών, τους πόρους και τα προγράμματά του, προκειμένου να περιλάβει στην έκθεσή της προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, κατά την εξηκοστή έκτη συνεδρίαση, τις κυριότερες προκλήσεις που συνδέονται με την υλοποίηση του ανθρωπίνου δικαιώματος σε ασφαλές και καθαρό πόσιμο νερό και εγκαταστάσεις υγιεινής και τις συνέπειές τους για την επίτευξη των Αναπτυξιακών Στόχων της Χιλιετίας.*

## **Παράρτημα 2:**

### **European Charter on Water Resources**

COUNCIL OF EUROPE  
COMMITTEE OF MINISTERS

Recommendation Rec(2001)14  
Of the Committee of Ministers to member states  
on the European Charter on Water Resources

(Adopted by the Committee of Ministers on 17 October 2001, at the 769th meeting of the Ministers' Deputies)

The Committee of Ministers,

Recalling its adoption of the European Water Charter on 26 May 1967;

Recalling its Decision No. CM/708/151298 to entrust the Committee for the Activities of the Council of Europe in the field of Biological and Landscape Diversity (CO-DBP) to look into the advisability of reviewing and updating the European Water Charter;

Considering that water is indispensable to all forms of life;

Considering the importance of water in biological systems and the need to protect aquatic and associated ecosystems, and soil in particular;

Considering that water is an ecological, economic and social asset that is a prerequisite for sustainable development;

Considering that the preservation of water is the joint responsibility of states and all users;

Considering that the increasing demand for water may lead to the deterioration and exhaustion of water resources and conflicts between users, as well as between states;

Considering that water management constitutes an ideal area for action by the authorities in partnership with the various water users;

Having regard to the greater knowledge available and growing public and government awareness since the adoption by the Council of Europe of the European Water Charter on 6 May 1968;

Recalling the international instruments signed in this area, notably the Helsinki Convention on the Protection and Use of Transboundary Watercourses and International Lakes of 17 March 1992, and the London Protocol on Water and Health of 17 June 1999, chapter 18 of Agenda 21 adopted in Rio de Janeiro in June 1992, the Sofia Convention on Co-operation for the Protection and Sustainable Use of the Danube River of 29 June 1994, the New York Convention on the Law of the Non-navigational Uses of International Watercourses of 21 May 1997 and the Bern Convention on the Protection of the Rhine of 12 April 1999;

Recognising that the Directive 2000/60/EC of the Council of the European Union of 23 October 2000 incorporates many of the principles embedded in the European Water Charter,

1. adopts the European Charter on Water Resources, which replaces the European Water Charter proclaimed in Strasbourg on 6 May 1968;
2. recommends member states to take note of the charter and apply its principles as appropriate in the framework of their national policies.

#### European Charter on Water Resources

1. Fresh water resources must be used in keeping with the objectives of sustainable development, with due regard for the needs of present and future generations.

Fresh water constitutes only 2.7% of the Earth's overall water mass, and to a large extent it is in a frozen state in the polar caps and the snow cover of high mountains. Humanity uses more than half of the planet's water reserves: the quantity of water available per capita is now no more than 7 000 m<sup>3</sup>, as against 17 000 m<sup>3</sup> as recently as 1950. At the same time, the world population is growing, and water needs are increasing, not only for domestic use (currently 6% of world consumption), but also for industry (20%) and above all for agriculture (70% to 80%).

Water is not only of vital importance for all forms of life, and thus for the protection of the environment; its availability in sufficient quantity and quality is also a prerequisite for the development of human societies. It is thus at the heart of the concept of sustainable development, which brings together two fundamental aspects of society: the need to protect the environment, and the need to improve people's living conditions. In 1987 this concept was defined as development which meets the needs of present generations without compromising the possibility for future generations of meeting theirs. 1

The International Court of Justice has summed up the situation as follows: "[The] need to reconcile economic development with protection of the environment is aptly expressed in the concept of

sustainable development". 2 The objectives of sustainable development 3 include promoting economic growth and improving social conditions, meeting essential needs, notably in terms of water, and conserving and maintaining natural resources.

2. Water must be equitably and reasonably used in the public interest.

To determine what is equitable and reasonable, several factors must be considered: geographic, hydrographic, hydrological, climatic and ecological aspects; the economic and social needs of the populations concerned; the effects of the utilisation of the resource on other users and the need to conserve water, harness water resources and avoid wastage, as well as the cost of measures taken to this end. It is also important to consider alternatives to existing or planned uses. All relevant factors are to be considered before reaching a conclusion, with special regard being given to meeting vital human needs. 4

3. Water policy and law must protect the aquatic ecosystems and wetlands.

Water is an integral part of the ecosystem. It follows that water's natural function must be conserved, restored and enhanced. Hence the need to ensure flow management that takes into account the natural flow of solid matter and promotes interaction between the river, ground water and alluvial zones in their capacity as natural flood zones. It is also necessary to conserve, restore and improve natural habitats for wild fauna and flora in water, particularly in the sediment and on riverbanks and lake shores, as well as in adjacent areas. The natural movements of fish must be preserved. 5

4. It is up to everyone to help conserve water resources and use them prudently, in conformity with this charter.

As in the case of the environment generally, responsibility for conserving water resources cannot be regarded as being incumbent on the public authorities alone. The 1968 Charter noted that as a consumer and user of water, each human being is responsible to other users and that to use water thoughtlessly is to misuse the natural heritage. 6

5. Everyone has the right to a sufficient quantity of water for his or her basic needs.

International human rights instruments recognise the fundamental right of all human beings to be free from hunger and to an adequate standard of living for themselves and their families. 7 It is quite clear that these two requirements include the right to a minimum quantity of water of satisfactory quality from the point of view of health and hygiene. 8

Social measures should be put in place to prevent the supply of water to destitute persons from being cut off.

6. Public and private partners must introduce integrated management of surface water, ground water and related water that respects the environment as a whole, takes regional planning into account and is socially equitable and economically rational.

Water management means planning the sustainable development of water resources and providing for the implementation of any plans adopted. 9 These operations must cover all expanses of fresh water, notably surface water and ground water, and take quantitative and qualitative aspects into account. Their objective must be to promote a dynamic, interactive and multisectoral approach to water management and utilisation based on community needs and priorities. 10 Rational water utilisation schemes for the development of surface and underground water supply sources and other potential sources have to be supported by concurrent water conservation and wastage minimisation measures. 11

7. Integrated management must be based on an inventory of water resources and aim to ensure their protection, conservation and, if necessary, rehabilitation. In particular, any new deterioration and exhaustion of these resources must be prevented, the recycling of waste water encouraged and, where appropriate, limitations placed on certain uses.

An inventory of water resources must include an assessment of their quantity and quality, taking into account the requisite present and future uses as well as the impact of foreseeable climate change. 12 Methods for the assessment of the toxicity of hazardous substances and the noxiousness of pollutants which are or might be discharged into water must be devised. Pollution from such substances should be gradually reduced. Environmentally sound technologies, production methods and consumption patterns must be developed and applied. 13

8. Water policy and law must be based on the principles of prevention, precaution and correction at source as well as the “polluter-pays” principle. To this end, they must use regulatory instruments such as quality objectives, discharge standards, the best available technologies and economic instruments compatible with meeting the population’s basic needs.

These principles have been formulated in international instruments and should be applied to water resources in the following manner.

The principle of prevention means that the emission of pollutants must be prevented, controlled and reduced at source through the application, in particular, of low- and non-waste technology. The risk of accidental pollution must be minimised and contingency planning developed. 14

The precautionary principle means that even in the absence of scientific certainty, adequate measures must be taken to prevent qualitative or quantitative deterioration of water resources when such deterioration might be serious or irreversible.

Under the “polluter-pays” principle, the cost of pollution prevention, control and reduction measures must be borne by the polluter.

Quality objectives determine the nature and quantity of pollutants acceptable in water. They may depend on the utilisation contemplated for a given aquatic environment. Discharge standards define the maximum quantity of a given pollutant that may be discharged into the aquatic environment.

The best available technology is taken to mean the latest stage of development of processes, facilities or methods of operation which indicate the practical suitability of a particular measure for limiting discharges, emissions and waste. 15

Legal instruments in the strict sense of the term include the impact study procedure, which consists in requiring that, prior to implementation of a plan or project, its environmental impact be studied, and that rules imposing an obligation to obtain authorisation for any activity that has a serious impact on the environment as well as monitoring of authorised discharges be laid down. 16

Economic instruments may include such measures as taxation of pollutants, tax relief on “clean” substances, quality seals certifying a product’s conformity with the environmental protection requirement, the obligation to take out insurance against environmental damage, negotiable authorisation of pollutant emissions and subsidies or loans. The latter must, however, be compatible with the “polluter-pays” principle. All these instruments require a legal framework specifying the standards and objectives to be complied with or attained.

In order to implement environmental protection measures, it is necessary to identify and strengthen or develop, as required, the appropriate institutional, legal and financial mechanisms. 17

9. Underground water resources must be the subject of special protection, and their use for human consumption must take priority.

Ground water is usually connected with surface water and may be affected when watercourses are modified. Its quality is usually such that it should be set aside as far as possible for human consumption. Special measures must therefore be adopted to protect ground water from pollution, whether as a consequence of direct or indirect pollutants. 18 Ground water is particularly vulnerable to diffuse pollution from manuring and deposits of pollutants that seep into it through the soil. Preventive protection measures are needed, especially since the elimination of pollutants that have seeped into the ground water may take years or even decades.

10. Water resources must be regularly monitored and their general state periodically assessed.

Programmes must be devised and implemented to monitor the state of water. They must provide for regular analyses to identify the causes of and parties responsible for pollution. 19 . Such programmes must also make it possible to check whether the quality objectives have been attained as regards, in particular, the health of the population concerned and the state of the ecosystems, and whether safety measures to prevent accidents prejudicial to the quality or quantity of water resources are functioning properly.

11. The terms of water concessions must be compatible with this charter. Concessions must be granted for a limited duration and must be subject to periodic review.

It is only fair that, as a counterpart to their rights and entitlements to water, natural and legal persons and institutions, whether in the public sector or the private sector, should contribute to the protection of the water environment and the conservation of water resources. 20

To ensure better supervision of compliance with this obligation, it is essential for such rights to be accorded for a limited duration only. Such limitation makes it possible to modify the terms of the agreement granting the right to exploit the water resources so as to take new data into account. At the same time, it encourages beneficiaries to be more careful about honouring their obligations.

12. Large-scale consumption of water in agricultural or industrial processes must be carefully assessed and monitored with a view to ensuring better protection of the environment and avoiding unsustainable utilisation.

The rapid increase in water needs makes it necessary to monitor constantly and adjust, as appropriate, the allocation of water resources for different uses. Reference should be made in this connection to the principles of sustainable development and the equitable and reasonable use of water resources, cited above. The holistic management of freshwater as a finite and vulnerable resource, and the integration of sectoral water plans and programmes into national economic and social policy are of paramount importance. 21

13. At each state level, central, regional and local authorities must adopt and implement water management plans in a spirit of solidarity and co-operation. These plans should be based on the catchment basin.

Integrated water resources management, including land-related aspects, should be carried out at the level of the catchment basin or sub-basin. 22 This territorial fragmentation of responsibilities should not, however, be an impediment to an integrated water management policy at the level required. 23 A balance must be struck between a spirit of solidarity and co-operation and the need to base action on the dimensions of ecosystems, which usually coincide with those of catchment basins.

14. Decisions on water must take into account the particular conditions at regional or local level and be implemented by the relevant authorities closest to the areas concerned in keeping with water management plans.

Whereas the utilisation of water resources must be planned within the framework defined in the previous paragraph, the implementation of directives issued and decisions taken must be a matter for the local or regional authorities, which are closer to the users. This means that more account can be taken not only of the physical and ecological peculiarities of the various areas, but also of the human aspects and economic and social conditions that characterise them.

15. States must co-operate, preferably within permanent institutions, to agree on an equitable and reasonable method of managing international watercourses and other shared water resources in conformity with international law and the principles of this Charter.

States that share a catchment basin must conclude bilateral or multilateral agreements specifying the geographic limits of their co-operation on the management of shared water resources. They must take into consideration requests concerning water transfers between catchment basins, and they must work to establish permanent institutions to ensure better co-operation on the management of shared water resources. These institutions can:

- collect, compile and evaluate data in order to identify pollution sources;
- elaborate joint water monitoring programmes;
- draw up inventories and exchange information on pollution sources;
- set emissions limits for waste water;
- devise joint water quality objectives and criteria;
- serve as a consultation forum for the smooth functioning and maintenance of facilities, installations and other structures associated with shared water resources;
- develop action programmes to reduce pollution loads;
- establish warning and alarm procedures. 24

16. The public must have access to information on the state of water resources.

The information collected on quantitative and qualitative aspects of water resources, notably on suitability for drinking, must be accessible to the public and published without delay in a form that is readily understandable. Provision must be made for special warning measures to protect public health.

17. The public must be informed in a timely and appropriate manner of water management plans and projects for the utilisation of water resources. It has the right to take an active part in planning and decision-making procedures concerning water.

Access to information and participation by natural and legal persons and their associations, organisations or groups 25 in the decision-making process concerning water resources are essential, in particular in order to enhance the quality and the implementation of the decisions, to foster public awareness of issues, to give the public the opportunity to express its concerns and to enable public authorities to take due account of such concerns. 26

The authorities must make available to the public as soon as possible information on water resources that is requested of them, including, if the request is made, copies of documents in which such information is actually recorded, without the public needing to advance a particular interest. A



request for information on water resources cannot be refused unless it concerns documents in the course of being prepared or if it is contrary to the rights of other persons protected by national legislation. Reasons for refusal must be interpreted restrictively and must be communicated to those concerned. 27

The public must also be able to participate in preparing plans and programmes on water resources management at an appropriate stage. The relevant authority may identify the persons invited to participate. Sufficient time-frames must be fixed to allow for effective participation, and the public must be given the opportunity to comment, directly or through representative consultative bodies. The result of public participation shall be taken into account as far as possible. 28

18. The persons and bodies concerned must be able to appeal against any decision relating to water resources.

Any natural or legal person wishing to contest any decision, act or omission and in particular any refusal to provide information or allow participation in connection with the management or utilisation of water resources must be able to lodge an administrative or judicial appeal. 29

19. Without prejudice to the right to water to meet basic needs, the supply of water shall be subject to payment in order to cover financial costs associated with the production and utilisation of water resources.

Water has not only an ecological but also an economic value. In addition to water as such, infrastructure for its extraction, conveyance, distribution and purification generates costs which may vary from one place or community to another, but which cannot be ignored. Water, costing nothing, might be used wastefully, which is particularly dangerous in situations in which water resources are becoming relatively scarce. On the other hand, water is also a commodity with a social value, one that is necessary for meeting the basic needs of every human being.

To finance the supply and purification of water, it is essential to implement the “polluter-pays” principle. To this end, appropriate charges must be set (proportional or progressive rates, rates for low-income categories or supply of a minimum quantity of water on preferential terms), depending on the use. Charges will depend on the expected evolution of water resources, the investment required and social considerations. The “user-pays” principle, pursuant to which the price of water available for given uses – and thus of adequate quality – must be borne by the user, must be taken into account, subject to basic needs being met.

#### Notes:

Note 1 See Principles 3 and 4 of the Rio de Janeiro Declaration on Environment and Development, June 1992.

Note 2 International Court of Justice, decision of 25 September 1997 (Gabcikovo-Nagymaros Project), paragraph 140.

Note 3 Brundtland Report, Our Common Future, 1987.

Note 4 New York Convention on the Law of the Non-navigational Uses of International Watercourses, 1997, Articles 6 and 10.

Note 5 Bern Convention of 19 September 1979, on the Conservation of European Wildlife and Natural Habitats, Article 3, paragraph 1.

Note 6 European Water Charter, Principle X.

Note 7 Article 25, Universal Declaration of Human Rights, 10 December 1948; Article 11, International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, 16 December 1966.

Note 8 Article 5, paragraphs. k and l, London Protocol on Water and Health, 17 June 1999.

Note 9 Helsinki Convention, 1992, Article 2, and New York Convention, 1997, Article 24.  
Note 10 Agenda 21, paragraph 18.9.  
Note 11 Agenda 21, paragraph 18.3.  
Note 12 Agenda 21, paragraph 18.5.  
Note 13 Helsinki Convention, 1992, Article 3.  
Note 14 Helsinki Convention, 1992, Article 3.  
Note 15 Helsinki Convention, 1992, Annex I.  
Note 16 Helsinki Convention, 1992, Article 3.  
Note 17 Agenda 21, paragraph 18.9.  
Note 18 See EEC Directive 80/68/EEC of 17 December 1979 on the protection of ground water against pollution caused by certain dangerous substances.  
Note 19 Bern Convention on the Protection of the Rhine, 1999, Article 5, para. 3.  
Note 20 London Protocol, 1999, Article 5, paragraph m.  
Note 21 Agenda 21, paragraph 18.6.  
Note 22 Agenda 21, paragraph 18.9.  
Note 23 Agenda 21, paragraph 18.6.  
Note 24 Helsinki Convention, 1992, Article 9, paragraph g; New York Convention, 1997, Article 28.  
Note 25 Aarhus Convention on Access to Information, Public Participation in Decision-Making and Access to Justice in Environmental Matters, 1998, Article 2, paragraph 4.  
Note 26 London Protocol, 1999, Article 5, paragraph i.  
Note 27 Aarhus Convention, 1998, Article 4, paragraphs 3 and 4.  
Note 28 Aarhus Convention, 1998, Articles 7 and 8.  
Note 29 Aarhus Convention, 1998, Article 9.

### **Παράρτημα 3:**

#### **Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου 8ης Σεπτεμβρίου 2015 σχετικά με την Ευρωπαϊκή Πρωτοβουλία Πολιτών “right2water” - Συμπεράσματα 15 – 75**

##### ***Το δικαίωμα στην ύδρευση και την αποχέτευση***

15. υπενθυμίζει ότι σύμφωνα με τον ΟΗΕ το ανθρώπινο δικαίωμα στο νερό και την αποχέτευση προβλέπει την πρόσβαση όλων των πολιτών σε νερό για προσωπική και οικιακή χρήση, το οποίο πρέπει να είναι καλής ποιότητας, ασφαλές, προσιτό από πρακτική και οικονομική άποψη, επαρκές και αποδεκτό· επισημαίνει ότι ο ΟΗΕ σε μεταγενέστερη σύστασή του προβλέπει ότι τα κατά περίπτωση τιμολόγια ύδρευσης πρέπει να αντιστοιχούν, ως ανώτατο όριο, στο 3 % του οικογενειακού εισοδήματος·

16. στηρίζει τον ρόλο του ειδικού εισηγητή του ΟΗΕ για το ανθρώπινο δικαίωμα στο πόσιμο νερό και στην αποχέτευση και υπογραμμίζει τη σημασία του έργου του, καθώς και του έργου του προκατόχου του, για την αναγνώριση αυτού του δικαιώματος·

17. καταδικάζει το γεγονός ότι στην ΕΕ των 28 εξακολουθούν να υπάρχουν περισσότεροι από 1 εκατομμύριο άνθρωποι που δεν έχουν πρόσβαση σε ασφαλές και καθαρό πόσιμο νερό, ενώ σχεδόν το 2% του πληθυσμού δεν έχει πρόσβαση σε υπηρεσίες αποχέτευσης, σύμφωνα με το Παγκόσμιο Πρόγραμμα Αξιολόγησης των Υδάτων (WWAP) και παροτρύνει, επομένως, την Επιτροπή να ενεργήσει αμέσως·

18. καλεί την Επιτροπή να αναγνωρίσει τη σημασία του ανθρώπινου δικαιώματος στο νερό και την αποχέτευση, καθώς και να αναγνωρίσει ότι το νερό αποτελεί δημόσιο αγαθό και θεμελιώδη αξία

για όλους τους πολίτες της ΕΕ, και όχι εμπόρευμα· εκφράζει την ανησυχία του διότι από το 2008, λόγω της χρηματοπιστωτικής και οικονομικής κρίσης και των πολιτικών λιτότητας που έχουν αυξήσει τη φτώχεια στην Ευρώπη και τον αριθμό των νοικοκυριών με χαμηλό εισόδημα, ολοένα και περισσότεροι πολίτες αντιμετωπίζουν δυσκολίες να εξοφλήσουν τους λογαριασμούς ύδρευσής τους και ότι η οικονομική προσιτότητα εξελίσσεται σε ζήτημα που προκαλεί αυξανόμενη ανησυχία· απορρίπτει την κατάργηση και τη διακοπή της υδροδότησης και ζητεί από τα κράτη μέλη να θέσουν άμεσα τέρμα σε αυτές τις καταστάσεις όταν οφείλονται σε κοινωνικοοικονομικούς παράγοντες σε νοικοκυριά χαμηλού εισοδήματος· επικροτεί το γεγονός ότι σε ορισμένα κράτη μέλη χρησιμοποιούνται «τράπεζες υδάτων» ή ελάχιστες ποσοτώσεις νερού, σε μια προσπάθεια να βοηθηθούν οι πλέον ευάλωτοι πολίτες με το κόστος των υπηρεσιών κοινής ωφελείας, ώστε να υπάρχει εγγύηση για το νερό ως απαραίτητη συνιστώσα των θεμελιωδών δικαιωμάτων·

19. καλεί την Επιτροπή, δεδομένων των συνεπειών της πρόσφατης οικονομικής κρίσης, να συνεργαστεί με τα κράτη μέλη και τις περιφερειακές και τοπικές αρχές στην εκπόνηση μελέτης για ζητήματα που αφορούν την ανεπαρκή ύδρευση, μεταξύ άλλων ζητήματα πρόσβασης και οικονομικής προσιτότητας· προτρέπει την Επιτροπή να υποστηρίξει και να διευκολύνει περαιτέρω τη συνεργασία μεταξύ φορέων εκμετάλλευσης υδάτων, ώστε να βοηθηθούν όσοι δραστηριοποιούνται σε λιγότερο ανεπτυγμένες και αγροτικές περιοχές, με σκοπό τη στήριξη της πρόσβασης σε καλής ποιότητας νερό για όλους τους πολίτες σε αυτές τις περιοχές·

20. καλεί την Επιτροπή να εντοπίσει τις περιοχές όπου η έλλειψη νερού αποτελεί υπάρχον ή ενδεχόμενο πρόβλημα και να βοηθήσει τα εν λόγω κράτη μέλη, τις περιφέρειες και τις περιοχές, ιδίως στις αγροτικές περιφέρειες και στις υποβαθμισμένες αστικές περιοχές, να αντιμετωπίσουν δεόντως το πρόβλημα·

21. τονίζει ότι η εικαζόμενη ουδετερότητα της Επιτροπής όσον αφορά την ιδιοκτησία και τη διαχείριση των υδάτων έρχεται σε αντίθεση με τα προγράμματα ιδιωτικοποίησης που επιβάλλει η τρόικα σε ορισμένα κράτη μέλη·

22. αναγνωρίζει ότι, όπως δηλώνεται στην ΟΠΥ, το νερό δεν είναι εμπόρευμα αλλά δημόσιο αγαθό ζωτικής σημασίας για την ανθρώπινη ζωή και αξιοπρέπεια και υπενθυμίζει στην Επιτροπή ότι οι κανόνες της Συνθήκης απαιτούν να παραμένει ουδέτερη η ΕΕ σε σχέση με τις εθνικές αποφάσεις που διέπουν το καθεστώς ιδιοκτησίας των επιχειρήσεων ύδρευσης, και κατά συνέπεια δεν θα πρέπει με κανέναν τρόπο να προωθεί την ιδιωτικοποίηση των επιχειρήσεων ύδρευσης στο πλαίσιο ενός προγράμματος οικονομικής προσαρμογής ή οποιασδήποτε άλλης ενωσιακής διαδικασίας συντονισμού οικονομικής πολιτικής· δεδομένου ότι πρόκειται για υπηρεσίες κοινής ωφελείας και έτσι εξυπηρετούν κατά κύριο λόγο το δημόσιο συμφέρον, καλεί την Επιτροπή να εξαιρέσει μόνιμα την ύδρευση και την αποχέτευση από τους κανόνες της εσωτερικής αγοράς και από οποιαδήποτε εμπορική συμφωνία, και να τις παρέχει σε προσιτές τιμές, και καλεί τόσο την Επιτροπή όσο και τα κράτη μέλη να διασφαλίσουν ότι η τεχνική, οικονομική και διοικητική διαχείρισή τους θα γίνεται με αποδοτικότητα, αποτελεσματικότητα και διαφάνεια·

23. καλεί τα κράτη μέλη και την Επιτροπή να επανεξετάσουν εκ βάθρων τη διαχείριση των υδάτων δίνοντας έμφαση στην ενεργό συμμετοχή, η οποία νοείται ως μια διαφανής και ανοικτή διαδικασία λήψης αποφάσεων για τους πολίτες·

24. αναγνωρίζει ότι στα ζητήματα ρύθμισης και ελέγχου είναι απαραίτητο να θωρακιστεί ο δημόσιος χαρακτήρας του νερού, προωθώντας δημόσια, διαφανή και συμμετοχικά πρότυπα διαχείρισης, στα οποία η αρχή που ασκεί τον δημόσιο έλεγχο θα έχει τη δυνατότητα σε ορισμένες μόνο περιπτώσεις να παραχωρεί στοιχεία της διαχείρισης σε ιδιωτικές πρωτοβουλίες, πάντα υπό αυστηρά ελεγχόμενους όρους και πάντα διασφαλίζοντας το δικαίωμα στον πόρο και σε επαρκή αποχέτευση·

25. καλεί την Επιτροπή και τα κράτη μέλη να εξασφαλίσουν καθολική παροχή νερού σε προσιτές τιμές, υψηλή ποιότητα και δίκαιες συνθήκες εργασίας, με παράλληλη διασφάλιση του δημοκρατικού ελέγχου·

26. καλεί τα κράτη μέλη να στηρίζουν την προώθηση της εκπαίδευσης και εκστρατείες ευαισθητοποίησης των πολιτών για τη διαφύλαξη και την εξοικονόμηση των υδάτινων πόρων, διασφαλίζοντας παράλληλα και την περαιτέρω συμμετοχή των πολιτών·
27. καλεί τα κράτη μέλη να διασφαλίσουν ότι δεν εφαρμόζονται διακρίσεις κατά την πρόσβαση σε υπηρεσίες ύδρευσης, εξασφαλίζοντας την παροχή τους σε όλους, συμπεριλαμβανομένων των περιθωριοποιημένων ομάδων χρηστών·
28. καλεί την Επιτροπή, την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων και τα κράτη μέλη να στηρίζουν τις δημοτικές αρχές στην ΕΕ που δεν διαθέτουν το απαραίτητο κεφάλαιο, προκειμένου να αποκτήσουν πρόσβαση στην τεχνική βοήθεια, σε διαθέσιμους χρηματοδοτικούς πόρους της ΕΕ και σε μακροπρόθεσμα δάνεια με προνομιακό επιτόκιο, ιδίως για λόγους συντήρησης και ανανέωσης των υποδομών ύδρευσης ώστε να εξασφαλίζεται η παροχή νερού υψηλής ποιότητας και να επεκταθούν οι υπηρεσίες ύδρευσης και αποχέτευσης στις πιο ευάλωτες πληθυσμιακές ομάδες, μεταξύ άλλων στους φτωχούς και τους κατοίκους των εξόχως απόκεντρων και απομακρυσμένων περιοχών· τονίζει τη σημασία της ανοιχτής, δημοκρατικής και συμμετοχικής διακυβέρνησης η οποία διασφαλίζει ότι οι αποδοτικότερες από πλευράς κόστους αποφάσεις σε σχέση με τη διαχείριση των υδάτινων πόρων υλοποιούνται προς όφελος της κοινωνίας συνολικά· καλεί την Επιτροπή και τα κράτη μέλη να διασφαλίσουν διαφάνεια των οικονομικών πόρων που δημιουργούνται μέσω του κύκλου διαχείρισης των υδάτων·
29. αναγνωρίζει ότι οι υπηρεσίες ύδρευσης και αποχέτευσης είναι υπηρεσίες κοινής ωφέλειας και ότι το νερό δεν είναι εμπόρευμα αλλά κοινό αγαθό, και κατά συνέπεια πρέπει να παρέχονται σε προσιτές τιμές που σέβονται το δικαίωμα του λαού σε ελάχιστη ποιότητα νερού και προβλέπουν την επιβολή προοδευτικών τελών· ζητεί από τα κράτη μέλη να διασφαλίσουν την εφαρμογή ενός δίκαιου, ίσου, διαφανούς και επαρκούς τιμολογίου που θα εξασφαλίζει την πρόσβαση σε υπηρεσίες υψηλής ποιότητας ανεξάρτητα από τους πόρους των πολιτών·
30. σημειώνει ότι το νερό πρέπει να λογίζεται ως οικολογικό και κοινωνικό κεφάλαιο και όχι ως απλό στοιχείο παραγωγής·
31. υπενθυμίζει ότι η πρόσβαση στο νερό είναι απαραίτητη για τη γεωργία, προκειμένου να υλοποιηθεί το δικαίωμα σε επαρκή τροφή·
32. καλεί την Επιτροπή να υποστηρίξει σθεναρά τις προσπάθειες των κρατών μελών για την ανάπτυξη και την αναβάθμιση υποδομών που παρέχουν πρόσβαση σε υπηρεσίες ύδρευσης, αποχέτευσης και παροχής πόσιμου νερού·
33. θεωρεί ότι η οδηγία για το πόσιμο νερό έχει συμβάλει σε μεγάλο βαθμό στη διαθεσιμότητα πόσιμου νερού υψηλής ποιότητας σε όλες τις χώρες της ΕΕ και ζητεί από την Επιτροπή και τα κράτη μέλη να αναλάβουν αποφασιστικές δράσεις ώστε να αποκομίσουν τα περιβαλλοντικά και υγειονομικά οφέλη από την ενθάρρυνση της κατανάλωσης νερού από τη βρύση·
34. υπενθυμίζει στα κράτη μέλη την ευθύνη που φέρουν για την εφαρμογή της νομοθεσίας της ΕΕ· παροτρύνει τα κράτη μέλη να εφαρμόσουν πλήρως την οδηγία της ΕΕ για το πόσιμο νερό και όλη τη συναφή νομοθεσία· υπενθυμίζει στα κράτη μέλη ότι θα πρέπει να καθορίσουν τις προτεραιότητες ως προς τις δαπάνες τους και να αξιοποιήσουν πλήρως τις ευκαιρίες για χρηματοδοτική στήριξη από την ΕΕ στον τομέα των υδάτων που προβλέπονται στη νέα περίοδο δημοσιονομικού προγραμματισμού (2014-2020), ιδίως μέσω μιας επενδυτικής προτεραιότητας που θα επικεντρώνεται ειδικά στη διαχείριση των υδάτων·
35. υπενθυμίζει τα συμπεράσματα της ειδικής έκθεσης του Ευρωπαϊκού Ελεγκτικού Συνεδρίου σχετικά με την ενσωμάτωση των στόχων της πολιτικής υδάτων της ΕΕ στην κοινή γεωργική πολιτική, στην οποία αναφέρεται ότι «τα μέσα που χρησιμοποιούνται επί του παρόντος στο πλαίσιο της ΚΓΠ για την αντιμετώπιση των σχετικών με τα ύδατα ζητημάτων δεν έχουν κατορθώσει μέχρι στιγμής να επιτύχουν επαρκή πρόοδο προς την κατεύθυνση της επίτευξης των φιλόδοξων στόχων πολιτικής που τέθηκαν σε σχέση με τα ύδατα»· θεωρεί ότι η περαιτέρω ενσωμάτωση της πολιτικής

υδάτων σε άλλες πολιτικές, όπως οι σχετικές με την γεωργία, έχει καίρια σημασία για να βελτιωθεί η ποιότητα των υδάτων στην Ευρώπη·

36. υπογραμμίζει τη σημασία της πλήρους και αποτελεσματικής εφαρμογής της ΟΠΥ, της οδηγίας για τα υπόγεια ύδατα, της οδηγίας για το πόσιμο νερό και της οδηγίας για την επεξεργασία των αστικών λυμάτων, και θεωρεί απαραίτητο να συντονιστεί καλύτερα η εφαρμογή τους με την εφαρμογή των οδηγιών για το θαλάσσιο περιβάλλον, τη βιοποικιλότητα και την προστασία από τις πλημμύρες· εκφράζει την ανησυχία του επειδή τα μέσα τομεακής πολιτικής της Ένωσης δεν συμβάλλουν επαρκώς στην επίτευξη των ποιοτικών περιβαλλοντικών προτύπων για τις ουσίες προτεραιότητας ούτε και στην επίτευξη του στόχου της σταδιακής εξάλειψης των απορρίψεων, εκπομπών και διαρροών επικίνδυνων ουσιών προτεραιότητας σύμφωνα με το άρθρο 4 παράγραφος 1 στοιχείο α) και το άρθρο 16 παράγραφος 6 της ΟΠΥ· ζητεί από την Επιτροπή και τα κράτη μέλη να λάβουν υπόψη ότι η διαχείριση του νερού πρέπει να ενσωματωθεί ως εγκάρσιο στοιχείο κατά την επεξεργασία της νομοθεσίας που αφορά άλλες ουσιώδεις πτυχές του συγκεκριμένου πόρου, όπως η ενέργεια, η γεωργία, η αλιεία, ο τουρισμός κ.λπ., έτσι ώστε να προλαμβάνεται η ρύπανση, για παράδειγμα από παράνομους και ανεξέλεγκτους, επικίνδυνους χώρους διάθεσης αποβλήτων ή δραστηριότητες εξόρυξης ή έρευνας για κοιτάσματα πετρελαίου· υπενθυμίζει ότι για την πολλαπλή συμμόρφωση στο πλαίσιο της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής (ΚΓΠ) καθορίζονται κανονιστικές απαιτήσεις διαχείρισης με βάση τους υφιστάμενους νόμους της ΕΕ που ισχύουν για τους αγρότες, καθώς και κανόνες για την καλή γεωργική και περιβαλλοντική κατάσταση που αφορούν, μεταξύ άλλων, και το νερό· υπενθυμίζει ότι οι αγρότες πρέπει να τηρούν αυτούς τους κανόνες για να λαμβάνουν στο ακέραιο τις ενισχύσεις της ΚΓΠ·

37. ζητεί από τα κράτη μέλη:

- να επιβάλουν την υποχρέωση στους φορείς εκμετάλλευσης υδάτων να αναφέρουν τα φυσικοχημικά χαρακτηριστικά του νερού στον λογαριασμό ύδρευσης·
- να καταρτίζουν πολεοδομικά σχέδια σύμφωνα με τη διαθεσιμότητα των υδάτινων πόρων·
- να αυξήσουν τους ελέγχους και να παρακολουθούν τους ρύπους, και να προγραμματίζουν άμεσες δράσεις με στόχο την απομάκρυνση και τον καθαρισμό των τοξικών ουσιών·
- να λάβουν μέτρα για τη μείωση των σημαντικών διαρροών από αγωγούς στην Ευρώπη, και να ανανεώσουν τα ανεπαρκή δίκτυα υδροδότησης·

38. θεωρεί αναγκαίο να καταρτιστεί σειρά προτεραιότητας ή ιεραρχική κλίμακα για τη βιώσιμη χρήση των υδάτων· καλεί την Επιτροπή να υποβάλει σχετικές αναλύσεις και προτάσεις·

39. επισημαίνει ότι το ανθρώπινο δικαίωμα στο νερό υιοθετήθηκε από τα κράτη μέλη που στήριξαν τη Διακήρυξη του ΟΗΕ και ότι υποστηρίζεται από μεγάλο αριθμό πολιτών και επιχειρήσεων της ΕΕ·

40. τονίζει ότι η υποστήριξη της ΕΠΠ «Right2Water» και των στόχων της επιβεβαιώνεται και από τον μεγάλο αριθμό πολιτών που έχουν προβάλει ανοιχτά το ζήτημα του νερού, της ιδιοκτησίας και της παροχής του σε χώρες όπως η Γερμανία, η Αυστρία, το Βέλγιο, η Σλοβακία, η Σλοβενία, η Ελλάδα, η Φινλανδία, η Ισπανία, το Λουξεμβούργο, η Ιταλία και η Ιρλανδία·

41. σημειώνει ότι, από το 1988, η Επιτροπή Αναφορών έχει λάβει σημαντικό αριθμό αναφορών από πολίτες της ΕΕ οι οποίοι εκφράζουν την ανησυχία τους για την παροχή και την ποιότητα του νερού και για τη διαχείριση των λυμάτων· επιστά την προσοχή σε διάφορους αρνητικούς παράγοντες που επικρίνουν οι αναφέροντες – όπως είναι οι χώροι υγειονομικής ταφής αποβλήτων, η αδυναμία των αρχών να ελέγξουν αποτελεσματικά την ποιότητα των υδάτων και οι παράτυπες ή παράνομες γεωργικές και βιομηχανικές πρακτικές – που ευθύνονται για την κακή ποιότητα των υδάτων και επηρεάζουν, κατά συνέπεια, το περιβάλλον και την υγεία των ανθρώπων και των ζώων· θεωρεί ότι οι αναφορές αυτές είναι δηλωτικές του πραγματικού ενδιαφέροντος που τρέφουν οι πολίτες για την ορθή επιβολή και την περαιτέρω ανάπτυξη της ενωσιακής νομοθεσίας για τα ύδατα·

42. παροτρύνει την Επιτροπή να λάβει σοβαρά υπόψη τις ανησυχίες και τις προειδοποιήσεις που διατυπώνουν οι πολίτες σε αυτές τις αναφορές και να ανταποκριθεί σε αυτές, κυρίως με δεδομένο την επείγουσα ανάγκη αντιμετώπισης του προβλήματος της εξάντλησης των υδάτινων πόρων λόγω της κατασπατάλησης των πόρων και της κλιματικής αλλαγής, όσο υπάρχει ακόμη χρόνος να προληφθεί η ρύπανση και η κακοδιαχείριση· εκφράζει την ανησυχία του για τον σημαντικό αριθμό διαδικασιών επί παραβάσει που αφορούν την ποιότητα και τη διαχείριση των υδάτων·

43. καλεί τα κράτη μέλη να ολοκληρώσουν επείγοντως τα σχέδια διαχείρισης λεκανών απορροής ποταμών δεδομένου ότι αποτελούν βασικά στοιχεία για την εφαρμογή της οδηγίας πλαίσιο για τα ύδατα, και να τα υλοποιήσουν δεόντως, σεβόμενα πλήρως τα υπερισχύοντα οικολογικά κριτήρια· εφιστά την προσοχή στο γεγονός ότι ορισμένα κράτη μέλη αντιμετωπίζουν όλο και πιο συχνά καταστροφικές πλημμύρες, οι οποίες έχουν σοβαρές επιπτώσεις στον τοπικό πληθυσμό· επισημαίνει ότι τα σχέδια διαχείρισης λεκανών απορροής ποταμών στο πλαίσιο της οδηγίας πλαίσιο για τα ύδατα και τα σχέδια διαχείρισης των κινδύνων πλημμύρας στο πλαίσιο της οδηγίας για τις πλημμύρες, αποτελούν σημαντική ευκαιρία για την αξιοποίηση συνεργειών μεταξύ των μέσων αυτών και συμβάλλουν στην παροχή ασφαλούς νερού σε επαρκείς ποσότητες, με παράλληλη μείωση του κινδύνου πλημμύρας· υπενθυμίζει, επιπλέον, ότι κάθε κράτος μέλος θα πρέπει να έχει έναν κεντρικό δικτυακό τόπο για την παροχή πληροφοριών σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας πλαίσιο για τα ύδατα, προκειμένου να διευκολύνεται η επισκόπηση της ποιότητας και της διαχείρισης των υδάτων·

#### ***Υπηρεσίες ύδρευσης και εσωτερική αγορά***

44. σημειώνει ότι σε χώρες της ΕΕ, μεταξύ άλλων στην Ισπανία, την Πορτογαλία, την Ελλάδα, την Ιρλανδία, τη Γερμανία και την Ιταλία, η ενδεχόμενη ή υπαρκτή απώλεια του δημόσιου χαρακτήρα των υπηρεσιών ύδρευσης έχει αναδειχθεί σε ζήτημα που προκαλεί μεγάλη ανησυχία στους πολίτες· υπενθυμίζει ότι η επιλογή του τρόπου διαχείρισης των υδάτων βασίζεται στην αρχή της επικουρικότητας, όπως ορίζεται στο άρθρο 14 της Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης και στο πρωτόκολλο αριθ. 26 για τις υπηρεσίες γενικού συμφέροντος, το οποίο επισημαίνει την ιδιαίτερη σημασία των δημόσιων υπηρεσιών για την κοινωνική και εδαφική συνοχή της Ένωσης· υπενθυμίζει ότι οι επιχειρήσεις ύδρευσης και αποχέτευσης είναι υπηρεσίες κοινής ωφέλειας και έχουν ως γενική αποστολή να εξασφαλίζουν ότι παρέχεται στο σύνολο του πληθυσμού νερό υψηλής ποιότητας σε κοινωνικά αποδεκτές τιμές και να ελαχιστοποιούν τις αρνητικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις των αποβλήτων·

45. τονίζει ότι, σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας, η Επιτροπή πρέπει να παραμένει ουδέτερη σε σχέση με τις αποφάσεις των κρατών μελών που αφορούν την ιδιοκτησία των υπηρεσιών ύδρευσης και δεν πρέπει να προωθεί την ιδιωτικοποίηση των υπηρεσιών ύδρευσης είτε μέσω της νομοθεσίας είτε με οποιονδήποτε άλλο τρόπο·

46. υπενθυμίζει ότι η επιλογή της επαναφοράς των υπηρεσιών ύδρευσης σε δημοτικό έλεγχο πρέπει να εξακολουθήσει να εξασφαλίζεται στο μέλλον χωρίς κανέναν περιορισμό και μπορεί να παραμένει υπό τοπική διαχείριση εάν αυτό επιλέξει η αρμόδια δημόσια αρχή· υπενθυμίζει ότι το νερό είναι βασικό ανθρώπινο δικαίωμα και ότι θα πρέπει να είναι πρακτικά και οικονομικά προσιτό για όλους· επισημαίνει ότι τα κράτη μέλη έχουν καθήκον να διασφαλίσουν ότι το νερό εξασφαλίζεται για όλους, ανεξάρτητα από φορέα εκμετάλλευσης, εξασφαλίζοντας παράλληλα ότι οι φορείς αυτοί παρέχουν ασφαλές πόσιμο νερό και βελτιωμένες υπηρεσίες αποχέτευσης·

47. τονίζει ότι ο ειδικός χαρακτήρας των υπηρεσιών ύδρευσης και αποχέτευσης, όπως η παραγωγή, η διανομή και η επεξεργασία, καθιστούν επιτακτική την αφαίρεσή τους από οποιαδήποτε εμπορική συμφωνία διαπραγματεύεται ή εξετάζει η ΕΕ· παροτρύνει την Επιτροπή να προβλέψει μια νομικά δεσμευτική εξαίρεση για τις υπηρεσίες ύδρευσης στις διαπραγματεύσεις που είναι σε εξέλιξη για τη διατλαντική εταιρική σχέση συναλλαγών και επενδύσεων (TTIP) και τη συμφωνία για τις συναλλαγές στον τομέα των υπηρεσιών (TiSA)· τονίζει ότι όλες οι μελλοντικές εμπορικές και επενδυτικές συμφωνίες πρέπει να περιλαμβάνουν ρήτρες για την πραγματική πρόσβαση στο πόσιμο νερό για τον πληθυσμό της τρίτης χώρας που αφορά η εκάστοτε συμφωνία, σύμφωνα με την από

μακρού δέσμευση της Ένωσης στη βιώσιμη ανάπτυξη και τα δικαιώματα του ανθρώπου, και ότι η πραγματική πρόσβαση στο πόσιμο νερό για τον πληθυσμό της τρίτης χώρας που αφορά η εκάστοτε συμφωνία πρέπει να αποτελεί προϋπόθεση για οποιαδήποτε μελλοντική συμφωνία ελεύθερου εμπορίου·

48. υπενθυμίζει τον σημαντικό αριθμό αναφορών που αντιτίθενται στο να περιληφθούν στις διαπραγματεύσεις για την ΤΤΙΡ βασικές δημόσιες υπηρεσίες όπως το νερό και η αποχέτευση· ζητεί από την Επιτροπή να ενισχύσει τη λογοδοσία των προμηθευτών νερού·

49. καλεί την Επιτροπή να ενεργήσει ως παράγοντας διευκόλυνσης της συνεργασίας μεταξύ των φορέων εκμετάλλευσης υδάτων μέσα από την ανταλλαγή βέλτιστων ρυθμιστικών και άλλων πρακτικών και πρωτοβουλιών, αμοιβαίας μάθησης και κοινής εμπειρίας, και υποστηρίζοντας εθελοντικά εγχειρήματα συγκριτικής αξιολόγησης· χαιρετίζει την έκκληση της ανακοίνωσης της Επιτροπής για αυξημένη διαφάνεια στον τομέα των υδάτων και αναγνωρίζει τις προσπάθειες που έχουν καταβληθεί μέχρι στιγμής, επισημαίνοντας παράλληλα ότι κάθε εγχείρημα συγκριτικής αξιολόγησης πρέπει να έχει εθελοντικό χαρακτήρα, λαμβάνοντας υπόψη τις σημαντικές διαφορές στις υπηρεσίες ύδρευσης και τις περιφερειακές και τοπικές ιδιαιτερότητες ανά την Ευρώπη· παρατηρεί περαιτέρω ότι κάθε τέτοιο εγχείρημα που θα περιλαμβάνει μόνο οικονομικούς δείκτες δεν πρέπει να θεωρηθεί ισοδύναμο με μέτρα διαφάνειας και ότι πρέπει να συμπεριληφθούν άλλα κριτήρια καίρια για τους πολίτες, όπως η ποιότητα του νερού, μέτρα για την άμβλυνση των προβλημάτων οικονομικής προσιτότητας, πληροφορίες σχετικά με το ποσοστό του πληθυσμού που έχει πρόσβαση σε επαρκή ύδρευση και τα επίπεδα δημόσιας συμμετοχής στη διαχείριση των υδάτων, κατά τρόπο κατανοητό τόσο στους πολίτες όσο και στις ρυθμιστικές αρχές·

50. τονίζει τη σημασία των εθνικών ρυθμιστικών αρχών όσον αφορά την εξασφάλιση δίκαιου και ανοιχτού ανταγωνισμού μεταξύ των παρόχων υπηρεσιών, τη διευκόλυνση της ταχύτερης εφαρμογής καινοτόμων λύσεων και τεχνικής προόδου, την προώθηση της αποτελεσματικότητας και της ποιότητας των υπηρεσιών ύδρευσης, και τη διασφάλιση της προστασίας των συμφερόντων των καταναλωτών· καλεί την Επιτροπή να υποστηρίξει πρωτοβουλίες για ρυθμιστική συνεργασία στην ΕΕ, προκειμένου να επιταχυνθεί η συγκριτική αξιολόγηση, η αμοιβαία μάθηση και η ανταλλαγή βέλτιστων ρυθμιστικών πρακτικών·

51. πιστεύει ότι θα πρέπει να διενεργηθεί αξιολόγηση των ευρωπαϊκών έργων και προγραμμάτων ύδρευσης και αποχέτευσης από άποψη ανθρωπίνων δικαιωμάτων, προκειμένου να διαμορφωθούν κατάλληλες πολιτικές, κατευθυντήριες γραμμές και πρακτικές· καλεί την Επιτροπή να εκπονήσει ένα σύστημα συγκριτικής αξιολόγησης (ποιότητα νερού, οικονομική προσιτότητα, βιωσιμότητα, κάλυψη, κλπ.) προκειμένου να βελτιωθεί η ποιότητα των δημόσιων υπηρεσιών ύδρευσης και αποχέτευσης σε ολόκληρη την ΕΕ και ως μέσο ενίσχυσης του ρόλου των πολιτών·

52. υπενθυμίζει ότι οι συμβάσεις παραχώρησης που αφορούν τις υπηρεσίες ύδρευσης και αποχέτευσης διέπονται από τις αρχές της Συνθήκης και πρέπει να ανατίθενται σύμφωνα με τις αρχές της διαφάνειας, της ίσης μεταχείρισης και της απαγόρευσης των διακρίσεων·

53. τονίζει ότι η παραγωγή, η διανομή και η επεξεργασία του νερού και οι υπηρεσίες αποχέτευσης πρέπει να παραμείνουν εκτός της οδηγίας για τις συμβάσεις παραχώρησης και εκτός οποιασδήποτε μελλοντικής αναθεώρησης αυτής·

54. υπενθυμίζει ότι η οδηγία 2006/123/EK σχετικά με τις υπηρεσίες στην εσωτερική αγορά αντιμετώπισε την ισχυρή αντίδραση της κοινωνίας των πολιτών σε πολλά θέματα, συμπεριλαμβανομένων θεμάτων που έχουν σχέση με τις υπηρεσίες γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος, όπως είναι οι υπηρεσίες διανομής και παροχής νερού, καθώς και η διαχείριση των λυμάτων·

55. επισημαίνει τη σημασία των συμπράξεων μεταξύ φορέων του δημόσιου τομέα και μεταξύ φορέων του δημοσίου και του ιδιωτικού τομέα όσον αφορά την ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών σε μη κερδοσκοπική βάση μεταξύ των φορέων εκμετάλλευσης υδάτων και επικροτεί το γεγονός ότι

η Επιτροπή αναγνωρίζει για πρώτη φορά στην ανακοίνωσή της τη σημασία των συμπράξεων μεταξύ φορέων του δημοσίου·

56. επικροτεί τις επιτυχείς προσπάθειες ορισμένων δήμων να ενισχύσουν τη δημόσια συμμετοχή στη βελτίωση της παροχής υπηρεσιών ύδρευσης και την προστασία των υδάτινων πόρων και υπενθυμίζει ότι τα τοπικά θεσμικά όργανα παίζουν σημαντικό ρόλο στη διαδικασία λήψης αποφάσεων όσον αφορά τη διαχείριση των υδάτων·

57. καλεί την Επιτροπή των Περιφερειών να συμμετάσχει πιο ενεργά στην εν λόγω ευρωπαϊκή πρωτοβουλία πολιτών, προκειμένου να ενθαρρύνει τις περιφερειακές αρχές να εμπλακούν περισσότερο στο ζήτημα·

58. υπενθυμίζει την υποχρέωση να διασφαλίζεται η πρόσβαση στη δικαιοσύνη και σε πληροφορίες όσον αφορά περιβαλλοντικά ζητήματα, καθώς και η συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων, όπως προβλέπεται στη Σύμβαση του Aarhus· καλεί, ως εκ τούτου, την Επιτροπή, τα κράτη μέλη και τις περιφερειακές και τοπικές αρχές τους να σέβονται τις αρχές και τα δικαιώματα που κατοχυρώνονται στη Σύμβαση του Aarhus· υπενθυμίζει ότι η ευαισθητοποίηση των πολιτών σχετικά με τα δικαιώματά τους είναι θεμελιώδους σημασίας προκειμένου να επιτυγχάνεται η μεγαλύτερη δυνατή συμμετοχή στη διαδικασία λήψης αποφάσεων· καλεί, ως εκ τούτου, την Επιτροπή να ενεργήσει προδραστικά διοργανώνοντας εκστρατεία για την ενημέρωση των ευρωπαίων πολιτών όσον αφορά τα επιτεύγματα της εν λόγω Σύμβασης του Aarhus στον τομέα της διαφάνειας και τα αποτελεσματικά μέσα που έχουν οι πολίτες στη διάθεσή τους, και να συμμορφωθεί προς τις διατάξεις που αφορούν τα θεσμικά όργανα της ΕΕ· καλεί την Επιτροπή να διαμορφώσει κριτήρια διαφάνειας, λογοδοσίας και συμμετοχής ως μέσο για τη βελτίωση των επιδόσεων, της βιωσιμότητας και της σχέσης κόστους/αποτελεσματικότητας των υπηρεσιών ύδρευσης·

59. παροτρύνει τα κράτη μέλη και τις περιφερειακές και τοπικές αρχές να κινηθούν προς την κατεύθυνση μιας πραγματικής κοινωνικής συμφωνίας για το νερό, με στόχο να διασφαλίσουν τη διαθεσιμότητα, τη σταθερότητα και την ασφαλή διαχείριση του πόρου, εφαρμόζοντας κυρίως πολιτικές όπως η θέσπιση ταμείων αλληλεγγύης ή άλλους μηχανισμούς κοινωνικής δράσης στον τομέα της ύδρευσης για να στηρίξουν άτομα που δεν έχουν την οικονομική δυνατότητα να αποκτήσουν πρόσβαση σε υπηρεσίες ύδρευσης και αποχέτευσης προκειμένου να κατοχυρωθεί η πτυχή της ασφάλειας του εφοδιασμού και να μην διακυβευθεί το ανθρώπινο δικαίωμα στο νερό· ενθαρρύνει επίσης όλα τα κράτη μέλη να θεσπίσουν μηχανισμούς κοινωνικής δράσης όπως αυτοί που υπάρχουν ήδη σε ορισμένες χώρες της ΕΕ και διασφαλίζουν την παροχή πόσιμου νερού στους πολίτες που βρίσκονται σε πραγματική επισφαλή κατάσταση·

60. καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να οργανώσει φόρουμ για την ανταλλαγή εμπειριών μεταξύ των κρατών μελών όσον αφορά το κοινωνικό σκέλος της πολιτικής για τα ύδατα·

61. εκφράζει την αποδοκιμασία του για το γεγονός ότι η άρνηση παροχής νερού και αποχέτευσης σε μειονεκτούσες και ευάλωτες κοινότητες χρησιμοποιείται ως μέσο καταναγκασμού σε ορισμένα κράτη μέλη· επαναλαμβάνει ότι σε ορισμένα κράτη μέλη, το κλείσιμο των δημόσιων γεωτρήσεων από τις αρχές κατέστησε δύσκολη την πρόσβαση των πλέον ευάλωτων ομάδων στην ύδρευση·

62. σημειώνει ότι τα κράτη μέλη πρέπει να δίνουν ιδιαίτερη προσοχή στις ανάγκες των ευάλωτων ομάδων της κοινωνίας και επίσης να εξασφαλίζουν ότι οι έχοντες ανάγκη θα έχουν πρόσβαση σε οικονομικά προσιτό νερό καλής ποιότητας·

63. καλεί κάθε κράτος μέλος να διορίσει διαμεσολαβητή υπηρεσιών ύδρευσης, ώστε να εξασφαλίζεται ότι ζητήματα που αφορούν το νερό, όπως καταγγελίες και προτάσεις για την ποιότητα και την πρόσβαση στις υπηρεσίες ύδρευσης, θα διεκπεραιώνονται από έναν ανεξάρτητο φορέα·

64. προτρέπει τις επιχειρήσεις ύδρευσης να επανεπενδύουν τα οικονομικά τους έσοδα που προέρχονται από τον κύκλο διαχείρισης των υδάτων στη διατήρηση και βελτίωση των υπηρεσιών



ύδρευσης και στην προστασία των υδάτινων πόρων· υπενθυμίζει ότι η αρχή της κάλυψης του κόστους των υπηρεσιών ύδρευσης περιλαμβάνει το περιβαλλοντικό κόστος και το κόστος των πόρων, με σεβασμό αφενός των αρχών της δικαιοσύνης, της διαφάνειας και του ανθρώπινου δικαιώματος στο νερό και αφετέρου των υποχρεώσεων των κρατών μελών να εφαρμόζουν την υποχρέωση κάλυψης κόστους κατά τον βέλτιστο δυνατό τρόπο εφόσον τούτο δεν θέτει σε κίνδυνο τους σκοπούς και την επίτευξη των στόχων της ΟΠΥ· συνιστά να σταματήσουν πρακτικές κατά τις οποίες οικονομικοί πόροι εκτρέπονται από τον τομέα της ύδρευσης για να χρηματοδοτηθούν άλλες πολιτικές, μεταξύ άλλων όταν στους λογαριασμούς ύδατος προστίθενται τέλη παραχώρησης τα οποία δεν εισπράττονται για να επενδυθούν σε υποδομές ύδρευσης· υπενθυμίζει την ανησυχητική κατάσταση των υποδομών σε ορισμένα κράτη μέλη, όπου νερό σπαταλιέται εξαιτίας των ακατάλληλων και απαρχαιωμένων δικτύων διανομής και προτρέπει τα κράτη μέλη να ενισχύσουν τις επενδύσεις στις υποδομές καθώς και σε άλλες υπηρεσίες ύδρευσης, ως βάση για την εξασφάλιση του ανθρώπινου δικαιώματος στο νερό στο μέλλον·

65. καλεί την Επιτροπή να διασφαλίσει ότι όλες οι πληροφορίες σχετικά με την ποιότητα και τη διαχείριση των υδάτων θα κοινοποιούνται από τις αρμόδιες υπηρεσίες σε όλους τους ενδιαφερόμενους πολίτες με τρόπο εύκολα προσβάσιμο και κατανοητό, καθώς και να διασφαλίσει ότι οι πολίτες θα ενημερώνονται πλήρως και θα συμμετέχουν στις διαβουλεύσεις εγκαίρως σχετικά με όλα τα σχέδια διαχείρισης υδάτων· σημειώνει ακόμη ότι, στη δημόσια διαβούλευση που δρομολόγησε η Επιτροπή, το 80% των συμμετεχόντων έκρινε ότι η βελτίωση της διαφάνειας στο θέμα της παρακολούθησης της ποιότητας των υδάτων έχει ζωτική σημασία·

66. καλεί την Επιτροπή να παρακολουθεί προσεκτικά τη χρήση της άμεσης και έμμεσης χρηματοδότησης της ΕΕ για έργα διαχείρισης υδάτων και να διασφαλίζει ότι τα κονδύλια αυτά διοχετεύονται αποκλειστικά στα έργα για τα οποία προορίζονται, λαμβανομένου υπόψη ότι η πρόσβαση στο νερό έχει ζωτική σημασία για την άμβλυνση των ανισοτήτων μεταξύ των πολιτών της ΕΕ και για την ενίσχυση της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής στην ΕΕ· καλεί προς τούτο το Ελεγκτικό Συνέδριο να ελέγχει προσεκτικά κατά πόσον εφαρμόζονται σωστά τα κριτήρια της αποτελεσματικότητας και της βιωσιμότητας·

67. ζητεί από την Επιτροπή να λάβει υπόψη την τρέχουσα έλλειψη επενδύσεων στην ισόρροπη διαχείριση των υδάτων, δεδομένου ότι το νερό είναι ένα από τα αγαθά που μοιράζονται οι πολίτες της ΕΕ·

68. ζητεί, επομένως, αυξημένη διαφάνεια στους φορείς εκμετάλλευσης υδάτων, ιδίως μέσω της ανάπτυξης ενός κώδικα ιδιωτικής και δημόσιας διακυβέρνησης για τις επιχειρήσεις ύδρευσης στην ΕΕ· υποστηρίζει ότι ο εν λόγω κώδικας πρέπει να βασίζεται στην αρχή της αποδοτικότητας και θα πρέπει πάντοτε να υπόκειται στις διατάξεις της ΟΠΥ στους τομείς του περιβάλλοντος, της οικονομίας, των υποδομών και της συμμετοχής του κοινού· ζητεί επίσης την ίδρυση ενός εθνικού ρυθμιστικού φορέα·

69. ζητεί από την Επιτροπή να σέβεται την αρχή της επικουρικότητας και τις αρμοδιότητες στον τομέα των υδάτων τόσο σε επίπεδο αρμοδιοτήτων των διαφόρων βαθμίδων διακυβέρνησης όσο και τους τοπικούς συνδέσμους ύδρευσης που διαχειρίζονται την υπηρεσία ύδρευσης (πηγές νερού και διατήρησή τους)·

70. εκφράζει τη λύπη του για το γεγονός ότι η οδηγία για την επεξεργασία των αστικών λυμάτων ακόμη δεν έχει εφαρμοστεί πλήρως στα κράτη μέλη· ζητεί να διατεθούν χρηματοδοτικοί πόροι της Ένωσης κατά προτεραιότητα σε περιοχές όπου η περιβαλλοντική νομοθεσία της ΕΕ δεν τηρείται, μεταξύ άλλων και όσον αφορά την επεξεργασία των λυμάτων· σημειώνει ότι τα ποσοστά συμμόρφωσης έχουν αποδειχθεί υψηλότερα όπου γίνεται ανάκτηση κόστους και εφαρμόζεται η αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει», και ζητεί από την Επιτροπή να επανεξετάσει την καταλληλότητα των υφιστάμενων μέσων, ώστε να επιτευχθεί υψηλό επίπεδο προστασίας και βελτίωσης της ποιότητας του περιβάλλοντος·

71. επισημαίνει ότι ο τομέας των υπηρεσιών ύδρευσης έχει τεράστιες δυνατότητες δημιουργίας θέσεων απασχόλησης μέσω της περιβαλλοντικής ενσωμάτωσης και της τόνωσης της καινοτομίας με τη βοήθεια της μεταφοράς τεχνολογίας μεταξύ των τομέων, καθώς και μέσω της εφαρμογής της έρευνας, ανάπτυξης και καινοτομίας στον πλήρη κύκλο διαχείρισης των υδάτων· ζητεί, ως εκ τούτου, να ληφθεί ιδίως υπόψη η προώθηση της βιώσιμης χρήσης του νερού ως ανανεώσιμη πηγή ενέργειας·

72. ενθαρρύνει την Επιτροπή να θεσπίσει ευρωπαϊκό νομοθετικό πλαίσιο για την επαναχρησιμοποίηση των επεξεργασμένων λυμάτων προκειμένου κυρίως να προστατευθούν οι ευαίσθητες δραστηριότητες και περιοχές· καλεί επίσης την Επιτροπή να προωθήσει την ανταλλαγή εμπειριών μεταξύ των υγειονομικών υπηρεσιών των διαφόρων κρατών μελών·

73. προτρέπει την Επιτροπή, σε οποιαδήποτε αναθεώρηση της ΟΠΥ να μεριμνήσει ώστε οι ποσοτικές αξιολογήσεις των προβλημάτων οικονομικής προσιτότητας του νερού να καταστούν υποχρεωτική απαίτηση για τις εκθέσεις των κρατών μελών σχετικά με την εφαρμογή της ΟΠΥ·

74. ζητεί από την Επιτροπή να διερευνήσει τη δυνατότητα παρακολούθησης και υποβολής εκθέσεων από το Ευρωπαϊκό Ίδρυμα για τη Βελτίωση των Συνθηκών Διαβίωσης και Εργασίας (Eurofound) για οποιαδήποτε ζητήματα οικονομικής προσιτότητας του νερού στα 28 κράτη μέλη·

75. υπενθυμίζει ότι η ορθή διαχείριση των υδάτων αναδεικνύεται, από οικολογική και περιβαλλοντική άποψη, σε προτεραιότητα για τις επόμενες δεκαετίες, δεδομένου ότι εξυπηρετεί ανάγκες στον ενεργειακό και αγροτικό τομέα και υπακούει σε οικονομικές και κοινωνικές επιταγές·

## **Παράρτημα 4**

### **Απόφαση ΣτΕ.Ολ 1906/2014**

**Ελληνικό Δημόσιο - ΤΑΙΠΕΔ - Μεταβίβαση χωρίς αντάλλαγμα μετοχών ΕΥΔΑΠ, ΕΥΑΘ, ΔΕΠΑ, ΟΛΠ, ΟΛΘ - Αντισυνταγματικότητα ρύθμισης - Αίτηση ακύρωσης - Απόφαση Διυπουργικής Επιτροπής Αναδιάρθρωσεων και Αποκρατικοποιήσεων - Έννομο συμφέρον -**

Αίτηση ακύρωσης απόφασης της Διυπουργικής Επιτροπής Αναδιάρθρωσεων και Αποκρατικοποιήσεων κατά το μέρος της, με το οποίο μεταβιβάζονται χωρίς αντάλλαγμα από το Ελληνικό Δημόσιο στην ανώνυμη εταιρεία υπό την επωνυμία «Ταμείο Αξιοποίησης Ιδιωτικής Περιουσίας του Δημοσίου (ΤΑΙΠΕΔ) Α.Ε.» μετοχές των ανωνύμων εταιρειών ΕΥΔΑΠ Α.Ε., ΕΥΑΘ Α.Ε., ΔΕΠΑ Α.Ε., ΟΛΠ Α.Ε. και ΟΛΘ Α.Ε. χωρίς αντάλλαγμα και χωρίς δυνατότητα αναμεταβίβασης στο Ελληνικό Δημόσιο. Ζητείται, επίσης, η ακύρωση της ίδιας αποφάσεως και κατά μέρος της, με το οποίο εξουσιοδοτήθηκε ο Υπουργός Οικονομικών να συνάψει με το ΤΑΙΠΕΔ συμβάσεις με αντικείμενο την άσκηση από το Ταμείο, για λογαριασμό του Ελληνικού Δημοσίου, των δικαιωμάτων ψήφου που απορρέουν από την κυριότητά του επί μετοχών των ανωνύμων εταιρειών: α) «Ελληνική Βιομηχανία Οχημάτων (ΕΛΒΟ) Α.Ε.», β) «Διεθνής Αερολιμένας Αθηνών Α.Ε.» και ε) «Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού Α.Ε. Ως προς το μέρος αυτό κρίθηκε ότι η προσβαλλόμενη απόφαση δεν έχει χαρακτήρα εκτελεστής διοικητικής πράξης, διότι αναφέρεται σε συμβάσεις ιδιωτικού δικαίου μεταξύ του Ελληνικού Δημοσίου και του ΤΑΙΠΕΔ. Απόρριψη λόγω έλλειψης έννομου συμφέροντος των αιτούντων της εν λόγω αίτησης ως προς τις ΔΕΠΑ ΑΕ, ΟΛΠ ΑΕ ΕΥΑΘ ΑΕ και ΟΛΘ ΑΕ. Συνδρομή έννομου συμφέροντος των αιτούντων για την ακύρωση της προσβαλλόμενης απόφασης ως προς την ΕΥΔΑΠ ΑΕ (Αντίθετη μειοψηφία). Δεκτή η αίτηση για την ακύρωση της προσβαλλόμενης απόφασης ως προς την μεταβίβαση από το Δημόσιο στο ΤΑΙΠΕΔ μετοχών που αντιστοιχούν σε ποσοστό 34,033% του μετοχικού κεφαλαίου της ΕΥΔΑΠ ΑΕ. Κρίθηκε ότι η αποξένωση του Ελληνικού Δημοσίου από την πλειοψηφία του μετοχικού κεφαλαίου της ΕΥΔΑΠ ΑΕ, του οποίου η διατήρηση είναι αναγκαία για να μη

μετατραπεί η δημόσια επιχείρηση σε ιδιωτική, συνιστά παράβαση των άρθρων 5 παρ. 5 και 21 παρ. 3 Συντ.

Αριθμός 1906/2014  
ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ  
ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ

Αφού μελέτησε τα σχετικά έγγραφα  
Σκέφθηκε κατά τον Νόμο

1. Επειδή, για την άσκηση της κρινομένης αιτήσεως κατεβλήθη το νόμιμο παράβολο (υπ' αριθμ. Α. 1271410, 3402258/2012 ειδικά γραμμάτια παραβόλου).
2. Επειδή, με την κρινόμενη αίτηση ζητείται η ακύρωση της αποφάσεως της Διυπουργικής Επιτροπής Αναδιρθρώσεων και Αποκρατικοποιήσεων 206/25.4.2012 (Β' 1363 / 26.4.2012) κατά το μέρος της, με το οποίο μεταβιβάζονται χωρίς αντάλλαγμα από το Ελληνικό Δημόσιο στην ανώνυμη εταιρεία υπό την επωνυμία «Ταμείο Αξιοποίησης Ιδιωτικής Περιουσίας του Δημοσίου (ΤΑΙΠΕΔ) Α.Ε.» : α) 36.245.240 μετοχές της «Εταιρίας Υδρεύσεως και Αποχετεύσεως Πρωτευούσης (ΕΥΔΑΠ) Α.Ε.» που αντιστοιχούν σε ποσοστό 34,033% του μετοχικού κεφαλαίου, β) 12.348.000 μετοχές της «Εταιρίας Υδρεύσεως – Αποχετεύσεως Θεσσαλονίκης (ΕΥΑΘ) Α.Ε.» που αντιστοιχούν σε ποσοστό 34,017% του μετοχικού κεφαλαίου, γ) 7.318.318 μετοχές της «Δημόσιας Επιχείρησης Αερίου (ΔΕΠΑ) Α.Ε.» που αντιστοιχούν σε ποσοστό 65% του μετοχικού κεφαλαίου, δ) 12.759.440 μετοχές του «Οργανισμού Λιμένος Πειραιώς Α.Ε.» που αντιστοιχούν σε ποσοστό 51,038% του μετοχικού κεφαλαίου και ε) 5.137.554 μετοχές του «Οργανισμού Λιμένος Θεσσαλονίκης (ΟΛΘ) Α.Ε.» που αντιστοιχούν σε ποσοστό 50,968% του μετοχικού κεφαλαίου. Ζητείται, επίσης, η ακύρωση της ίδιας αποφάσεως και κατά μέρος της, με το οποίο εξουσιοδοτήθηκε ο Υπουργός Οικονομικών να συνάψει με το ΤΑΙΠΕΔ συμβάσεις με αντικείμενο την άσκηση από το Ταμείο, για λογαριασμό του Ελληνικού Δημοσίου, των δικαιωμάτων ψήφου που απορρέουν από την κυριότητά του επί μετοχών των ανωνύμων εταιρειών : α) «Ελληνική Βιομηχανία Οχημάτων (ΕΛΒΟ) Α.Ε.», β) «Διεθνής Αερολιμένας Αθηνών Α.Ε.» και ε) «Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού Α.Ε.».
3. Επειδή, με έννομο συμφέρον και εν γένει παραδεκτός έχουν ασκήσει παρεμβάσεις στη δίκη ζητώντας την απόρριψη της κρινομένης αιτήσεως : α) το ΤΑΙΠΕΔ Α.Ε. και β) η ΕΥΔΑΠ Α.Ε.
4. Επειδή, με δήλωση του πληρεξουσίου δικηγόρου τους, γενομένη στο ακροατήριο του Δικαστηρίου, παραιτήθηκαν από το δικόγραφο της κρινομένης αιτήσεως οι εκ των αιτούντων : α) ... και δ) .... Συνεπώς, ως προς αυτούς τους αιτούντες, πρέπει να καταργηθεί η δίκη, σύμφωνα με το άρθρο 30 παρ. 1 του π.δ. 18/1989 (Α' 8).
5. Επειδή, ο δικηγόρος, ο οποίος υπογράφει μόνος το δικόγραφο της κρινομένης αιτήσεως και παρέστη στο ακροατήριο, ζήτησε και έλαβε προθεσμία μέχρι την 26.6.2013 για τη νομιμοποίησή του από τους αιτούντες : α) ... και δ) ... Όμως, δεν προσκομίστηκε εντός της χορηγηθείσας προθεσμίας συμβολαιογραφική πράξη νομιμοποίησεως του εν λόγω δικηγόρου ως πληρεξουσίου των αιτουσών : α) ... και β) .... Συνεπώς, η αίτηση πρέπει να απορριφθεί, ως απαράδεκτη, καθ' ό μέρος ασκείται από τις ως άνω δύο (2) αιτούσες, σύμφωνα με το άρθρο 27 παρ. 3 του π.δ. 18/1989,

όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 1 παρ. 13 του ν. 1968/1991 (Α' 150) και στη συνέχεια τροποποιήθηκε με το άρθρο 32 παρ. 1 του ν. 3772/2009 (Α' 112).

6. Επειδή, με το άρθρο 9 του ν. 3871/2010 (Α' 141) προστέθηκε στον ν. 2362/1995 «Δημόσιο Λογιστικό – Έλεγχος Δαπανών κ.λπ.» (Α' 247) το άρθρο 6 Α που φέρει τον τίτλο «Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής», το οποίο ορίζει τα εξής : «Το Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής περιέχει, τουλάχιστον : (α) Τους μεσοπρόθεσμους στόχους για τη Γενική Κυβέρνηση και τους επί μέρους φορείς της. Οι στόχοι αυτοί πρέπει να είναι συγκεκριμένοι, χρονικά προσδιορισμένοι, περιεκτικοί και να καταρτίζονται ακολουθώντας την ίδια λογιστική βάση με του ετήσιου Κρατικού Προϋπολογισμού. (β) Την περιγραφή και αξιολόγηση των μακροοικονομικών εξελίξεων και προοπτικών, συμπεριλαμβανομένων των αποτελεσμάτων για τα δύο προηγούμενα έτη και των προβλέψεων για το τρέχον έτος, το έτος προϋπολογισμού και τα επόμενα τρία έτη των κύριων μακροοικονομικών δεικτών ... (γ) Την περιγραφή και αξιολόγηση των δημοσιονομικών εξελίξεων και προβλέψεων, συμπεριλαμβανομένων των αποτελεσμάτων για τα προηγούμενα δύο έτη και των προβλέψεων για το τρέχον έτος, το έτος προϋπολογισμού και τα επόμενα τρία έτη, στις οποίες περιλαμβάνονται : (αα) ..., (ββ) πρόβλεψη των εσόδων, των εξόδων, του ελλείμματος και χρέους της Γενικής Κυβέρνησης χωρίς να ληφθούν υπόψη τα κύρια μέτρα πολιτικής που προγραμματίζει η Κυβέρνηση στον ετήσιο προϋπολογισμό, (γγ) ..., (δδ) πρόβλεψη των εσόδων, των εξόδων, του ελλείμματος και του χρέους της Γενικής Κυβέρνησης λαμβανομένων υπόψη των κύριων μέτρων πολιτικής που προγραμματίζει η Κυβέρνηση στον ετήσιο προϋπολογισμό. (δ) Την κατάσταση όλων των υποκείμενων κύριων παραδοχών των οικονομικών και δημοσιονομικών προβλέψεων, στις οποίες συμπεριλαμβάνονται : (αα) ελαστικότητες και ποσοστά συμμόρφωσης για τις κύριες πηγές των εσόδων της Γενικής Κυβέρνησης, (ββ) ..., (γγ) ... (ε) Την κατάσταση των κύριων πηγών κινδύνου για τις δημοσιονομικές προβλέψεις ... (στ) Το στόχο για το χρηματικό υπόλοιπο της Γενικής Κυβέρνησης ... (ζ) Το συνολικό ανώτατο όριο δαπανών για τον Κρατικό Προϋπολογισμό ... (η) Το Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δαπανών για τον Κρατικό Προϋπολογισμό ... (θ) ... (ι) ... (κ) ... (λ) ...».

7. Επειδή, με το άρθρο μόνο του ν. 3985/2011 (Α' 151) εγκρίθηκε το καταρτισθέν συμφώνως προς τις διατάξεις του άρθρου 6 Α του ν. 2362/1995 Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής των ετών 2012 – 2015, το οποίο περιέλαβε στο Κεφάλαιο Β' ΙΙ «Πρόγραμμα Αποκρατικοποιήσεων 2011 - 2015» με σκοπό την ενίσχυση των δημοσίων εσόδων. Ειδικότερα, η αιτιολογική έκθεση του ν. 3985/2011 αναφέρει, σε σχέση με το εν λόγω πρόγραμμα, μεταξύ άλλων, τα εξής : «Η εξέλιξη του χρέους συνδέεται ... με το πρόγραμμα αποκρατικοποιήσεων. Η Κυβέρνηση έχει δεσμευτεί να πραγματοποιήσει ένα φιλόδοξο πρόγραμμα αποκρατικοποιήσεων ύψους 50 δισεκατομμυρίων ευρώ για την περίοδο 2011 – 2015. Το σχέδιο αυτό λειτουργεί συμπληρωματικά στην όλη δημοσιονομική προσπάθεια ... Μέσω του σχεδιασμού και της υλοποίησης ενός ιδιαίτερα σημαντικού προγράμματος αποκρατικοποιήσεων και αξιοποίησης της ιδιωτικής περιουσίας του Δημοσίου επιχειρείται για πρώτη φορά η καταγραφή και αξιοποίηση ενός από τα μεγαλύτερα και πλέον ανεκμετάλλευτα στοιχεία του ενεργητικού του Κράτους ... Το χαρτοφυλάκιο των περιουσιακών στοιχείων του Δημοσίου αποτελείται από τέσσερεις κατηγορίες : επιχειρήσεις, υποδομές, μονοπωλιακά δικαιώματα και ακίνητα ... Το πρόγραμμα αποκρατικοποιήσεων της Κυβέρνησης αφορά την περίοδο 2011 – 2015 με δέσμευση για τη συγκέντρωση εσόδων από αποκρατικοποιήσεις ύψους 5 δισεκατομμυρίων ευρώ το 2011, καθώς και σωρευτικά 15 δισεκατομμυρίων ευρώ έως το 2012 και 50 δισεκατομμυρίων ευρώ έως το 2015. Τα έσοδα αυτά μπορούν να μειώσουν το χρέος μέχρι 20 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ ... Συνοπτικά το πρόγραμμα αποκρατικοποιήσεων της περιόδου περιλαμβάνει συναλλαγές σε ... τραπεζικό τομέα, ενέργεια, τυχερά παιχνίδια, τηλεπικοινωνίες, λιμάνια, αεροδρόμια, αυτοκινητόδρομους, σιδηροδρομικές μεταφορές, ορυχεία, διαχείριση υδάτων και αποβλήτων, άμυνα και ακίνητη περιουσία ... Η Κυβέρνηση προχωράει άμεσα στη δημιουργία Οργανισμού Αποκρατικοποιήσεων

(Ταμείο Δημόσιας Περιουσίας) για την προώθηση της ταχείας, αποτελεσματικής και διαφανούς υλοποίησης του 5ετούς προγράμματος διαχείρισης και αξιοποίησης των περιουσιακών στοιχείων του Δημοσίου. Ειδικότερα, στο Ταμείο θα περιέλθει η ιδιοκτησία των εμπορεύσιμων περιουσιακών στοιχείων του Δημοσίου, όπως αυτά παρουσιάζονται στον Πίνακα 3.1 ... Στο Ταμείο θα μεταβιβασθούν μετοχές και τα συναφή δικαιώματα των περιουσιακών στοιχείων που πρόκειται να αποκρατικοποιηθούν προκειμένου να προχωρήσει στην αξιοποίησή τους με ανοιχτό και διαφανή τρόπο, με βάση τις επικρατούσες συνθήκες της αγοράς ...». Στον ως άνω Πίνακα 3.1, ο οποίος φέρει τον τίτλο «Πρόγραμμα Αποκρατικοποιήσεων 2011 – 2015», περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, οι ανώνυμες εταιρείες ΕΥΔΑΠ Α.Ε., ΕΥΑΘ Α.Ε., ΔΕΠΑ Α.Ε., ΟΛΠ Α.Ε. και ΟΛΘ Α.Ε., για τις οποίες η αιτιολογική έκθεση αναφέρει ειδικότερα τα εξής : «Η ΕΥΔΑΠ έχει το αποκλειστικό δικαίωμα για την παροχή υπηρεσιών ύδρευσης και αποχέτευσης στην ευρύτερη περιοχή της Αττικής. Το δικαίωμα αυτό είναι αποκλειστικό και δεν μεταβιβάζεται. Η διάρκεια του δικαιώματος αυτού, καθώς και η ανανέωσή του, προβλέπεται σε σχετική σύμβαση που έχει υπογραφεί μεταξύ του Ελληνικού Δημοσίου και της ΕΥΔΑΠ το Δεκέμβριο του 1999 και η οποία έχει διάρκεια 20 ετών, με δυνατότητα παράτασης. Το Δημόσιο κατέχει το 61% των μετοχών της ΕΥΔΑΠ, ενώ η Αγροτική Τράπεζα κατέχει το 10%. Η Κυβέρνηση σχεδιάζει τη μεταβίβαση μειοψηφικού πακέτου 27,3% των μετοχών της εταιρείας εντός του 2ου τριμήνου του 2012, ενώ παράλληλα θα ιδρυθεί ρυθμιστική αρχή υδάτων. Περαιτέρω ποσοστό του Δημοσίου αναμένεται να πωληθεί σε στρατηγικό επενδυτή το 4ο τρίμηνο του 2013, μετά το διαχωρισμό του δικτύου από την παροχή υπηρεσίας που θα μεταβιβαστεί ... Η ΕΥΑΘ έχει το αποκλειστικό δικαίωμα για την παροχή υπηρεσιών ύδρευσης, καθώς και για τη συλλογή και μεταφορά των αστικών λυμάτων σε ειδικές εγκαταστάσεις επεξεργασίας στην ευρύτερη αστική περιοχή της Θεσσαλονίκης, βάσει 30ετούς διάρκειας σύμβασης που έχει υπογράψει με το Δημόσιο τον Ιούλιο του 2001. Το Δημόσιο κατέχει το 74% των μετοχών της εταιρείας, το 5% ανήκει στη γαλλική Suez Environment, ενώ το υπόλοιπο στο ευρύ επενδυτικό κοινό. Η Κυβέρνηση σχεδιάζει τη μεταβίβαση μειοψηφικού πακέτου 40% των μετοχών της εταιρείας εντός του 3ου τριμήνου του 2012. Περαιτέρω ποσοστό των μετοχών αναμένεται να πωληθεί σε στρατηγικό επενδυτή το 4ο τρίμηνο του 2012 ... Η ΔΕΠΑ είναι η μεγαλύτερη εταιρία στον κλάδο του φυσικού αερίου στην Ελλάδα. Είναι επίσης η μητρική εταιρία του Διαχειριστή Εθνικού Συστήματος Φυσικού Αερίου (ΔΕΣΦΑ Α.Ε.), ο οποίος διαθέτει το πλήρες και αποκλειστικό δικαίωμα στη λειτουργία, διαχείριση, εκμετάλλευση και ανάπτυξη του ΕΣΦΑ. Το Δημόσιο ελέγχει το 65% των μετοχών της ΔΕΠΑ, ενώ το 35% ανήκει στα Ελληνικά Πετρέλαια Α.Ε. Το Δημόσιο προτίθεται να προβεί στο διαχωρισμό του ΔΕΣΦΑ από τη ΔΕΠΑ και να προχωρήσει στην πώληση της ΔΕΠΑ και του 31% των μετοχών του ΔΕΣΦΑ που κατέχει σε ιδιώτες επενδυτές έως το 4ο τρίμηνο του 2011 ... Σχετικά με τον ΟΛΠ, σχεδιάζεται η πώληση ποσοστού 23,1% των μετοχών της εταιρείας το 4ο τρίμηνο του 2011, ενώ για τον ΟΛΘ σχεδιάζεται η πώληση η πώληση 23,3% των μετοχών του το 3ο τρίμηνο του 2011. Στη συνέχεια περαιτέρω πώληση μετοχών... το 1ο τρίμηνο του 2012 με την είσοδο στρατηγικών επενδυτών ... ».

8. Επειδή, μετά την κατάρτιση και έγκριση του Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής των ετών 2012 - 2015 θεσπίσθηκαν οι διατάξεις του ν. 3986/2011 «Επείγοντα Μέτρα Εφαρμογής Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής» (Α' 152). Στην αιτιολογική έκθεση του νόμου, υπό τον τίτλο «Α. Γενική Παρουσίαση», αναφέρονται, μεταξύ άλλων, τα εξής : «Η χώρα βρίσκεται σε βαθιά δημοσιονομική κρίση ... Παρ' όλα αυτά, η Ελλάδα βρίσκεται εντεταγμένη σε ένα Εθνικό Σχέδιο Ανασυγκρότησης ... Η διασφάλιση χρηματοδότησης με το δάνειο ύψους 110 δισεκατομμυρίων ευρώ από τις χώρες της Ευρωζώνης και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο ... επέτρεψε στη χώρα να αποφύγει τη στάση πληρωμών που θα είχε ολέθριες εθνικές, οικονομικές και κοινωνικές συνέπειες ... Σήμερα, όμως, το κομβικό σημείο είναι η βιωσιμότητα και η διαχειρισσιμότητα του δημοσίου χρέους. Έχουν εκταμιευθεί οι τέσσερις πρώτες δόσεις του δανείου των 110 δισεκατομμυρίων ευρώ και η χώρα μας διαπραγματεύεται την εκταμίευση της πέμπτης δόσης και τον περαιτέρω δανεισμό της. Ωστόσο, υπάρχει εδραιωμένη αρνητική πεποίθηση γύρω από το αξιόχρεο της χώρας, η οποία πρέπει να ανατραπεί. Για να

επιτευχθούν οι στόχοι πρέπει πρωτίστως να ανακτήσουμε την αξιοπιστία μας απέναντι στους εταίρους και πιστωτές μας ως προς την εφαρμογή του Προγράμματος ... Τους σκοπούς αυτούς εξυπηρετεί το παρόν νομοσχέδιο, σκοπούς υπέρτερου δημοσίου συμφέροντος, που συνίσταται στην επίτευξη των μακροοικονομικών και δημοσιονομικών στόχων τη χώρας, μέσα σε αρνητικό διεθνή και ευρωπαϊκό συσχετισμό δυνάμεων».

9. Επειδή, στις διατάξεις του Κεφαλαίου Α΄ του ως άνω ν. 3986/2011, το οποίο φέρει τον τίτλο «Ταμείο Αξιοποίησης Ιδιωτικής Περιουσίας του Δημοσίου», όπως αυτές ίσχυαν κατά τον κρίσιμο χρόνο, ήτοι μετά τη συμπλήρωση ή τροποποίηση τους με τις διατάξεις των μεταγενέστερων νόμων 4038/2012 (Α΄ 14), 4092/2012 (Α΄ 220) και 4093/2012 (Α΄ 222), ορίζονται τα εξής : «Άρθρο 1. Σύσταση – Σκοπός – Επωνυμία – Έδρα – Διάρκεια. 1. Συνιστάται ανώνυμη εταιρεία με την επωνυμία “Ταμείο Αξιοποίησης Ιδιωτικής Περιουσίας του Δημοσίου Α.Ε.” (Ταμείο). Το Ταμείο έχει αποκλειστικό σκοπό την αξιοποίηση περιουσιακών στοιχείων της ιδιωτικής περιουσίας του Δημοσίου, καθώς και περιουσιακών στοιχείων Ν.Π.Δ.Δ. ή των δημοσίων επιχειρήσεων των οποίων το μετοχικό κεφάλαιο ανήκει εξ ολοκλήρου, άμεσα ή έμμεσα, στο Δημόσιο ή σε Ν.Π.Δ.Δ., όπως ορίζεται στην παράγραφο 1 του άρθρου 5, σύμφωνα με τις επικρατούσες συνθήκες της αγοράς και με εγγυήσεις πλήρους διαφάνειας, προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι των εσόδων. Τα περιουσιακά στοιχεία μεταβιβάζονται στο Ταμείο, σύμφωνα με τις επόμενες διατάξεις. 2. Το προϊόν αξιοποίησης χρησιμοποιείται αποκλειστικά για την αποπληρωμή του δημοσίου χρέους της χώρας, σύμφωνα με όσα ορίζονται στην παράγραφο 17 του επόμενου άρθρου. 3. Το Ταμείο λειτουργεί για την εξυπηρέτηση του δημοσίου συμφέροντος, σύμφωνα με τους κανόνες της ιδιωτικής οικονομίας, δεν υπάγεται στην κατηγορία των οργανισμών και επιχειρήσεων του ευρύτερου δημόσιου τομέα και δεν εφαρμόζονται σε αυτό, καθώς και στις εταιρείες των οποίων το μετοχικό κεφάλαιο ανήκει εξ ολοκλήρου, άμεσα ή έμμεσα, στο Ταμείο, οι διατάξεις που διέπουν εταιρείες που ανήκουν άμεσα ή έμμεσα στο Δημόσιο, με εξαίρεση όσων ρητά ορίζονται στις διατάξεις του παρόντος Κεφαλαίου. 4. Το Ταμείο διέπεται από τις διατάξεις της νομοθεσίας περί ανωνύμων εταιρειών, εκτός εάν ορίζεται διαφορετικά στις διατάξεις του παρόντος Κεφαλαίου. 5. Το Ταμείο εδρεύει σε δήμο του Νομού Αττικής, ο οποίος ορίζεται με το Καταστατικό του. 6. Η διάρκεια του Ταμείου είναι έξι (6) έτη από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου. Με αποφάσεις του Υπουργού Οικονομικών, που δημοσιεύονται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, η διάρκεια αυτή μπορεί να παρατείνεται, εφόσον ο σκοπός του Ταμείου δεν έχει εκπληρωθεί. Άρθρο 2. Κεφάλαιο - Περιουσία – Έσοδα - Διάθεση εσόδων. 1. Το μετοχικό κεφάλαιο του Ταμείου είναι τριάντα εκατομμύρια (30.000.000) ευρώ, διαιρείται σε χίλιες (1.000) ονομαστικές μετοχές, ονομαστικής αξίας τριάντα χιλιάδων (30.000) ευρώ η καθεμία, αναλαμβάνεται δε και καλύπτεται ολόκληρο από το Ελληνικό Δημόσιο ... 2. Οι μετοχές του Ταμείου είναι αμεταβίβαστες. 3. Με απόφαση του Υπουργού Οικονομικών, που εκδίδεται ύστερα από πρόταση του Διοικητικού Συμβουλίου του Ταμείου και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, μπορεί να αυξάνεται το μετοχικό κεφάλαιο του Ταμείου, με την έκδοση ονομαστικών μετοχών, τις οποίες αναλαμβάνει εξ ολοκλήρου το Ελληνικό Δημόσιο. 4. Στο Ταμείο μεταβιβάζονται και περιέρχονται, χωρίς αντάλλαγμα : α) Κατά πλήρη κυριότητα, κινητές αξίες εταιρειών από αυτές που περιλαμβάνονται στο Πρόγραμμα Αποκρατικοποιήσεων του Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012 - 2015 του άρθρου 6Α του ν. 2362/1995 (Α΄ 247). β) Περιουσιακής φύσεως δικαιώματα, εμπράγματα δικαιώματα, δικαιώματα διαχείρισης και εκμετάλλευσης, αποκλειστικής ή μη, κεκτημένα οικονομικά συμφέροντα, άυλα δικαιώματα και δικαιώματα λειτουργίας, συντήρησης και εκμετάλλευσης υποδομών, που περιλαμβάνονται στο Πρόγραμμα Αποκρατικοποιήσεων του Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012 - 2015 του άρθρου 6 Α του ν. 2362/1995 ή ανήκουν στην ιδιωτική περιουσία του Δημοσίου, σε Ν.Π.Δ.Δ. ή σε δημόσιες επιχειρήσεις των οποίων το μετοχικό κεφάλαιο ανήκει εξ ολοκλήρου, άμεσα ή έμμεσα, στο Δημόσιο ή σε Ν.Π.Δ.Δ. γ) Κατά πλήρη κυριότητα, νομή και κατοχή, ακίνητα που περιλαμβάνονται στο Πρόγραμμα Αποκρατικοποιήσεων του Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012 - 2015 του άρθρου 6 Α του ν. 2362/1995 ή ανήκουν στην ιδιωτική περιουσία του

Δημόσιου, σε Ν.Π.Δ.Δ. ή σε δημόσιες επιχειρήσεις των οποίων το μετοχικό κεφάλαιο ανήκει εξ ολοκλήρου, άμεσα ή έμμεσα, στο Δημόσιο ή σε Ν.Π.Δ.Δ. 5. Οι κινητές αξίες, τα περιουσιακά φύσεως δικαιώματα και τα ακίνητα που αναφέρονται στις περιπτώσεις α', β' και γ' της προηγούμενης παραγράφου μεταβιβάζονται και περιέρχονται στο Ταμείο με απόφαση της Διυπουργικής Επιτροπής Αναδιαρθρώσεων και Αποκρατικοποιήσεων (ΔΕΑΑ) που προβλέπεται στο άρθρο 3 του ν. 3049/2002 (Α' 212). Με απόφαση της ίδιας Επιτροπής μπορεί να μεταβιβάζονται και να περιέρχονται στο Ταμείο χωρίς αντάλλαγμα, για τους σκοπούς της παραγράφου 1 του προηγούμενου άρθρου, και άλλα περιουσιακά στοιχεία που υπάγονται σε μία από τις κατηγορίες περιουσιακών στοιχείων των περιπτώσεων της προηγούμενης παραγράφου. Τα ανωτέρω περιουσιακά στοιχεία περιέρχονται στο Ταμείο, κατά πλήρη κυριότητα, νομή και κατοχή και το Δημόσιο απεκδύεται κάθε δικαιώματός του επ' αυτών από τη δημοσίευση της απόφασης της ΔΕΑΑ στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως ... Η μεταβίβαση των περιουσιακών στοιχείων στο Ταμείο διενεργείται με βάση τις προβλέψεις του Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής του άρθρου 6 Α του ν. 2362/1995 και σε χρόνο που επιτρέπει την αξιοποίησή τους σύμφωνα με το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αξιοποίησης ... 6 ... 7. Το πράγμα ή το δικαίωμα που μεταβιβάστηκε ή παραχωρήθηκε στο Ταμείο, σύμφωνα με την παράγραφο 5 του παρόντος άρθρου, δεν μπορεί να αναμεταβιβασθεί στον προηγούμενο κύριο ή δικαιούχο ... 8. ... 9. ... 10. Τα περιουσιακά στοιχεία του Ταμείου και των εταιρειών των οποίων το μετοχικό κεφάλαιο ανήκει εξ ολοκλήρου, άμεσα ή έμμεσα, στο Ταμείο αξιοποιούνται σύμφωνα με επιχειρησιακό πρόγραμμα (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αξιοποίησης - Ε.Π.Α.) ... 4. Για την κατάρτιση του Ε.Π.Α. λαμβάνονται υπόψη οι προβλέψεις του Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής του άρθρου 6 Α του ν. 2362 / 1995. 11 ... 12. Από τη δημοσίευση της απόφασης της ΔΕΑΑ που προβλέπεται στην παράγραφο 5, το περιουσιακό στοιχείο περιέρχεται στην κυριότητα, νομή και κατοχή του Ταμείου, ελεύθερο από κάθε δικαίωμα τρίτου. Για τυχόν δικαιώματά του επί του περιουσιακού στοιχείου που μεταβιβάζεται στο Ταμείο, ο τρίτος έχει αποκλειστικά δικαίωμα αποζημίωσης, έναντι μόνον του Δημοσίου ... 13. Το Ταμείο και οι εταιρείες των οποίων το μετοχικό κεφάλαιο ανήκει εξ ολοκλήρου, άμεσα ή έμμεσα, στο Ταμείο, απολαμβάνουν όλων των διοικητικών, οικονομικών, φορολογικών, δικαστικών, ουσιαστικού και δικονομικού, δικαίου προνομίων και ατελειών του Δημοσίου και για την προσωρινή ρύθμιση των διαφορών που ανακύπτουν από την αμφισβήτηση της διακατοχής ακινήτων τους έχουν εφαρμογή οι διατάξεις του άρθρου 18 του ν.δ. της 22.4/16.5/1926 και του άρθρου 22 του α.ν. 1539/1938 (Α' 488). 14. Το τίμημα που εισπράττει το Ταμείο από την αξιοποίηση των περιουσιακών του στοιχείων μεταφέρεται το αργότερο μέσα σε δέκα (10) ημέρες από την είσπραξή του σε πίστωση ... ειδικού λογαριασμού ... αφού αφαιρεθούν τα αναλογούντα λειτουργικά έξοδα και οι διοικητικές δαπάνες του Ταμείου για την αξιοποίηση του περιουσιακού στοιχείου, και χρησιμοποιείται αποκλειστικά για την αποπληρωμή του δημόσιου χρέους. 15 ... 16. ... 17. Έσοδα του Ταμείου είναι : α) Το τίμημα από την αξιοποίηση των περιουσιακών στοιχείων που μεταβιβάζονται και περιέρχονται σε αυτό. β) Οι τόκοι, τα μερίσματα και οι κάθε είδους αποδόσεις των παραπάνω περιουσιακών στοιχείων και των χρηματικών διαθεσίμων του. γ) Επιχορηγήσεις από το Δημόσιο, ανάλογα με το πρόγραμμα αξιοποίησης και τις ανάγκες του. δ) Έσοδα από κάθε άλλη νόμιμη αιτία. 18. Τα έσοδα του Ταμείου διατίθενται για : α) Την αποπληρωμή του δημόσιου χρέους. β) Την αποπληρωμή τυχόν χρεών του. γ) Την κάλυψη των λειτουργικών του εξόδων. δ) Την πληρωμή των κάθε είδους δαπανών που απαιτούνται για την εκπλήρωση του σκοπού του ... 'ρθρο 3. Διοίκηση – Αρμοδιότητες – Διαχείριση – Καταστατικό. ... 'ρθρο 4. Συμβούλιο Εμπειρογνομόνων. ... 'ρθρο 5. Αξιοποίηση περιουσιακών στοιχείων. 1. Η αξιοποίηση των περιουσιακών στοιχείων του Ταμείου διενεργείται με κάθε πρόσφορο τρόπο και, κατά προτίμηση, με : α) Πώληση. β) Σύσταση εμπραγμάτων και ενοχικών δικαιωμάτων, μεταξύ των οποίων δικαιωμάτων οριζόντιας και κάθετης ιδιοκτησίας και επικαρπίας επί δικαιώματος οποιασδήποτε φύσης. γ) Μεταβίβαση εμπραγμάτων και ενοχικών δικαιωμάτων οποιασδήποτε φύσης επί αυτών. δ) Εκμίσθωση. ε) Παραχώρηση της χρήσης ή της εκμετάλλευσης τους. στ) Ανάθεση της διαχείρισης των περιουσιακών στοιχείων. ζ) Εισφορά τους σε ανώνυμες εταιρείες και στη συνέχεια πώληση των μετοχών που προκύπτουν. η) Τιτλοποίηση απαιτήσεων, ανεξάρτητα από τον επιχειρηματικό ή μη χαρακτήρα τους, σύμφωνα με τα άρθρα 10, 11 και 14 του

v. 3156/2003. 2. Το Ταμείο μπορεί, για τη διευκόλυνση της αξιοποίησης των περιουσιακών του στοιχείων, ακόμη και πριν από την απόκτηση τους, να συνάπτει κάθε μορφής συμβάσεις ... Το Ελληνικό Δημόσιο ευθύνεται αλληλεγγύως και εις ολόκληρον με το Ταμείο για τις υποχρεώσεις που το τελευταίο αναλαμβάνει κατά την κατάρτιση, τροποποίηση ή λύση συμβάσεων του παρόντος άρθρου. 3. Το Ταμείο μπορεί να εκδίδει ομολογιακά δάνεια, για τα οποία επιτρέπεται να παρέχεται η εγγύηση του Δημοσίου με απόφαση του Υπουργού Οικονομικών ... 4. ... 5. Το Ταμείο δεν επιτρέπεται να συστήνει εμπράγματα ασφάλειες στα περιουσιακά στοιχεία που μεταβιβάζονται σε αυτό, σύμφωνα με την παράγραφο 5 του άρθρου 2, αν η σύσταση αυτή μπορεί να εμποδίσει ή να καθυστερήσει την αξιοποίηση τους, σύμφωνα με το Πρόγραμμα Αξιοποίησης της παραγράφου 10 του άρθρου 2. 6. ... 7. ... 8. ... 9. ... 'ρθρο 6. Αποτίμηση Περιουσιακών Στοιχείων ... 'ρθρο 7. Προσωπικό ... 'ρθρο 8. Εσωτερικός Κανονισμός Λειτουργίας - Αποδοχές Προσωπικού ... 'ρθρο 9. Λοιπές και μεταβατικές διατάξεις του Κεφαλαίου Α'. 1. ... 2. ... 3. ... 4. ... 5. Με απόφαση του Υπουργού Οικονομικών, που εκδίδεται το αργότερο μέσα σε ένα (1) μήνα από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου, διαπιστώνεται η έναρξη λειτουργίας του Ταμείου. Από την ημερομηνία αυτή, τα περιουσιακά στοιχεία της παραγράφου 4 του άρθρου 2 που περιλαμβάνονται στο Πρόγραμμα Αποκρατικοποιήσεων του Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012-2015, μεταφέρονται με απόφαση της ΔΕΑΑ στο Ταμείο, σύμφωνα με τις διατάξεις της παραγράφου 5 του άρθρου 2».

10. Επειδή, στο γνωστό «Μνημόνιο Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Πολιτικής» (βλ. ΣτΕ 668/2012 Ολομ., σκέψη 12), το οποίο προσαρτήθηκε ως Παράρτημα ΙΙΙ στον ν. 3845/2010 «Μέτρα για την εφαρμογή του μηχανισμού στήριξης της ελληνικής οικονομίας από τα κράτη – μέλη της Ζώνης του ευρώ και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο» (Α' 65), είχε ήδη γίνει αναφορά στην προετοιμασία από την Κυβέρνηση «... ενός προγράμματος αποκρατικοποιήσεων για την πώληση περιουσιακών στοιχείων και επιχειρήσεων που ανήκουν στο Κράτος με στόχο την είσπραξη 1 δισεκατομμυρίου ευρώ ανά έτος την περίοδο 2011 – 2013». Από δε τις αιτιολογικές εκθέσεις των μεταγενεστέρων νόμων 3985/2011 και 3986/2011, των οποίων αποσπάσματα παρατίθενται στις προηγούμενες σκέψεις, συνάγεται ότι το «Πρόγραμμα Αποκρατικοποιήσεων 2012 – 2015» απετέλεσε στη συνέχεια αντικείμενο εντόνου ενδιαφέροντος του νομοθέτη, ο οποίος εκτιμά ότι με τη συγκέντρωση δημοσίων εσόδων από την επιτυχημένη εφαρμογή του προγράμματος θα ενισχυθεί αποφασιστικά η προσπάθεια διαχείρισεως του δημοσίου χρέους και αποκαταστάσεως της οικονομικής αξιοπιστίας της Ελληνικής Δημοκρατίας. Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση του ν. 3986 / 2011, οι διατάξεις του νόμου εξυπηρετούν «σκοπούς υπέρτερου δημοσίου συμφέροντος» και το Ταμείο Αξιοποίησης Ιδιωτικής Περιουσίας του Δημοσίου (εφεξής ΤΑΙΠΕΔ ή Ταμείο) «λειτουργεί για την εξυπηρέτηση του δημοσίου συμφέροντος». Το Ταμείο συνεστήθη με τις διατάξεις του Κεφαλαίου Α' του ν. 3986/2011 ως νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου – ήτοι ως ανώνυμη εταιρεία με μετοχικό κεφάλαιο που καλύπτεται ολόκληρο από το Ελληνικό Δημόσιο και διαιρείται σε μετοχές μη μεταβιβάσιμες – για να αποκτήσει άνευ ανταλλάγματος περιουσιακά στοιχεία που ανήκουν στην ιδιωτική περιουσία Ελληνικού Δημοσίου, από την αξιοποίηση των οποίων (δια των συμβάσεων που θα συνάψει το Ταμείο με ενδιαφερομένους) η Κυβέρνηση αναμένει σημαντικά έσοδα. Ανεξαρτήτως, όμως, της φύσεώς του ως νομικού προσώπου ιδιωτικού δικαίου, το ΤΑΙΠΕΔ λειτουργεί προδήλως προς εξυπηρέτηση του δημοσίου συμφέροντος. Παράλληλως, στο άρθρο 2 παρ. 4 και 5 του ν. 3986/2011, για τη μεταβίβαση των ως άνω περιουσιακών στοιχείων στο Ταμείο θεσπίζεται ειδική διαδικασία εκδόσεως αποφάσεων, δημοσιευτέων στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, της προβλεπομένης στο άρθρο 3 του ν. 3049/2002 Διυπουργικής Επιτροπής Αναδιάρθρωσεων και Αποκρατικοποιήσεων. Συνεπώς, οι αποφάσεις της εν λόγω Επιτροπής (εφεξής ΔΕΑΑ) είναι ατομικές διοικητικές πράξεις που έχουν εκτελεστικότητα και υπόκεινται στον κατ' άρθρο 95 παρ. 1 α' του Συντάγματος ακυρωτικό έλεγχο του Συμβουλίου της Επικρατείας, εφ' όσον δι' αυτών μεταβιβάζονται στο ΤΑΙΠΕΔ περιουσιακά στοιχεία που περιλαμβάνονται στο «Πρόγραμμα Αποκρατικοποιήσεων 2012 – 2015»,



τα οποία μάλιστα δεν δύνανται, σύμφωνα με το άρθρο 2 παρ. 7 του ν. 3986/2011, να αναμεταβιβασθούν στον προηγούμενο κύριο ή δικαιούχο.

11. Επειδή, σύμφωνα με τα εκτεθέντα στην προηγούμενη σκέψη, η προσβαλλομένη απόφαση της ΔΕΑΑ υπόκειται στον ακυρωτικό έλεγχο του Συμβουλίου της Επικρατείας μόνο κατά το πρώτο μέρος της, με το οποίο μεταβιβάζονται, κατ' επίκληση του άρθρου 2 παρ. 4 και 5 του ν. 3986/2011, από το Ελληνικό Δημόσιο στο ΤΑΙΠΕΔ, μετοχές ανωνύμων εταιρειών [ΕΥΔΑΠ Α.Ε., ΕΥΑΘ Α.Ε., ΔΕΠΑ Α.Ε., ΟΛΠ Α.Ε. και ΟΛΘ Α.Ε.] χωρίς αντάλλαγμα και χωρίς δυνατότητα αναμεταβίβασης στο Ελληνικό Δημόσιο. Κατά το έτερο, όμως, μέρος της η ίδια απόφαση δεν έχει χαρακτήρα εκτελεστής διοικητικής πράξεως, διότι αναφέρεται σε συμβάσεις ιδιωτικού δικαίου μεταξύ του Ελληνικού Δημοσίου και του ΤΑΙΠΕΔ, δυνάμει των οποίων το Ταμείο επρόκειτο να καταστεί (και ακολούθως κατέστη με τη σύναψη των συμβάσεων) απλός νόμιμος αντιπρόσωπος του Ελληνικού Δημοσίου, ως μετόχου, στις Γενικές Συνελεύσεις των μετόχων των ανωνύμων εταιρειών ΕΛΒΟ Α.Ε., Διεθνούς Αερολιμένος Αθηνών Α.Ε. και ΔΕΗ Α.Ε. [Βλ. και τις σχετικές συμβάσεις της 11.9.2012, στις οποίες ορίζεται η ανώτατη χρονική διάρκεια της ισχύος τους (36 μήνες) και διευκρινίζεται ότι η σύναψή τους «δεν έχει ως αποτέλεσμα τη μεταβίβαση των μετοχών ούτε τη με οποιοδήποτε τρόπο εκχώρηση των δικαιωμάτων ψήφου εκ των μετοχών στο Ταμείο», καθώς και ότι το Ελληνικό Δημόσιο «παραμένει ο δικαιούχος και θα συνεχίσει να ασκεί τα λοιπά δικαιώματα εκ των μετοχών (όπως ενδεικτικά το δικαίωμα είσπραξης μερίσματος)»]. Συνεπώς, κατά το μέρος αυτό, η απόφαση της ΔΕΑΑ προσβάλλεται απαραδέκτως.

12. Επειδή, το τεύχος Β' 1363/26.4.2012 του φύλλου της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως, με το οποίο δημοσιεύθηκε η προσβαλλομένη απόφαση, ετέθη σε κυκλοφορία για το κοινό στις 8.5.2012 (βλ. [www.et.gr](http://www.et.gr)). Συνεπώς, δεδομένου ότι από 1.7.2012 είχε ανασταλεί, λόγω των δικαστικών διακοπών, η προθεσμία για την άσκηση ενδίκων βοηθημάτων και μέσων ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας (ΣτΕ 2807/2002 Ολομ.), η κρινόμενη αίτηση ασκήθηκε εμπροθέσμως στις 9.7.2012 [ήτοι, εντός του χρόνου των δικαστικών διακοπών και πριν από την παρέλευση της προβλεπόμενης στο άρθρο 46 παρ. 1 του π.δ.18/1989 προθεσμίας των εξήντα (60) ημερών].

13. Επειδή, επί του κοινού ενδιαφέροντος των Ελλήνων πολιτών για το νομικό και ιδιοκτησιακό καθεστώς, το οποίο διέπει τις δημόσιες επιχειρήσεις κοινής ωφελείας, δεν θεμελιώνεται έννομο συμφέρον για την προσβολή, με αίτηση ακυρώσεως ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας, των διοικητικών πράξεων που αφορούν τις εν λόγω επιχειρήσεις, διότι άλλως το ένδικο βοήθημα της αιτήσεως ακυρώσεως θα προσελάμβανε τον χαρακτήρα της λαϊκής αγωγής. Συνεπώς, αβασίμως προβάλλουν οι αιτούντες ότι ασκούν παραδεκτώς την κρινόμενη αίτηση ως Έλληνες πολίτες ενδιαφερόμενοι για το δημόσιο συμφέρον, το οποίο σύμφωνα με τους ισχυρισμούς τους βλάπτεται από την προσβαλλομένη απόφαση, δυνάμει της οποίας αποξενώνεται το Ελληνικό Δημόσιο από το μετοχικό κεφάλαιο δημοσίων επιχειρήσεων κοινής ωφελείας.

14. Επειδή, η «Δημόσια Επιχείρηση Παροχής Αερίου (ΔΕΠΑ) Α.Ε. δεν λειτουργεί ως επιχείρηση μονοπωλίου στον τομέα της ενέργειας, αλλά ως επιχείρηση παροχής φυσικού αερίου σε ελεύθερη αγορά (βλ. ν. 3428/2005 «Απελευθέρωση Αγοράς Φυσικού Αερίου», Α' 313), ενώ παράλληλα έχει την κυριότητα των μετοχών του συσταθέντος με το π.δ. 33/2007 (Α' 31) «Διαχειριστή Εθνικού Συστήματος Φυσικού Αερίου (ΔΕΣΦΑ) Α.Ε.». Ως εκ τούτου, οι αιτούντες, οι οποίοι ενδιαφέρονται για κατανάλωση ενέργειας οικιακής χρήσεως σύμφωνα με τους ισχυρισμούς τους, έχουν εναλλακτικές λύσεις και δεν απειλούνται με στέρηση αγαθού απολύτως απαραίτητου για τις βιοτικές ανάγκες τους, ώστε να δύνανται να θεμελιωθεί επί απειλής αυτής της τάξεως το έννομο συμφέρον τους για τη διατήρηση των μετοχών της ΔΕΠΑ Α.Ε. στην κυριότητα του Ελληνικού

Δημοσίου. Εξ άλλου, οι αιτούντες δεν προβάλλουν ότι συνδέονται με κάποια έννομη σχέση με τον «Οργανισμό Λιμένος Πειραιώς (ΟΛΠ) Α.Ε.», αλλά όμως αορίστως ότι χρησιμοποιούν «τακτικά τόσο για επαγγελματικούς λόγους όσο και για αναψυχή, τις υπηρεσίες θαλάσσιας συγκοινωνίας στον λιμένα του Πειραιώς» και ότι οι εξ αυτών κάτοικοι Πειραιώς έχουν «εντονότερο έννομο συμφέρον». Τέλος, ο μόνος φερόμενος ως κάτοικος Θεσσαλονίκης αιτών, Βασίλειος Βαφειάδης, παραιτήθηκε από το δικόγραφο της κρινόμενης αιτήσεως (βλ. ανωτέρω σκέψη 4), οι δε λοιποί αιτούντες δεν προβάλλουν ότι συνδέονται με κάποια έννομη σχέση με την «Εταιρία Υδρεύσεως – Αποχετεύσεως Θεσσαλονίκης (ΕΥΑΘ) Α.Ε.» και με τον «Οργανισμό Λιμένος Θεσσαλονίκης (ΟΛΘ) Α.Ε.». Συνεπώς, η κρινόμενη αίτηση πρέπει να απορριφθεί, ως απαράδεκτη, ελλείπει εννόμου συμφέροντος των αιτούντων κατά το μέρος της, με το οποίο ζητείται η ακύρωση της μεταβίβασεως στο ΤΑΠΠΕΔ μετοχών των ΔΕΠΑ Α.Ε., ΟΛΠ Α.Ε., ΕΥΑΘ Α.Ε και ΟΛΘ Α.Ε.

15. Επειδή, τέλος, προς θεμελίωση εννόμου συμφέροντος για την ακύρωση της προσβαλλομένης αποφάσεως της ΔΕΑΑ κατά το μέρος της, το οποίο αφορά τη μεταβίβαση 36.245.240 μετοχών της «Εταιρίας Υδρεύσεως και Αποχετεύσεως Πρωτευούσης (ΕΥΔΑΠ) Α.Ε.» στο ΤΑΠΠΕΔ, οι αιτούντες προβάλλουν ότι με την απόφαση 195/27.10.2011 της ΔΕΑΑ (Β' 2501/2011) και, ακολούθως, με την προσβαλλομένη απόφαση μεταβιβάσθηκε στο Ταμείο, προς περαιτέρω διάθεση σε ιδιώτες επενδυτές, το σύνολο των μετοχών που είχε στην κυριότητά του το Ελληνικό Δημόσιο, ήτοι ποσοστό (27,297% + 34,033% =) 61,33% του μετοχικού κεφαλαίου, καθώς και ότι λόγω της ως άνω πλήρους αποξενώσεως του Ελληνικού Δημοσίου από το μετοχικό κεφάλαιο της εν λόγω επιχειρήσεως κοινής ωφελείας τίθεται σε κίνδυνο η προς αυτούς παροχή υπηρεσιών υδρεύσεως και αποχετεύσεως, οι οποίες (υπηρεσίες) είναι απολύτως αναγκαίες για τις βιοτικές ανάγκες τους, διότι κυρίως «το νερό αποτελεί αγαθό υψίστης ζωτικής σημασίας για τον άνθρωπο, χωρίς τη συνεχή, αδιάλειπτη και ποιοτική παροχή του οποίου η επιβίωση του ανθρώπου είναι, κατά κυριολεξία, αδύνατη». Όλοι δε οι αιτούντες αποδεικνύουν, με νομίμως προσκομισθέντα έγγραφα, ότι είναι συμβεβλημένοι με την ΕΥΔΑΠ Α.Ε., ως χρήστες των υπηρεσιών υδρεύσεως και αποχετεύσεως.

16. Επειδή, στην αιτιολογική έκθεση του ν. 3985/2011 αναφέρεται ότι η ΕΥΔΑΠ «έχει το αποκλειστικό δικαίωμα παροχής υπηρεσιών ύδρευσης και αποχέτευσης στην ευρύτερη περιοχή της Αττικής» (βλ. και ανωτέρω σκέψη 7). Όπως δε είναι κοινώς γνωστό, η συνεχής και ικανοποιητική από κάθε άποψη παροχή των υπηρεσιών αυτών είναι, κατά κυριολεξία, ζωτικής σημασίας για τα φυσικά πρόσωπα και όχι απλώς μια παροχή υπηρεσιών κοινής ωφελείας προς αυτά. Εν προκειμένω, οι αιτούντες είναι φυσικά πρόσωπα, τα οποία α) κατοικούν εντός της εδαφικής περιφέρειας όπου η ΕΥΔΑΠ Α.Ε. παρέχει κατ' αποκλειστικότητα τις υπηρεσίες υδρεύσεως και αποχετεύσεως και β) συνδέονται με την ΕΥΔΑΠ Α.Ε. με συμβατική σχέση για την παροχή των υπηρεσιών αυτών. Συνεπώς, με τις ως άνω ιδιότητες, οι αιτούντες έχουν προσωπικό και άμεσο έννομο συμφέρον για την άσκηση της κρινόμενης αιτήσεως, με το δικόγραφο της οποίας προβάλλουν ότι, υπό το δεδομένο νομικό καθεστώς και υπό ιδιοκτησιακό καθεστώς πλήρους αποξενώσεως του Ελληνικού Δημοσίου από το μετοχικό κεφάλαιο της ΕΥΔΑΠ Α.Ε., απειλείται η προς αυτούς συνεχής και ικανοποιητική παροχή υπηρεσιών υδρεύσεως και αποχετεύσεως, η οποία είναι απαραίτητη για την αξιοπρεπή διαβίωσή τους που εγγυάται το Σύνταγμα. Είναι δε το έννομο συμφέρον των αιτούντων και ενεστώ, διότι η προσβαλλομένη απόφαση της ΔΕΑΑ προκάλεσε την εν λόγω αποξένωση κατά τρόπο οριστικό, σύμφωνα με το άρθρο 2 παρ. 7 του ν. 3986/2011, το οποίο αποκλείει την αναμεταβίβαση των μετοχών στο Ελληνικό Δημόσιο. Μειοψήφησαν οι Σύμβουλοι Ε. Νίκα, Φ. Ντζίμας, Σ. Χρυσικοπούλου, Β. Αραβαντινός και Κ. Κουσούλης, οι οποίοι υποστήριξαν ότι οι αιτούντες, ως συμβεβλημένοι με την ΕΥΔΑΠ Α.Ε. για την προς αυτούς παροχή υπηρεσιών υδρεύσεως και αποχετεύσεως, δεν έχουν έννομο συμφέρον για την προσβολή κάθε πράξεως που αφορά το νομικό και ιδιοκτησιακό καθεστώς της εταιρείας, αλλά μόνο εκείνες τις πράξεις, οι οποίες επιφέρουν κατά τρόπο άμεσο βλαπτική μεταβολή στις συμβάσεις τους (όπως λ.χ. αύξηση των τιμών των υπηρεσιών υδρεύσεως και αποχετεύσεως, μεταβολή στους κανονισμούς

λειτουργίας των δικτύων ή στον τρόπο διοικητικού ελέγχου της ποιότητας των παρεχομένων υπηρεσιών κ.ο.κ.). Συνεπώς, σύμφωνα με τη μειοψηφήσασα γνώμη, δεδομένου ότι η προσβαλλόμενη απόφαση της ΔΕΑΑ, καθ' εαυτή, ουδεμία μεταβολή επιφέρει στις συμβάσεις των αιτούντων, το έννομο συμφέρον τους για την άσκηση της κρινομένης αιτήσεως δεν είναι άμεσο. Τέλος, κατά την ίδια γνώμη, το έννομο συμφέρον των αιτούντων δεν είναι ούτε ενεστώδες, διότι με την προσβαλλόμενη πράξη μεταβιβάζονται μετοχές της ΕΥΔΑΠ Α.Ε. στο ΤΑΙΠΕΔ, το οποίο απλώς ενδέχεται να συνάψει στο μέλλον συμβάσεις για την περαιτέρω μεταβίβαση των ίδιων μετοχών σε ιδιώτες επενδυτές.

17. Επειδή, η ΕΥΔΑΠ Α.Ε. συνεστήθη με τον ν. 1068/1980 (Α' 190) δια της συγχωνεύσεως του «Οργανισμού Αποχετεύσεως Πρωτεύουσας (ΟΑΠ)» και της «Ελληνικής Εταιρίας Υδάτων (ΕΕΥ) Αθηνών – Πειραιώς και Περιχώρων», ως αποκλειστικός φορέας παροχής υπηρεσιών υδρεύσεως και αποχετεύσεως στις πόλεις των Αθηνών – Πειραιώς και στους πέριξ αυτών δήμους και κοινότητες, με νομική μορφή ανώνυμης εταιρείας λειτουργούσης υπό τον πλήρη έλεγχο του Ελληνικού Δημοσίου : α) ως κυρίου του μετοχικού κεφαλαίου [με δυνατότητα μεταβιβάσεως ποσοστού μέχρι του ενός τρίτου (1/3) των μετοχών στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοικήσεως της περιοχής], β) ως αρμόδιου, δια της εκδόσεως κοινών αποφάσεων των Υπουργών Συντονισμού, Εσωτερικών και Δημοσίων Έργων, για τον διορισμό των οργάνων διοικήσεως της εταιρείας, ήτοι των μελών του εννεαμελούς διοικητικού συμβουλίου (τρία εκ των οποίων υπεδεικνύοντο από την Τοπική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων νομού Αττικής) και του Γενικού Διευθυντή μετά των αναπληρωτών του, γ) ως ασκούντος κυβερνητική πολιτική με τον καθορισμό των τιμολογίων των υπηρεσιών υδρεύσεως και αποχετεύσεως, δ) ως θεσπίζοντας το κανονιστικό πλαίσιο της λειτουργίας των δικτύων υδρεύσεως και αποχετεύσεως και ε) ως εποπτεύοντας τη δράση της εταιρείας, δια των Υπουργών Εσωτερικών και Δημοσίων Έργων, για τη διασφάλιση της παροχής των υπηρεσιών της σύμφωνα με την κειμένη νομοθεσία (βλ. άρθρα 1 παρ. 1, 2 παρ. 5, 5 παρ. 2, 8 παρ. 1, 19, 22 παρ. 1 και 2, 29 του ν. 1068/1980). Υπό το ως άνω νομικό και ιδιοκτησιακό καθεστώς η ΕΥΔΑΠ Α.Ε. ήταν αποκλειστικώς αρμόδια για τη μελέτη, εκτέλεση, συντήρηση, επέκταση και ανανέωσή όλων των απαραίτητων έργων για την ύδρευση και αποχέτευση των πόλεων Αθηνών – Πειραιώς και των πέριξ αυτών δήμων και κοινοτήτων [περιλαμβανομένων των έργων συλλήψεως ύδατος, ως του Μόρνου, αφαλατώσεως ύδατος, ως των λιμνών Υλίκης και Μαραθώνος, των δικτύων υδρεύσεως και αποχετεύσεως, των αντλιοστασίων, φραγμάτων, δεξαμενών και υδραγωγείων, των έργων καθαρισμού λυμάτων και προϊόντων δικτύων αποχετεύσεως κ.ο.κ., τα οποία (έργα) απετέλεσαν πάγια περιουσιακά στοιχεία της μαζί με τα αντίστοιχα που είχαν ήδη εκτελεσθεί από το ΟΑΠ και την ΕΕΥ], καθώς και για τη λειτουργία, διοίκηση και εκμετάλλευση των δικτύων υδρεύσεως και αποχετεύσεως (βλ. άρθρα 1 παρ.8 α', β', δ', 10 παρ.1 του ίδιου νόμου).

18. Επειδή, ακολούθως, με το άρθρο 4 του ν. 2744/1999 (Α' 222) συνεστήθη νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου (ν.π.δ.δ.) με την επωνυμία «Εταιρεία Παγίων ΕΥΔΑΠ», στο οποίο μεταβιβάστηκαν τα φράγματα και οι ταμιευτήρες του Μόρνου, του Μαραθώνα και του Ευήνου, τα έργα και οι εγκαταστάσεις της Υλίκης, καθώς και άλλα ακίνητα περιουσιακά στοιχεία της ΕΥΔΑΠ Α.Ε., παραλλήλως δε ορίσθηκε : α) ότι για τη λειτουργία και συντήρηση των λοιπών (μη μεταβιβαζομένων στο ν.π.δ.δ.) ακινήτων περιουσιακών στοιχείων της η ΕΥΔΑΠ Α.Ε. καθίσταται υπεύθυνη αναλαμβάνοντας τις σχετικές δαπάνες και β) ότι δύνανται να μεταβιβάζονται στην ΕΥΔΑΠ Α.Ε. τα νέα έργα, τα οποία είναι υπό κατασκευή ή πρόκειται να κατασκευασθούν από το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων για να χρησιμοποιηθούν αποκλειστικώς από την εταιρεία για την παροχή υπηρεσιών υδρεύσεως και αποχετεύσεως. Με άλλες δε διατάξεις του ίδιου νόμου : Α) Ορίσθηκε ότι σκοπός της ΕΥΔΑΠ Α.Ε. είναι «η παροχή υπηρεσιών ύδρευσης και αποχέτευσης, η μελέτη, κατασκευή, εγκατάσταση, λειτουργία, εκμετάλλευση, διαχείριση, επέκταση και ανανέωση συστημάτων ύδρευσης και αποχέτευσης. Στις δραστηριότητες και τα έργα αυτά συμπεριλαμβάνεται η άντληση, αφαλάτωση, επεξεργασία,

αποθήκευση, μεταφορά, διανομή και διαχείριση των προς τους σκοπούς αυτούς αποδιδομένων υδάτων πάσης φύσεως, καθώς και τα έργα και οι δραστηριότητες συλλογής, μεταφοράς, επεξεργασίας, αποθήκευσης και διαχείρισης των πάσης φύσεως λυμάτων (πλην των τοξικών) και η διανομή διάθεση και διαχείριση των προϊόντων των δικτύων αποχετεύσεως ...» (άρθρο 1 παρ. 4 α' ν. 2744/1999). Β) Χορηγήθηκε στην ΕΥΔΑΠ Α.Ε., εντός της περιοχής όπου ασκεί τη δραστηριότητά της και για χρονικό διάστημα είκοσι (20) ετών, με δυνατότητα παρατάσεως, το αποκλειστικό δικαίωμα της παροχής υπηρεσιών υδρεύσεως και αποχετεύσεως, ως δικαίωμα ανεκχώρητο και αμεταβίβαστο, περαιτέρω δε ορίστηκε ότι το Ελληνικό Δημόσιο και η ΕΥΔΑΠ Α.Ε. συνάπτουν σύμβαση, στην οποία προβλέπονται, μεταξύ άλλων, οι όροι της ανανεώσεως του εν λόγω δικαιώματος και οι λόγοι της ανακλήσεώς του, καθώς και το τίμημα που καταβάλλεται για τη διάθεση ακατέργαστου ύδατος από το Ελληνικό Δημόσιο στην ΕΥΔΑΠ Α.Ε. (άρθρα 2 παρ. 1 και 2, 6 παρ.1 του ν. 2744/1999). Γ) Προβλέφθηκε κρατική επιχορήγηση του επενδυτικού προγράμματος της ΕΥΔΑΠ Α.Ε., είτε από κοινοτικούς πόρους είτε από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων, με παραπομπή στην ως άνω σύμβαση για τον ειδικότερο καθορισμό του επενδυτικού προγράμματος, του ποσοστού και του ανωτάτου ποσού της επιχορήγησης (άρθρο 7 παρ. 1 του ν. 2744/1999).

19. Επειδή, περαιτέρω, ο ν. 2744/1999, εκτός από τις διατάξεις που αναφέρονται στην προηγούμενη σκέψη, με τις οποίες (κυρίως) περιορίστηκαν το αντικείμενο της δραστηριότητας και τα πάγια περιουσιακά στοιχεία της ΕΥΔΑΠ Α.Ε., προέβλεψε και τα ακόλουθα σχετικά με το νομικό και ιδιοκτησιακό καθεστώς της : Α) Ότι η ΕΥΔΑΠ Α.Ε. διέπεται εφεξής από τις διατάξεις του κ.ν. 2190/1920 περί ανωνύμων εταιρειών, (Α' 37), του ν. 2414/1996 περί εκσυγχρονισμού των Δημοσίων Επιχειρήσεων και Οργανισμών (Α' 135) και συμπληρωματικά από τις διατάξεις του ιδρυτικού της νόμου (ν. 1068/1980), τελεί υπό την εποπτεία του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, έχει διάρκεια εκατό (100) ετών και «... απαγορεύεται να εκποιεί, να εκμισθώνει ή να παραχωρεί κατά χρήση ή να συνιστά οποιοδήποτε εμπράγματο δικαίωμα επί των ακινήτων παγίων στοιχείων της, που χρησιμοποιούνται για την άσκηση των σχετικών με την παροχή υπηρεσιών ύδρευσης και αποχέτευσης δραστηριοτήτων της ...» (άρθρο 1 παρ. 1, 2 και 8 του ν. 2744/1999). Β) Ότι το μετοχικό κεφάλαιο της ΕΥΔΑΠ Α.Ε. ορίζεται σε 20.000.000.000 δραχμές και ότι το Ελληνικό Δημόσιο δύναται να διαθέτει σε επενδυτές έως 49% του μετοχικού κεφαλαίου (άρθρο 1 παρ. 9 και 10 του ν. 2744/1999). Γ) Ότι «Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Οικονομίας, Οικονομικών και Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων ... καταρτίζεται το καταστατικό της ΕΥΔΑΠ Α.Ε., με το οποίο ρυθμίζονται θέματα που αφορούν το μετοχικό κεφάλαιο, τον αριθμό των μετόχων, την επωνυμία το σκοπό, την αύξηση και τη μείωση του μετοχικού κεφαλαίου, την έκδοση των μετοχών και των λοιπών τίτλων, τα δικαιώματα των μετόχων, το διορισμό των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου, τη σύγκληση, τη λειτουργία και τις αρμοδιότητες της Γενικής Συνέλευσης και του Διοικητικού Συμβουλίου, τους ελεγκτές, την εταιρική χρήση, τη διανομή κερδών, τις ετήσιες οικονομικές καταστάσεις, τη λύση και την εκκαθάριση και κάθε άλλο θέμα, με την επιφύλαξη των διατάξεων του κ.ν. 2190/1920 και του ν. 2414/1996. Το καταστατικό αυτό τροποποιείται ως προς όλα τα θέματα ή και κωδικοποιείται με απόφαση της γενικής συνέλευσης των μετόχων με την επιφύλαξη των διατάξεων του κ.ν. 2190/1920 και του ν. 2414/1996 ...» (άρθρο 1 παρ. 11 του ν. 2744/1999). Επί τη βάσει των διατάξεων αυτών, με τις οποίες η ΕΥΔΑΠ Α.Ε οργανώθηκε ως ανώνυμη εταιρεία του εμπορικού δικαίου, αποφασίσθηκε στην από 29.11.1999 Γενική Συνέλευση των μετόχων της εταιρείας, μεταξύ άλλων, η εισαγωγή του συνόλου των μετοχών της στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών και η αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου της, με τον τρόπο δε αυτό διετέθη σε ιδιώτες μειοψηφικό ποσοστό 38,67% του μετοχικού κεφαλαίου και διετηρήθη στην κυριότητα του Ελληνικού Δημοσίου πλειοψηφικό ποσοστό 61,33%. Ακολούθως, η ΕΥΔΑΠ Α.Ε. υπήχθη και στις διατάξεις του Κεφαλαίου Β' (άρθρα 15 – 17) του ν. 3429/2005 «Δημόσιες Επιχειρήσεις και Οργανισμοί (ΔΕΚΟ)» (Α' 314) λόγω της γενομένης εισαγωγής των μετοχών της στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών και της μη εισέτι αποξενώσεως του Ελληνικού Δημοσίου από το μετοχικό κεφάλαιό της

(άρθρο 1 παρ. 5 του ν. 3429/2005), τιθέμενη πλέον εκτός του κατά τις εκάστοτε ισχύουσες διατάξεις ευρύτερου δημόσιου τομέα (άρθρο 15 του ίδιου νόμου) και προσαρμόζοντας αναλόγως το καταστατικό της. Ύστερα δε και από τις ως άνω νομοθετικές μεταβολές, καταρτίστηκε το Κωδικοποιημένο Καταστατικό της ΕΥΔΑΠ Α.Ε. και εγκρίθηκε κατά την 24η Τακτική Γενική Συνέλευση των μετόχων της 30.6.2006. Στις διατάξεις του εν λόγω καταστατικού ορίζεται ότι η εταιρεία τελεί υπό την εποπτεία του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων και λειτουργεί βάσει των κανόνων της ιδιωτικής οικονομίας, χωρίς να μεταβάλλεται ο χαρακτήρας της ως εταιρείας που ασκεί δραστηριότητες κοινής ωφελείας (άρθρο 1). Περαιτέρω, επαναλαμβάνονται οι αναφερόμενες στην προηγούμενη σκέψη διατάξεις περί : α) της διάρκειας της εταιρείας, β) του εταιρικού σκοπού και της απαγορεύσεως εκποίησης, εκμισθώσεως, παραχωρήσεως κατά χρήση και συστάσεως εμπραγμάτων δικαιωμάτων επί των παγίων περιουσιακών στοιχείων της που χρησιμοποιούνται για την παροχή υπηρεσιών υδρεύσεως και αποχετεύσεως και γ) της δυνατότητας του Ελληνικού Δημοσίου να διαθέτει σε επενδυτές μετοχές κατά ποσοστό που δεν υπερβαίνει το 49% του εκάστοτε μετοχικού κεφαλαίου (άρθρα 3, 4 παρ. 1 α' και 3, 5 παρ. 5). Ως προς το μετοχικό κεφάλαιο της εταιρείας ορίζεται, επιπροσθέτως, ότι ήδη ανέρχεται σε 63.900.000 ευρώ (διαιρούμενο σε 106.500.000 μετοχές των 0,60 ευρώ) και υπόκειται σε περαιτέρω αύξηση ή μείωση και απόσβεση κατά τις διατάξεις του ν. 2190/1920 και του ίδιου του καταστατικού (άρθρα 5 παρ. 3 και 8 παρ 1 – 7). Ως προς την εταιρική δε οργάνωση ορίζονται, μεταξύ άλλων, τα εξής : Α) Ότι η Γενική Συνέλευση των μετόχων ορίζει τον αριθμό των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου, ο οποίος είναι περιττός και δεν δύναται υπερβαίνει τα δεκατρία μέλη ή να υπολείπεται των επτά (άρθρο 11 παρ. 1). Β) Ότι το Διοικητικό Συμβούλιο αποτελείται από α) δύο εκπροσώπους των εργαζομένων, β) δύο εκπροσώπους των μετόχων της μειοψηφίας και γ) τα λοιπά μέλη (3 έως 9) που εκλέγονται από τη Γενική Συνέλευση των μετόχων, χωρίς τη συμμετοχή των μετόχων που εκλέγουν τους εκπροσώπους της μειοψηφίας (άρθρα 11 παρ. 2 και 36). Γ) Ότι το Διοικητικό Συμβούλιο συγκροτείται σε σώμα εκλέγοντας Πρόεδρο και Διευθύνοντα Σύμβουλο, είναι δε το ανώτατο διοικητικό όργανο, το οποίο κατά κύριο λόγο διαμορφώνει τη στρατηγική και πολιτική της ανάπτυξης της εταιρείας και ελέγχει τη διαχείριση της περιουσίας της (άρθρα 12 παρ. 1 και 18 παρ. 1). Στις αρμοδιότητες του Διοικητικού Συμβουλίου περιλαμβάνονται ιδίως : α) η έγκριση του ετήσιου προγράμματος των εκτελεστέων έργων κατασκευής, συμπλήρωσης και συντήρησης των δικτύων ύδρευσης και αποχετεύσεως, του συναφούς προγράμματος επενδύσεων και του ετήσιου προϋπολογισμού εσόδων εξόδων (αντίγραφα των σχετικών αποφάσεων του Δ.Σ. υποβάλλονται στα Υπουργεία Οικονομίας και Οικονομικών και Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων), β) η εισήγηση προς τον εποπτεύοντα Υπουργό για την έγκριση ή την τροποποίηση των Κανονισμών Λειτουργίας υδρεύσεως και αποχετεύσεως, γ) η λήψη αποφάσεων για την κατάρτιση των συμβάσεων με το Ελληνικό Δημόσιο που προβλέπονται στα άρθρα 2 παρ. 2 και 6 παρ. 3 του ν. 2744/1999 και δ) η γνωμοδότηση προς τους Υπουργούς Οικονομίας και Οικονομικών και Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων για τον καθορισμό των τιμολογίων των υπηρεσιών υδρεύσεως και αποχετεύσεως προς τις διάφορες κατηγορίες καταναλωτών και χρηστών (άρθρο 18 παρ. 3 περιπτ. β', ι', ιγ', ιδ'). Δ) Ότι η αρμόδια για την εκλογή των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου Γενική Συνέλευση των μετόχων είναι και αποκλειστικώς αρμόδια, μεταξύ άλλων, για : α) κάθε τροποποίηση του καταστατικού και β) τη συγχώνευση, διάσπαση, μετατροπή, αναβίωση, παράταση διάρκειας και λύση της εταιρείας (άρθρο 25 παρ. 2 περιπτ. α' και ζ'). Η Γενική Συνέλευση των μετόχων, με αυξημένη απαρτία και πλειοψηφία των δύο τρίτων (2/3) του μετοχικού κεφαλαίου, δύναται να αποφασίζει, μεταξύ άλλων, για : α) τη μεταβολή της εθνικότητας της εταιρείας, β) τη μεταβολή του αντικειμένου της επιχείρησης της εταιρείας και γ) τη συγχώνευση, διάσπαση, μετατροπή, αναβίωση, παράταση διάρκειας ή λύση της εταιρείας (άρθρο 31 παρ. 1 περιπτ. α', β', η' και 4).

20. Επειδή, σύμφωνα με τα εκτεθέντα στη σκέψη 18, ο ν. 2744/1999 προέβλεπε τη σύναψη συμβάσεως μεταξύ του Ελληνικού Δημοσίου και της ΕΥΔΑΠ Α.Ε. για την παραχώρηση στην εταιρεία, κατ' αποκλειστικότητα εντός της περιοχής όπου αναπτύσσει τη δραστηριότητά της, του

δικαιώματος παροχής υπηρεσιών υδρεύσεως και αποχετεύσεως για χρονικό διάστημα είκοσι (20) ετών, με δυνατότητα παρατάσεως. Σύμφωνα με την εν λόγω σύμβαση, η οποία συνήφθη στις 9.12.1999, στα στοιχεία του ενεργητικού της ΕΥΔΑΠ Α.Ε. συμπεριλαμβάνονται τα δίκτυα και τα συναφή έργα και εγκαταστάσεις, τα οποία συναποτελούν τα συστήματα υδρεύσεως και αποχετεύσεως και καλούνται από κοινού «το σύστημα». Η λειτουργία, συντήρηση, ανακαίνιση και επέκταση του συστήματος είναι συμβατική υποχρέωση της εταιρείας. Το δε Ελληνικό Δημόσιο, για την άσκηση της εποπτείας, έχει πρόσβαση σε οποιοδήποτε μέρος του συστήματος και, περαιτέρω, δικαίωμα καταγγελίας της συμβάσεως σε περίπτωση : α) εγκαταλείψεως του συστήματος ή β) επανειλημμένης ή συνεχιζόμενης υπαίτιας παραλείψεως τηρήσεως των προτύπων λειτουργίας, ασφαλείας και συντηρήσεως του συστήματος, με συνέπεια την ευρείας έκτασης απορρύθμισή του. Άλλοι δε λόγοι καταγγελίας της συμβάσεως είναι : α) η επανειλημμένη ή συνεχιζόμενη υπαίτια αθέτηση των ουσιωδών υποχρεώσεων της εταιρείας προς το σύνολο ή μεγάλο μέρος των καταναλωτών και β) η αφερεγγυότητα της εταιρείας (άρθρα 5 παρ. 2.1, 17 και 19 της συμβάσεως).

21. Επειδή, πριν από την έκδοση της προσβαλλομένης αποφάσεως [206/25.4.2012 (Β' 1363/26.4.2012)] της ΔΕΑΑ, το Ελληνικό Δημόσιο είχε ήδη απολέσει την πλειοψηφία των μετοχών της ΕΥΔΑΠ Α.Ε. [δια της μεταβιβάσεως στο ΤΑΙΠΕΔ, με την απόφαση 195/27.10.2011 της ΔΕΑΑ (Β' 2501/4.11.2011), 29.075.500 μετοχών της εταιρείας] και διατηρούσε 36.245.240 μετοχές, που αντιστοιχούν σε ποσοστό 34,033% του μετοχικού κεφαλαίου. Με τη μεταβίβαση και αυτών των μετοχών στο ΤΑΙΠΕΔ, δια της προσβαλλομένης αποφάσεως, το Ελληνικό Δημόσιο αποξενώνεται πλήρως από το μετοχικό κεφάλαιο της ΕΥΔΑΠ Α.Ε. Εξ άλλου, οι ως άνω μεταβιβάσεις έγιναν χωρίς να έχει παραλλήλως ιδρυθεί «ρυθμιστική αρχή υδάτων» και διαχωρισθεί το δίκτυο «από την υπηρεσία που θα μεταβιβασθεί», σύμφωνα με το «Πρόγραμμα Αποκρατικοποιήσεων 2011 – 2015» και την παρουσίασή του στην αιτιολογική έκθεση του ν. 3985/2011 (βλ. ανωτέρω σκέψη 7), αλλά και χωρίς να έχει αρθεί ο προβλεπόμενος στο άρθρο 1 παρ. 10 του ν. 2744/1999 περιορισμός ως προς το ποσοστό των δυναμένων να διατεθούν σε ιδιώτες επενδυτές μετοχών της ΕΥΔΑΠ Α.Ε. (μέχρι 49% του μετοχικού κεφαλαίου). Ο περιορισμός αυτός ήρθη μεταγενεστέρως, με το άρθρο 1 παρ. 2 της κυρωθείσης με τον ν. 4092/2012 (Α' 220/8.11.2012) από 7.9.2012 Πράξεως Νομοθετικού Περιεχομένου του Προέδρου της Δημοκρατίας (Α' 175/7.9.2012), με το οποίο ορίσθηκε ότι : «Η παράγραφος 10 του άρθρου 1 του ν. 2744/1999 (Α' 222) καταργείται. Μεταβιβάσεις μετοχών της ΕΥΔΑΠ Α.Ε. προς το “Ταμείο Αξιοποίησης Ιδιωτικής Περιουσίας του Δημοσίου Α.Ε.” είναι έγκυρες έστω και αν πραγματοποιήθηκαν πριν από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου».

22. Επειδή, η παροχή υπηρεσιών κοινής ωφελείας δεν συνιστά δραστηριότητα αναπόσπαστη από τον πυρήνα της κρατικής εξουσίας. Τούτο ισχύει και προκειμένου περί των υπηρεσιών υδρεύσεως και αποχετεύσεως, τις οποίες δύναται να παρέχει μια δημόσια επιχείρηση που λειτουργεί υπό νομικό καθεστώς ιδιωτικού δικαίου ως ανώνυμη εταιρεία. Ο χαρακτήρας, όμως, της δημοσίας επιχειρήσεως αναιρείται στην περίπτωση της αποξενώσεως του Ελληνικού Δημοσίου από τον έλεγχο της ανώνυμου εταιρείας δια του μετοχικού κεφαλαίου, ήτοι της αποξενώσεώς του από εκείνο το ποσοστό των μετοχών (μεγαλύτερο του 50% σύμφωνα με τις διατάξεις της νομοθεσίας και το καταστατικό) που εξασφαλίζει τα ιδιοκτησιακά δικαιώματα και τη δυνατότητα εκλογής, από τη Γενική Συνέλευση των μετόχων, της πλειοψηφίας των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου, το οποίο είναι το ανώτατο διοικητικό όργανο της εταιρείας που διαμορφώνει τη στρατηγική και πολιτική της ανάπτυξης της και διαχειρίζεται τα περιουσιακά στοιχεία της. Στην περίπτωση αυτή η δημόσια επιχείρηση ιδιωτικοποιείται όχι μόνον τύποις, δια της υπαγωγής της στις διατάξεις του ιδιωτικού δικαίου που διέπουν τις ανώνυμες εταιρείες, αλλά και κατ' ουσίαν, μετατρέπόμενη σε ιδιωτική επιχείρηση, διότι παρέχεται σε ιδιώτες επενδυτές η νομική δυνατότητα συγκεντρώσεως του ποσοστού του μετοχικού κεφαλαίου που εξασφαλίζει τον ιδιοκτησιακό έλεγχο και την εκλογή της πλειοψηφίας των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου της εταιρείας. Η

δε κατ' ουσίαν μετατροπή της δημοσίας επιχειρήσεως σε ιδιωτική, που λειτουργεί με γνώμονα το κέρδος, καθιστά αβέβαιη τη συνέχεια της εκ μέρους της παροχής προσιτών υπηρεσιών κοινής ωφελείας, και δη υψηλής ποιότητας, η οποία δεν εξασφαλίζεται πλήρως με την κρατική εποπτεία. Σύμφωνα με τα εκτεθέντα στις προηγούμενες σκέψεις, οι υπηρεσίες της ΕΥΔΑΠ Α.Ε. παρέχονται μονοπωλιακώς, σε μεγάλο πληθυσμό διαβιούντα υπό δυσμενείς οικιστικές συνθήκες στον περιορισμένο χώρο της Αττικής, από δίκτυα που είναι μοναδικά στην περιοχή και ανήκουν στα πάγια περιουσιακά στοιχεία της εταιρείας. Συνίστανται δε οι υπηρεσίες αυτές στην ύδρευση και στην αποχέτευση που είναι αναγκαίες για την υγιεινή διαβίωση και, ιδίως, στην παροχή του πόσιμου ύδατος, φυσικού αγαθού απαραίτητου για την επιβίωση που καθίσταται σπανιότερο συν τω χρόνω. Αβεβαιότητα ως προς τη συνέχεια της παροχής προσιτών υπηρεσιών κοινής ωφελείας με αυτόν τον βαθμό αναγκαιότητας δεν συγχωρείται από το άρθρο 5 του Συντάγματος, ειδικότερα δε από τη διάταξη της παραγράφου 5 που προσετέθη με το από 6.4.2001 Ψήφισμα της Ζ' Αναθεωρητικής Βουλής και κατοχυρώνει το δικαίωμα στην προστασία της υγείας, καθώς και από το άρθρο 21 παρ. 3 που ορίζει ότι το Κράτος μεριμνά για την υγεία των πολιτών. Συνεπώς, η αποξένωση του Ελληνικού Δημοσίου από την πλειοψηφία του μετοχικού κεφαλαίου της ΕΥΔΑΠ Α.Ε., του οποίου η διατήρηση είναι αναγκαία – υπό το δεδομένο νομικό καθεστώς – για να μη μετατραπεί η δημόσια επιχείρηση σε ιδιωτική, συνιστά παράβαση των άρθρων 5 παρ. 5 και 21 παρ. 3 του Συντάγματος και για τον λόγο αυτό, που βασίμως προβάλλεται, πρέπει να γίνει εν μέρει δεκτή η κρινόμενη αίτηση και να ακυρωθεί η προσβαλλομένη απόφαση της ΔΕΑΑ κατά το μέρος της, με το οποίο μεταβιβάζονται στο ΤΑΙΠΕΔ και οι τελευταίες μετοχές της εταιρείας που έχει στην κυριότητά του το Ελληνικό Δημόσιο [36.245.240 μετοχές που αντιστοιχούν σε ποσοστό 34,033% του μετοχικού κεφαλαίου] αλυσιτελούς καθισταμένης της εξετάσεως των λοιπών προβαλλομένων λόγων. Κατά τη συγκλίνουσα γνώμη της Συμβούλου Ε. Νίκα, αβεβαιότητα για τη συνέχεια της παροχής των υπηρεσιών υδρεύσεως και αποχετεύσεως, κατά παράβαση των άρθρων 5 παρ. 5 και 21 παρ.3 του Συντάγματος, δεν συνεπάγεται η απώλεια της δυνατότητας του Ελληνικού Δημοσίου να εκλέγει τα όργανα διοικήσεως ΕΥΔΑΠ Α.Ε., αλλά η πλήρης αποξένωσή του από τα ιδιοκτησιακά φύσεως δικαιώματα επί των δικτύων υδρεύσεως και αποχετεύσεως και των συναφών έργων και εγκαταστάσεων. Μειοψήφησαν οι Σύμβουλοι Δ. Σκαλτσούνης, Φ. Ντζίμας, Σ.Χρυσικοπούλου, Η. Τσακόπουλος, Β. Αραβαντινός και Κ. Κουσούλης, οι οποίοι υποστήριξαν την εξής γνώμη : Από τις διατάξεις των άρθρων 5 παρ. 1, 2, 5 και 21 παρ. 3 του Συντάγματος συνάγεται ότι το κράτος και οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ), υπό την επιφύλαξη των οριζομένων στο άρθρο 24 παρ. 2, 3, 4 και 5 του Συντάγματος για την πολεοδομική και οικιστική οργάνωση, οφείλουν να μεριμνούν, για τον συνεχή εφοδιασμό όσων κατοικούν ή διαμένουν στην Χώρα με επαρκή για τις προσωπικές και οικογενειακές τους ανάγκες ποσότητα πόσιμου ύδατος, το οποίο πληροί τους απαραίτητους όρους υγιεινής και διατίθεται σε προσιτή τιμή. Η υπό τους ανωτέρω όρους εκπλήρωση της αποστολής αυτής του κράτους και των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, εφ' όσον το Σύνταγμα δεν διακρίνει σχετικά, μπορεί να επιδιωχθεί είτε με υπηρεσίες που ανήκουν οργανικά στο κράτος και στους ΟΤΑ ή με νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου, στα οποία μετέχουν το κράτος ή οι ΟΤΑ, ανεξάρτητα από το ποσοστό συμμετοχής τους, είτε με νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου, στα οποία δεν μετέχουν το κράτος ή οι ΟΤΑ. Στις δύο τελευταίες περιπτώσεις εξακολουθούν να έχουν εφαρμογή οι συνταγματικές επιταγές για συνεχή, επαρκή, υπό όρους υγιεινής και σε προσιτή τιμή παροχή πόσιμου ύδατος· η τήρηση δε των επιταγών αυτών εξασφαλίζεται με την άσκηση κρατικής εποπτείας. Επομένως, η εν προκειμένω μεταβίβαση του κατεχομένου από το Δημόσιο ποσοστού μετοχών της ΕΥΔΑΠ, με την οποία επέρχεται ως συνέπεια η πλήρης ιδιωτικοποίηση της εν λόγω δημοσίας επιχειρήσεως, δεν προσκρούει στο Σύνταγμα, λαμβανομένου προσθέτως υπ' όψη ότι α) οι σκοποί και η διάρκεια της εταιρείας ορίζονται κατά τρόπο δεσμευτικό από τις οικείες νομοθετικές διατάξεις (1 παρ. 7 ν. 1068/1980, 1 παρ. 2 και 4 ν. 2744/1999), και β) σύμφωνα με το άρθρο 1 παρ. 8 ν. 2744/1999 απαγορεύεται η εκποίηση των δικτύων υδρεύσεως και αποχετεύσεως που ανήκουν στην ΕΥΔΑΠ, των συναφών έργων και εγκαταστάσεων, καθώς και η σύσταση εμπραγμάτων δικαιωμάτων σε αυτά.

23. Επειδή, σύμφωνα με τα εκτεθέντα, πρέπει : α) ως προς τους αιτούντες, οι οποίοι παραιτήθηκαν από το δικόγραφο της κρινομένης αιτήσεως, να καταργηθεί η δίκη και β) ως προς τις αιτούσες, οι οποίες δεν νομιμοποίησαν τον δικηγόρο που παρέστη ως πληρεξούσιός τους, να απορριφθεί η αίτηση. Περαιτέρω, κατά μερική αποδοχή της αιτήσεως, η οποία έχει ασκηθεί παραδεκτώς από τους λοιπούς αιτούντες, πρέπει να ακυρωθεί η προσβαλλομένη απόφαση της ΔΕΑΑ ως προς την γενομένη δι' αυτής μεταβίβαση από το Ελληνικό Δημόσιο στο ΤΑΙΠΕΔ (με σκοπό τη διάθεση σε ιδιώτες επενδυτές χάριν της ενισχύσεως των δημοσίων εσόδων και της εξυπηρέτησεως του δημοσίου χρέους) 36.245.240 μετοχών της ΕΥΔΑΠ Α.Ε. που αντιστοιχούν σε 34,033% του μετοχικού κεφαλαίου. Τέλος, πρέπει να γίνει εν μέρει δεκτή η παρέμβαση του ΤΑΙΠΕΔ, να απορριφθεί η παρέμβαση της ΕΥΔΑΠ Α.Ε. και, κατ' εκτίμηση των περιστάσεων, να αποδοθεί το παράβολο και να συμψηφισθεί η δικαστική δαπάνη μεταξύ των διαδίκων (άρθρα 36 παρ. 1 και 4, 39 παρ. 1 του π.δ. 18/1989).

#### Δ ι ά τ α ύ τ α

Καταργεί τη δίκη ως προς τους αιτούντες που παραιτήθηκαν από το δικόγραφο της κρινομένης αιτήσεως και απορρίπτει την αίτηση ως προς τις αιτούσες που δεν νομιμοποίησαν τον παραστάντα δικηγόρο, σύμφωνα με τα εκτιθέμενα στο αιτιολογικό.

Δέχεται εν μέρει την αίτηση.

Ακυρώνει την απόφαση της Διυπουργικής Επιτροπής Αναδιαρθρώσεων και Αποκρατικοποιήσεων 206/25.4.2012 (Β' 1363/26.4.2012) κατά το μέρος της, με το οποίο μεταβιβάζονται από το Ελληνικό Δημόσιο στο ΤΑΙΠΕΔ Α.Ε. 36.245.240 μετοχές της ΕΥΔΑΠ Α.Ε. (ποσοστό 34,033% του μετοχικού κεφαλαίου).

Δέχεται εν μέρει την παρέμβαση του ΤΑΙΠΕΔ Α.Ε.

Απορρίπτει την παρέμβαση της ΕΥΔΑΠ Α.Ε.

Διατάσσει την απόδοση του παραβόλου.

Συμψηφίζει τη δικαστική δαπάνη μεταξύ των διαδίκων.

Η διάσκεψη έγινε στην Αθήνα στις 18 και 21 Οκτωβρίου 2013 και στις 9 Μαΐου 2014



# **ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ**

## **Ελληνόγλωσση**

### **Βιβλία:**

- Βενιέρης Δ., Ευρωπαϊκή Κοινωνική Πολιτική και Κοινωνικά Δικαιώματα, 2009, Εκδ. Ελληνικά Γράμματα,
- Γκισιάκης Ι, Η παραχώρηση δημόσιας υπηρεσίας και δημόσιου έργου, Εκδ. Σάκκουλα Αθήνα- Θεσσαλονίκη, 2006
- Δαγτόγλου Π., Ατομικά Δικαιώματα, Εκδ. Αντ. Σακκουλας, 2002
- Δεκλερής Μ., Το Δίκαιο της Βιώσιμης Ανάπτυξης, Εκδ Α. Σάκκουλα, 2000
- Καϊδατζής, Συνταγματικοί Περιορισμοί των Ιδιωτικοποιήσεων, Εκδ. Σάκκουλα, 2006
- Κανελλόπουλος Π. , Το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης - Συνθήκη της Λισσαβώνας, Εκδ. Σάκκουλα, 2010
- Καραγεώργου Β., Η αρχή της Διαφάνειας στην ενωσιακή έννομη τάξη, Εκδ Σάκκουλας Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2013,
- Καρακώστας Β., Το Σύνταγμα, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, 2006,
- Καρακώστας Ι, Περιβάλλον και Δίκαιο, Εκδ. Α. Σάκκουλα, 2006
- Καραμανώφ Μ., Τόμος Τιμητικός του ΣτΕ – 75 χρόνια, εκδ. Σάκκουλα, 2004
- Μούσης, ΕΕ – Δίκαιο – Οικονομία – Πολιτική, σελ. 32, εκδ Παπαζήση, 2013
- Νερό : κοινό αγαθό : παραδείγματα ορθής διαχείρισης και ευρωπαϊκά δημοψηφίσματα διεκδίκησης του δημόσιου χαρακτήρα του, Εκδ. Νήσος, 2013,
- Μεγκ-Παπαντώνη, Οι Υπηρεσίες Γενικού Οικονομικού Συμφέροντος, Νομική Βιβλιοθήκη, 2014
- Πλιάκος Α., Το Δίκαιο της ΕΕ, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, 2012
- Σαχπεκίδου Ε., Ευρωπαϊκό Δίκαιο, Εκδ. Σάκκουλα, 2013

- Τσάλας Γ., Αναπτυξιακό Φαινόμενο και Τρίτος Κόσμος, Εκδ Παπαζήση, 2010
- Χριστιανός Β., Συνθήκη ΕΕ & ΣΛΕΕ, Εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, 2012,

### **Άρθρα:**

- Δακορόνια, Το δικαίωμα στο νερό – Νομικό Πλαίσιο Προστασίας, Ειδική Συνεδρία AQUA 2010
- Τασιόπουλος, Διαχείριση Υδάτων στον Ευρωπαϊκό Χώρο-Οδηγία 2000/60/ΕΚ, ΠερΔικ 3/2014
- Τασιόπουλος Σ., Βιώσιμη Ανάπτυξη και Συνταγματική Αναθεώρηση, ΠερΔικ, 4/2014

### **Ξενογλώσση**

### **Βιβλία:**

- Barlow M., Our Right to Water, A people's guide to Implementing the UN's Recognition of the Right to Water and Sanitation, The Council of Canadians
- Catarina de Albuquerque, Realising the human rights to water and sanitation: A Handbook by the UN Special Rapporteur, 2014,
- Howard and Bartram, Domestic water quantity, service level and health WHO, 2003
- Salman M. A. and Siobhán McInerney-Lankford, The human right to water - Legal and Policy Dimensions , World Bank Publications, 2004
- Monica Garcia Quesada, Water and Sanitation Services in Europe: Do legal frameworks provide for Good Governance?, UNESCO Centre for Water Law, Policy and Science, University of Dundee, 2011
- Sauter Wolf, Public Services in EU Law, Cambridge University Press, 2014,
- Winkler, The Human Right to Water: Significance, Legal Status and Implications for Water Allocation, Hart Publishing, Oxford, 2012

- Thielbörger, The Right(s) to Water: The Multi-Level Governance of a Unique Human Right, Springer Publ., 2014
- The human right to safe drinking water and sanitation in law and policy – a sourcebook, WASH United, Freshwater Action Network (FAN Global), 2012

#### **Άρθρα:**

- Bram Akkermans and Eveline Ramaekers , Article 345 TFEU (ex Article 295 EC), Its Meanings and Interpretations, European Law Journal, Vol. 16, No. 3, May 2010
- Gurria, Secretary General of the OECD, Water can be the source of a brighter future, OECD, Observer, No302/April 2015
- Mendes, Participation and the role of law after Lisbon: A legal view on article 11 TFEU,

Common Market Law Review, 2011

- Moshman R. "The Constitutional Right to Water in Uruguay." Sustainable Development Law & Policy, Winter 2005
- Property and European Integration: Dimensions of Article 345 TFEU, Legal Studies Research Paper Series, Paper No 17, Finland, 2012
- Satoko Kishimoto, Olivier Hoedeman, Leaked EU memorandum reveals renewed attempt at imposing water privatisation on Greece, 24/8/2015, Transnational Institute
- Water as a Human Right?, Invironmental Policy and Law Paper No.51, IUCN The World Conservation Union, 2006

#### **Δημοσιεύσεις:**

- Συνέντευξη της Αντιδημάρχου του Παρισίου, κ. Anne Le Strat, στις Οικοτριβές, 31/3/2013
- In Italy, big victory for the movements, the Constitutional Court blocks the privatization of water and local public services, Δημοσίευση της ΠΕΠ για το νερό, στο right2water.eu, 2012
- Νόμο κατά της ιδιωτικοποίησης του νερού προωθεί το ευρωκοινοβούλιο, tvxs.gr, 2015
- European Commission fails to take real steps towards the recognition of the Human Right to Water, European Water Movement, Press Release, 2014

### **Κείμενα Τεκμηρίωσης:**

#### **ΟΗΕ:**

#### **Διακηρύξεις και Ψηφίσματα:**

- Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, Γενική Συνέλευση ΟΗΕ, 10/12/1948
- Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα 16.12.1966 με Έναρξη ισχύος: 23 Μαρτίου 1976, όπως κυρώθηκε με το Ν. 2462/1997.
- Διακήρυξη για το Δικαίωμα στην Ανάπτυξη, General Assembly 41/128, 4 December 1986
- UN General Assembly Resolution 54/175, The right to development, 2000
- UN Committee on Economic, Social and Cultural Rights, General Comment No. 15; The right to water (Twenty-ninth session, 2002), U.N. Doc. E/C.12/2002/11 (2003)
- United Nations General Assembly, Resolution A/RES/58/217, December 2003
- Resolution adopted by the General Assembly [without reference to a Main Committee (A/64/L.63/Rev.1 and Add.1)] 64/292- 2010 The human right to water and sanitation
- Council of Human Rights, η οποία τιτλοφορείται: Ανθρώπινα Δικαιώματα και πρόσβαση σε ασφαλές πόσιμο νερό και αποχέτευση, 2010, A/HRC/15/L.14

- Ψήφισμα της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών της 18ης Δεκεμβρίου 2013 με τίτλο «Το ανθρώπινο δικαίωμα στο πόσιμο νερό και την αποχέτευση» A/RES/68/157

**Εκθέσεις:**

- Sub-Commission on the Promotion and Protection of Human Rights, Final report of the Special Rapporteur on the relationship between the enjoyment of economic, social and cultural rights and the promotion of the realization of the right to drinking water supply and sanitation, 14 July 2004, E/CN.4/Sub.2/2004/20. The Sub-Commission was replaced in 2007 by the Human Rights Council Advisory Committee.
- United Nations Sub-Commission on the Promotion and Protection of Human Rights, Res. 2006/10, Promotion of the realization of the right to drinking water and sanitation, 24 August 2006, UN Doc. A/HRC/Sub.1/58/L11, adopting the Draft Guidelines for the realization of the right to drinking water and sanitation (2005), UN Doc. E/CN.4/Sub.2/2005/25
- Our Common Future, Towards Sustainable Development, Report of the World Commission on Environment and Development, Oxford University Press, Oxford, 1987
- UN Press Release, 28 July 2010, GA/10967
- Post-2015 Summit to chart a new era for sustainable development, [sustainabledevelopment.un.org](http://sustainabledevelopment.un.org)
- Transforming Our World - the 2030 Agenda for Sustainable Development

**Ευρωπαϊκή Ένωση – Ελλάδα:**

**ΕΕ:**

**Συμβάσεις – Κανονισμοί – Οδηγίες:**

- European Convention of Human Rights
- Council of Europe, European Charter on Water Resources (Adopted by the Committee of Ministers on 17 October 2001, at the 769th meeting of the Ministers' Deputies)
- Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 211/2011, σχετικά με την πρωτοβουλία πολιτών
- Οδηγία 2000/60/ΕΚ για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων ή αλλιώς Οδηγία - Πλαίσιο για τα Νερά
- Οδηγία 2014/23/ΕΕ για την ανάθεση συμβάσεων παραχώρησης  
28.3.2014 EL Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 94/1

### Εκθέσεις – Δημοσιεύσεις:

- Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 8ης Σεπτεμβρίου 2015 σχετικά με τη συνέχεια της ευρωπαϊκής πρωτοβουλίας πολιτών «Δικαίωμα στο νερό» (Right2Water) (2014/2239(INI))
- Αειφόρος ανάπτυξη της Ευρώπης για έναν καλύτερο κόσμο: Στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την αειφόρο ανάπτυξη - Πρόταση της Επιτροπής ενόψει του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Göteborg) Βρυξέλλες, 15.5.2001, COM(2001)
- Πρωτοβουλία Ευρωπαίων Πολιτών “Η ύδρευση και η αποχέτευση είναι ανθρώπινο δικαίωμα! Το νερό είναι δημόσιο αγαθό, όχι εμπόρευμα!” ECI(2012)000003
- Αιτιολογική Έκθεση, Πρόταση Οδηγίας σχετικά με την ανάθεση συμβάσεων παραχώρησης  
/\* COM/2011/0897 τελικό - 2011/0437 (COD)
- Ερώτηση P-007557/2013 προς την Επιτροπή, Nikolaos Chountis (GUE/NGL) -  
Θέμα:Ιδιωτικοποίηση των εταιριών ύδατος της Ελλάδας, 26 Ιουνίου 2013

- Answer given by Mr Barnier on behalf of the Commission, 24 April 2013 to the Question for written answer P-002257/2013 to the Commission by Thomas Händel (GUE/NGL), 27/2/2013
- Ανακοίνωση της Επιτροπής, Βρυξέλλες, 19.3.2014 COM(2014) 177 final

### *Ελλάδα:*

- Σύνταγμα της Ελλάδας, 1975,1986,2001,2008
- Νόμος 4336/2015 – ΦΕΚ Α' 94/14-8-15
- ΣτΕ (Ολομ.) 1906/2014,

### **Ηλεκτρονικές Πηγές:**

- Asset Development Plan, July 30th, 2015, ΤΑΙΠΕΔ – Μέσω της ιστοσελίδας του Γερμανού Ευρωβουλευτή των Πρασίνων Sven Giegold, sven-giegold.de, 2015
- European Convention of Human Rights , [www.echr.coe.int/Documents/Convention\\_ELL.pdf](http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ELL.pdf)
- Factsheet on Environment and the European Convention on Human Rights, November 2015, Water supply contamination, Dzemyuk v. Ukraine, September 2014 [www.echr.coe.int/Documents/FS\\_Environment\\_ENG.pdf](http://www.echr.coe.int/Documents/FS_Environment_ENG.pdf)
- The WaterLex Legal Database Project (WLDP), [www.waterlex.org/waterlex-legal-database/](http://www.waterlex.org/waterlex-legal-database/)
- Legal Resources for the Right to Water and Sanitation, Right to Water and Sanitation Programme of Centre On Housing Rights And Evictions, [worldwatercouncil.org](http://worldwatercouncil.org), 2008
- Making water privatisation illegal: - new laws in Netherlands and Uruguay , Public Services International Research Unit (PSIRU) [www.psiru.org](http://www.psiru.org) , 2004
- List of water remunicipalisations worldwide - As of November 2013, Public Services International Research Unit (PSIRU) [www.psiru.org](http://www.psiru.org) , 2013
- Factsheet on Environment and the European Convention on Human Rights, November 2015, Water supply contamination, Dzemyuk v. Ukraine, September 2014, [www.echr.coe.int/Documents/FS\\_Environment\\_ENG.pdf](http://www.echr.coe.int/Documents/FS_Environment_ENG.pdf)
- Human Rights to Water and Sanitation-NGO Statement of Support to the UN, General Assembly, Draft, A/C.3/70/L.55, <http://www.right2water.eu/news/epsu-supports-un-general-assembly-recognise-human-rights-water-and-sanitation>